

25418
I. V. LUCA

Timen.
Sibiu.
1933 sept.

ROMÂNIA

CLASA VII-a SECUNDARĂ, NORMALĂ
ȘI ANUL IV AL ȘCOALELOR COMERCIALE SUPERIOARE

BOTOȘANI — EDITURA LIBRARIEI B. SAIDMAN

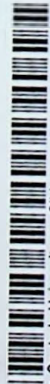
1 9 3 1

Lei 125.--

Biblioteca Universității „Lucian Blaga” din Sibiu

Biblioteca Centrala

L130861160

Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

GEOGRAFIA ROMÂNIEI

PEATRU UZUL CLASEI A VII-a SECUNDARĂ
ȘI ANUL 4 AL ȘCOALELOR COMERCIALE SUPERIOARE

Pimen.
1933.
Sibiu.

DE

I. V. LUCA

PROFESOR DE GEOGRAFIE ȘI ST. NATURALE
LA LICEUL „LAURIAN” DIN BOTOȘANI

INVENTAR
2020

Aprobată de Minister în 1930

EDIȚIA II-a *1930-1931.*

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”
— SIBIU —
INVENTARIAT

EDITURA LIBRĂRIEI B. SAIDMAN — BOTOȘANI
1930

3000

Bibl. Inst. c. inv. superior Sibiu

IN: Nr. Bibliotecă Universității „Lucian Blaga” din Sibiu

3 FEB 1933

ROMANIA
GEOGRAFIA

EDITAT DE UNIVERSITATEA DE MEDICINA
SI FARMACIE SIBIU

1910

EDITAT DE UNIVERSITATEA DE MEDICINA
SI FARMACIE SIBIU

UNIVERSITATEA DE MEDICINA
SI FARMACIE SIBIU

Prefață la ediția I.

Numai cine își cunoaște țara, are putința să contribuie conștient la înălțarea ei.

A încercă să o cunoască numai din manuale, nu-i deajuns. Natura cu frumusețile și puterile ei trebuie să completeze această cunoaștere. A studia geografia țării după manuale lipsite de însuflețire, este a stânge din germene avântul tineretului pentru cultură și dragostea de țară.

De acest principiu m'am cōlăuzit în alcătuirea manualului de față,

Am căutat să deștept interesul, indicând și explicând esențialul cu aplicarea la fiecare pas a principiului cauzalității.

Am evitat peisagiile în folosul schițelor explicative, deoarece întrebuințarea epidiascoapelor și a altor proectoare este curentă în licee. Fără utilizarea aparatelor de proecție, nu se pot face lecții bune de geografie, iar cărțile postale ilustrate din text le consider balast pentru elevii cl. VII-a. Ele sunt bune, puține dar alese, pentru gimnaziu.

Extinderea capitolului „Geografia economică” o motivez :

Gospodăria țării este rezultatul muncii omenesti în luptă cu toate puterile ce i s'au opus în timp și spațiu. Și lupta Românilor a fost și este încă extrem de grea. Valoarea muncii prin luptă grea este mai presus de nomenclaturi secundare de ordin fizic. Valoarea actuală a unei țări o dă cultura, civilizația și economia acelei țări. În jurul economiei, a gospodăriei, se dau cele dintâi asalturi în lupta pentru viață. Pentru izbândă și justă apreciere, trebuiesc cunoștințe suficiente luptătorului conștient.

Dar capitolul „Geografia economică” este alcătuit după programa ultimului an al șc. comerciale superioare. Elevii li-

ceului sunt datori în fața cerințelor programului analitic numai cu cunoștințele scrise cu caractere mari. Nu vor perde, dacă își vor arunca ochii și pe bucățile scrise mic.

Voiu fi recunoscător colegilor cari îmi vor indica obiectiv defectele manualului de I-a ediție.

Botoșani, Iulie 1929.

AUTORUL

Prefață la ediția II-a.

Păstrând aceeaș călăuză în ediția II-a și fiind încurajat de aprecierea făcută de colegi primei ediții, m'am crezut dator să aduc mai multe îmbunătățiri celei de față spre a fi cât mai mult în folosul și întru înlesnirea școlarilor.

1. Am adăugat un număr de câteva zeci de schițe în dreptul descrierilor fizice.

2. Am adăugat o lecție: Vecinii și lăria hotarelor noastre pe care o cred de importanță deosebită pentru cunoștințele unui Român instruit. Nu Bucureștii ni dau icoana țării, ci, între altele, țaria etnică, economică și politică a ținuturilor de graniță, precum și raporturile noastre cu vecinii, cari formează mediul imediat înconjurător al nostru. Dacă creerul este în centru, în ținuturile de graniță sunt organele de simțuri.

3. Deși am tratat despre localități odată cu apele curgătoare pe văile cărora sunt așezate, am adăugat, în capitolul „Geografia Umană” originea, etnicul și starea așezărilor omenesti din România, descriind câteva din orașele mai însemnate: municipii și orașe reședințe.

4. Am pus la curent chestiunile privitoare la geografia economică, întrucât, datele acestui capitol atât de interesant, sunt în mod firesc supuse unor continui fluctuații. N'am ținut însă seamă prea mult de datele anilor ultimi de criză, ani, considerați ca și stările patologice trecătoare ale unui organism față de posibilitățile funcționării normale ale acestuia.

5. Am căutat să dau mai multă viață descrierilor fizice nedescrindu-le izolat ca așezare, nume și mărime, ci în raport

*cu interesul ce pot deșteptă în oameni frumusețile lor, avu-
țiile ce trebuiesc puse în valoare și cu înrâurirea lor asupra
traului omenesc.*

*Tot ce am crezut că nu poate interesă sub acest unghiu,
a fost scos ca balast.*

*Dorința de a adăugi o hartă întreagă colorată, n'am
împlinit-o, pentru motive materiale dar și pentru că am găsit-o
de prisos. Ce rost mai au în acest caz atlazele și hărțile
murale ?*

Și fără atlas nu se poate studia geografia.

1ulie 1931

I. AȘEZAREA ROMÂNIEI.

Viitorul României văzut în factorii geografici.

I. Așezarea pe fața pământului.

Știm cu toții că popoarele cele mai civilizate depe pământ sălășluiesc în zona temperată din emisfera nordică. România este așezată chiar în mijlocul acestei zone. Paralela 45° trece prin țara noastră, adică exact la distanță egală între equator și polul nord.

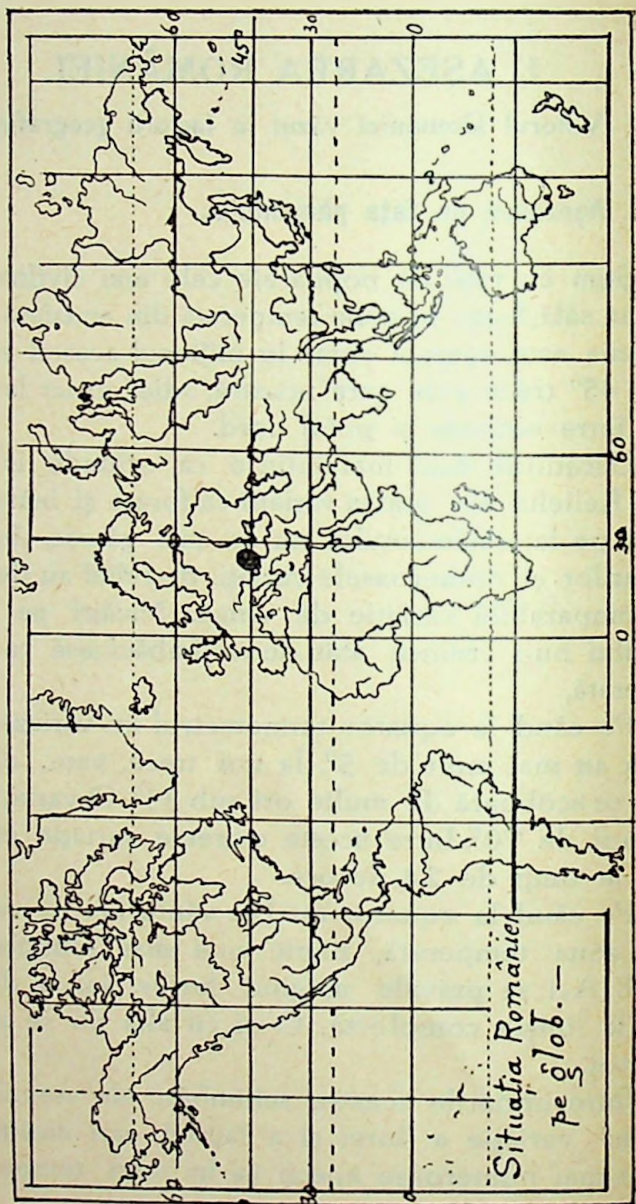
Uscăturile sunt mai întinse ca oriunde în această zonă. Relieful are atâtea variații ca forme și înălțimi, cum nicăiri pe fața pământului nu se mai găsesc. Intinderea uscăturilor și numeroasele variații de relief au determinat o incomparabilă variație de climă. Nicăiri pe fața pământului nu-i vremea atât de schimbăcioasă ca în zona temperată,

Pe când la equator termometrul nu variază în timp de un an mai mult de 5° , la noi trece, vara, de 35° și iarna, se scoboară de multe ori sub 35° . O variație a temperaturii de 70° . Intre aceste extreme, variația este mare chiar în timp de 24 de ore.

Pe când la equator nu bat vânturile, la noi și în toată zona temperată, nimic nu-i mai schimbăcios ca vântul. Aci se prăvale mugind furios, aci se domolește până la liniște completă. O zi cu alta nu se aseamănă pela noi.

Intre urmările acestor schimbări ale vremii, este și extrema variație a florei și a faunei, cari nicăiri nu cuprinde mai numeroase specii ca în zona temperată din emisfera nordică.

Din pricina variațiilor climei, fața scoarței pământului este neîncetat erodată, mâncată și năruită de ape și

aer. Stârvurile atâtor plante și animale sunt făcute una cu pământul, care se îngrașă. Deaceea, pământul, în deosebi pe văi și în câmpii, este gras, mereu prefăcut și prielnic creșterii plantelor. Pământul gras dă naștere plantelor cu hrană substanțială, atât de prielnică omului din zona temperată. Nicaieri corpul plantelor nu conține atâta azot și fosfor ca în zona noastră.

Pare că toți factorii geografici ai acestei zone concură spre folosința omului. Pe când alte zone par mai fericit înzestrate cu daruri naturale, iar omul are totul degeaba la îndemână în orice timp; în zona temperată, numai prin muncă stăruitoare se poate folosi omul de darurile lui Dumnezeu. Zona temperată impune munca.

România este așezată în zona cu atâtea variații de relief și climă, cu atâtea bogății naturale. Prin muncă se poate folosi de toate darurile naturale. Românul are puținta să conlucreze și să se împărtășească dela darurile muncii și luminei conveștitorilor depe această zonă-

2. Așezarea în Europa.

Europa e cuprinsă cam între 10° long. vestică și 55° estică, iar meridianul 25° trece drept prin mijlocul României. Deci țara noastră este așezată la mijlocul continentului european.

Cifra însă nu spune atâta de mult. Făptura reliefului și alți factori geografici limpezesc mai bine așezarea României în Europa. Infățișarea reliefului Europei ni arată că tot uscatul din apusul Europei este foarte variat. Are munți numeroși, de diferite forme și înălțimi. Are câmpii și podișuri, văi largi și mai înguste. Spre răsărit de România însă, până în Urali și mai departe, nu se află alt relief decât o vastă câmpie.

Clima spre apusul țării noastre, până la oceanul Atlantic, este și ea variată după formele reliefului. Spre răsărit este însă una și aceeași climă în zona temperată :

continentală extremă. De pe întinsul acestei câmpii imense purcede Crivățul viforos, care izbește cu toată tăria lui în lanțul nostru carpatic și usucă de ger dealurile Moldovei și șesul Bărăganului și a Bugeacului.

Ca urmare a deosebirei climatelor, fagul nu mai poate ctește dincolo de Nistru, iar vița de vie, mai bicisnică decât fagul, abia în Crimeia la dos de munte și lângă țărm de mare poate da rod bun. În toată câmpia Rusiei nici pomină de podgorii.

Aici la hotarul nostru de E. și N. E. se opresc valurile coajei terestre europene, se oprește fagul, vița de vie și alte multe plante. Peste Nistru alt relief, altă clima alte plante caracteristice, și chiar alți oameni. *Suntem la un hotar, nu între 2 țări, ci între 2 continente.* Dela noi spre N. E. și E. începe Asia.

Iar România stă ca o cetate de pază, ca o sentinelă la granița de răsărit a Europei. În ea s'au năpustit ca într'o pâlnie larg deschisă spre stepa asiatică și s'au izbit mii de ani necurmat atâtea hoarde venite dinspre soare răsare. Totuși *neamul apărător al graniței de SE* n'a fost strivit. E una din minunile istoriei universale.

3. Privire generală asupra constituției geografice a României.

Avem șesuri, văi, dealuri și podișuri mănoase cu un sol din cele mai bogate din lume. Vom avea deci toată hrana necesară. Munții noștri sunt plini de tot soiul de minerale. Vom putea deci avea nenumărate izvoare de energie naturală, cari pot ridică România prin munca omului, în fruntea țărilor industriale.

O scurtă privire asupra hărții României ne îndeamnă să admirăm direcțiunea cursurilor de apă. Toate ies din mijlocul țării, parcă ar fi o casă a apelor, iar îndreptarea lor aproape ca spițele unei roți spre graniți, pare că ne-ar spune că ele sunt arterele naturale și cele mai lesni-

ciocase de transportul bogățiilor în toate unghiurile țării și peste hotare.

Nu vom găsi altă țară pe pământ cu o așezare a văilor și apelor atât de corespunzătoare trebuințelor comerciale. ¹⁾

Și ceace constitue un mare dar dumnezeesc, apele noastre se resfiră spre periferie și nu trec în țările vecine. Ele se adună toate în cursuri de apă mai mari, cari fac hotare naturale României : Tisa, Nistrul și Dunărea.

Dunărea care ne leagă de alte 6 state europene, adună toate apele principale ale României, afară de Nistru, iar apele lor prin Dunăre sunt înghițite de Mare. Cu Marea apoi, suntem în legătură cu toată fața pământului. După cum Egiptul este un dar al Nilului, România este un dar al tuturor factorilor săi geografici.

În afară de toate acestea, dacă privim pe hartă relieful și apele, cu ușurință putem compara țara noastră cu o cetate ori cu un castel medieval. În mijloc podișul înconjurat de zidul apărător al munților. Depe munți te scobori ușor prin atâtea șanțuri ce străbat dealurile subcarpatice în pantă ușoară. De jur împrejurul dealurilor se întind câmpiile cu holde, iar la marginea cetății, șanțurile pline cu apă.

O simetrie și o unitate geografică observată cu multă mirare de toți geografii români și străini.

Această unitate geografică a făcut să ni se păstreze neștirbit unitatea etnică.

Față de atâtea daruri cu cari a înzestrat Dumnezeu țara aceasta, ura dușmanilor celor mai primejdioși se domolește. Aceste daruri nu sunt trecătoare, ci permanente și deaceia, încrederea în viitorul României, trebuie să se razime pe cunoașterea țării, adică pe cunoașterea geografiei fizice și economice a României, cât și pe faptele oamenilor în trecut și prezent.

1) Să se compare direcțiunea apelor curgătoare din România cu a altor țări.

Un necunoscător al țării sale, nu poate fi patriot conștient ; nu poate contribui cu dragoste și desinteresare la ridicarea neamului său.

II. HOTARELE.

România se mărginește cu șase țări, iar o parte din granița răsăriteană este țărmul Mării Negre.

La *miază-noapte* ne învecinăm cu o parte din *Ucraina*, de care ne desparte apa Nistrului, cu *Polonia*, de care ne desparte deasemenea Nistrul apoi o graniță convențională cu direcția NS până la Prut și de aici apa Ceremușului și a afluentului său, Ceremușul alb, până la izvoarele acestuia, în creierul Carpaților păduroși. De aici continuă hotarul nostru spre miază noapte pe creasta Carpaților până aproape de izvoarele Tisei Albe, unde începe granița din spre Cehoslovacia. Cum vedem, hotarul spre Polonia pe cât e de scurt, tot pe atât e de întortochiat, iar între Ceremușul Alb și Tisa Albă, hotarul dă forma unui cui înfipt cu vârful până aproape de pasul Prislopului, pe unde au descălecat strămoși de ai noștri, veniți din Maramureș acum 600 de ani.

Valea Tisei în cursul său superior dela răsărit spre apus, pe o scurtă distanță, ne desparte de Cehoslovacia, despărțind tot odată în două pe Românii din Maramureș, cari mai mult de jumătate au rămas sub stăpânirea statului Cehoslovac.

La *apus* ne învecinăm cu *Ungaria* și o parte din Jugo-Slavia, de cari ne desparte o graniță convențională, aproape paralelă cu Tisa dealungul câmpiei acestui râu. Hotarul apusan se sprijină la miază zi pe Dunăre în dreptul localității Baziaș, iar la nord, pe Tisa aproape de cetatea Hust.

La *miazăzi*, Dunărea ne desparte de Jugo-Slavia între Baziaș și gura Timocului, iar de aici până la Turcsmil,

de Bulgaria. Intre Turcsmil și Ecrene la Mare, granița spre Bulgaria este convențională.

La *răsărit*, apa Nistrului dela apus de Hotin până la gura limanului Nistrului, ne desparte de Ucraina și Republica Moldovenească.

Intre gura Nistrului pe malul mării (Bugaz) până la sud de Ecrene, România se învecinează cu M. Neagră.

Forma hotarelor unei țări are o deosebită importanță pentru demografia, economia și apărarea acelei țări.

Granița României are forma ideală : aproape o circumferință, deoarece scurtimea ei înlesnește apărarea națională și poate încercui o suprafață mare, pe care trăiesc un număr mare de oameni. Inadevăr, înainte de războiul pentru întregire, țara noastră avea 139.000 kmp. Acum are 295.000, adică mai mult decât îndoit. Inainte de război avea 8 mil. loc., acum 18 mil. Și totuș, lungimea hotarelor eră atunci de 2500 km., acuma abia 2850 kmp. Deși s'a dublat suprafața și populația, lungimea hotarelor abia a crescut cu 350 km.

Dreptul nostru de stăpânire asupra hotarelor actuale este încă discutat de câteva state vecine.

În primul rând, U. R. S. S. contestă dreptul nostru de stăpânire asupra Moldovei dintre Prut și Nistru. Ungurii susțin și ei că ar avea dreptul la stăpânirea Transilvaniei. Bulgarii deasemenea ravnesc asupra Dobrogei.

Nici unui Roman să nu-i lipsească din minte datele fundamentale, cari confirmă dreptul sfânt al nostru asupra hotarelor actuale.

Granița dinspre răsărit trasă de Nistru, ar dori să o încalce încă odată Rușii. Pretextul lor e că au stăpânit vreme de 106 ani (1812—1918) Moldova dintre Nistru și Prut. Când un vecin îți rășluește o porțiune din moșia

moștenită din moși strămoși, iar în urma judecății ai recăpătat dreptul de stăpânire, cu ce drept cere și amenință încălcătorul că trebuie să-i dai îndărăt dreptul tău? Toate statele mari de pe fața pământului au chibzuit, au hotărât și au consfințit, după războiul mondial că, ținutul moldovenesc dintre Prut și Nistru se cuvine să fie deapururi al României.

Această recunoaștere se întemeiază pe izvoare și documente istorice și etnografice necontestate de nimeni.

În adevăr, înainte de anul 1792, la Nistru nu se pomenia de un stat rus vecin nouă. Abia în acel an s'a stabilit un stat rusesc în vecinătatea Moldovei, dincolo de Nistru. Moldovenii, și înainte de ei strămoșii lor, stăpâneau Moldova până la Nistru și Mare, cu peste 2000 de ani înainte de delimitarea unei granițe între noi și statul rusesc.

Gâlgăe pământul acestui ținut de sângele vărsat de Moldoveni întru apărarea graniței Nistrului contra atâtor hoarde de năvălitori nomazi, cari veniau să se înfrupte din bogățiile țărilor române. Cetățile de pe Nistru: a Hotinului, a Sorocei, Tighinei, Cetatea Albă și Chilia de pe brațul Dunării ascund oseminte de ale luptătorilor moldoveni de sub conducerea lui Ștefan cel Mare și a altor voievozi români. Până și stepa de peste Nistru eră a nimănuși până la 1792. Ba pe vremea lui Duca Vodă (1679), Moldova avea drepturi de stăpânire asupra Transilvaniei, iar domnitorul se intitulă «stăpân al țării moldovenești și ucrainiene».

Când s'au stabilit Rușii în stepa din răsăritul Nistrului, au pus stăpânire între Nistru și Bug pe numeroase sate moldovenești, din cari multe dăinuiesc și astăzi. Au găsit acolo armată moldovenească și numeroși boeri moldoveni cu gospodării temeinice cași dincoace de Nistru. Numele atâtor localități de astăzi: Balta (capitala republicii moldovenești de astăzi), Botușani, Ismail, Grădinița, etc. cum și numărul mare al Moldovenilor până dincolo

de Bug, dovedește rădăcina adânc moldovenească pe acele meleaguri. Cu atât mai mult între Prut și Nistru.

Moldova dintre Siret și Nistru are cu totul altă înfățișare geografică decât ținutul transnistrian, în stepa căruia, întinsă până dincolo de Caspica, au hălăduit de vremuri îndelungate hoarde nomade.

Moldova dintre Siret și Nistru e un podiș vălurit de dealuri teșite, de văi largi și acoperit pe vremuri de codri deși ale căror perdele se opreau brusc la Nistru. Mișcări tectonice au scoborât în adâncimi munți ce străbăteau ținutul Moldovei de azi, iar ridicarea Carpaților din nou a ridicat acest ținut.

Dincolo de Nistru, relieful e aproape un șes acoperit cu plante erboase. Acel șes se furișează puțin și la noi prin Bugeac în Câmpia Română. Nici nu se putea să aibă altă înfățișare, întrucât ținutul transnistrian face parte geologicește din așa numita «platformă rusească» rămasă încremenită încă din vremurile paleozoice, cu pături ca foile dintr'o carte.

În pădurile amestecate cu poene din Moldova vălurită dintre Siret și Nistru, au sălășluit strămoși de ai noștri, mulți fiind agricultori, deci locuitori așezați, stăpânitori de pământ pe care și l'au apărat la Nistru contra atacurilor dinspre stepă a hoardelor nomade.

Hotarul Nistrului, mai bine de jumătate din lungime, cu valea adâncă, cu maluri petroase și fără toane de revărsare, eră statornic și despărția cași astăzi, două ținuturi cu totul deosebite ca relief, vegetație, climă și neamuri deosebite, cu ocupațiuni deosebite. A fost, a trebuit să fie Nistrul un hotar geografic cași astăzi, impus de toate puterile cerului și ale pământului.

Valea Prutului, care samavolnic ni-a fost hotar 106 ani, nu eră hotar natural, deoarece despărția două ținuturi perfect asemănătoare ca relief, vegetație, climă și oameni. Însăși puterile naturii ni-o spune asta, când în fiecare an apa Prutului, mânioasă, se revărsă, rupe când un mal, când altul și amestecă populația depe amândouă

malurile de nu știe adesea omul de unde-i : depe dreapta ori depe stânga Prutului.

A vrut omul să fie apa Prutului hotar. Voința lor însă, a fost contra puterilor naturii și fără statornicie.

Dacă gândul nostru de stăpânire nu sboară peste Nistru, între Prut și Nistru însă, tot ținutul numit fără temei, *Basarabia*, este al nostru. Din trei milioane suflete, două milioane au rămas românești, cari prin câteva generații au opus mai mult de un veac, jugului rusesc, specificul românesc, moștenit de la strămoșii stăpâni de milenii aici înaintea Rușilor.

Se poate cuceri pământ și avuții materiale, se pot supune noroade cu forța sabiei și a cnutului, se pot trimite supuși în surghiunul Siberiei, li se poate închide lumina minții și porunci schimbarea graiului. Acest fel de supunere este trecător. Un singur lucru însă nu se poate face ușor : sângele unui neam trăit laolaltă milenii nu se poate preface.

Glasul sângelui strămoșesc strigă revenirea la ce a fost odată. Astfel, glasul acesta, înăbușit 106 ani, a aflat la 1918 dreptatea imanentă.

La sud-est, *Dobrogea* este râvnită de Bulgari, Aceștia, trecuți pe aici abia în secolul al 7-lea d. Chr., năzuesc la stăpânirea unui ținut unde n'au locuit statornic vreodată și nici l-au stăpânit. Doresc Bulgarii, veniți din Asia acum 1200 de ani, să devină stăpânii Dobrogei, unde stăpâniau încă de acum două milenii și jumătate, strămoșii noștri Geți și apoi Romanii.

Numeroase documente și izvoare istorice sprijină acest adevăr. Cu 500 de ani înainte de era creștină, Darius I al Perșilor, cu armată numeroasă, pătrunsese în Dobrogea și în Bugeac. Sciții, nomazi din Bugeac și de peste Nistru au prins a fugi cu corturile pe cai în fața acelei armate. S'au opus însă lui Darius un neam statornic din Dobrogea : Geții. Aceștia își apărau pământul

stăpânit și muncit de ei. Cât timp trebuie să fi stăpânit Geții agricultori puntea dobrogeană, înainte de venirea armatei lui Darius!

Aveau Geto-Dacii cetăți în Dobrogea (cu nume terminate în «Dava») și erau așezate în deosebi dealungul malului drept al Dunării.

Cetățile comerciale grecești depe malul Mării, ca: Istria, Callatis (Mangalia), Dionysopolis (Balcic) erau sub stăpânirea Geto-Dacilor.

Romanii au lăsat mai apoi urme neperitoare în Dobrogea. Urmele castrelor romane, a valurilor și basilicelor ca și numeroasele pietre funerare, ne arată o stăpânire trainică a lor în Dobrogea,

Incuscririle dintre Daci și Romani au dus la romanizarea întregii Dacii, prin urmare și a Dobrogei. L. latină se vorbea după un secol dela colonizare, dela Tisa la Mare și Nistru, din Maramureș până la Adriatica, de tot neamul tracic.

După retragerea legiunilor depe această punte primejdioasă, tot ținutul dintre Dunăre și Mare a fost pustiit veacuri de-a rândul de puhoaele barbare.

Între năvălitori au fost și Bulgarii, abia în veacul al 7-lea d. Chr.; deci, după 1000 de ani dela amintirea stăpânirii civilizației strămoșilor noștri peste aceste meleaguri.

Dar Bulgarii nomazi, de neam mongol, nu s'au așezat nici decum în Dobrogea. Ei numai au trecut rând pe rând pe aici. Și de-or fi rămas unii stingheri pe acolo, asta nu dă drept la stăpânirea unui ținut al altora.

Dela ivirea Bulgarilor în Pen. Balcanică și până la întemeierea Principatelor, acest neam a trăit, nu în Dobrogea, ci la poalele nordice și sudice ale m. Balcani, iar între Balcani și Dunăre, Valahii stăpâneau. Pe vremea imperiului trecător româno-bulgar, împăratul se numia „dominus Blacorum et Bulgarorum“ pentru că elementul

românesc în dreapta Dunării domină ca număr și civilizație.

După întemeierea Principatelor, primii voievozi români, se știe, stăpâneau până la mare,

Când valul năprasnic al Turcilor s'a năpustit asupra Pen. Balcanice, Dobrogea a fost supusă acestora dinpreună cu toată Peninsula Balcanică.

Pe tot timpul stăpânirii vitrege turcești (sec. 16 — jum. sec. 19), populația românească se preface și se reface ca pasărea phoenix din cenușa sa. Această refacere se datorește *transhumanței*, care a durat în toate timpurile, dar se cunoaște mai bine între sec. 12 până după realipirea Dobrogei la țara mună, în urma războiului pentru independență. Datorită vechei stăpâniri și așezărilor prin transhumanță, mai bine de jumătate din populația Dobrogei este românească, iar Bulgarii sunt abia 14%, veniți în cea mai mare parte după anexarea Dobrogei. Cine cunoaște starea Dobrogei din 1878 și o vede complet refăcută ca civilizație în ziua de astăzi, constată încă odată că este creațiune românească.

Spre *apus*, în câmpia Tisei și în depresiunea Bihorului, cu peste 1000 de ani înainte de pătrunderea Ungurilor în Panonia, erau Dacii stăpânitori și mai pe urmă Daco-Romanii. Iar în veacul al 10-lea, când s'au întins Ungurii dincoace de Tisa, au dat peste Români, agricultori și păstori, cu organizație veche. În Banat au dat peste ducatul lui *Glad* cu sate cârmuite de județi după legi românești (*jus valachicum*) recunoscute și oarecum respectate de regii unguri.

În depresiunea plină cu holde, atunci ca și azi, a *Bihorului*, erau așezăminte românești cu organizație veche. În mica depresiune de la *Brat* eră un voevodat român, despre care pomenesc documentele. În *Satumare* eră deasemenea un voevodat și cnezate românești. În ținutul

dinspre Tisa de nord și în Maramureș, documentele de de atunci nu pomenesc alte nume de oameni decât curat românești și căpitenii, cari au durat de sine stătătoare până în veacul al 17-lea. Dealtfel, peste tot în lungul graniței apusene și nordice, numirile munților, dealurilor satelor și ale tuturor apelor curgătoare, sunt neaoș românești. Stăpâniseră Românii atâta vreme înainte de venirea Ungurilor toate aceste ținuturi și puteau să dispară oamenii toți, dar numele locurilor nu eră cu puțință să dispară, cum nu pot să se prăbușească munții și dealurile, și nu se pot opri cursurile apelor. Să mai stăruim asupra Măoșilor din m. Apuseni ? Ei sunt urmașii Dacilor, cu îmbrăcăminte ce amintește chipurile Dacilor săpate în piatra columnei lui Traian.

Tot astfel, Românii din podișul Ardealului au fost supuși un mileniu, dar au păstrat limba, obiceiurile și credința strămoșască.

Este drept că mulți Valahi nobili din Transilvania au trecut la catolicism, iar regii unguri li-au dăruit moșii, devenind magnați. Astfel, ei s'au maghiarizat. Pământul țăranilor valahi a devenit moșia noilor magnați, iar țăranii, iobagi ai acestora. Așadar, unii și-au pierdut credința și neamul, alții pământul muncit de ei, dar aceștia din urmă au păstrat până astăzi toată tăria neamului.

Toate statele mari depe fața pământului au recunoscut după războiul de întregire aceste drepturi ale noastre spre răsărit și apus și ni le-au dat.

Atârnă de vrednicia noastră stăpânirea lor.

* * *

La popoarele vechi, semicivilizate, hotarele țării nu constau dintr'o linie de demarcație, ca astăzi, la popoarele civilizate. La acele popoare vechi hotarul eră o zonă largă a nimănui, împădurită ori pustie. În tot cazul, nelocuită. Locuitorii mărginași se feriau de această fășie periculoasă.

La Greci și Romani, odată cu ivirea unei civilizații temeinice, hotarul nu mai eră o zonă ferită, ci o linie de demarcație între două popoare cu

moravuri, limbă, credință și origine diferite. Eră hotarul între două feluri de civilizații. Hotarele imperiului roman, de pildă, erau marginele civilizației romane, după cum hotarul Nistrului a despărțit vreme îndelungată oameni statornici de neamuri nomade. Cetățile din lungul Nistrului erau construite spre a se apăra oamenii statornici contra năvălitorilor nomazi.

Grecii și mai ales Romanii, îndată ce întindeau hotarele peste ținuturi nelocuite ori sălbatice, cea dintâiu grijă o aveau să întindă, totodată și civilizația lor până la noul hotar. Așa au procedat Romanii în Dacia, unde au trimis legiuni cu organizația proprie Romanilor, prinzând rădăcini indistructibile. Când hotarul Romanilor n'avea siguranță, eră nevoit să întărească frontiera cu întărituri (valurile de pământ din Dobrogea, Bugeac, etc.) ori să statornicească tabere de legionari pentru apărare. Lângă frontiera întărită, în mijlocul legiunilor apărătoare, pulsă o viață intensă, în deosebi politică și economică.

La fel Grecii vechi au ridicat numeroase ziduri de apărare la frontiere (cel din istmul Corint la anul 180 a. Chr., zidul lui Anastasie din bazinul Maritzei până la Ergene, hexamilonul lui Miltiade, etc.).

Chinezii statornici deasemenea au înțeles să-și întărească frontiera de nord în contra Mancilor nomazi prin cel mai uriaș zid ce s'a ridicat vreodată.

Astăzi, frontiera între statele civilizate este o linie de demarcație, naturală ori convențională, neîntărită, ci numai păzită de grăniceri spre a se evita contrabanda de mărfuri și migrațiunile nepermise individuale ori în grupuri. Ba uneori, spre a feri populația mărginașă de incursiuni în cete organizate de vecini, cum e cazul astăzi la Nistru ori la frontiera convențională din sudul Cadrilaterului.

Dar linia de demarcație este numai un semn al delimitării. Adevăratul hotar, spre a fi tare, trebuie să fie susținut de o populație deasă mărginașă și interioară, cu mare majoritate de aceeaș obârșie și aspirațiuni, cu acelaș grai și drepturi istorice, cu organizație internă de stat unitar, întemeiat pe muncă intensă cu mijloace civilizate și o cultură proprie.

Ultimul termen al evoluției frontierei unei țări este rezultatul unificării interioare a statului realizat. Acordul sufletesc a marelui majorității a populației trebuie să fie deplin.

Când un hotar desparte două țări ce se înțeleg și au strânse raporturi economice și de prietenie politică, acel hotar este viu, prin aceeaș, îndeplinește condițiunea unei intense

interpenetrațiuni. Oameni și lucruri trec intens din ambele părți, străbat ușor hotarul.

Numai în aceste cazuri hotarul este tare și duralnic, constituind un drept sacru.

Așadar, frontierele numai ca semn sunt de natură materială. De fapt, ele au un caracter de ordin sufletesc.

III. VECINI ȘI TĂRIA HOTARELOR NOASTRE.

Înainte de războiul de întregire, țara noastră avea patru vecine. Două din ele, Rusia și Austro-Ungaria erau mai mari, iar Serbia și Bulgaria mai mici decât România.

Toate patru erau formate din popoare mai nouă decât poporul românesc.

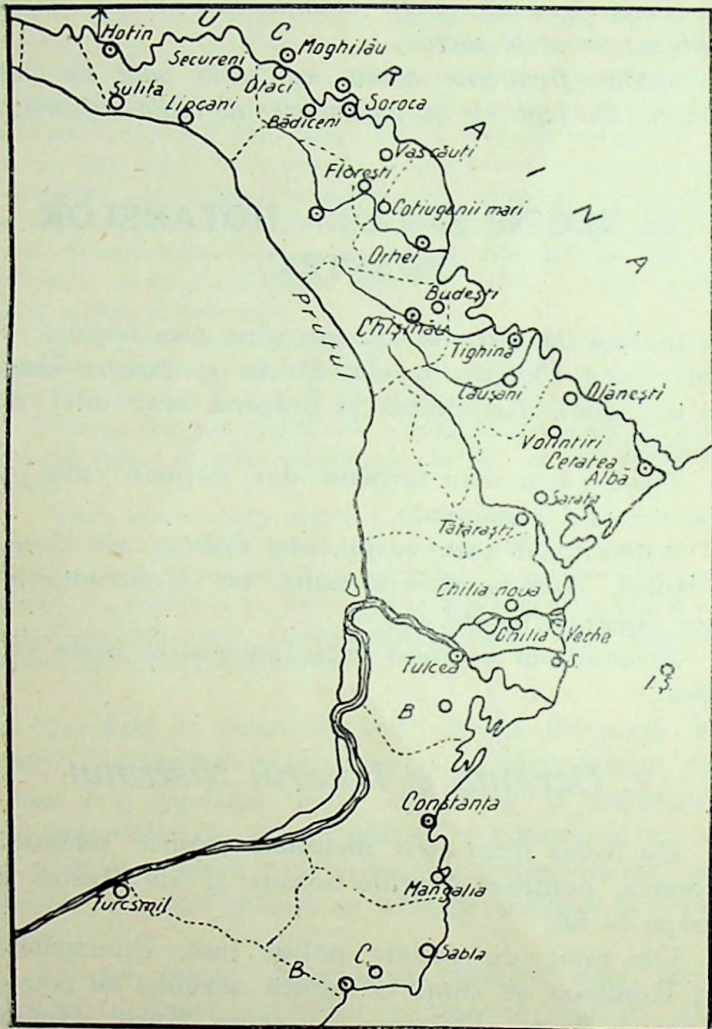
Astăzi avem șase vecini, căci Polonia s'a despărțit de Rusia, Austria și Germania, iar Cehoslovacia de foasta Austro-Ungarie.

Să analizăm pe rând vecinătatea și hotarele ce ne despart.

1. Ucraina și hotarul Nistrului.

Cu Rusia n'am avut niciodată întinse relațiuni economice, pentru că avuțiile noastre și ale Rusiei erau aproape la fel.

Din punct de vedere politic însă, Principatele și apoi România, au simțit o vajnică năzuință de cotropire din partea Rusiei. De cum au ajuns Rușii stăpânitori până la Nistru (finele ses. 18) ochii lor erau îndreptați spre Bosfor și Dardanele prin țara noastră și cu pivot în gurile Dunării. Ni-au rășluit Moldova dintre Prut și Nistru, ni-au impus trecător felul de conducere politică

Schița graniței răsăritene.

chiar dela începutul sec. 19. Noroc că, Puterile europene au simțit pericolul la timp și i-au domolit.

Astăzi, U. R. S. S. în locul Rusiei țariste, și-a schimbat doar numele; gândul vechi, idealul lor a rămas. Deaceea, hotarul Nistrului e bolnav. Nici un schimb de avuții nu se face pe Nistru, deși apa acestuia ar forma o arteră de comunicație ce ar fi de mare folos ambelor țări. Singura manifestare de viață o dau grănicerii paznici, deoparte și de alta, cum și trecerile clandestine de dincolo spre a scăpa de urgia raiului sovietic, ori spre a ni trimite propagandiști de idei ce conduc astăzi pe Ruși.

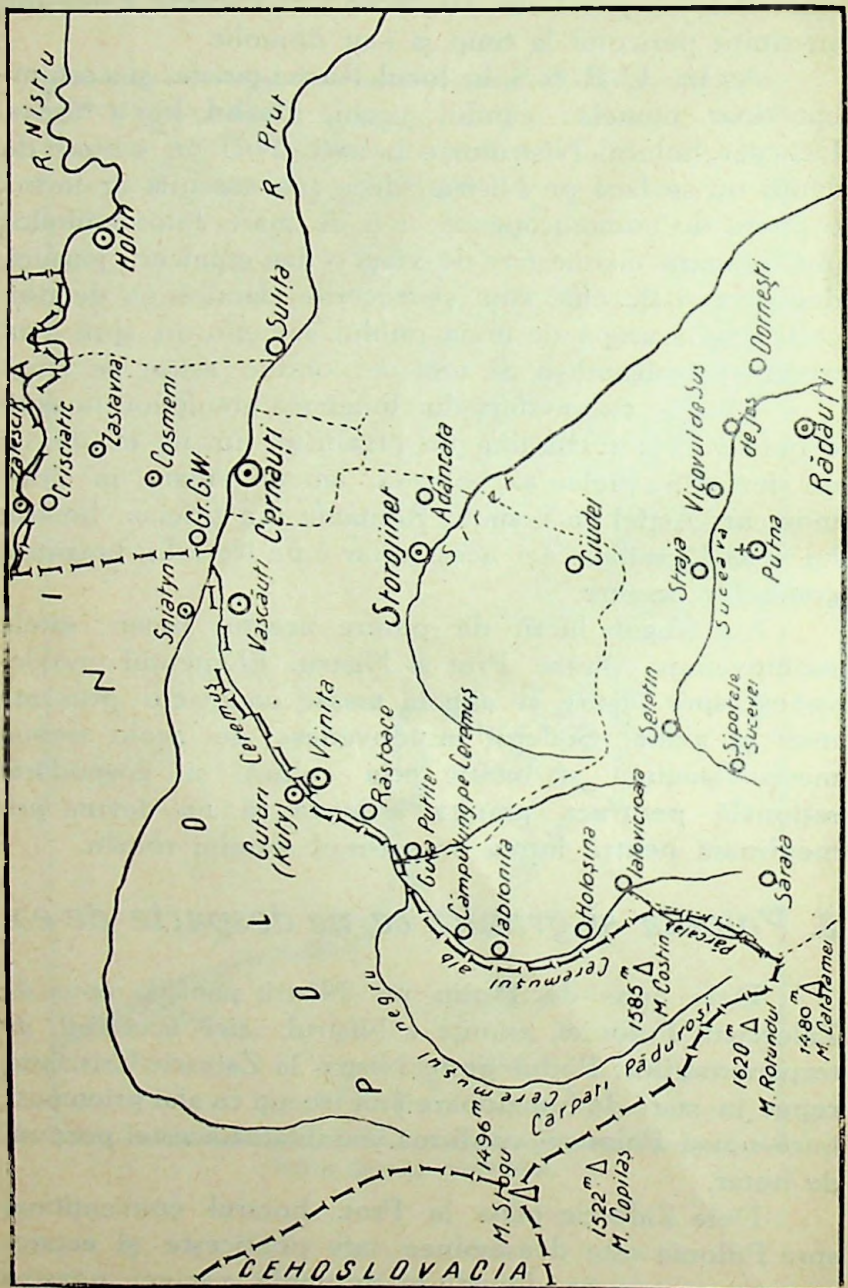
Așadar, ca un sfert din lungimea granițelor noastre e bolnav. Ne închipuim un organism viu, fie el om, cu un sfert din pielea sa bolnavă, amenințătoare în orice moment. Astfel se resimte România din pricina hotarului spre Ucraina, căci acest hotar e un sfert din lungimea granițelor noastre.

Un singur lucru dă putere acestui hotar: satele moldovenești dintre Prut și Nistru. Elementul moldovenesc spre Nistru se află în masse compacte prin sate mari și avute. Suflul moldovenesc de acolo trebuie mereu susținut și întărit prin cultură și gospodărie rațională pentruca granița bolnavă să nu devină priemdioasă pentru întreg organismul statului român.

2. Polonia și granița ce ne desparte de ea.

Dela apus de Hotin pe Nistru până la apus de Zalescicul Poloniei, granița e Nistrul, aici accesibil interpenetrațiilor. Podul peste Nistru la Zalescic-Crisciatic, repus în stare de funcționare anii trecuți cu alai prietenesc între noi și Polonezi, confirmă viabilitatea acestei porțiuni de hotar.

Dela Zalescic până la Prut, hotarul convențional spre Polonia este deasemenea tare politicește și economicește, ceea ce ne dovedește prietenia vecinei noastre

Schia hotarului spre Polonia.

și mai ales activitatea economică a vămei Grigore Ghica Vodă.

Dela confluența Ceremușului cu Prutul, granița o face Ceremușul și apoi Ceremușul alb până aproape de izvoarele acestuia, cari formează pâraul Pârcalab lângă muntele Măgura Cătărăzii din Carpații Păduroși. De aici, hotarul se îndreaptă pe culmea Carpaților Păduroși spre N. N. V. nu prea departe de Ceremușul Negru până la m. Stogu, unde începe granița spre Cehoslovacia. Aceste din urmă două ramuri de hotar formează ca un cui uriaș înfipt în munți spre Prislop, par'că ar arăta drumul lui Dragoș peste acest din urmă munte, fără să-l atingă. Acest cui este străbătut dealungul de Ceremușul negru.

Nici că se poate un exemplu mai potrivit ca aceste două din urmă ramuri de graniță spre a arăta un hotar normal, protector ca apărare, dar cu interpenetrație slabă din pricina munților ce opun în mare măsură piedici trecerilor de oameni și lucruri dintr'o țară în alta.

Apoi, cutoatecă Polonia este prietenă României și în unele locuri hotarul este viu economiceste, populația numeroasă ruteană și cea săracă și aproape nimicită a Huțulilor, situată dealungul hotarului spre Polonia, este încă departe de a fi determinată complet pentru sentimente curat românești. Incă o problemă etnică și culturală de a căreia rezolvire, atârnă și tăria acestui hotar.

Problema aceasta e de mare importanță, pentrucă între Polonia și România sunt necesare strânse raporturi economice și politice. Noi avem nevoie de produse industriale și de unele bogății subpământene ale Poloniei, iar aceasta are nevoie de unele produse agricole românești și mai ales de tranzitul mărfurilor spre Galați și M. Neagră prin România. Până în prezent e numai un început de satisfacere ale acestor nevoi. Prin intensificarea acestor raporturi economice, se vor întări și raporturile politice între România și Polonia. Problema etnică dela acest hotar trebuie rezolvată cât mai curând.

3. Cehoslovacia și granița ce ne desparte de ea.

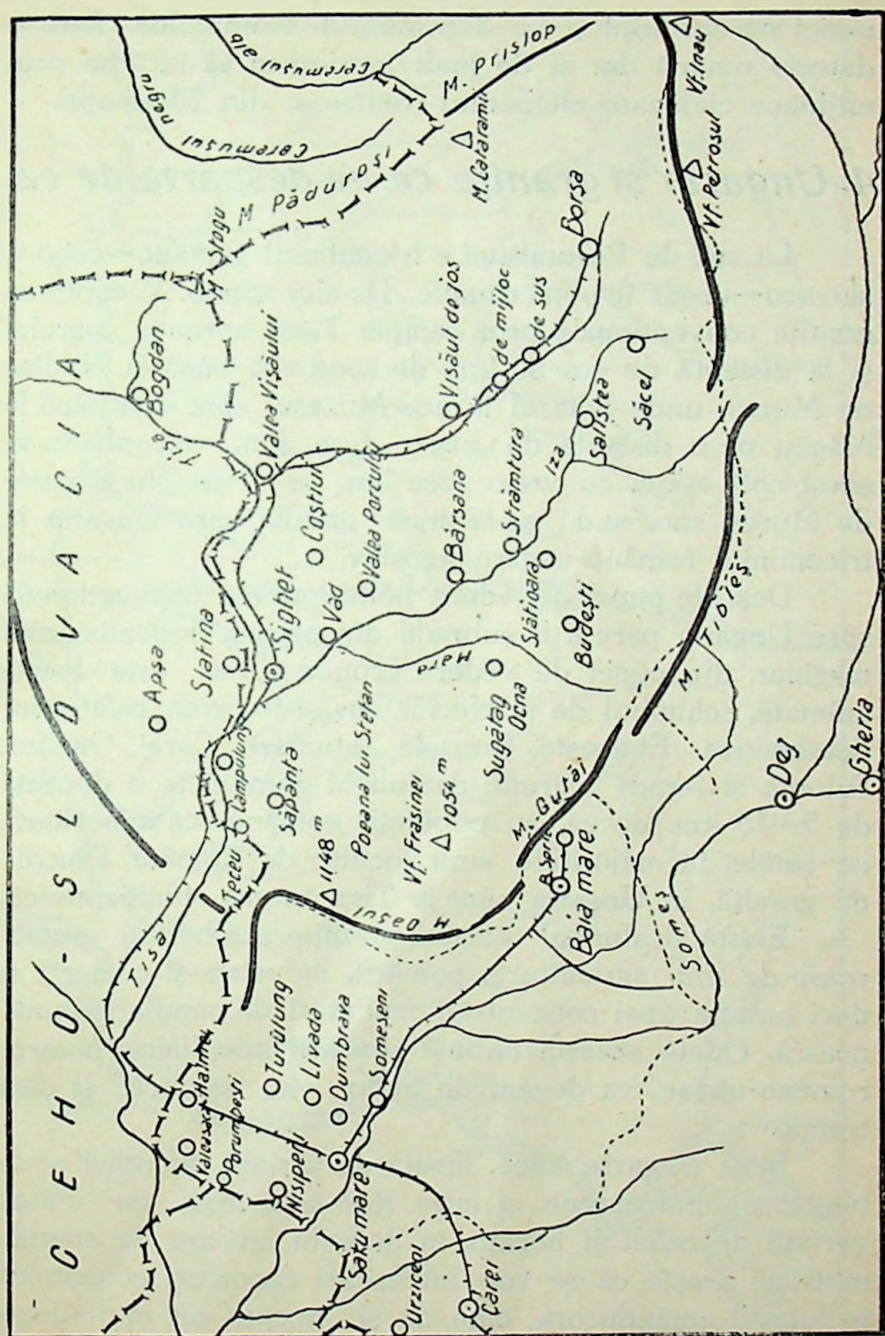
Dela muntele *Stogul* (1665^m) triconfiniul depe creasta Carpaților păduroși, hotarul spre Cehoslovacia se îndreaptă spre apus pe creasta unui șir de munți înalți între 1300^m—1700^m și ale cărora vârfuri și plaiuri peste tot poartă nume românești (Vf. Corbu, Picioru Beresteu, Pop Ivan (1940^m), Paltinul, Tomnatecul, etc.) până la confluența Vișăului cu Tisa, de unde acest din urmă râu continuă a fi hotarul spre Cehoslovacia până la apus de localitatea Teceul mic.

De aici, granița se depărtează brusc spre sud de valea largă a Tisei și continuă spre V. paralel cu valea Tisei până la apus de Halmei, de unde începe a ne despărți de Ungaria.

Pe cât e de vie și puternică această graniță din pricina relațiilor noastre prietenești și economice intense cu Cehoslovacia industrială, tot pe atât e de dureroasă. De două ori dureroasă.

Dela m. Stogu până la Teceul mic, nu poți știe etnicește unde e hotar, căci deoparte și de alta a liniei de demarcație vezi numai Români ca port și limbă și auzi numai de numiri toponimice românești. Acest hotar desparte doar pe Românii din Maramureș în două; jumătate din ei au rămas Cehoslovaciei. Și în Maramureș e leagănul Moldovenilor. Cine trece în zi de sărbătoare dela Sighet la Slatina în Cehoslovacia, vede numai costume românești și aude numai românește. Și aceasta nunumai lângă graniță ci mult departe în ținutul slovac.

Apoi, și aici se prezintă o problemă etnică importantă: Românii Marmației românești sunt în mare suferință economică din pricina izolării acestei regiuni față de restul țării și a exploatareilor avuțiilor de cătră ve-

Schița hotarului spre Cehoslovacia.

netici cu sprijinul și în detrimentul Românilor. Este o datorie umană dar și de înalt patriotism să întărim prin mijloace civilizate elementul românesc din Marmăția.

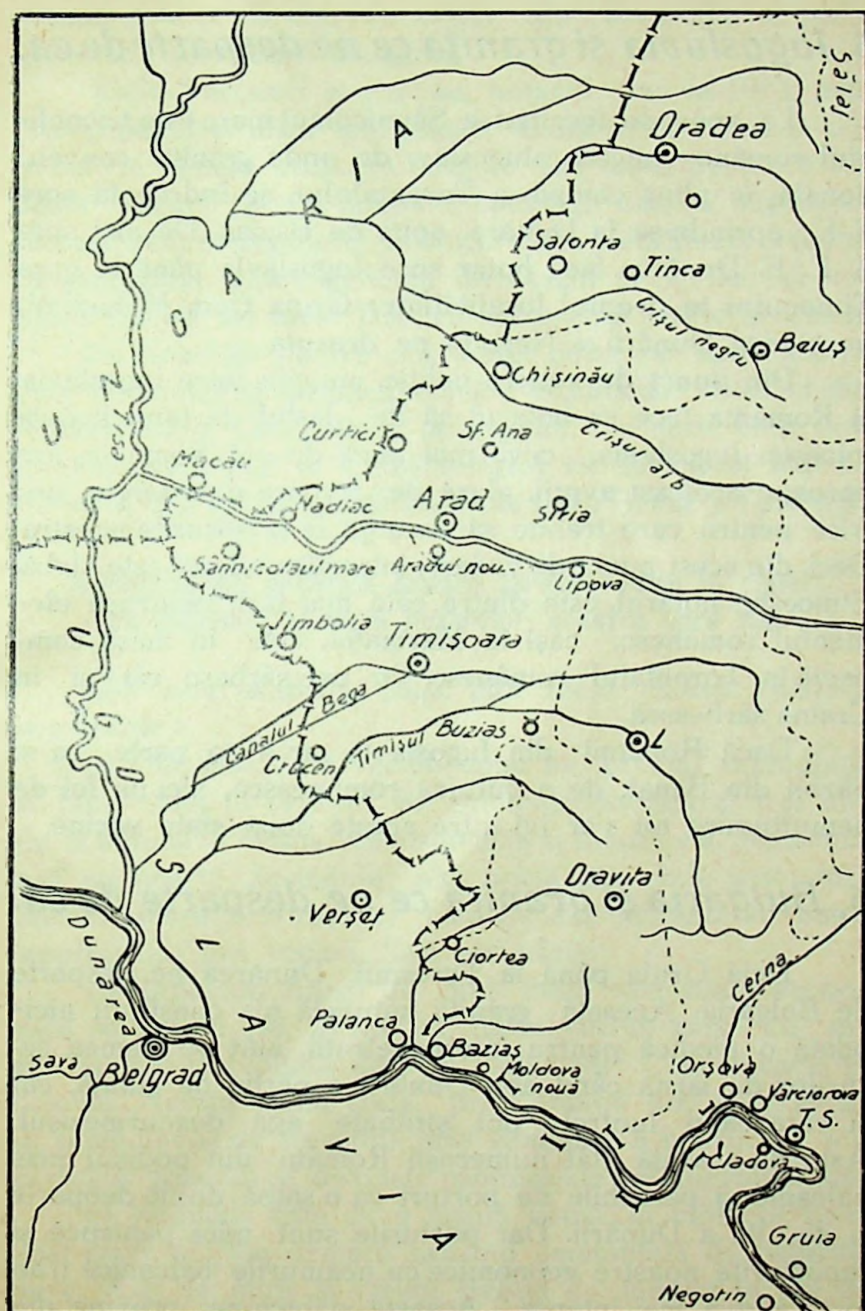
4. *Ungaria și granița ce ne desparte de ea.*

La sud de Porumbéști e triconfiniul româno—ceho—slovaco—ungar în plină câmpie. De aici spre S. V. continuă granița convențională prin câmpia Tisei, aproape paralel și la distanță de cca 50 km. de acest râu până la Nadlac pe Mureș, unde hotarul îl face Mureșul spre vest până la Măcău pe o distanță de vre-o zece km. apropiindu-se acest colț eșind, cu vre-o zece km. de Tisa. Nu departe de Mureș, spre sud, se termină granița spre Ungaria la triconfiniul româno-ungaro-iugoslav.

Deși din punct de vedere politic granița convențională spre Ungaria pare a fi șubredă din pricina iredentismului maghiar, din punct de vedere economic ea este foarte animată, schimbul de mărfuri intens și trecerea călătorilor deasemenea. Etnicește, (orașele Satumare, Carei, Oradea, Salonta și Arad) înșiruite dealungul graniței la o distanță de 5—15 km. de ea, au populația românească minoritară, iar satele, în majoritate sunt locuite de Români. Dincolo de graniță, în Ungaria până la Tisa, aceeaș situație etnică.

Există dealungul acestei granițe posibilități numeroase de trai (agricultură, pomărit, industrie și comerț) și deci puțința unei concentrări mai mari de populație românească. Odată această puțință adusă la îndeplinire, hotarul româno-ungar va deveni un hotar viu, sănătos, și deci trainic.

Între Ungaria, mică, lipsită de variații de relief și de bogății subpământene, și între România, mare, cu atâtea variații de relief și bogății, în deosebi izvoare de energie motrice, firește că se vor intensifica raporturi economice în folosul amândurora, cum au și început nu mult după războiul mondial.

Schița hotarului spre Ungaria și Iugoslavia.

5. *Iugoslavia și granița ce ne desparte de ea.*

La apus de localitatea Sânnicolaul mare este triconfiniul româno—ungaro—iugoslav, de unde granița convențională, în plină câmpie a Torontalului, se îndreaptă spre S-E., oprindu-se la Dunăre, apus de Baziaș. De aici spre S. E. E. Dunărea face hotar spre Iugoslavia până la gura Timocului în dreptul localităților: Gruia (jud. Mehedinți) pe stânga Dunării și Negotin pe dreapta.

Din punct de vedere politic, amicitia între Iugoslavia și România face ca hotarul să fie destul de tare. Economiceste, Iugoslavia, ceva mai mică de cât România, are aproape aceleași avuții, afară de izvoare de energie motrice pentru care trebuie să recurgă la prisosurile noastre. Deci, din acest punct de vedere, întrepătrunderea este slabă. Etniceste, hotarul este dintre cele mai tari, pentru că elementul românesc, cași în Marmația, este în masă compactă în Torontalul românesc, în cel sârbesc cât și în Craina sârbească.

Dacă Românii din Iugoslavia ar avea parte ca și Sârbii din Banat, de o cultură românească, nici un fel de nemulțumire nu s'ar ivi între aceste două state vecine.

6. *Bulgaria și granița ce ne desparte de ea.*

Dela Gruia până la Turcsmil, Dunărea ne desparte de Bulgaria. Această graniță naturală n'a constituit niciodată o piedică pentru interpenetrații, atât pe vremea gerurilor de iarnă când apa Dunării e pârtie de ghiață, cât și vara când luntrele pot străbate apa deacurmezișul. Asta ne-o arată atât numeroșii Români din podișul prebalcanic și perechile de porturi ca o salbă dublă deoparte și de alta a Dunării. Dar porturile sunt mici pentru că și raporturile noastre economice cu neamurile balcanice n'au fost cândvâ mai intense. Această slăbiciune provine din

asămănările izvoarelor de avuții din România și țările balcanice, în special Bulgaria.

Dela Turcsmil la Ecrene, hotarul tras la 1913, este convențional și slab, politicește, economicește cât și din punct de vedere etnic. Politicește este slab pentru că iridenta bulgară trimite adeseori comitagii cari se năpustesc sălbatic asupra populației nebulgare din Cadrilater, crezând că prin acest mijloc nedemn de veacul al 20-lea, își vor putea realiza un ideal fără vre-un sprijin istoric și uman.

Se întărește pentru noi acest hotar pe cale etnică prin statornicirea gospodărească a vrednicilor Români din Macedonia în Cadrilaterul dobrogean. În acest chip hotarul convențional al Cadrilaterului va deveni tot atât de statornic ca și cel format de Dunărea între Gruia și Turcsmil.

Considerațiuni generale asupra țărilor vecine în raport cu România și ținuta hotarelor noastre spre ele.

Din cele studiate până aici reesă câteva realități importante :

a) Din șase state vecine nouă ne putem încredința de fapt, până în prezent, de prietenia politică a trei din ele și anume : Polonia, Cshoslovacia și Iugoslavia. România însă nu poartă dușmănie nici uneia din cele șase țări vecine. Dorința României este de a fi oricând în bune raporturi cu toți vecinii, fără preferințe.

b) Raporturi firești de mai mare intensitate economică se impun să avem cu țările vecine care au industria mai dezvoltată decât a României : Cehoslovacia și Polonia. Aceste două state, prin situația lor geografică, au și ele nevoie de transitul prin România a mărfurilor lor fabricate, precum și de unele produse ale solului românesc.

c) România este ca o insulă latină în mijlocul unei mări slave și prin urmare oricând amenințată de valorile slave. Cât de mult și cinstit trebuie de muncit la noi în toate ramurile de activitate spre a rezistă.

d) Trebuie să recunoaştem adevărul că, una din slăbiciunile ţării noastre este şi anemia economică a unora din hotare, fie din pricina unor rele raporturi politice cu unii vecini, fie din pricina asemănării soiurilor de avuţii din România şi a majorităţii ţărilor vecine. Astfel, suntem nevoiţi să exportăm peste mări şi ţări o bună parte din prisosurile avuţiilor noastre. Nu există nici pe un sfert din hotarele noastre acea interpenetraţie intensă cum o vedem la graniţele Franţei, Germaniei, Angliei, Danemarcei, etc. Căci ceea ce dă sănătate şi viaţă unei ţări este intensitatea circulaţiei bunurilor, a puterii schimbului.

Incetineala circulaţiei sângelui într'un organism, slăbeşte organismul şi după cum sănătatea pielii omului indică sănătatea lăuntrică a organismului întreg, tot astfel tăria hotarelor unei ţări—tărie, în accepţia actuală a cuvântului—ne indică puterea lăuntrică a acelei ţări.

Aşadar, una din problemele capitale, ce trebuie rezolvită neîntârziat, este cea a hotarelor.

IV. Regiuni cu nume vechi şi suprafaţa totală cu populaţia, pe regiuni principale.

Vreme de peste 2000 de ani graniţele ținuturilor locuite de Români şi de strămoşii lor au suferit necontenite schimbări. Imprejurari istorice, mai puternice de cât locuitorii acestor ținuturi, au contribuit la diviziunea trunchiului vechiu în părţi mai mici, în legătură unele cu altele, însă stăpânite, când de locuitorii de baştină ale unei regiuni, când de alte neamuri.

Deaceea, au rămas până în zilele noastre numeroase ținuturi din ţară cu numirile ce aveau în trecut. Se ştie că, numirile vechi de ținuturi întinse ca şi de regiuni mai mici, de ape, dealuri, munţi, nu se pot desrădăcina uşor din mintea locuitorilor, cari din moşi strămoşi le-au auzit.

Mulți geografi caută să desființeze numele vechi ale regiunilor vechi pentru că amintesc o separare în trecut, astăzi când aproape toți Români sunt strănși laolaltă. Incercarea acestor geografi pornește dintr'un simțimânt patriotic, însă pare inutilă și zădarnică. Au rămas și vor rămânea încă numele următoarelor regiuni fără să distrame unitatea etnică și politică.

Banatul, țara Crișurilor, Bihorul, țara Moșilor, Maramureșul, Ardealul, Transilvania, țara Hațegului, țara Bârsei, Făgărașul, Oltenia, Muntenia, Moldova, Dobrogea, Basarabia, Bucovina, Baraganul, Bugeacul, Cadrilater, etc., sunt nume cari rămân.

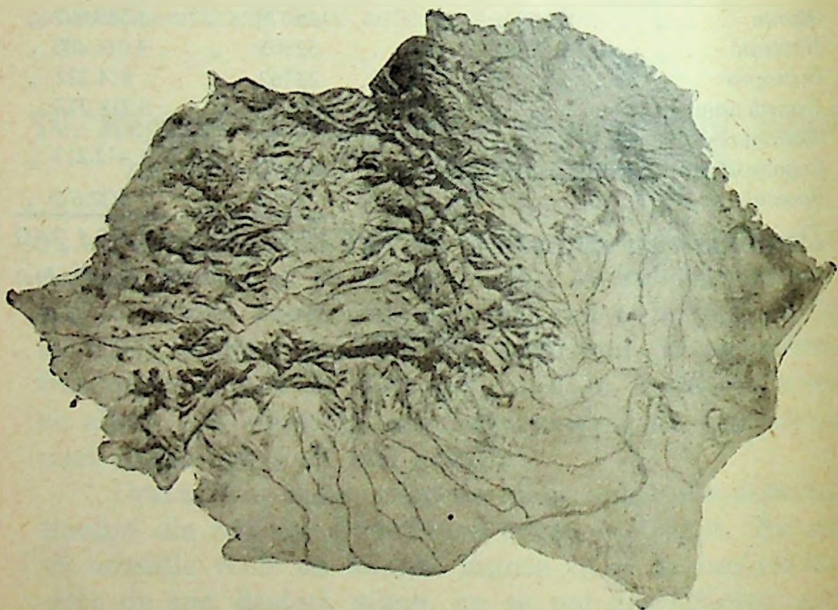
Căutând să ne dăm sama nunumai de situația geografică a celor mai principale din ținuturile cu nume istoric, dar și de suprafața și populația fiecăreia, iată următorul tablou :

	Supr.	Pop.	
<i>Moldova</i> {	Moldova vechiului regat	38058 kmp.	2.413.535 loc.
	Moldova dintre Prut și Nistru	44422 „	2.848.714 „
	Bucovina	10442 „	854.237 „
	Total	92.922 „	6.116.486 „
<i>Oltenia</i>	24078 „	1.513.897 „	
<i>Muntenia</i>	52505 „	4.016.403 „	
<i>Dobrogea</i>	23262 „	814.322 „	
<i>Transilvania</i>	57807 „	3.218.273 „	
<i>Maramureș</i>	8283 „	1.412.213 „	
<i>Crișana</i> (țara Crișurilor)	17717 „		
<i>Banatul</i>	18393 „	932.675 „	
<i>România</i> cu suprafața de 294967 kmp. 18.024.269 (in 1930D-, bre)			

GEOGRAFIA FIZICA.

V. RELIEFUL.

Făptura pământului românesc este foarte variată. Ea prezintă toate soiurile de relief: câmpii, văi, dealuri, podișuri și munți. Nunumai atât; natura și vrâsta rocilor din care este alcătuit solul și subsolul românesc prezintă atâtea variații dintr'un loc în altul, încât nici o țară din Europa nu e inzestrată cu atâtea variații. Toate erele geologice sunt reprezentate în solul și subsolul nostru. Pe o hartă geologică a României nu găsim absentă nici un fel de rocă. Par'că ar fi țara noastră o recapitulare a tuturor fazelor geologice din era primară până la perioada actuală a erei cuaternare.

Acestea nu sunt ingrămădite numai în câte o parte

a țării, ci respirate și amestecate între ele, încât în orice parte a țării găsim variații de relief, de natura și vrâsta rocilor.

Variația și numărul complet al soiurilor de relief și roci în România sunt de mare însemnătate pentru noi, deoarece fiecare relief își are bogățiile sale caracteristice, fiecare soi de rocă poate fi utilizată și pusă în valoare în chip deosebit. Munții ni dau lemnul, pășunile și produsele subsolului. Câmpiile cu holdele aurii ni dau hrana de toate zilele. Dealurile și podișurile ni dau bogățiile solului, ale pădurilor și ale subsolului, iar în plus, dau fructele pomilor și ale arbuștilor. Văile pun la îndemâna oamenilor puțința de a comunica între ei lesnicios, străbătând munții, dealurile și podișurile, iar solul lor, cele mai adeseori podit cu aluviuni, este prielnic agriculturii.

Țara noastră are tot felul de roci; par'că ar fi o recapitulare a tuturor fazelor geologice ale pământului.

O privire generală asupra reliefului ne lămurește dela început făptura pământului nostru.

Toată țara este străbătută la mijloc de șira munților

Carpați, care se prezintă ca un V larg deschis spre apus. Laturile acestui unghiuri își moare capetele, unul în Prut, altul în Dunăre. Unghiul însă devine triunghiuri prin închiderea lui cu munții *Apuseni*. Intre aceste trei laturi este închis podișul *Transilvaniei*.

Dela m. Apuseni spre apus se întinde *câmpia Tisei* până la graniță.

Șirul Carpaților, ca niște valuri uriașe, este mărginit spre răsărit de valuri mai mici, dealurile subcarpatice ale Moldovei, până în Siret, după care urmează până la Nistru podișul Moldovei. La sud, Carpații deasemenea sunt mărginiți de dealurile subcarpatice, însă nu mult după ele spre sud se întinde *Câmpia Română* până la Dunăre.

Un singur sloi de pământ pare izolat. Este *podușul*

Dobrogean, care avea în vremurile geologice legătură spre nord cu alți munți de vrâsta celor din Dobrogea. Mai târziu s'au produs scufundări laterale și a rămas astfel podișul acesta ca un stâlp (horst).

Capitolul reliefului României prezintă o deosebită importanță, pentru că între formele de relief, constituția geologică a solului și a subsolului și între istoria neamului care trăiește pe acele forme și din aceste roci, este o strânsă legătură. Aceeaș legătură, ca între dezvoltarea fătului și natura sângelui matern. Formele de relief cu așezarea lor cu natura acestor forme au pus pecetea neștearsă a individualității, a specificului etnic românesc.

MUNȚII CARPAȚI.

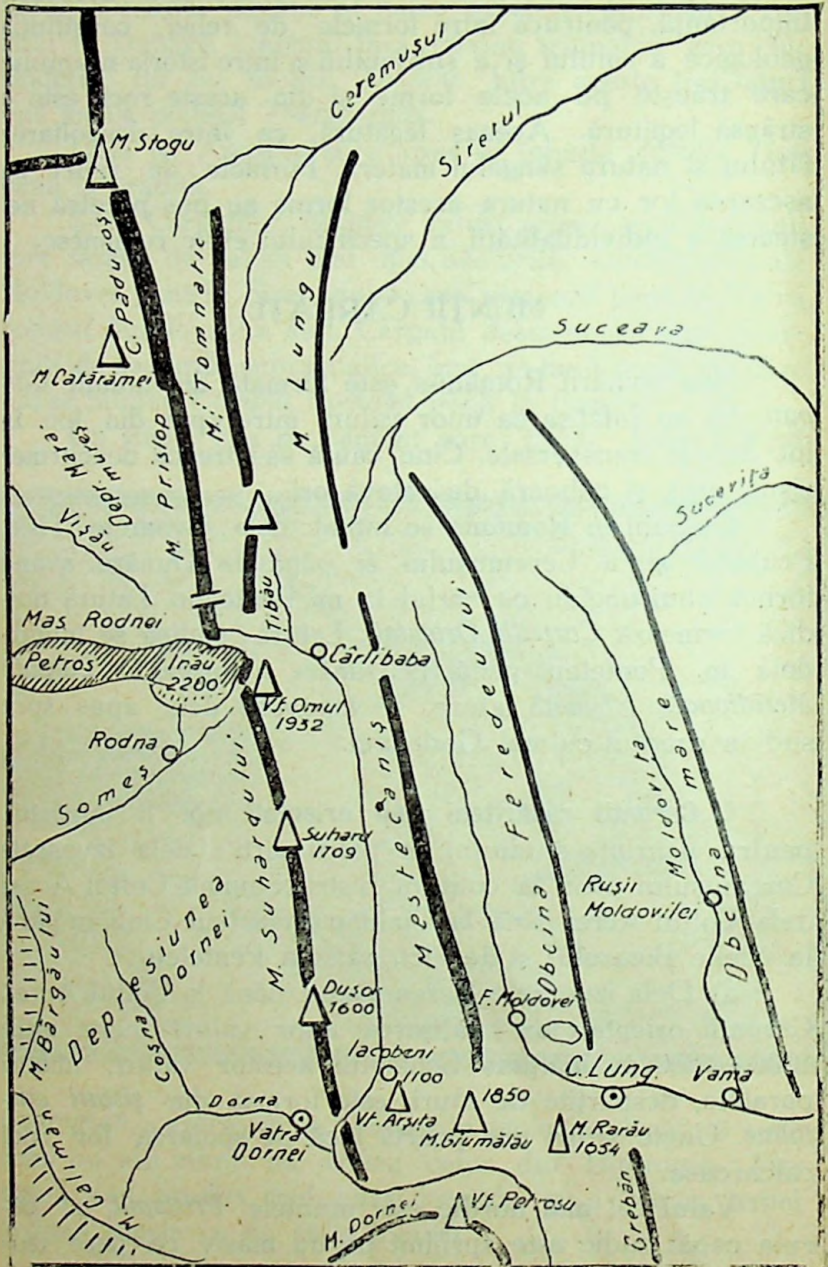
Șira spinării României este formată din munții *Carpați*. Ei au înfățișarea unor valuri întrerupte din loc în loc de văi transversale. Cine caută să-i treacă deacurmezișul, urcă și coboară de câteva ori.

Carpații în România se întind dela izvoarele Tisei, Prutului și a Ceremușului și până la Dunăre, având forma unui unghiu cu vârful în m. Penteleu. Latura nordică formează *Carpații Orientali*. Latura sudică se întinde dela m. Penteleu până la Dunăre și formează *Carpații Meridionali*. Această lature se încovoae dela apus spre sud în dreptul culmei Godeanul.

1. Carpații răsăriteni sau orientali pot fi împărțiți, pentru ușurința studiului, în patru părți: dela izvoarele Ceremușului până la cotitura Bistriței numită Colțul Acrei dela Colțul Acrei până la Ciahlău și masivul Ciahlău până la cheile Bicazului și de aici, până la Penteleu.

a) Dela izvoarele Ceremușului până la Colțul Acrei, Carpații orientali au înfățișarea unor valuri înalte între 1000—1800 m. înălțime. Scheletul acestor valuri, uneori paralele, despărțite de râuri, este format din *șisturi cristaline*. Unele șiruri mai poartă încă pe spinarea lor roci calcaroase.

Valul cel mai nordic este muntele *Prislopul*, al căruia capăt sudic este sprijinit pe un masiv ce pare izo-

Schița Carpaților orientali dela m. Stogu la colțul Acrei.

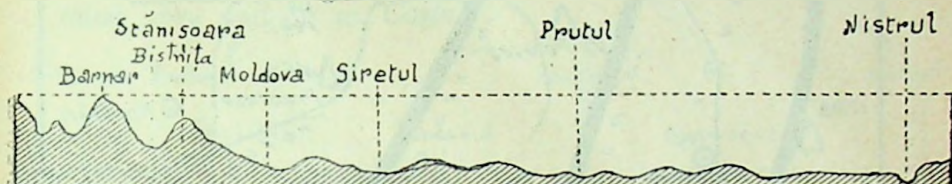
lat : masivul *Rodnei* cu două piscuri mai înalte : *Inăul* și *Petrosul* (peste 2000 m.). De pe culmea *Prislopului* se vede spre apus depresiunea *Maramureșului*, închisă de munți. Peste această culme este o singură trecătoare, (1400 m.), pe unde au scoborât în Moldova primii descălecători veniți din *Maramureș*, iar astăzi, trecerea peste *Prislop* o înlesnește o șosea minunat de frumoasă.

Spre răsărit și miază-zi de *Prislop* și masivul *Rodnei* se întind patru culmi principale, cari scad în înălțime dela apus spre răsărit : Culmea *Suhardului* (cu vârful *Ōșorui*), ce stă ca un stâlp uriaș lângă stațiunea balneară *Vatra Dornei*), culmea *Mestecănișului* la răsărit de râul *Bistrița*, acoperită cu calcar și despădurită în multe locuri de focurile războiului de întregire. Se termină spre sud cu masivul *Giurnalău* (1800 m.) La răsărit de culmea *Mestecănișului* și aproape paralel cu aceasta se întinde culmea *Feredăului* și la răsărit de aceasta, *Obcina Mare*. Culmea *Feredăului* se termină cu masivul *Rarăul*, care își arată doi colți albi de calcar : *Pietrele Doamnei*. Depe *Giurnalău* și depe *Rarău*, călătorul privind spre miază-zi vede îndată o curmătură adâncă, pe fundul căreia sticlește argintiu apa râului *Bistrița* la *Colțul Acrei*, iar în față se ridică m. *Petrosul*, cel mai de nord vârf al lanțului munților *Bistrița*.

b) Dela *Colțul Acrei* spre sud până la *Ciahlău*, sunt trei culmi principale de munți, aproape paralele : Culmea munților *Bistriței* formată din munții : *Barnarul*, *Petrosul* și *Grențieșul*. Spre răsărit de culmea *Bistriței* se află culmea *Stănișoara* cu înălțimea mai mare la vf. *Stănișoara* (peste 1500 m.). Această din urmă culme e joasă, mai joasă de cât a *Bistriței*, și abia trece de 1000 m., afară de ghebul *Stănișoarei*. Ea este acoperită de păduri de brazi și are, ca și *Obcina Mare*, la poalele răsăritene, un șir de mânăstiri.

Valea *Bistriței* desparte culmea *Stănișoarei* de munții *Bistriței*.

Când te scobori cu pluta pe Bistrița și ajungi la locul de vărsare a Bistricioarei în Bistrița, ai drept în față masivul *Ciahlău*, ale cărui colți calcaroși par că se ridică în slava cerului (1911 m.). Acest masiv este format din conglomerat calcaros. Fiind ca o stâncă uriașă, izolată

de munți mai mici din jurul său, și țavând povârnișuri repezi, pare masivul mai înalt de cât este în realitate.

Spre apus de Ciahlău se ridică munții *Gherghiului*, terminat spre sud cu *Hăgimașul Mare*, din care sug apele Oltul și Mureșul.

Atât lanțul Bistriței cât și a Gherghiului sunt formate aproape în întregime din șisturi cristaline afară de Ciahlău și Hăgimașul mare, care sunt constituiți din conglomerate calcaroase.

c) Între Ciahlău și Penteleu, catena valurilor carpatice este mai puțin semeață. N'are piscuri înalte, ci culmile, fără creste ascuțite, sunt turtite și acoperite cu codri ori pășuni, iar scoborâșurile sunt ușoare. Se explică lipsa lor de măreție, fiind constituiți din roci sedimentare moi, ca gresia, care domină pe acești munți.

De pe Ciahlău, te scobori spre sud în valea sălbatică și uimitor de frumoasă a Biczului, care tăind muntele calcaros, a săpat o vale îngustă și foarte adâncă. Prin *cheiul Biczului* trece numai pârâul saltând cu șgomot asurzitor, și o potecă pentru trecători.

La sud de cheile Biczului urmează culmea *Tarcăul* și spre răsărit *Murgociul* și *Goșmeanul* până în valea Troțușului și trecătoarea Ghimeș-Palanca, lângă care spre nord, se află vârful *Tărhăuș* (1660 m.).

Dela Ghimeș-Palanca spre sud urmează munții *Ciuc*,

HARTA VEGETATIEI U.R.S.S.

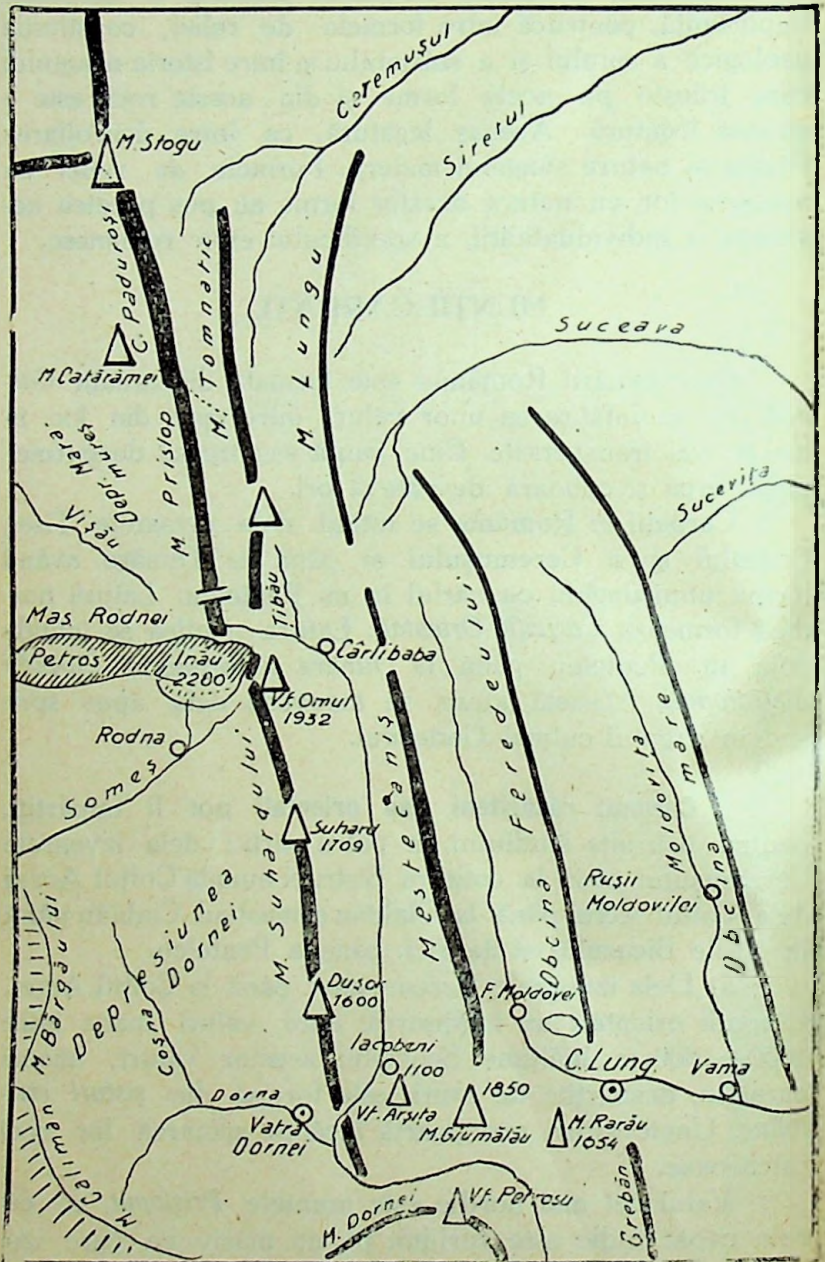
Insemnări suplimentare

1	Bulfi	11	Fag
2	Capaci cu zasă	12	Plaj de munte
3	Zadă din Osar	13	Vegetația stepei acoperită cu
4	Brad	14	vegetația stepei acoperită cu
5	Brad alb	15	vegetația stepei acoperită cu
6	Tufisuri săratate și	16	vegetația stepei acoperită cu
7	Brad	17	vegetația stepei acoperită cu
8	Mesteacan	18	vegetația stepei acoperită cu
9	Mest de Kamoiaca	19	vegetația stepei acoperită cu
10	Stejar	20	vegetația stepei acoperită cu
11	Tei	21	vegetația stepei acoperită cu
22	Stemere și Clameroide	22	vegetația stepei acoperită cu
23	Ca-pen	23	vegetația stepei acoperită cu
24	Succaut alb	24	vegetația stepei acoperită cu
25	" negru	25	vegetația stepei acoperită cu
26	Trestie și păpuși	26	vegetația stepei acoperită cu

SEMNE CONVENZIONALE (Inveliz vegetal reconstituit)

Vegetația pe zone a câmpilor	Zona pădurilor	Vegetația interzonală
1 Zona zăpezilor	9 Păduri de conifere și de copaci cu fructe late	17 Vegetația de luncă, câmpie și pășuni și vegetația pădurilor
2 Zona Tundre	10 Păduri de copaci cu fructe late	18 Vegetația halofită, a lăptășilor, a terenurilor inundabile și pajiști
3 Tundra arctică	11 Zona Stepei	19 Vegetația stepei acoperită cu pășuni și câmpii de munte (alpine)
4 " de mușchi și licheni	12 Stepă acoperită cu negară, cu salințe și vegetația stepei acoperită cu	20 Câmpurile alpine și subalpine
5 " acoperită cu Silvo-tundra	13 Zona Semidesertului	21 Deserturi și semi-deserturi de munte înalte
6 Păduri de conifere în care predomină speciile siberiene	14 Deserți acoperite cu pelin și cu vegetație de aceluși sărată	22 Câmpurile și stepurile de munte
7 Zona Targei	15 Veg. strălucitoare și lăcinoasă (ter. slăboare)	23 Păduri parcuri de munte
8 Tufisuri și moriște	16 Vegetația deserturilor nisipoase	24 Păduri de conifere de munte
9 Păduri de conifere în care predomină speciile europene		25 Păduri de conifere de munte - de zasă (Zadă din Osar)
10 Păduri de arbori cu trunchi		26 Păduri de cedru și de arbori cu trunchi late din Extremul Orient
		27 Păduri de falcoză de munte din Asia Mijlocie
		28 Păduri de conifere de munte și de conifere amestecate cu arbori cu trunchi late în Munții Carpați
		29 Păduri de munte și cele de la poalele muntelui din Cimeș, Caucaz și Carpați
		30 Veg. sub-tropicală umedă (păduri de laud) (Climatic în Transcaucasia de Vest și păd. cu ar. de m. în Talis)
		31 Regiunile sub-tropicale uscate (vegetația de tip Mediteranean)
		32 Ghietari

SCARA
200 0 200 400 600 km.

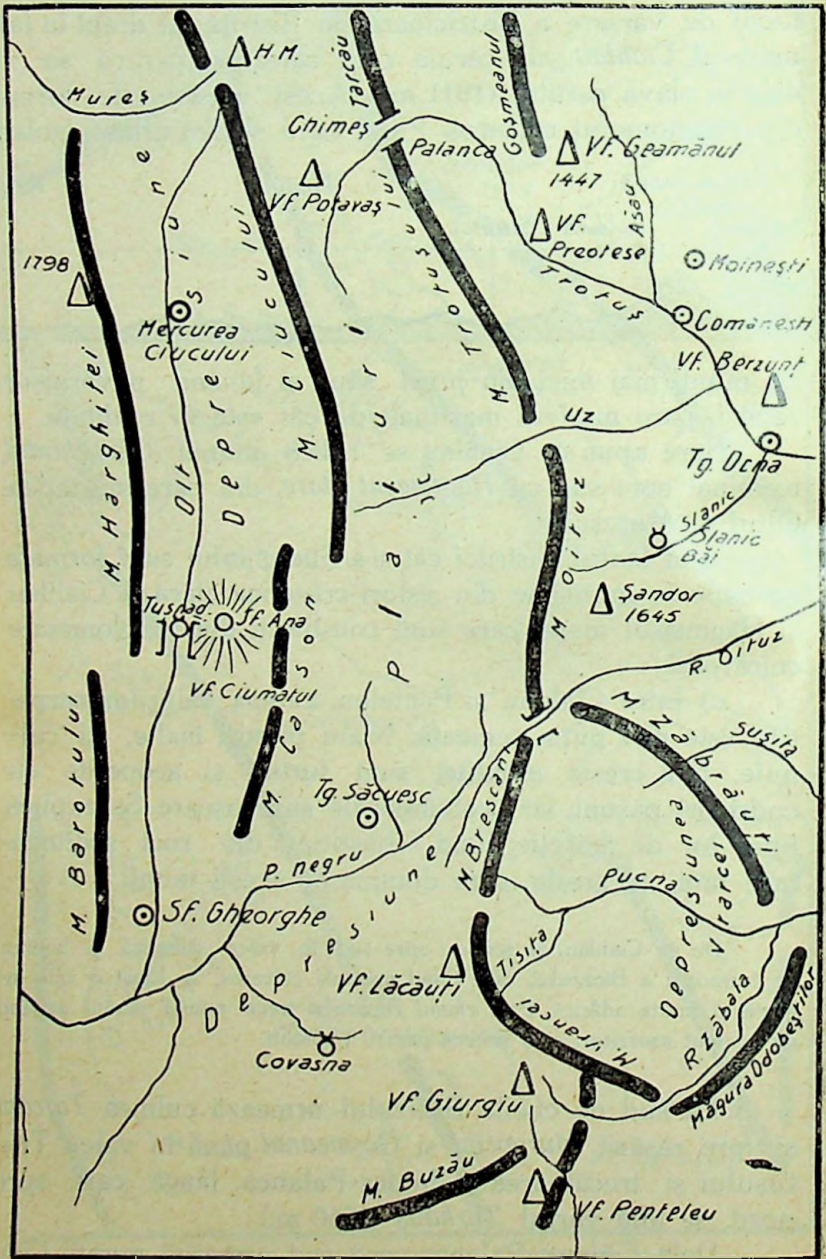
Schița Carpaților orientali dela m. Stogu la colțul Acrei.

lat : masivul *Rodnei* cu două piscuri mai înalte : *Inăul* și *Petrosul* (peste 2000 m.). De pe culmea *Prislopului* se vede spre apus depresiunea *Maramureșului*, închisă de munți. Peste această culme este o singură trecătoare, (1400 m.), pe unde au scoborât în Moldova primii descălecători veniți din *Maramureș*, iar astăzi, trecerea peste *Prislop* o înlesnește o șosea minunat de frumoasă.

Spre răsărit și miază-zi de *Prislop* și masivul *Rodnei* se întind patru culmi principale, cari scad în înălțime dela apus spre răsărit : Culmea *Suhardului* (cu vârful *Oușorul*), ce stă ca un stâlp uriaș lângă stațiunea balneară *Vatra Dornei*), culmea *Mestecănișului* la răsărit de râul *Bistrița*, acoperită cu calcar și despădurită în multe locuri de focurile războiului de întregire. Se termină spre sud cu masivul *Giupalău* (1800 m.) La răsărit de culmea *Mestecănișului* și aproape paralel cu aceasta se întinde culmea *Feredăului* și la răsărit de aceasta, *Obcina Mare*. Culmea *Feredăului* se termină cu masivul *Rarăul*, care își arată doi colți albi de calcar : *Pietrele Doamnei*. Depe *Giupalău* și depe *Rarău*, călătorul privind spre miază-zi vede îndată o curmătură adâncă, pe fundul căreia sticlește argintiu apa râului *Bistrița* la *Colțul Acrei*, iar în față se ridică m. *Petrosul*, cel mai de nord vârf al lanțului munților *Bistrița*.

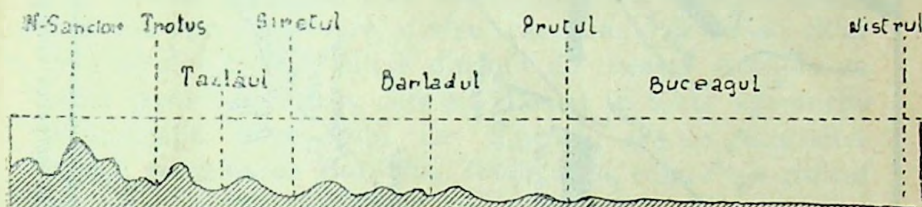
b) Dela *Colțul Acrei* spre sud până la *Ciahlău*, sunt trei culmi principale de munți, aproape paralele : Culmea munților *Bistriței* formată din munții ; *Barnarul*, *Petrosul* și *Grențieșul*. Spre răsărit de culmea *Bistriței* se află culmea *Stănișoara* cu înălțimea mai mare la vf. *Stănișoara* (peste 1500 m.). Această din urmă culme e joasă, mai joasă de cât a *Bistriței*, și abia trece de 1000 m., afară de ghebul *Stănișoarei*. Ea este acoperită de păduri de brazi și are, ca și *Obcina Mare*, la poalele răsăritene, un șir de mânăstiri.

Valea *Bistriței* desparte culmea *Stănișoarei* de munții *Bistriței*.

Schița Carpaților orientali și m. Vulcani dela Ghimeș-Palanca la Penteleu.

cari se termină cam in dreptul trecătoarei Uzului, continuându-se spre sud până la depresiunea Trei-Scaune sub numele de M-ții *Cașon*. Spre răsărit, culmea *Oituz* cu vârful *Sandor*, se continuă cu culmea *Brescani*. Pe dreapta râului *Trotuș* este culmea joasă a *Trotușului*, care se termină spre sud cu m. *Cașin*.

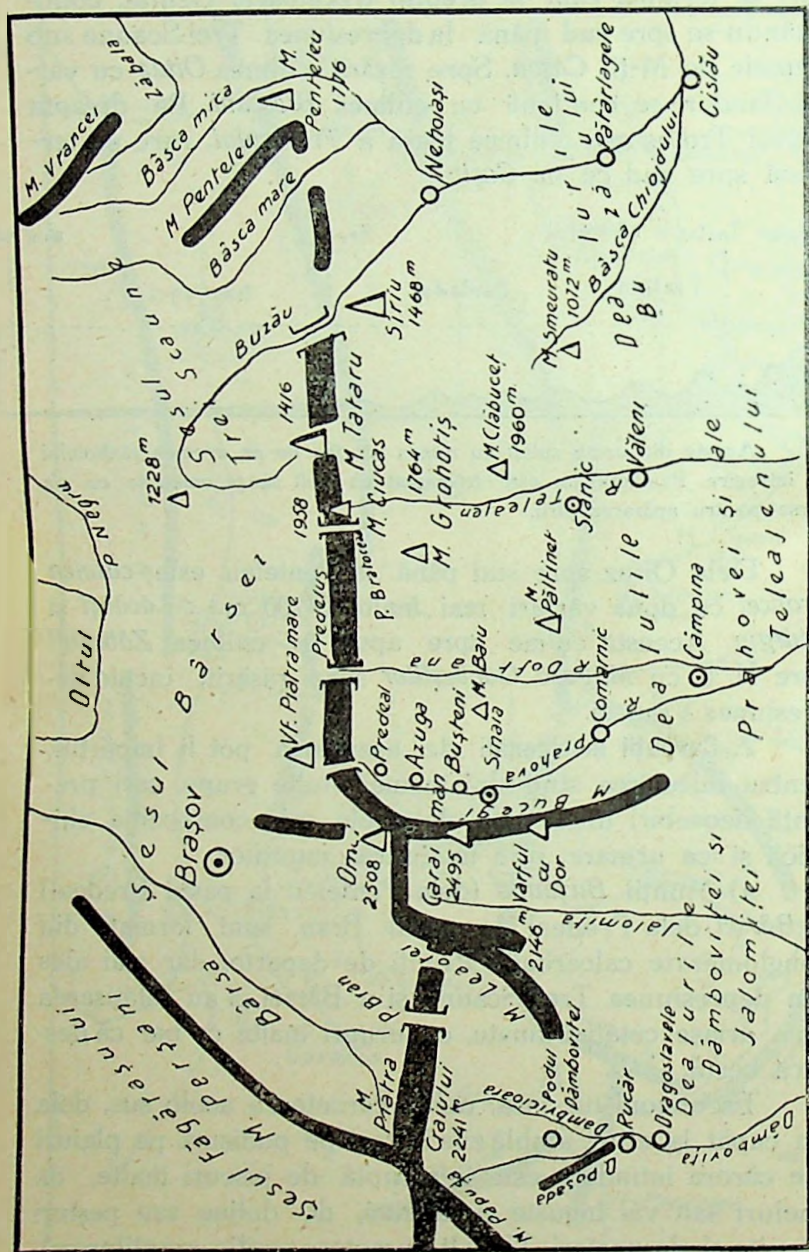
Aceste din urmă culmi au rămas istorice de pe vremea războiului de întregire. Pământul lor este frământat cu mult sânge omenesc ce s'a vărsat pentru apărarea țării.

Dela *Oituz* spre sud până la *Penteleu* este *culmea Vrancei* cu două vârfuri mai înalte (1700 m.) : *Lăcăuți* și *Giurgiu*. Această culme spre apus, și culmea *Zăbrăuți* spre N. E. cu *Măgura Odobeștilor* spre răsărit, închid depresiunea *Vrancei*.

2. *Carpații meridionali* de asemenea pot fi împărțiți, pentru înlesnirea studiului în mai multe grupe, cari prezintă deosebiri unele față de altele prin compoziția chimică și ca urmare, prin înfățișarea munților.

a) *Munții Buzăului* (dela *Penteleu* la pasul *Predeal*) și *Bârsei* dela *Predeal* la pasul *Bran*, sunt formați din conglomerate calcaroase. Priviți de departe, dar mai ales din depresiunea *Trei Scaune* și a *Bârsei*, ei au înfățișarea unei uriașe cetăți ruinate, cu turnuri înalte ce par că despică cerul,

Escursionistul însă, care-i cercetează acolo sus, dela un capăt la altul, umblă zile întregi pe podișuri, pe plaiuri ale cărora întindere este întreruptă de piscuri înalte, de cheiuri sau văi înguste și adânci, de doline sau peșteri năruite și de peșteri. Un alt caracter specific munților cal-

Șchița Carpaților meridionali de la Pentelau la m. Făgăraș cu regiunea subcarpatică corespunzătoare.

caroși afară de fenomenele carstice, este sărăcia vegetației arborescente, pentru că piatra de var nu oferă hrană rădăcinelor și nici semințelor spre a încolți. În schimb însă, vegetația erboasă de pe solul vegetal așternut pe calcar hrănește numeroase turme de oi.

Munții Buzăului sunt spintecați deacurmezișul de numeroase ape curgătoare, dintre care unele izvorăsc chiar de la nivelul crestei, altele dincolo de creastă. Acestea au săpat pasuri, trecători, care au înlesnit în toate vremurile comunicația între frații de dincolo și de dincoace. Astfel, trecătoarea *Buzăului*, *Tabla Buții*, (unde s'a ridicat un monument în amintirea eroilor căzuți acolo în creierul munților pentru întregirea țării la 1916), *Bratocea* (la izvoarele Teleajenului), *Predeluș* (la izvoarele Doftanei) și *Predeal* (la izvoarele Prahovei), au fost porți deschise mocanilor, cari au premeritat neconținut seminția românească spre răsăritul și sudul țării. Turlele înalte : *Siriul* în preajma trecătorii Buzăului, *Ciucaș* și *Tătarii* în apropierea Bratociei, *Baiul* aproape de Bușteni și *Piatra mare* lângă Predeal, ne arată că culmea Buzăului a fost odată mai înaltă, dar a fost ruinată de vremuri.

Când ajungi pe valea superioară a Prahovei, privirea rămâne incremenită pe un șir de mușuroae uriașe, albe de var, cu vârfurile golașe, iar de pe la mijloc în jos împodobite cu brazi. Este culmea *Bucegi*, formată dintr'un lanț de piscuri, având în fruntea coloanei la miază-noapte vârful *Omul*, înalt de 2500 m. După el, spre sud se înșiruesc : *Caraimanul*, *Vârful cu dor* și altele mai mici. Munții țuguței ni se par de jos, dar sus au podișuri întinse.

Spre apus, după ce treci greu peste defileurile Ialomiței și Ialomicioarei (cu renumita peșteră a Ialomicioarei), ajungi pe culmea domoală a *Leaotei*, căreia îi lipsește scutul calcaros, rămânându-i numai scheletul din sisturi cristaline.

Depe Leaota, care separă bazinul Dâmboviței de a

Ialomiței, scobori în depresiunea Rucărului, în marginea nordică a căreia se află pasul Bran (1240 m.), și pe unde se spune că ar fi trecut dincoace Radu Negru cu oști și mult norod.

Această depresiune este mărginită la apus de Bran, de către alt munte văros, numit *Piatra Craiului* (2240 m.) din panta sudică a căruia își suge apa Dâmbovița, iar spre miază-noapte, Bârsa. La poalele acestui munte se află peștera Dâmbovicioara, iar mai spre sud-vest, râul Dâmbovița ce spintecă munți văroși, formând cheile Dâmbovicioarei, unde s'au dat lupte groaznice în 1916 între Români și năvălitori (Dragoslavele).

b) Indată după depresiunea Dâmboviței sau a Rucărului, apare spre apus un masiv greoi, neted, mai puțin semeț decât munții calcaroși văzuți până aici, Este m. *Păpușa* și mai la apus, *Iezerul* (are un lac în vârful).

Din aceste masive cu vârfurile acoperite cu mușchi, merișor, bujori de munte și alte plante alpine, se respiră spre apus două culmi: munții Făgărașului până la Turnu Roș în defileul Oltului și o culme mai scundă și sdrențuită de râuri până în defileul Oltului, la mănăstirea Cozia.

Munții Făgărașului sunt formați din șisturi tari, cristaline, de multe ori gneis. Din această pricină lanțul are culmea dreaptă, scoborâșuri ușoare spre sud, foarte din loc la nord spre Făgăraș. Sunt cei mai înalți munți din România, căci pe ei se află piscul Neagoiul (2540 m.) și cel mai înalt din toate, Moldoveanul (2550 m.). N'au pasuri de trecut decât cu piciorul.

Râpile ce spintecă clinele lor, deoparte și de alta, au fost formate din scurgerea ghețarilor ce-i încununau altădată. Căldările din vârf sunt locașuri de ghețari, Acum se scurg pe acolo apele torenților proveniți din topirea zăpezilor și de ploi mari.

Culmea spintecată de mai multe ori, dela sudul Făgărașilor, fiind în parte calcaroasă și sdrențuită de ape,

a rămas doar ca mărturie a unei culmi mai vechi, sub forma unor munți aproape complet despărțiți: *Ghițu, Frunți și Cozia*. Aceasta din urmă străjuiește capătul sudic al defileului Oltului, cum și mănăstirea cu acelaș nume, unde se află mormântul lui Mircea cel Mare. Tot din masivul Păpușa și Iezer se întinde al treilea lanț cu direcțiunea NE, numit *Perșani*, o încovoetură spre NE a Făgărașului și care închide la apus depresiunea Bârsei.

c) Intre defileul Oltului și defileul Dunării se află *Carpații Getici* cu diferite numiri, după regiuni.

Cine trece prin defileul Oltului vede lesne că, marginele muntoase ale defileului sunt formate din pături cari au aceeaș structură, așezare sau compoziție atât pe un mal cât și ce celalt al Oltului. Că aceste pături corespund la aceeaș înălțime, deci defileul este o vale de eroziune.

Așadar, Carpații Meridionali din apusul defileului Oltului sunt continuarea celor din răsăritul acestui defileu.

Intr'adevăr, munții Făgărașului se continuă spre apus cu *m. Lotrului și ai Sibiului* cu *Sebeșul*, iar m. Cozia se continuă cu munții *Căpăținei*. Intre munții Lotrului și ai Sibiului se află *depresiunea Lotrului*, după cum între lanțul Făgărașului și muntele Coziei se află *depresiunea Titești*.

Din aceste trei ramuri, cele din nord, Sibiu, Sebeș și Lotru sunt cristalini cași Făgărașul; Căpăținei sunt în mare parte calcaroși ca și Cozia.

Toate trei ramurile se unesc spre apus într'un singur masiv cristalin, numit Parângul, cu vârful Mândra (2529 m.).

Natural, și aici ca pretutindeni, înfățișarea și vegetația munților atârnă de natura și structura lor. Pe când m. Sibiului, Sebeșului, Lotrului și Parângul au forme greoaie, cu pășuni întinse pe podișurile înălțimilor și cu povârnișurile împodobite de arbori; m. Căpăținei au o mulțime de căpățini uriașe, văroase, golașe în vârf și

până aproape de baza lor, iar sus pe podiș, între căpățini se văd numeroase scufundături (pâlnii uriașe) adânci (doline) în fundul căroră, între cetini de brădet, domnesc urșii. La poalele sudice ale Căpăținei sunt peșteri, între cari peștera Polovraci, la gura defileului Oltețului și peștera mai mică, Sf. Grigore, lângă Mst. Bistrița și pe marginea defileului Bistriței.

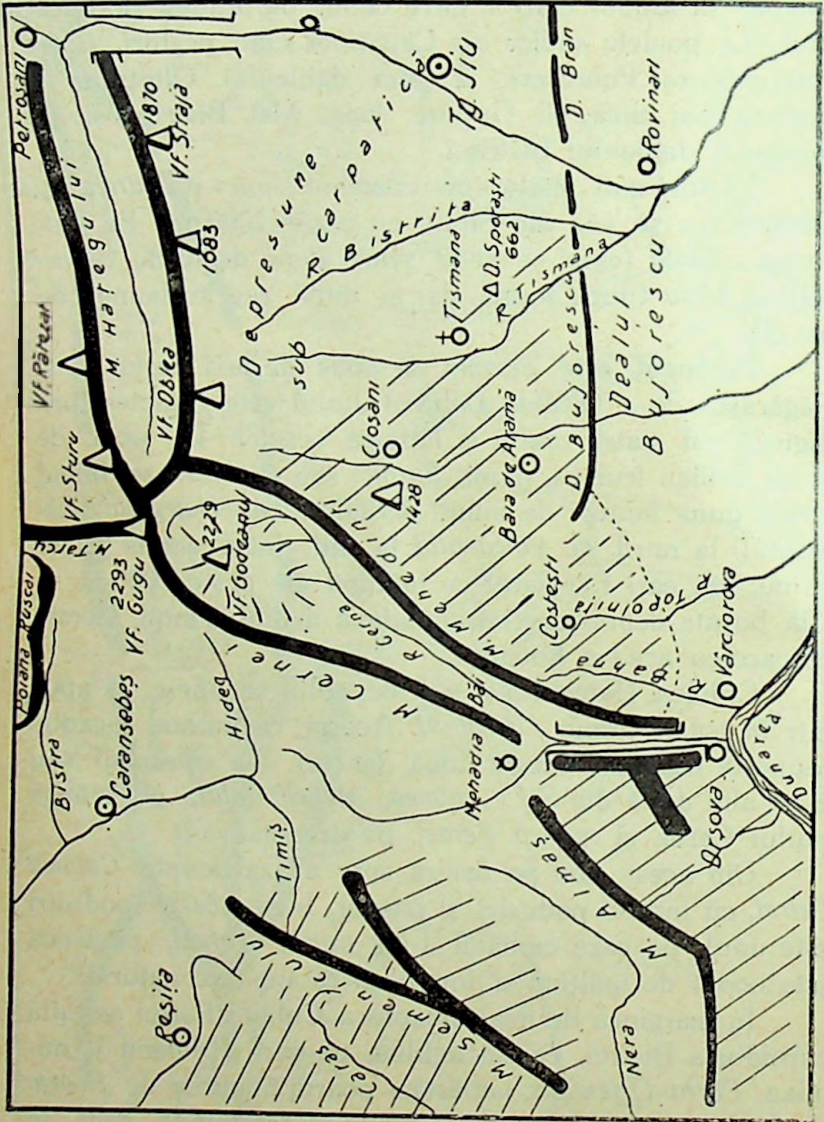
Vârfuri mai înalte pe cristalini sunt: *Candrelu* și *Surianu* (ce se văd din Sibiu) cu peste 2000 m. Pe calcaroși: *Buila* (care se vede semeț depe dealurile Govorei), și *Ursu* (după formă dar și după regele faunei de pe el).

Parângul este curmat la apus de apa Jiului ca și Făgărașul de a Oltului. Defileul Jiului este o spintecătură îngustă cât matca râului și lățimea șoselei. La apus de acest defileu frumos, numit *Surduc* sau *Lainici*, se întind iarăși două lanțuri de munți cristalini: *m. Hațegului* (Rătezatul) la nord, *m. Vâlcanului* la sud. Între aceste două culmi, din cari Rătezatul cu înălțimi de peste 2000 m. se află bogata depresiune intramontană a Jiului, mult asemănătoare cu cea a Lotrului.

Culmea Hațegului și a Vâlcanului se unesc la apus într'un masiv numit *Godeanul*. Acesta, ca un nod gigantic reunește nunumai aceste două lanțuri din răsăritul său ci și alte două din SV: *culmea Mehedințului*, pe stânga râului Cerna și *culmea Cernei*, pe dreapta văii.

Din acest nod se respiră spre miază noapte *Culmea Petrei*, cu întinse podișuri și pășuni. Între aceste podișuri este unul, pe care ciobanii l-au numit *Țarcul*, pentru că este ocolit de înălțimi și formează ca un țarc natural.

În marginea de miazănoapte a Culmei Petrei se află curmătura Bistrei, ca un defileu, pe care Romanii îl numiau *Porta Orientalis*, iar astăzi poartă numirea de *Poarta de fer*. La nord de această curmătură se întinde până în Mureș un masiv vechi, turtit, acoperit cu pășuni și care se numește *Poiana Ruscăi*.

Schița Carpaților meridionali dela p. Lainici la Dunăre.

Atât pe munții Făgărași cât și pe lanțurile cristaline dintre Olt și Godeanul se văd și astăzi căldările în cari se formau și din cari se scurgeau pe vremea epocelor glaciale, ghețari. De asemenea, se văd pe povârnișuri văi glaciale cum și morene glaciale.

Dealtfel, nu numai aceștia, ci și pe Bucegi, Călimani și Rodnei, se văd urmele ghețarilor de odinioară. Uneori, căldările foștilor ghețari au fost umplute cu apa puhoaielor și a izvoarelor, dacă acele locașuri n'au avut știrbituri de scugere în vale (Iezerul de pe m. Iezer, Bucura depe Retezat. etc.)

La apus de râul Cerna, culmile Carpaților se domolesc sub forma unui podiș turtit în Banat, până în Dunăre și în câmpia Torontalului.

În *podîșul Banatului* au rămas din vechile culmi două neruinată prea mult: culmea *Semenicului* la nord de râul Nera, culmea *Almașului* la sud de acesta până la Dunăre. Restul e o desfășurare de podișuri provenite din eroziunea culmilor carpatice.

De aici Carpații sunt în continuare spre sud cu m. Miroci—Planina, Golubini—Planina, Stara—Planina și Balcani, cari s'au ridicat în era terțiară cași Carpații. Îi desparte defileul Dunării.

MUNȚII VULCANICI.

Descrierea m. Carpați nu e completă fără acea a m. Vulcanici, cari însoțesc lanțurile Carpaților Orientali dela izvoarele Tisei până la capătul sudic al culmei Cașon.

La nordul Tisei superioare, în Maramureșul rămas în Cehoslovacia, se întind *m. Vihortat* și *Sălăușul*. Ramura apusană a acestor lanțuri se curbează spre sud de Tisa superioară, continuându-se cu m. *Ouașul* (în apusul Maramureșului din România), *Gutăi* și *Țibleș* (la sudul Maramureșului) până în masivul Petrosul din Rodna, care e cristalin, fără a fi vulcanic. Acești munți închid ca un

arc de foc stâns depresiunea Maramureşului, străbătută de valea Tisei superioare.

Culmea vulcanică a Țibleşului se pare că se continuă cu masivul Rodnei. În realitate lanţul vulcanic se continuă spre sud-est prin munţii Bârgăului (peste care este trecătoarea cu acelaş nume), cu masivul vulcanic al *Călimanului* (2031 m.) care are forma unei potcoave uriaşe. Pe de altă parte, Țibleşul are legătură cu m. *Gurghiul*, care este despărţit de Căliman prin valea Mu-reşului superior.

Spre sud, Gurghiul se continuă cu lanţul *Harghita*, care cată să se alipească de m. Ciuc în dreptul localităţii balneare şi climaterice din valea Oltului, Tuşnad, prin m. *Puturosul* (Bodocului sau Ciumatul).

Nicăiri în Europa nu se găsesc munţi vulcanici în şiruri atât de lungi ca în România, şi nici vreun vulcan stâns de mărimea Călimanului nu există în Europa.

Toţi aceşti munţi vulcanici sunt formaţi din roci eruptive terţiare, trahit şi andesit. Fiind vulcani stânşi, li cunoaştem origina prin natura rocilor, dar şi prin existenţa gazului CO_2 , ca ultimă rămăşiţă a activităţii lor vulcanice (mofete). Acest gaz întâlnind în calea sa apele izvoarelor subterane le prefac în borvis (burcut). Astfel ni explicăm izvoarele de borvis din depresiunea Dornei, dela Borsec, Topliţa, Tuşnad, etc.

S'au format aceşti munţi vulcanici în chipul următor: Când s'a scufundat valea Tisei superioare (miocenul superior), s'au format falii (crăpături adânci prin denivelarea straturilor de pământ) pe de margini. Prin aceste crăpături a ţâşnit lava din piroşferă, cum ţâşneşte lichidul dintr'o sticlă cu apă gazoasă, când apăsăm un dop în gâtul ei.

Tot astfel, şi în aceeaş epocă s'a prăbuşit podişul Transilvaniei, formându-se falii la nordul şi răsăritul acestei prăbuşiri. Prin aceste crăpături adânci a fost aruncată lava.

Pe unii din acești munți se mai văd și astăzi craterele vulcanilor ca : pe Călimani, Arghita (vreo 9 cratere vulcanice principale, bine conservate) și Puturosul sau Ciumatul. În craterul acestuia din urmă s'au adunat apele de ploae și cele rezultate din topirea zăpezilor depe marginile sale înalte ca de 300 m. și au format lacul Sfânta Ana.

MUNȚII APUSENI.

Munții Apuseni, cu o suprafață de 17.000 km², despart neteda depresiune panonică de cea văluroasă transilvană, fiind limitați la sud de Mureș și la nord de Someș. E un masiv asemănător unei *cetăți* împrejmuită cu o cingătoare de orașe : Cluj, Huedin, Zalău, Satu Mare, Șimlăul Silvaniei, Oradea, Beiuș, Lipova, Șiria, Deva, Orăștie, Alba Iulia, Teiuș, Turda.

Din orice parte privit acest masiv, pare ca o insulă, ca un *bloc compact*, ce se ridică deodată peste ținuturile înconjurătoare mai joase.

Masivul ispitește, chemând călătorul prin marginile sale abrupte ca niște ziduri de cetate uriașă, ce par a închide o mare taină înăuntrul lor și inspiră teama unei grele călătorii.

Jurimprejur, masivul este mărginit de terenuri sedimentare lacustre și aluvionare, cari i-au sdrențuit marginile formând altădată golfuri adânci în corpul său. Aceste sedimente înconjurătoare sunt astăzi erodate, spălate neconținut de apa râurilor scăpate din inima masivului, făcând să apară faliile mărginașe ale acestuia.

Dar nunumai aspectul general, situația, marginile și natura rocelor, ci și *aspectul interior al masivului, clima și viața proprie a sa*, dau nota unei insule cu individualitate proprie față de împrejurimi. În toiuł verii, din zăpușala câmpiei cu plante erboase, intri într'o lume nouă: vânt răcoros, păduri de fagi și pe alocuri de brazi, stră-

bătute de pârae gureșe și limpezi, poene intinse cât vezi cu ochii pe plaiurile străjuite de stâne. Climă aspră, ploi abundente, toamne lungi și primăveri târzii. Urmele ghetarilor de odinioară cum și ghetarul fosilă îngropat în

minunata peșteră dela Scărișoara, ni dau dovada climei alpine de odinioară și a individualității climatice de astăzi a acestui masiv.

Munții Apuseni constituiesc *rezervoriul hidrologic, casa apelor*, care împrăștie viață prin râurile ce le dă ființă și se respiră mult departe în jurul masivului Căta trudă ca

să-și facă loc și să iasă aceste râuri din Munții Apuseni ! Mureșul a ferestruit defileul Zamului și Șoimos-Lipova. Ampoiul a străpuns muntele la Tăuți și în alte locuri. Arieșul presară fără odihnă fire de aur în fundul mărețelor chei spintecate de apele sale. Tot astfel și-au spintecat văile înguste în munți : Someșul mic, Crișul roșu, Crișul negru și Crișul alb.

Apele curgătoare ale acestor văi înguste duc bușteni când vin repezi și mari, înlesnind industria forestieră ; spală pânza groasă țesută de «Moște» pe vreme de iarnă; înșiră dealungul lor morile de măcinat grâu și cucuruz, pivele de bătut abaua cea albă a Moșilor cum și șteampurile de palat aurul.

Sus pe munte apare peisajul verde cu monotonia unor vechi masive roase, cu greabăne înalte, netezite și pleșuve (plaiuri). Ele au înălțimea medie de 1500 m. Ici colo apar la orizont colții calcaroși ai *Trascăului* (1150--1250 m), vârfuri balonate, ca : *Bătrâna*, *Vlădeasa*, *Balomireasa*, *Curcubeta*, cum și *Detunata* formată din coloane prismatice de bazalt.

Intreg masivul este spintecat în toate direcțiunile de văi înguste, cheiuri, care îl împart în masive mai mici. Geologicește, masivul este un peneplen dislocat. (vezi schița geologică).

Munții Apuseni formează una din verigele lanțului carpatic. Au fost izolați însă de Carpați prin scufundarea bazinului transilvănean. Că au origina comună cu a Carpaților, o dovedește aceeași orientare a cutelor, aceleași roce, iar pe marginele m. Apuseni apare sarea și gazul metan cași pe marginea Carpaților. Deasemenea au depresiuni interioare (Abrud, Brad, Zlatna, etc.) și exteriore (Huedin, Șimleul Silvaniei, Beiuș) cași Carpații. Horsturi cristaline rămase ca niște dinți eșiți prin sedimentele depresiunii transilvănene sunt mărturii ai continuității acestui masiv cu Carpații (Măgura Șimleului la nord, masivul șistos al Mocirlei, la sud), Dar numeroa-

sele linii de fractură (falii) prin cari s'a dislocat blocul apusean în atâtea horsturi, cum și masivele eruptive de naturi diferite, ne arată că masivul a fost sgduuit puternic dela finele mezozoicului până în terțiarul superior. Prin vrâsta și natura rocilor acestor vulcani stinși se înrudesce cu Harghita și Călimanul, deoarece, în afară de bazaltul Detunatei se găsesc vulcanii *Vlădeasa* cu vecinii săi și *Coiful Mare* (1090 m.), formați din dacit, iar *Corabia* din andesit.

Împrejurul masivului, format din roci primare, secundare și terțiare, se află sedimente terțiare și quaternare argiloase. Aceste sedimente pătrund în multe locuri adânc în interiorul masivului, cum pătrundeau odinioară golfurile mării panonice și transilvane în interiorul acestui masiv. Apele ce se scurg din munți au săpat văi cu margini aluvionare, iar fundul depresiunilor interioare sunt acoperite deasemenea cu sedimente nouă.

Pe vremea zbuciumului produs de vulcanii terțiari s'au format în munți numeroase crăpături mai mici prin cari au pătruns izvoare ferbinți. Aceste ape în stare de disociare și ferbinți, eșite din piroseră, au adus cu ele metale de tot felul în stare gazoasă. Fiind ridicate spre suprafața rece a pământului, s'au sublimat, depunându-se pe marginea crăpăturilor și formând depozite de cristali metalici în așa numitele *filoane metalifere*. Deaceia m. Apuseni au ascuns în ei multe feluri de metale, între cari, aur, argint, mercur (Valea Dosului), cupru, plumb etc.

Deși acești munți sunt ca un singur bloc sfărâmat în mai multe blocuri mici, despărțite prin văi tectonice înguste, totuș, dacă privim mai deaproape făptura acestor munți, deosebim câteva culmi și anume :

O culme la mijloc, cea mai înaltă dintre toate : *m. Bihorului* cu direcțiunea NS. ca axă a masivului. La sudul acestei axe, dealungul Mureșului, se întind spre răsărit ramurile munților Metaliferi și ai *Trascăului* până în râul Arieș, iar spre apus culmea *Zarandului*, între Mureș și

Crișul Alb. La nord de această culme se află *m. Codrului* între Crișul Alb și Crișul Negru.

La miazănoapte de Crișul Repede, *m. Bihorul* se respiră ca un evantai în *m. de Aramă, Făgețel* și *Crasnei*, puțin înalți și despărțiți prin văi.

Din pricina podișurilor întinse pe înălțimele munților, precum și din cauza îngustimii văilor cu malurile foarte înclinate, locuitorii munților Apuseni își duc traiul și-și agonisesc cele necesare pentru viață mai mult sus pe podișuri. Văile îi atrag mai mult ca lucrători în minele metalifere.

Locuitorii *m. Apuseni* sunt *Moții*, neoaș români, cari împotriva tuturor vremurilor vitrege și-au apărât sărăcia și neamul. E destul să pomenim pe fruntașii eroilor lor din veacul al 18-lea (*Horia, Cloșca, Crișan*) și al 19-lea (*Avram Iancu*). *Moții* se ocupă cu industria casnică a lemnului, (fac donițe, ciubere, șindile, tiocuri de rășină, cercuri pentru vase, etc.), cu olăria, iar alții sunt băeși (lucrători minieri).

GENEZA CARPAȚILOR.

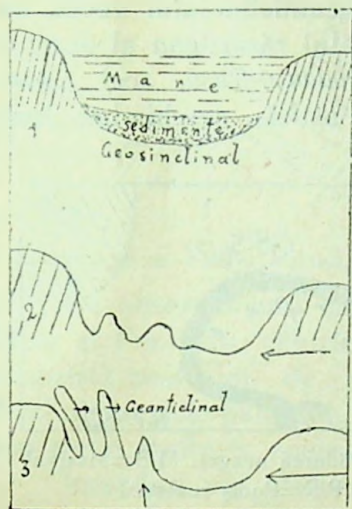
Munții Carpați sunt o prelungire directă a Alpilor și se continuă fără întrerupere în Balcanul occidental atât din punct de vedere al formelor cât și a structurii.

Înainte de apariția lanțului Alpino-Carpato-Balcanic eră în locul lor marea „*Tethys*” cu direcția est-vest cași mediterana europeană îngustă de astăzi. Acea mare se găsea, la finele erei paleozoice, încadrată între două continente: *continentul european* spre nord și *continentul indo-african* spre sud (*Gondwana*).

La finele Paleozoicului, Europa centrală avea înfățișarea unui arhipelag fiind străbătută de catenele munților *Hercinici*, ale căror masive sub formă de insule proeminente ocupau locurile unde sunt astăzi: *Platoul Central* din Franța, *Vosgii* cu *Pădurea Neagră*, Podișul *Ardeni* și *Renan*, *Masivul Bohemiei* și munții *Măcinului* din Dobrogea.

Pe atunci nordul continentului indo-african era ceva mai la nord de limita nordică a Africei actuale.

Fundul mării Tethys formă un mare geosinclinal.

Cum au eșit Carpații din fundul Oceanului.

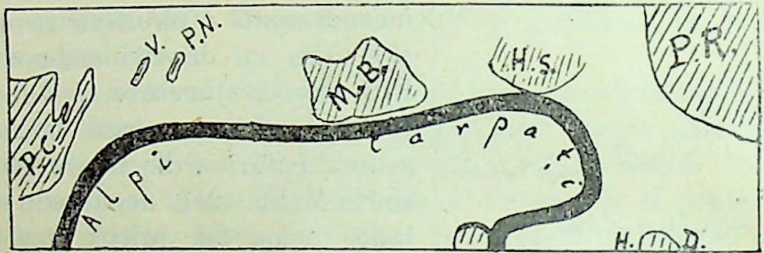
in sus și s'au încălecat cu direcția spre nord peste marginile sudice ale continentului european sau peste unele din insulele sudice hercinice pomenite mai sus.

Aceste valuri au format lanțul *Alpino-Carpato-Balcanic* de astăzi. Așadar, sloiul indo-african a avut rolul activ de împingere în ridicarea acestei catene, pe când sloiul european a avut rol pasiv, a opus rezistență celui sudic.

Această acțiune tectonică, începută la finele Paleozoicului, a avut ca urmare ridicarea geanticlinalului prim și apoi s'a continuat acțiunea de ridicare cu oarecare paroxisme și întreruperi în era terțiară și se continuă și în zilele noastre.

Abia în Miocenul terțiarului s'a complectat lanțul neîntrerupt *Alpino-Carpato-Balcanic*. În Permianul erei primare însă, pe locul Carpaților dintre Carpații mici și

Carpații păduroși erau M-ții Hercinici și anume ramura *Varistică* a acestora, care se continuă spre SE peste tot ținutul locuit astăzi de Români. Ramura varistică însă s'a tot scufundat, începând din Permian și în tot timpul erei secundare, formându-se în locul geanticlinalului vechi, un geosinclinal, acoperit de ape. Malul răsăritean al acestui geosinclinal, îl formă *Platforma Podolico-Rusă*, acel uscat continental străvechi, încremenit astfel, neschimbat, încă dela începutul Paleozoicului.

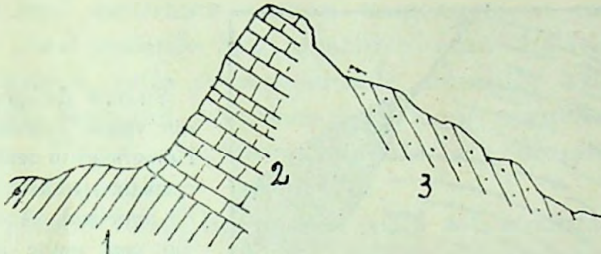
P.C.=Podișul Central. V=Vosgi. P.N.=Pădurea neagră. M.B.=Masivul Bohem. H.S.=Horst Sarmatic. P.R.=Podișul rusesc.

Așadar, ramura Varistică s'a scufundat și ne-a rămas ca mărturie din această ramură numai horstul dobrogean, iar în subsol ne-au rămas resturi din plante continentale varistice sub formă de depozite de cărbuni exploatabili la: Reșița și Baia Nouă în Banat, Schela, Porceni, Bumbești și Stănești în Gorj.

Fundul acestui geosinclinal format din prăbușirea Varisticului, eră clădit din șisturi cristaline paleozoice, peste cari în mezozoic, apele mării au depus sedimente mezozoice inferioare (Liasic, Jurassic și Cretaceu inferior)

La finele Cretacicului inferior au început să se vâlturească zonele carpatice cristaline din Carpații meridionali și din cei orientali, din pricini expuse mai sus. Dela finele Oligocenului și până la sfârșitul pliocenului s'a desăvârșit întreaga vâlurire a Carpaților, ridicând pe coamele geanticlinalelor stratele calcaroase depuse în fundu. mării mezozoice. Din aceste calcaruri, în genere conglo-

merate, au mai rămas unele ascuțișuri sub forme de klipe, altele, ca învelișuri continue pe suprafețe mari, cum sunt culmele Bucegilor și ale Buzăului.

Secțiune în m. Piatra Craiului, 1=cristalin. 2, 3=calcaruri secundare.

De observat însă că, pe porțiunea Carpaților dintre Bicaz și Penteleu, vălurirea a fost mai târzie, înceată și acoperită peste tot de pânzele de șisturi de gresie ale flișului cretac-paleogen. De aici și formele domoale și mai puțin înalte în această porțiune a Carpaților.

Incepând cu Miocenul superior, s'au format prin prăbușire, depresiunea panonică, transilvană, maramureșană, Câmpia Română, etc., în cari pătrund apele mării miocene și apoi sarmatice. Atunci s'au ivit vulcanii aproape paraleli cu Carpații răsăriteni și lava lor eșită prin falii adânci, rezultate din prăbușirea maramureșană și transilvană, a clădit munții noștri vulcanici.

La finele miocenului, alte mișcări tectonice au ridicat nivelul valurilor carpalice și odată cu ele s'au ridicat și depresiunile interne, silind apele depe ele să se retragă în părțile mai adânci (din Transilvania, Maramureș, etc.)

Depresiunile strivite între valurile de munți înconjurători și-au încrețit sedimentele mio-pliocenice, iar în creșturile au direcția paralelă cu marginile. Sub înrâurirea acestor forțe de apăsări laterale, au eșit la suprafață prin anticlinalele strivite, masivele de sare din bazinul Transilvaniei și din regiunea Flișului subcarpatic. Tot din aceleași cauze s'au urcat în anticlinalele Flișului sub-

carpatic zăcămintele de petrol cum și domurile din depresiunea transilvană, unde se află gazul metan.

Stratele de gips (terțiar) din valea Telcajenului (la Homoricu) în dealurile subcarpatice, îndoite în formă de anticlinal. Acest exemplu, cași multe altele din stratificația dealurilor subcarpatice, arată că aceste dealuri s'au format prin încrețire.

(Desen după fotografie de Voltești)

Anticlinal.

Acesta ar părea ultimul episod din istoricul formării, Carpaților, depresiunilor și dealurilor din România. În realitate, mișcările tectonice se continuă fără cumpănă și astăzi, astfel că formele de relief actuale nu sunt veșnice. Atât agenții externi cât și cei interni, le transformă neconținut, căci scoarța pământului e peste tot în veșnică mișcare, cași un organism viu.

Rolul antropogeografic al Carpaților.

Unii geografi unguri au întrebuițat expresiunea «*vidul carpatic*», încercând să dovediască lipsa de populație în Carpați și că, prin urmare, acești munți ar forma un minunat hotar natural între două țări.

Totuși, nici un neam depe acești munți n'a izbutit să trăiască în mai mare număr și să prindă rădăcini istorice mai adânci pe acești munți, ca neamul românesc.

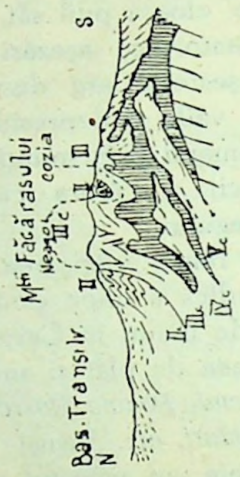
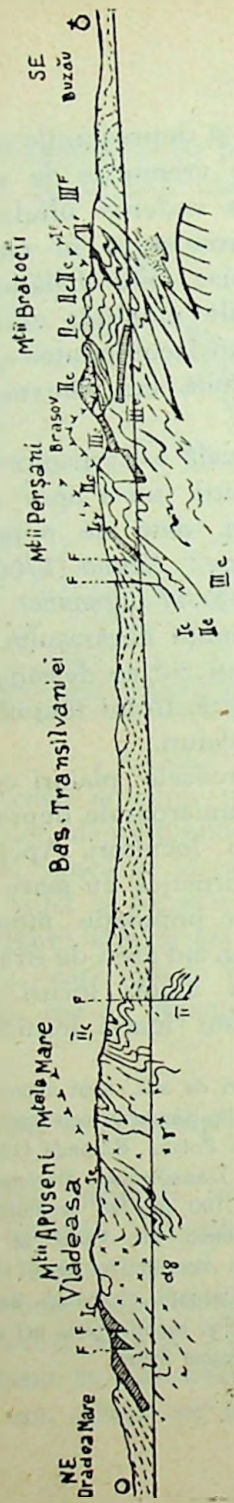
Doar, afară de păduri munții și depresiunile carpatice au ocrotit pe Români în toate vremurile de restriște, cum ocrotește cloșca puii săi, la vederea uliului. Cele dintâi și mai statornice așezări românești în munți au fost. Pe când șesurile larg deschise erau hălăduite de atâtea năvăliri, văile și depresiunile munților erau bune adăposturi. Romanii prin munți au făcut puntea de legătură cu Dacii, a căroră capitală eră situată în depresiunea Hațegului.

În primul rând, înfățișarea reală a Carpaților este a unor plaiuri, adică a unor podișuri, nu a unor ziduri. Unele numiri de munți în Carpați, date de popor, ne lămuresc noțiunea de plai și anume: *Neteda* (1700 m.), *Masa*, *Vârful Poenii*, *Poiana Ruscă*, *Șesul Lupșanilor* (1600 m.), *Râu-Șes*, *Poduri*, etc. Insuși munții Făgărașului, cari, priviți din câmpie, au aspectul unui zid, au deasupra lor un plai de aproape 30 km. suprafață. În tot timpul verii mișună omenire multă pe aceste plaiuri.

În afară de întinsele și numeroasele plaiuri cu pășuni excelente de pe munți, sunt numeroasele depresiuni intramontane, cari adăpostesc mulți locuitori. Apoi, depresiunile mari și numeroase subcarpatice cu mare densitate de populație, sunt locuite de populație montană.

Dar Carpații nu constituiesc un zid greu de străbătut căci sunt despicați și ferestruți în atâtea locuri, încât trecerea deacurmezișul munților este foarte lesnicioasă.

În afară de aceste trecători sau drumuri de văi, sunt numeroasele drumuri de culme utilizate de populație încă din timpurile cele mai vechi. Astfel, drumul peste Prislop (1413 m.), peste Poiana Rotundă (1245 m.) și Tihuța (1227) fac legătură și astăzi între Transilvania, Maramureș și Bucovina. Alte opt trecători, înalte de 750—1.100 m., fac legătură între Moldova și Transilvania. Prin Carpații meridionali, am văzut că numai Făgărașul este mai greu de trecut, iar primele reședinți în dosul lor au fost întemeiate după descălicare. Dacă sunt Carpații străbătuți de prea puține căi ferate, aceasta se datorește faptului că munții până eri au fost hotar, care eră de preferat să fie deschis în puține locuri.

- Terțiar nou
- Gosașii și Rădăuți (Carpați)
- Fliș Cretacic paleogen
- Paleozole Mezozoicului panzelor cristaline
- Căstănișul panzelor mezocretacice
- Eruptiv
 - o granitice
 - d oltaeo granitice
 - v porfirice
 - a andezite

1 1 1 1 Supr defalcăcare

Pozițiile păturilor și natura rocilor ne arată frământările la care au fost expuse în decursul vremurilor.

Carpații cu ale lor plaiuri întinse, acoperite cu pășuni și chiar cu pământ agricol până la înălțimea de 1000 m. sunt ușor de locuit, îndeosebi în timpul verii. Viața de păstori, vânători, pescari, lemnari, pietrari, minieri, e legată din timpuri străvechi de regiunea acestor munți. Această viață se intensifică în timpurile nouă prin înmulțirea populației și iscodirea unor nouă îndeletniciri, ca exploatarea pădurilor, a minelor cu industriile aferente, vili-giatură: băi, sporturi, etc. Cum n'ar fi populat muntele, dacă ei oferă atâtea înlesniri de viață! După cum populația agricolă își scoase hrana depe șesuri, pescarii din bălți, Dunăre și Marea Neagră, tot astfel locuitorii din munți își scot indirect hrana din bogățiile vegetale și ale subsolului munților.

Drept este că populația pe munți e mai rară ca ori unde în țară. Nu trebuie însă să se confunde așezarea localităților cu câmpul de activitate al locuitorilor de munte. Aria de circulație și de folosire a locuitorilor ținutului de lângă o localitate este largă, Astfel, satele din depresiunile montane stăpânesc și folosesc pantele domoale ale munților până în zona alpină. Din satele depe pante și din depresiuni pornesc păstorii de cu primăvara cu turmele pe plaiuri, unde locuiesc toată vara până toamna târziu. Regiunea subalpină cu codrii ei a determinat dezvoltarea industriei forestiere, care face să răsune până departe scrâșniturile ferestraelor puse în mișcare de energia cărbunelui alb din munte.

Cu timpul, densitatea populației montane va crește în măsură de a nu oferi geografilor streini, interesați, prilejul să utilizeze expresia «vid carpatic».

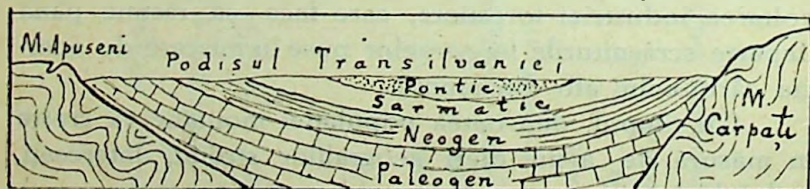
PODIȘURI ȘI DEALURI.

Pe harta reliefului României, vedem în mijlocul țării podișul Transilvaniei, înconjurat de un cerc al munților, iar în jurul munților un alt cerc al dealurilor. De jur împrejurul cercului dealurilor se află cercul câmpiilor sau șesurilor.

Acesta din urmă este întrerupt în partea nordică a țării, de dealuri, iar în Banat de munți ferestruți numai de valea îngustă a Dunării.

Făptura minunată a reliefului României ne duce cu gândul la construcția unei cetăți sau a unui castel medieval, clădit anume spre a se apăra și a cuprinde în el tot ce trebuie pentru traiul de îndelungată vreme a celor dinăuntru.

1. Podișul Transilvaniei a fost odată un munte, care s'a scufundat și a rămas fund de mare și anume, fundul nui golf al mării Panonice. Fundul aceluï golf eră la un nivel mai jos de cât actualul podiș. În unele locuri, golful eră mai adânc (câmpia Bârsei, a Făgărașului și ținutul dintre Mureș și Someș). Apa golfului a depus la fund sedimente și cu vremea s'a retras, iar în retragerea ei, a depus la fund sare. Deaceea, podișul Ardealu-

Șchiță. Profil geologic în podișul Transilvaniei.

lui este pardosit cu sare și deasupra ei s'a așezat și alte săruri din golf precum și mîlul din apa golfului. Astfel, prin sedimentare, fundul s'a ridicat.

Ridicarea nivelului acestui podiș însă, se datorește în deosebi apăsărilor laterale provenite din ridicarea

munților înconjurători la finele miocenului. Cu acel prilej, păturile sedimentare depuse liniștit la fundul golfului transilvan, s'au cutat și înălțat, determinând retragerea spre apus a apelor din acest golf.

După retragerea apei de mare s'au năpustit apele izvoarelor din munții ce străjuesc podișul de jur împrejur și cari, prin înălțimele lor au determinat precipitațiuni atmosferice. Aceste ape au adus cu ele material din munți, contribuind astfel la ridicarea mai mult a podișului, care s'a înălțat până la vre-o cinci sute metri deasupra nivelului mării, ca înălțime mijlocie.

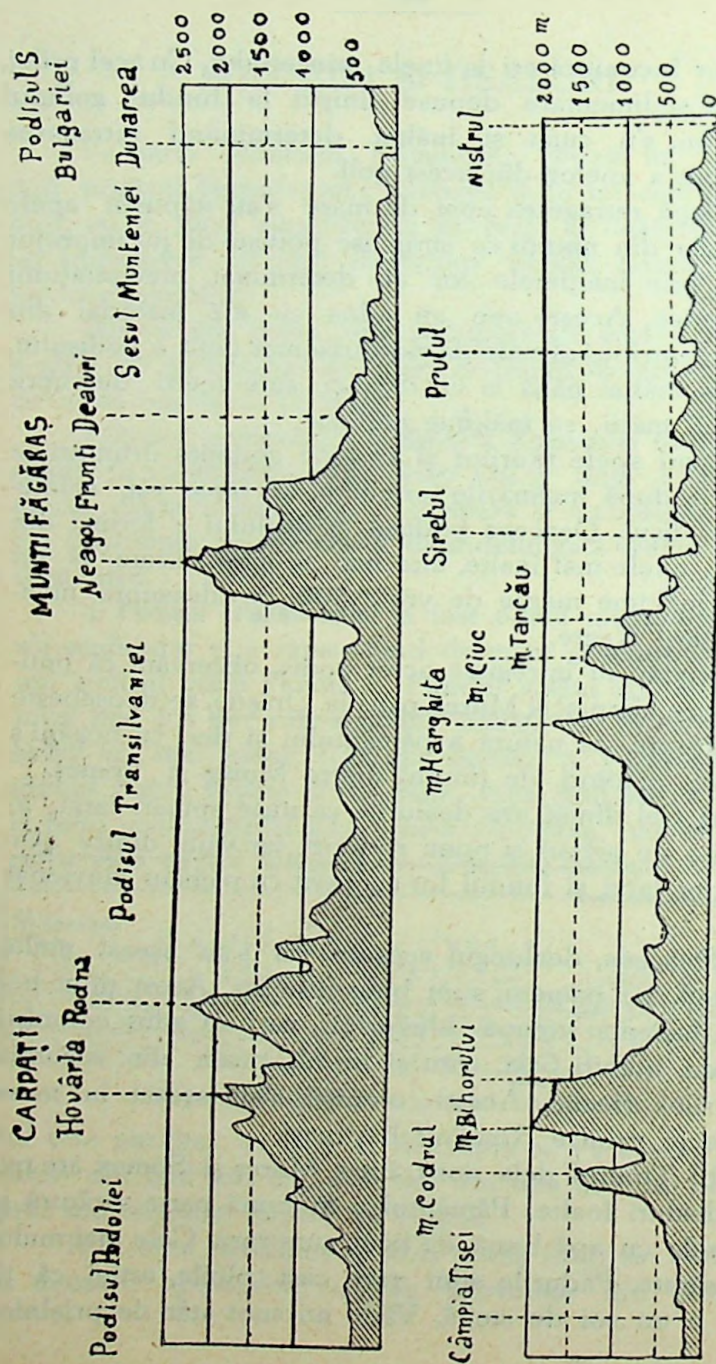
Când apele râurilor și au fixat anumite drumuri de scurgere, după înclinările terenului, au săpat văi, spintecând podișul. Deaceea podișul Ardealului e format din dealuri, unele mai înalte, alte mai scunde. Toate la un loc au înălțime medie de vre-o 500 m. deasupra nivelului Mării Negre.

Privind în întregime acest podiș, observăm că ținutul dintre Carpați și Mureș până la Orăștie, se deosebește ca înfățișare, ca natură a pământului și deci ca bogății și chiar ca locuitori, de ținutul dintre Mureș și Someș.

a) Cel dintâi are dealurile ca niște spinări largi, acoperite de arbori și pomi roditori, iar văile dintre dealuri sunt largi și fundul lor acoperit cu pământ aluvionar bogat.

Deaceea, dealungul acestor văi s'au așezat multe localități, iar oamenii sunt bine înstăriți. Acest ținut bogat a deșteptat atenția Ungurilor, cari au adus coloniști germani, numiți Sași, cum și un alt neam din seminiția Ungurilor, Secuiei. Acești coloniști s'au așezat în mase compacte printre Românii băștinași.

b) Ținutul dela nord, între Mureș și Someș, are puține dealuri înalte. Pământul e în bună parte sărătură și izvoarele cu apă bună de băut sunt rare. Cele mai multe sunt sărate. Pădurile sunt rari cași ploile, astfel că ținutul e un soi de stepă. Văile nu sunt atât de prielnice

Profiluri schematice.

așezărilor omenești, deoarece sunt înguste, cu malurile răpoase, iar apele au viituri primejdioase. Deaceea localitățile sunt risipite mai mult pe dealuri și în șesuri. După înălțimi și înfățișare, această regiune a fost numită de locuitori, câmpie (Mezőzeg).

Adesca „vântul mare” care se prăvale dinspre m-ții Făgărașului pe vreme de iarnă sau spre primăvară, topește nămeții în grabă, producând inundații și sărăcie.

Totuș, câmpia dintre Mureș și Someș este grânarul Transilvaniei și este locuită mai mult de Români pentru-că pe această «câmpie a Ardealului», mai săracă decât restul podișului, n'au fost așezați coloniști străini.

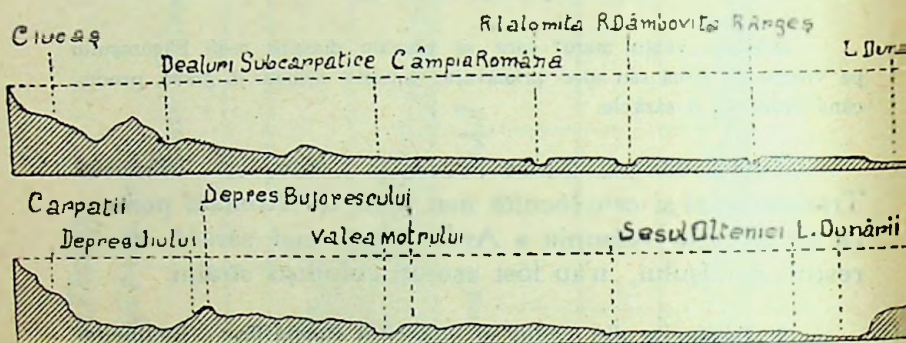
2. Dealurile din sudul și răsăritul Carpaților. (Dealurile sub-carpătice). Când s'au ridicat valurile înalte ale Carpaților, s'au ridicat și valuri mai scunde la sudul și răsăritul celor dintâi. Atât valurile mari cât și cutele mai mici, erau, când s'au ridicat, mai înalte ca acuma, însă vremurile le-au ros.

Valurile mari au rămas munți, iar cele mici depe margini, dealuri, cari s'au numit subcarpatice. Când privim depe muntele Mândra sau depe Neagoiul spre miazăzi, ni dăm samă cum se perd în zare șirurile de dealuri, cu atât mai mici cu cât sunt mai departe spre sud. Tot astfel de priveliște ni se prezintă când privim depe Ciahlău, ori depe m-ții Tarcăului, spre soare-răsare.

Dacă observăm malurile râului Prahova la Câmpina, ori în altă regiune deluroasă, cum ar fi malurile Trotușului, ori ale Oltețului sau ale Oltului, vedem malurile clădite din pături felurite și înclinate, uneori chiar verticale.

Inclinările păturilor ne fac să înțelegem că, odată, acele pături aveau poziția foilor dintr'o carte, așa cum au fost depuse liniștit și pe încetul pe fundul mărilor. Mai târziu însă, s'au cutat, s'au vâlurit acele pături, fiind împinse dintr'o parte și alta, cumse încrețește haina la purtat.

Aceste valuri, odată formate, au fost ferăstruite de apele curgătoare dinspre munții ce gâlgâie de ape și li-a stricat așezarea cea veche. Ele par acum perpendiculare pe direcția munților, în loc de paralele cu munții, cum au fost la început.

Regiunea deluroasă, mai largă prin Oltenia, se îngustează spre răsărit în Muntenia și tot așa de îngustă se menține și în Moldova dintre Carpați și Siret.

Cași podișul Ardealului, este ținutul cel mai prielnic așezării locuitorilor. Deaceea, în podiș și în regiunea dealurilor densitatea populației este cea mai mare în România.

Deși unele dealuri sunt mai înalte, altele mai joase, toate au aceeași înfățișare : spinări mai late sau mai înguste acoperite de argilă roșietică și cu livezi, arături, podgorii și păduri. Numai dealurile din *podisul Mehedințului* dintre Dunăre și Motru sunt petroase și sărăcicioase.

Acest din urmă podiș a fost odată mai înalt, dar vremurile l-au ros până aproape de temelie.

În *Oltenia*, ținutul deluros se întinde spre sud până la o linie ce ar uni Ostrovu Corbului din Dunăre cu orașul Caracal, lângă Olt. Astfel, câmpia Olteniei rămâne îngustă, abia o pătrime din Oltenia. Cele mai înalte dealuri sunt : *D. Bujorăscului* și *Bran*, cari mărginesc *depresi-*

nea Gorjului la sud. Apoi, spre răsărit : dealurile Gorjului (Cărbunești) și ale Vâlcei (Drăgășanilor) până în Olt.

Cine privește câmpia îngustă a Olteniei deodată cu ținutul corespunzător din dreapta Dunării, până în Balcani, observă că și în dreapta Dunării ținutul e jos. Tot ținutul acesta cuprins între dealurile Olteniei și m. Balcani a fost numit «*depresiunea getică*».

În Muntenia, fășia dealurilor se îngustează dela Olt până la Milcov, terminându-se spre șes, nu cu coline mici, ca în Oltenia, ci cu trepte, uneori înalte de peste 700 m. (între Mizil și Ploești). Ele poartă numele râurilor ce le străbat : dealurile Argeșului, cari mărginesc la sud depresiunile Câmpulungului și Curtea de Argeș ; dealurile Dâmboviței și Ialomiței, ale Prahovei și Teleajenului, ale Buzăului și Râmnicului. Între Ploești și Focșani dealurile subcarpatice se înalță pe măsură ce se îngustează. Aici s'au numit Dealul More margina spre șes, deasupra căreia se ridică cu 700 m., ba la Măgura Odobeștilor, cu 1000 m.

Dealurile sub-carpatice din Moldova până în Siret formează o fășie mai îngustă decât a Munteniei și tot așa de înaltă. Astfel, Măgura Odobeștilor (1000 m.) stă ca un uriaș stâlp la poarta depresiunii Vrancei. Apoi dealurile Tâslăului și acelea din dreapta Siretului, în bună parte împădurite, au înfățișare de munți. În țara fagului, aceeași înfățișare. Spre deosebire de Oltenia și Muntenia, unde văile tae deacurmezișul dealurile, în Moldova, culmile de dealuri amintesc bine origina lor ca pliuri aproape paralele cu crestele Carpaților, iar dealungul lor (în sinclinale) sunt văile apelor curgătoare : Suceava, Moldova, Bistrița, Trotușul și Putna.

3. Podișul Moldovean, între Siret și Nistru, mai scund decât al Ardealului, este format din dealuri cu clinele domoale, cu coame lungi, fără vârfuri și cu orientarea ce

ni-o arată cursurile apelor (NNV-SSE) și deci înclinarea podișului moldovean.

Spre deosebire de dealurile subcarpatice, aproape toate dealurile și colinele din podișul Moldovei sunt despădurite, afară de cele mai înalte, între Iași, Vaslui, Soroca și Chișinău. Ferul plugului le scormonește în fie-ce an, acoperindu-le cu holde.

Acest podiș a fost un masiv muntos din ramura Varistică, cum a fost și podișul Transilvaniei. Muntele s'a scufundat și s'a întins marea.

Acest fund de mare a fost înălțat după retragerea mării, care a depus sare, gips, calcar, scoici de tot felul și măr. Apoi, fundul ajungând la față, iarăși a fost înălțat de materialele aduse de apele curgătoare, mai abundente înainte vreme decât astăzi. S'a ridicat astfel fundul foastei

Câmpia
apuseană

M. Apuseni
(crăpați și
injecțiuni)

P. Tran-
silvan

M. Vul-
canici

M. Carpați

P. Moldovei
având la bază
ruini varistice

Scutul
finosarmatic

Profil geologic: Din Câmpia Tisei până la scutul fino-sarmatic.

mării, în chip de podiș. Fața podișului a fost apoi spintecată de ape, cari au săpat văile, mărginite de dealurile de astăzi.

În unele ținuturi ale Moldovei, fundul mării a fost mai adânc, depozitele aduse de apele curgătoare au fost materiale mai slabe, (argilă, nisip) și deci ușor erodate și mâncate de ape, iar ținutul a rămas la un nivel mai jos, ca o depresiune, cum este regiunea din jud. Botoșani, parte din Dorohoi, nordul jud. Iași și jud. Bălți.

Dealurile cele mai înalte se văd în ținutul dintre Siret și Nistru dela Roman, Iași și Vaslui la Orhei. Ele fiindcă clădite din gresie și acoperite de codri, înțepenite deci de rădăcinele copacilor, s'au împotrivit ploilor și

vânturilor. În acest ținut mai înalt, tare și păduros a fost linia de demarcație înainte vreme între Moldova (Țara) de sus și de jos.

În malurile apelor se văd păturile de pământ așezate cum au fost depuse la fundul mării.

Marginea de miazăzi a podișului moldovean este mai scoborâtă ca nivel. Acea parte este o câmpie (Buceagul, Câmpia Siretului) în care gurile apelor curgătoare, cum sunt acele din sudul Basarabiei, nu mai au puterea de a scurge repede apele lor în Dunărea și Mare. Nu mai au adică, panta înclinată și deaceia se adună în gura lor apa râurilor și a Mării, formând lacuri.

Fără osteneală găsim în rupturile unor dealuri din Moldova (Repedea, lângă Iași ; Curtești, lângă Botoșani ; Scheia, jud. Vaslui ; etc.) pături de pământ depuse odată în fundul mării Sarmatice din era Terțiară. Dovada ni-o dau scoicele fosile marine ce cuprind acele pături sarmatice.

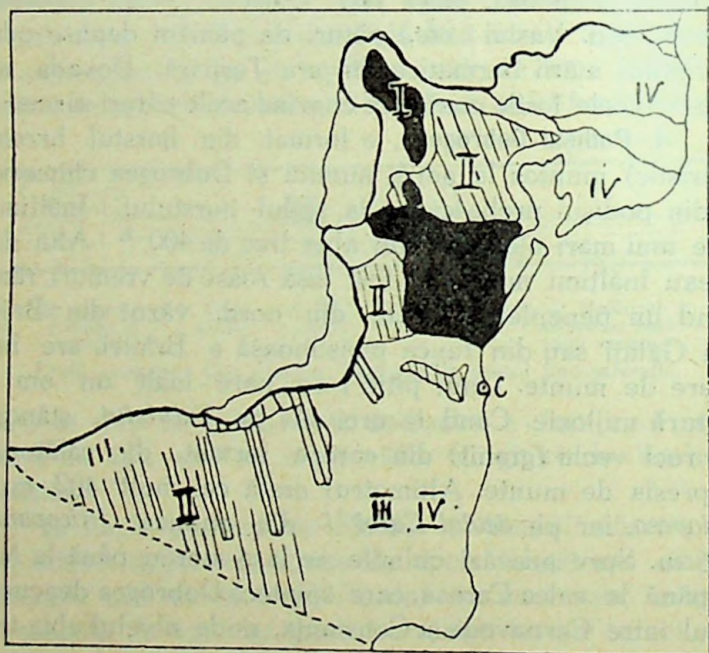
4. Podișul Dobrogean, e format din horstul hercinic (varistic) muntos la nord, numită și Dobrogea chimerică, și din podișul prebalcanic, la sudul horstului. Înălțimile cele mai mari ale horstului abia trec de 400 m. Altă dată aveau înălțimi mari. Au fost însă roase de vremuri, rămânând un peneplen. Podișul din nord, văzut din Brăila, din Galați sau din lunca mlăștinoasă a Brăilei, are înfățișare de munte. Unui pitic i se pare înalt un om de statură mijlocie. Când te urci sus pe *Țuțuiatul*, stâncăria de roci vechi (granit) din care e format, dă călătorului impresia de munte. Altimetrul arată cel mult 402 m. în *Priopcea*, iar pe *dealul Carol I* din culmea *Pricopanului* 336 m. Spre miazăzi culmile se lasă mereu până la Mare și până la valea Carasu, care spintecă Dobrogea deacurmezișul între Cernavoda și Constanța, unde nivelul abia trece de 100 m.

Dela această curmătură spre miazăzi, podișul prebalcanic își ridică mereu nivelul, începând cu 180 m. și a-

jungând spre granița bulgărească (in Deliorman) până peste 300 m.

Are acest podiș forma de șea, cu mijlocul lăsat, pe unde e calea ferată Cernavoda—Constanța.

Înălțimile din nordul Dobrogei au fost odată munți falnici. Rocale componente ale acestor înălțimi ne arată că au fost munți mai vechi de cât Carpații. Sunt munții cei mai vechi din sud-estul Europei (s'au ridicat în era primară). Atâta vreme e de atunci în cât vremurile i-au ros până în temelie, cum au fost roși toți munții de o seamă cu ei (podușul Central, Renan, Ardeni, Bohem, Galițean din sudul Poloniei). Din carierele dobrogene de granit și alte roci tari, cristaline, se scoate astăzi piatră, cu care se pavează străzile orașelor. Numai în jumătatea de nord a Dobrogei sunt reprezentate toate erele geologice, par'că ar fi o recapitulare a rocilor din toată România.

Schița geologică a Dobrogei. Numerile latine arată era geologică a rocilor.

Odată, horstul nordic formă un singur bloc. Apele curgătoare însă, l'au desfăcut în formă de culmi respirate

în evantai, cu mânerul în dealul Țuțuiatul. Una din culmi se întinde dealungul malului drept al bălții Brăila-dela Măcin, până aproape de Hârșova și se numește *Culmea Pricopanului*, continuată cu *Culmea Dulgherului*. Alta, dealungul malului drept al Dunării, de la Isaccea până la Mahmudia, și poartă diferite numiri după regiuni : *Culmea Isaccei*, *Dealul Mare*, iar între Tulcea și Mahmudia, culmea se numește *Beștepe* (cinci dealuri).

A treia ramură, cuprinsă între râurile Taița și Telița, se numește *Nicoliețel*, acoperită cu podgorii renumite. În fine, a patra ramură, între Telița și Slava Cercheză, este culmea *Babadagului*.

Spre miazăzi de aceste culmi podișul este puțin vălurit, având înfățișarea unei câmpii de stepă, așternută pe șisturi tari și cu plante erboase, iar dintre plantele lemnoase, numai salcâmul se arată, unde și unde mai mult răsleț decât în crânguri. Deaceea, izvoarele sunt rari, iar din lipsă de râuri, sunt văi puține, mici, și în bună parte, moarte.

În Cadrilater încep pădurile să se îndesească (De-liorman) și izvoarele deasemenea, dând la iveală numeroase pârâuri, cari răzbesc printre dealuri până în Dunăre.

Spre Marea Neagră, podișul se apleacă ușor, dar rămâne malul drept ca un perete înalt de 10-100 m., după regiuni.

DEPRESIUNILE CARPATICE,

Când s'au vălurit Carpații și dealurile subcarpatice, ori când au țâșnit lavelle de s'au format șiruri de munți vulcanici, au rămas între șiruri niște uluce largi ori întinderi mai mari împresurate de munți ori dealuri. Aceste regiuni mai joase decât înălțimile ce le împrejmuiesc au fost numite *depresiuni carpatice*.

Unele din ele sunt chiar în regiunile alpine, incon-

jurate de munți înalți. Acestea fiind între munți, au fost numite *intracarpatic*e sau *intramontane*.

Altele sunt formate pe marginea Carpaților, în regiunile subcarpatice. Ele au fost numite *depresiuni subcarpatice*.

În afară de aceste depresiuni mari se află altele numeroase mai mici în regiunile de dealuri, podișuri și chiar în câmpii. Toate sunt ocupate de localități. Rareori vedem localități în România, cari să nu fie situate în văi ori în depresiuni. (Dați exemple din acele cunoscute).

Dealungul Carpaților, începând dela izvoarele Tisei, Prutului și Ceremușului și până la Porțile de fer dunărene, găsim numeroase depresiuni. Vom notă pe cele mai mari, pentru că numărul celor mici este, din fericire, foarte mare.

Maramureșul, Dorna, unele depresiuni în lungul ulucului Bistriței, Gheorghieni, Ciuc, Vrancea, Trei Scaune și Bârsei, Rucărului, Gâmpulung (Muscel), Curtea de Argeș, Titești, Lotrului, Hațeg, Jiul românesc, Jiului, Abrud, Brad, Bihorului sau Beiușului, etc., sunt cele mai însemnate depresiuni, unele intracarpatic, altele subcarpatice, după situația lor ¹⁾. Insuși podișul Transilvaniei este o depresiune intracarpatică cu numeroase intrări între munții împrejmuitori.

Depresiunile fiind împrejmuite de înălțimi au o climă dulce față de altitudinea locului, deoarece sunt ferite de vânturi. Așa ni explicăm creșterea în bune condițiuni a nucului în valea Lotrului, a castanului cu fructe comestibile în jurul mănăstirilor Bistrița (Vâlcea) și Tismana (Gorj), cum și cultivarea grâului în unele depresiuni a căror altitudine n'ar fi prielnică traiului acestei plante.

1) Cu prilejul indicării situației fiecărei depresiuni se repetă numirile șirurilor de munți principali și așezarea lor în jurul depresiunilor importante.

Apoi, izvoarele înălțimilor înconjurătoare, cum și apele ploilor și a nămeților depe înălțimile vecine, au adus aluviuni, pe care le-au așternut pe fundul depresiunilor. Solul gras al aluviunilor au înlesnit creșterea plantelor cultivate și folosite de oameni. Atâtea izvoare de câștig sunt în aceste depresiuni, chiar în creșterea munților (agricultură, vite, păduri, uneori produse ale subsolului), încât au, în genere, populația foarte deasă.

Aceste depresiuni, din cauza climei, a solului prielnic, a numeroaselor izvoare de câștig precum și din cauza apărării zidurilor muntoase sau deluroase, au fost locurile de refugiu pentru populația din câmpii pe vremea atâtor năvăliri barbare. Ele au servit întotdeauna ca adăpost Românilor în fața oardelor năvălitoare. Deaceea, în depresiuni, elementul românesc a fost și este dominant. Putem spune că ele au fost păstrătoarele neamului nostru în fața urgiilor streine.

Așadar, depresiunile au importanță economică, etnică și istorică.

ȘESURILE.

O treime din suprafața României este ocupată de câmpie. În afară de unele văi largi ale râurilor, pe o hartă colorată distingem trei câmpii mai întinse :

1. **Câmpia Română**, dela răsărit de Olt și până la gura Siretului, este cel mai întins șes din România. Este cuprinsă între dealuri și Dunăre cu o înclinare simțitoare dela N. la S. și dela V. la E, ceea ce se poate observa după direcțiunea cursului râurilor ce o străbat.

Cătră lunca Dunării nivelul se urcă uneori cu câteva zeci de metri. Deaceea afluenții Dunării în apropiere de luncă curg pe distanțe apreciabile paralel cu fluviul și apoi își iau de samă să se verse în el. Așa, de pildă în Baragan, la Slobozia, nivelul e de 50 m., iar în apropiere de Fetești pe malul Dunării e de 70 m. La

Alexandria (pe Vedea) e 100 m., la Făurei (în jud. Brăila) pe aceeaș paralelă din câmpie, de 50 m.

Câmpia Română poartă, după regiuni, diferite numiri: *Burnas* (jud. Vlaşca între Vedea și Argeș), *Bărăganul* (jud. Ialomița și o parte din Brăila), *Găvanul-Burdea* dela sudul orașului Pitești, etc.

Este cea mai mare depresiune din România. Nu numai din împingerea dela sud a continentului african, ci, ulterior și din pricina acestei depresiuni și a prăbușirii basinului Transilvaniei s'au vălurit Carpați Meridionali și dealurile subcarpatice care i însoțesc. La miazăzi, păturile prăbușindu-se, și-au pierdut continuitatea cu cele din podișul prebalcanic, iar la locul de denivelare (falie) și-a găsit Dunărea loc de scurgere.

Câmpia Română a fost în era Terțiară fund de Mare. Prin retragerea treptată a mării Sarmatice, a rămas fundul uscat. Isovoarele din Carpații Meridionali și apele ghețarilor ce se topiau în era Cuaternară pe povârnișul Carpaților Meridionali, au depus aluviuni, ridicând nivelul acestui fund. Peste aceste aluviuni s'au depus cantități mari de pulbere, adusă de pe munți de cătră vânturi în perioadele interglaciare. Aceste din urmă depozite eoliene, au așternut o pătură groasă de lut galbăn, numit *loess*. Pe lutul galben au crescut vegetale, care au putrezit an cu an în neștire, sau au crescut codri deși, din cari ni-au rămas și astăzi dumbrăvi și crânguri sub numele de Vlășia. Codrii Vlășiei, cari dădeau omului fiori altă dată, sunt astăzi numai crâmpEE din el, cași prelungirea lor spre SE, peste Dunăre, Deliormanul din Cadrilater.

Frunzele copacilor, lemnul lor și erburile au putrezit an cu an și au așternut solul negru (cernoziom) ori castaniu la suprafața întregului șes.

În locul codrilor sau arborilor care creșteau altă dată fără folos pentru om, astăzi ferul plugului a răsturnat brazde adânci din cari ies holde aurii.

Bărăganul descris de Odobescu acum o jumătate de veac ca tip de stepă nelocuită, a devenit grânarul țării.

2. Câmpia Olteniei (getică) este mult mai restrânsă și formată mai mult din aluviuni. În dreptul Calafatului marginea de sud-vest a câmpiei este mai înaltă decât malul drept al Dunării la Vidin. Aceasta se datorește *dunelor fluviale* dela Calafat, unde au fost așezate bateriile românești de tragere asupra Vidinului în războiul pentru independență. Bogățiile agricole ale acestei câmpii, în raport cu suprafața, sunt tot așa de însemnate cași în câmpia din răsărit.

3. Lunca Dunării este un uluc, uneori larg de zeci de Km., cu marginea dreaptă mai înaltă decât cea stângă. Fiind adăpostită contra vânturilor și clima îndulcită de apa Dunării, a lacurilor și a rămășițelor de ape, aici înfloresc pomii întâia dată în țară, ba chiar s'au încercat culturi de orez și bumbac. Dacă s'ar pune în valoare lunca toată, capitalul cheltuit în acest scop, s'ar amortiza în scurt timp prin bogățiile acestei regiuni, care se numește astăzi încă inundabilă.

4. Șesul Tisei este fâșia de pământ, care mărginește țara la apus până la granița convențională spre Ungaria și o parte din Jugoslavia. Această câmpie a fost în terțiar fund de mare. Când s'a retras marea Panonică, izvoarele și nămeții munților Apuseni și ai Carpaților Păduroși s'au adunat în albia unui râu, care curgea dela nord spre sud chiar la poalele munților Apuseni. Apele scurse depe munți au tot mutat, împingând albia aceluși râu spre apus, cum de altfel o mută mereu și astăzi. Este râul Tisa, împins mereu în inima câmpiei Panonice.

Ne-au încredințat despre aceasta sondajele făcute în câmpia Tisei, unde s'au găsit prundișuri și nisipuri de aceeași natură cași rocele din m. Apuseni. Ne mai încredințează faptul că pe valea Tisei, malul drept este ca un perete care se surpă mereu de apa râului, iar pe malul stâng găsim numeroase bălți și rămășițe ale Tisei de altădată.

La aceste patru regiuni de câmpii întinse mai putem adăuga unele văi largi ale râurilor, ca de pildă valea Siretului, unele depresiuni largi, cum e ținutul Bârsei și chiar câmpia Transilvaniei, dintre Mureș și Someș.

Câmpiile ni dau hrana de toate zilele și fac din țara noastră un grâнар important al Europei.

VI. CLIMA.

România, ca țară agricolă, este supusă în totul înrăuirilor climatice. Deaceea, în cadrul geografic, capitolul despre climă are osebită însemnătate.

În țările cu trecut îndelungat de civilizație se dă cuvenita atenție de fiecare moment tuturor fenomenelor climatice, având, pe lângă o instituție centrală, care coordonează zilnic toate datele din țară și depe întreg globul, numeroase stațiuni secundare răspândite în toate localitățile din țară. Toate datele observate sunt puse imediat la îndemâna celor interesați, în special agriculturilor, industriașilor și comercianților.

După cum la noi plugarul caută cu privirea spre cer, implorându-i bunătatea, în țările cu civilizație veche pot avea toți locuitorii interesați date și observațiuni cu hărți zilnice de starea timpului din țară cum și de timpul probabil ce va urma.

Rezultatele coordonării datelor pe regiuni cași depe întreg globul, constituiesc călăuza economiei agricole și determinantele prețurilor mondiale pentru mărfurile agricole. Cum prețurile acestor mărfuri înrăuiesc pe ale produselor industriale de toate soiurile, datele climatologice sunt la temelia vieții economice.

În România, abia în anul 1884 a luat ființă *institutul meteorologic* din București, cu un număr de 14 stațiuni secundare în toată țara. Astăzi numărul stațiilor secundare a trecut de 800 și totuși sunt prea puține.

Stațiunea dela Sulina, cea mai veche creată la 1859 de către Comisiunea europeană a Dunării, a deservit tot timpul regiunea deltei.

O stațiune secundară completă trebuie să poseadă următoarele aparate de înregistrare : termometru comun, term. maximum și minimum, termometru de adâncime, barometru, pluviometru, anemometru, heliometru, fotometru, actinometru (radiațiunile solare), electrometru, aparatul lui Gerdiën (pentru determinarea conductibilității electrice a aerului), aparatul lui H. W. Schmit (pentru măsurarea ionizării apelor), meteorograf Wigand, teodolit înregistrator al Dr. Schoute, aparatul lui Owens (pentru măsurarea pulberilor din atmosferă), măsurătorul de zăpadă, etc.

Din anumite stațiuni se transmite centralei date asupra înmuguririi, înfloririi, coacerii fructelor și căderii frunzelor la diferite specii de plante.

Din enumărarea aparatelor utilizate într'o stațiune

climatologică se văd mijloacele, scopul și rezultatele obținute și ni dăm samă de câtă importanță au aceste observațiuni din punct de vedere științific și practic pentru viața economică.

Se alcătuiesc hărți prin curbe de precipitațiuni atmosferice (isohiete), izoterme, izobare, perioade de secetă,

de uscăciune, înțelegând prin uscăciune nunumai lipsa complectă de ploae, ci și insuficiența precipitațiilor atmosferice sau cantități inferioare mijlociilor zilnice; iar prin secetă, lipsa complectă de ploae într'o perioadă de timp mai îndelungat.

Astfel, în schițele arătate aci, se constată că regiunile muntoase și deluroase au ploae mai multă, iar perioadele de secedă și uscăciune cresc spre E și spre S.

Paralela 45° , care taie România în jumătate, trece prin Abazzia, unde cresc dafini, prin Padania, unde crește orezul, prin sudul Franței, unde nu se pomenește de ierni geroase și prin Bordeaux, unde vița de vie nu se îngroapă.

În România însă, iernile sunt adesea cumplit de geroase, iar verile atât de călduroase, mai ales în Iulie, în cât termometrul ajunge obișnuit la umbră până la 35° C.

Pe când în valea Ronului depe aceeaș latitudine cu Bugeacul, termometrul oscilează în cele patru anotimpuri între -2° până la $+20^{\circ}$, în Bugeac joacă între -30° până la $+30^{\circ}$. Un joc de 60° față de 22° . Ba uneori în România, în 24 de ore poate oscila mercurul din termometru între 0° — 25° .

Pe aceeaș latitudine ca a noastră, în Franța, ploile sunt dese și mărunte, țin săptămâni în șir. În România, ploile sunt rare și repezi de formează torenți de scurgere în văi. De vremuri îndelung săcetoase nu se pomenește în Franța, depe aceeaș latitudine cu a României, pe când în țara noastră din cinci ani cel puțin doi trebuie să fie săcetoși.

Pe când în regiunile din Franța depe latitudinea României domină vântul apusean, dinspre ocean, la noi domină Crivițul dinspre stepele întinse și capricioase ale Rusiei, iar Austrul ajunge la noi adesea uscat.

În Franța, *temporatura, ploile și vânturile* sunt sub ocârmuirea oceanului domolitor. În România, acești trei factori ce constituiesc clima, sunt sub cârma stepelor și

întinsului podiș rusesc, care răspund tocmai în Siberia, de unde vine Crivățul furtunos.

Clima e temperată și la noi ca și în Franța, ca și în nordul Italiei. Cu deosebire numai că, oceanul și curenții maritimi calzi ori marea Mediterană, domolesc indeosebi temperatura, indulcesc clima. România însă, este așezată drept la marginea răsăriteană, în vecinătatea imediată a șesului asiatic din Rusia. Marea Neagră, mică, închisă, este supusă și ea furtunilor asiatice, din pricina cărora pe timp de iarnă se svârcolește fără incetare, izbînd furioasă în maluri, par'ca ar vrea să scape de sub domnia nemiloasă a Crivățului.

1° Temperatura medie anuală a României este de 9°. Nu se înțelege însă că orice regiune din România are această medie. Sunt regiuni cu media 11°, altele cu 7°, iar între aceste cifre, toate treptele. Să le studiem pe rînd :

a) Regiunea cu clima cea mai dulce este restrînsă în orașul și împrejurimele orașului *Balcic*, situată cu fața spre Mare și cu spatele adăpostit de dealuri. Aici dau cei dintâi muguri și cele dintâi flori și fructe. În Martie e primăvară. Viile din regiunea restrînsă a Balcicului nu se îngroapă. În deosebi vâlcelele, cari spintecă până departe malul Mării, sunt așa de bine adăpostite, încât flora lor te face să crezi că te găsești undevă în ținutul mediteranian. Crește smochinul în voe bună în apropiere de țârm. Este această regiune numai sub înrîurirea Mării.

b) *Lunca Dunării și delta* urmează îndată după regiunea Balcicului ca climă dulce. Valea Dunării este ca un șanț uriaș, larg, cu maluri, încât nivelul fundului văii este mai jos cu 30^m—50^m chiar decât malul scund din Câmpia Română. Afară de nivelul scoborât și adăpostit, atâtea lacuri și rămășiți de apă din vale cum și apa fluviului, indulcesc clima luncii.

Dovada este constatarea ce ar face-o călătorul, care, plecând din Ciurgiu spre București, vede pela mijlocul lui Martie că mățișorii de salcie sunt gata formați la

Giurgiu, iar sălciile din Cișmigiu abia stau să dea muguri floralii. Că, în timp ce caișii din luncă sunt împodobiți cu flori, cei dela Cotroceni abia peste două săptămâni vor înflori.

Chiar și încercările ori propunerile unora de a se cultivă orezul și bumbacul în unele părți ale luncii, au fost întemeiate pe constatarea unei clime dulci în lunca Dunării. I-a împedicat în acțiunea lor nu atâta clima, ci mai mult inundabilitatea luncii.

c) *Litoralul M. Negre și Cadrilaterul răsăritean*, afară de coasta golfului Balcic, urmează în al treilea rând. În-râurirea apelor Mării și a lacurilor litoralului contribuiesc la îndulcirea climei. Pe aici ninge și viscolește mai puțin ca în Moldova; se desprimăvărează mai curând ca în stepă, de pildă. Totuși, sunt uneori ierni grele la Constanța. În port, adesea vapoarele sunt prinse de sloiuri și îngheață uneori (1929) până în larg. Dar, ceea ce face nesuferită iarna pe litoralul românesc al M. Negre, sunt vânturile, cari nu se curmă decât în Aprilie, târziu. De aceea, pomii pe litoral înfloresc mai târziu decât la București.

d) *Banatul, Oltenia deluroasă, șesul Tisei, stepa dobrogeană și depresiunile subcarpatice* urmează în al patrulea rând în ce privește temperatura. Sunt regiuni adăpostite în contra Crivățului, iar stepa dobrogeană este aproape de Mare. Nu e nevoie de cifrele ce ni dau oscilațiunile termometrului în aceste regiuni, ori de cifra temperaturii mijlocii anuale, căci flora acestor regiuni este mărturie întru aceasta.

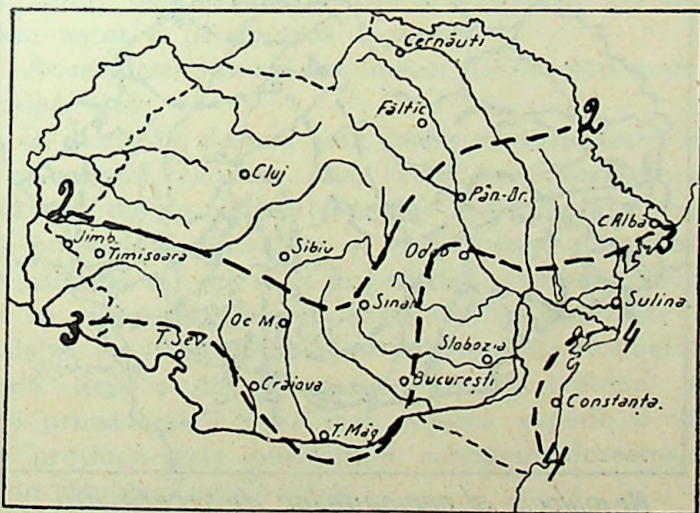
Astfel, vița de vie din Banat în multe locuri nu se îngroapă și stă agățată de pomi. Pometurile de aici înfloresc odată cu cele din lunca Dunării. Deasemenea iernile dela Arad, Oradea, Careii Mari, Satul Mare și Halmei sunt foarte puțin aspre. De aceea, granița viței de vie se întinde mult mai spre miazănoapte în șesul Tisei decât în nordul Moldovei. Pădurile de castani și frumosi

nuci din Oltenia și din unele depresiuni subcarpatice, mărturisesc că temperatura în aceste locuri li priește.

e) Podișul Transilvaniei și dealurile subcarpatice dela Bistrița moldovană pâna la Olt este a 5-a regiune ca temperatură. Podișul Transilvaniei, înconjurat de munți este adăpostit ca și dealurile subcarpatice în limitele arătate. Crivățul n'are puterea din dealurile moldovene și din câmpie. Totuși, pe înălțimile mai mari și expuse ale podișului și ale dealurilor, temperatura medie anuală este tot așa de scăzută cași în regiunile imediat următoare (8° — $8,5$).

În toate aceste regiuni enumerate până aci este o climă continentală de tranziție.

f) Dealurile Moldovei dintre Siret și Nistru, dealurile subcarpatice dela nordul Bistriței și câmpiile expuse Crivățului, au, în deoschi, ierni foarte geroase, iar verile foarte căl-

Nr. mijlociu al perioadelor de uscăciune \geq 20 zile,
din cursul unui an.
2 = 2 perioade de uscăciune \geq de 20 zile, 3 = 3 etc.

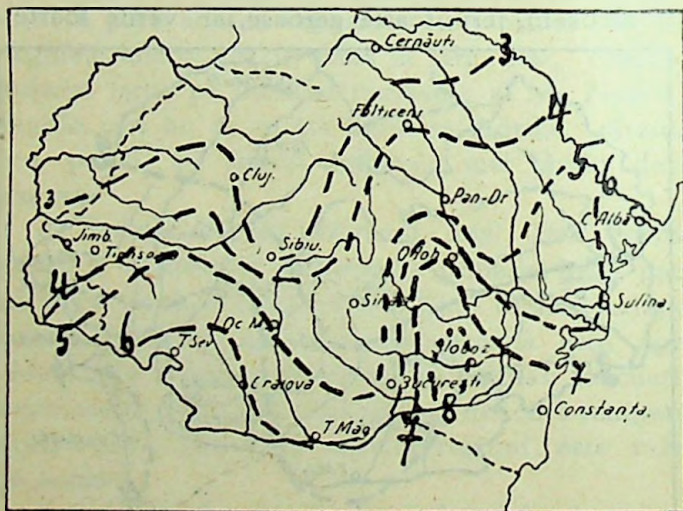
duroase. Temperatura mijlocie anuală îndeobște este de 8° .

g) Crestele munților și poalele păduroase au temperatura cea mai scăzută, din cauza altitudinii.

Aceste două din urmă regiuni au o climă continentală extremă.

2°. Vânturile, afară de brizele de zi și noapte de pe țărmul Mării, sunt neregulate. „Schimbăcios ca vântul, ca vremea“, nicăiri nu se potrivește mai bine ca în România, din pricina vânturilor neregulate.

a. *Crivățul* este vântul cel mai puternic dela noi. În timpul iernei, când platforma rusască îngheață bocnă, iar deasupra Mediteranei aerul e cald (depresiune), pornește adesea furios aerul rece, geros, dela nord-est spre sud-vest pe deasupra României, producând viscole mai ales în Moldova și în câmpia Bărăganului. Adesea drumurile

Nr. mijlociu al perioadelor de secetă din cursul unui an.

de fer se întroienesc de zăpadă, pricinuind pagube mari țarei Așadar, Crivățul de iarnă ni este păgubitor, dar și folositor prin nămeții ce așterne pe pământ, acoperind sămănăturile de toamnă sub cojocul „babei Dochia“.

Primăvara în schimb, acest vânt ni aduce numai ploi binecuvântate pentru plugărit.

Vera, numat pagubă aduce, deoarece e uscat și produce secetă, uneori tocmai la legatul porumbului.

b) *Băltărețul* bate dinspre sud-est și urmează îndată după *Crivăț*. Parcă s'ar răzbună pe acesta din urmă. În special, acest vânt, pornit dinspre Mare și bălțile Dunării, bate primăvara, când topește zăpada adusă de *Crivăț*. Aerul adus de el e călduț și umed, producător de ploi ori polei.

c. *Austrul* bate vara dinspre sud-vest. Este vântul apusan, pornit dela suprafața oceanului Atlantic și a Mediteranei apusene, ca să umple golurile aerului cald din zona continentală pe timp de vară. Dela suprafața acelor ape până la noi, lasă toți vaporii pe atâția munți și uscat întins, pe deasupra cărora se mișcă. La noi ajunge adesea uscat și producător de secetă.

Aceste trei vânturi bat uneori pe întinderi mari din suprafața țării.

În afară de ele mai sunt unele vânturi locale, adică bat pe regiuni restrânse. Așa, *Vântul mare* pornește spre primăvară, de pe culmile reci ale Carpaților meridionali către podișul Transilvaniei și se potolește abia când atinge culmile m. vulcanici din nordul podișului. Scoborând cu viteză depe munți, aerul rece se încălzește din iuțeala sa cu 10-15° și șuerând pe deasupra troanelor de zăpadă depe podiș, le topește repede, grăbind astfel ivirea primăverii. Uneori însă, topirea repede a zăpezilor produce grele inundațiuni, adevărate dezastre, mai ales în câmpia Transilvaniei.

Vântul bănățean, numit *Coșava*, este rece și bate dinspre podișul Jugoslaviei spre câmpia Torontalului. Se simte neplăcut acest vânt tare, pe vreme de iarnă. Ține câteva zile și răscolește nisipul, spulberând și lăsând dune cenușii în loc de zăpadă. Uneori se îndreaptă spre podișul Banatului și chiar asupra Olteniei.

3. Regimul ploilor atârnă, ca pretutindeni, de natura și direcția vânturilor, de altitudine și de vegetația arborescentă sau erboasă.

Datele obținute dela pluviometrele stațiunilor meteorologice, așa de numeroase în cuprinsul țării, au ajuns la cifra mijlocie anuală de 600 mm. grosime, apă de ploae.

Cea mai mare cantitate de ploae cade pe regiunile muntoase din bătaia vânturilor, deoarece transpirația copacilor produce mari cantități de vapori și aerul rece depe înălțimi îi condensează cu înlesnire (900 mst.).

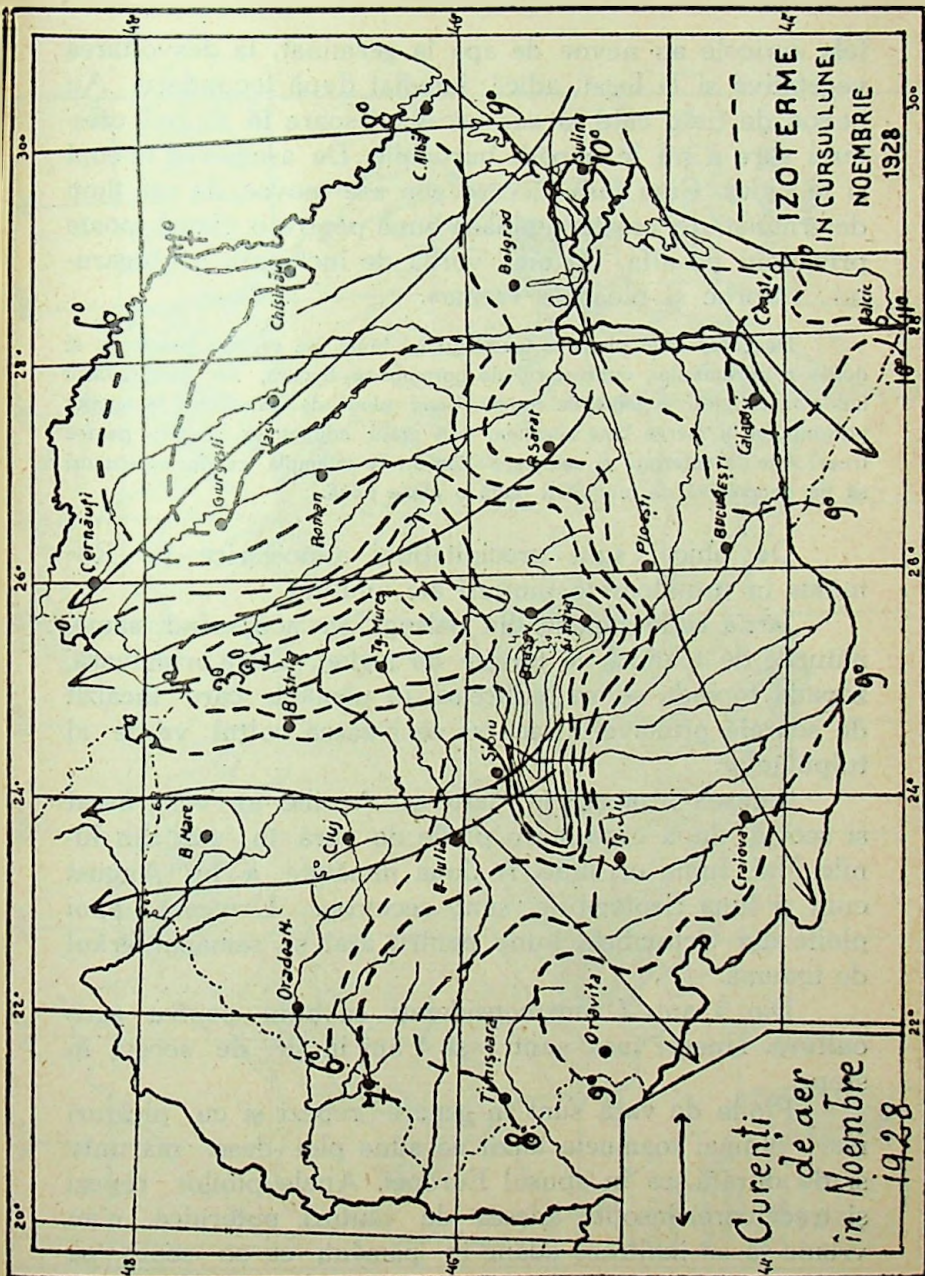
În al doilea rând, în ce privește cantitatea de apă de ploae, vin dealurile (700 mm.); apoi șesurile (500 mm.). Cea mai puțină ploae cade în Bugeac și în stepa dobrogeană dintre munți și Cadrilater (400 și chiar 300 mm.).

Cel mai însemnat factor determinant al regimului pluvial este vegetația. Dovadă, stepele numeroase din Basarabia, valea Jijiei, valea mijlocie și inferioară a Bârladului, câmpia Ardealului, etc., provenite în timpul din urmă din pricina tăierii în neștire a pădurilor.

Este de mare însemnătate pentru o țară agricolă ca a noastră, cantitatea de apă de ploae ce cade pe pământul ei. Ploaia cași temperatura, hotărăște cantitatea și calitatea produselor agricole ale unei regiuni. Deaceea, *Institutul Meteorologic*, înștiințează lunar prin publicațiuni amănunțite și schițe de hărți pe agricultorii conștienți, de înrâurirea climei asupra produselor agricole. Mai multe note scurte se publică zilnic prin gazete și la radio. Aceste date interesează direct pe producătorii agricoli și indirect pe industriașii și comercianții din ramura agricolă. Mersul bun al afacerilor comerciale atârnă în primul rând la noi de bunul mers al regimului pluvial.

Cum însă bogățiile noastre dominante sunt cele agricole, renumele economic al țării și creditul material ce ni-l acordă piața mondială, atârnă de ploae mai mult decât de priceperea omului.

Tot așa de însemnată e și vremea ploaei, căci plan-

tele agricole au nevoie de apă la germinat, la dezvoltarea vegetativă și la legat, adică imediat după fecundare. Au nevoie de timp cald și aer uscat cu soare în timpul creșterii spre a nu le năpădi buruienile. De asemenea la copt și la cules. Cum însă, fiecare gen are nevoie de un timp determinat de creștere, ploaea bună pentru o plantă, poate primejdui pe alta. De aici vorba de închinare a plugarului: «Noroc și ploae la vreme».

Deaceea, când plouă la începutul lui Iunie, pe vremea praștilui al doilea a porumbului, cultivatorul de porumb se bucură, iar proprietarul holdelor de grâu se teme de rugină. Când plouă de Săn-Petru la legatul porumbului, îi merge bine acestuia, însă grâul adunat în stoguri pentru treer, este în suferință și așteptare. Rareori se întâmplă ca doi agricultori să fie deopotrivă de mulțumiți după o ploae bună.

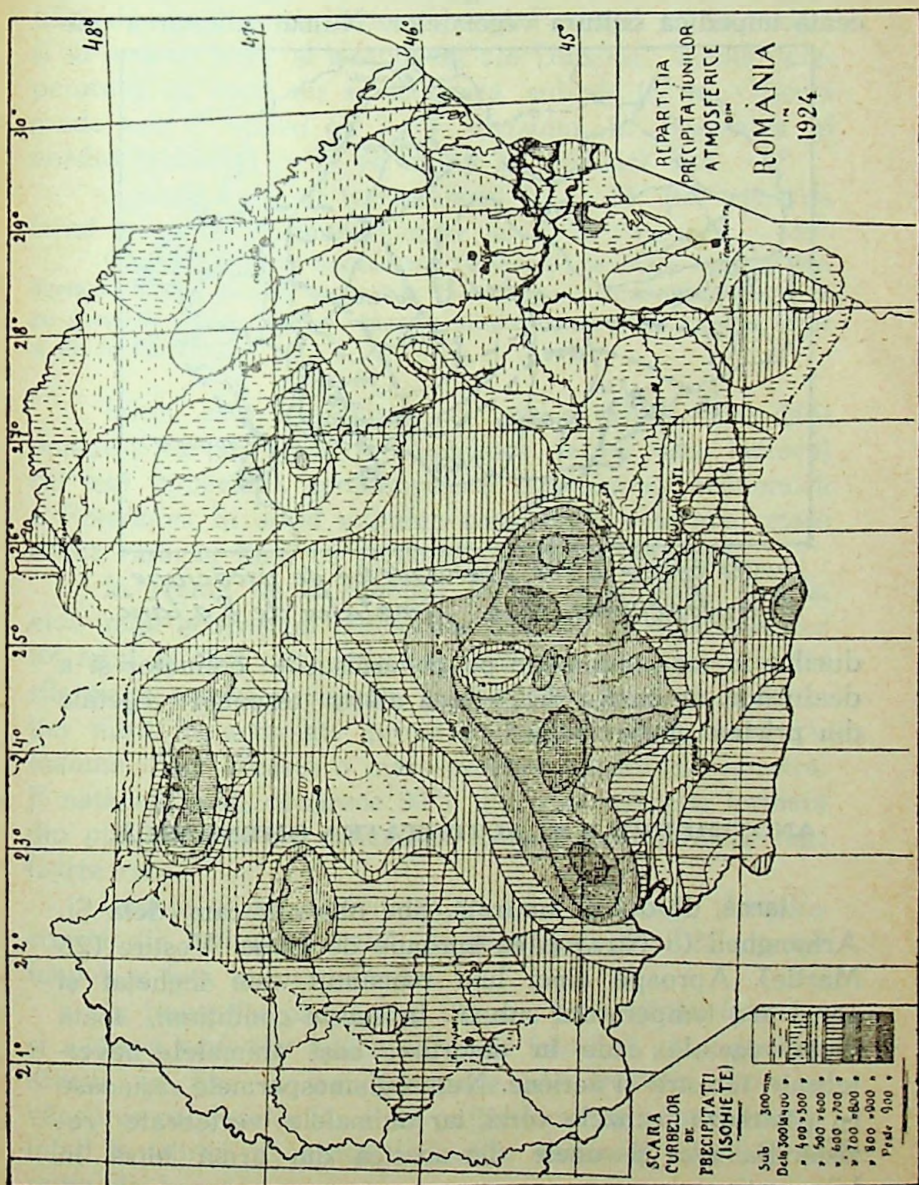
De obicei sunt precipitațiuni atmosferice în România în următoarele timpuri ale anului :

Iarna cade zăpadă din belșug, și, acoperind sămănăturile de toamnă, le ferește de îngheț. Cătră primăvară, zăpada topindu-se, se infiltrează în pământ, care încălzit de soarele primăverii, face să se ivească colțul verde al tulpinițelor.

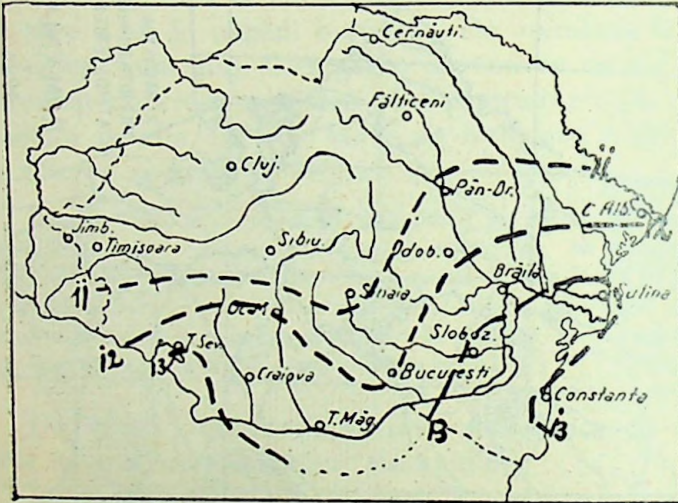
Adesea urmează în Marte și Aprilie un vânt uscat și secetă, după care încep ploile de vară în una din lunile Mai, Iunie ori Iulie. A doua jumătate a lui August cum și luna Septembrie sunt secetoase. Urmează apoi ploile din Octombrie, bune pentru arat și sămănat grâul de toamnă.

Din 5 ani, 2 sunt considerați ca buni pentru agricultură. Uneori însă sunt 3 și 4 ani în șir de secetă în stepe.

Ploile de vară sunt în genere rezezi și cu picături mari. Numai toamnele târzii ne aduc ploi dese, mărunte și de durată, ca în apusul Europei. Apele ploilor rezezi și trecătoare, însoțite adesea de vânturi puternice, n'au vreme să se infiltreze adânc în pământ, ci se scurg pe povârnișuri și se evaporează curând. Adesea se formează

torenți dăunători, cari în regiunile fără vegetație arborescentă împiedică cultura vegetalelor. Numai plantarea pă-

*Durată mijlocie în zile, a perioadelor de uscăciune
ii = 11 zile perioada, 12 etc. Jumătatea de S. a țării.*

durilor în mod sistematic pe povârnișurile colinelor și a dealurilor, ar curmă distrugerea atâtor terenuri vegetale din pricina ploilor rezezi.

ANOTÎMPURILE ȘI ACTIVITATEA OMENEASCĂ.

Iarna, de obicei înourată, ține obișnuit cam dela Sf. Arhangheli (8 Nov.) până aproape de Buna Vestire (25 Martie). Aproape cinci luni pământul este înghețat și aerul are temperatura sub 0°. În aceste condițiuni, toată viața vegetală cade în amortire, cași animalele nevertebrate terestre și aeriene. Numai gimnospermele rășinoase își păstrează frunzele verzi, iar animalele vertebrate rezistă. Ba încă și unele din acestea din urmă intră în hibernație.

În Ianuarie și Februarie arată termometrul tempe-

ratura cea mai scoborâtă. Natural, iarna nu este deoptrivă de aspră pe tot întinsul țării. Pe când în Dobrogea și în luncile largi și adăpostite ale Dunărei, media temperaturii de iarnă nu se scoboară sub $+ 1^{\circ}$, în Oltenia scade sub 0° numai cu 3—4 diviziuni, în Basarabia și nordul Moldovei -3° , pe munți se scoboară sub -4° .

Ajunge obișnuit termometrul la $- 15^{\circ}$ pe vreme de iarnă și nu de puține ori chiar la $- 25^{\circ}$, rareori $- 35^{\circ}$.

Gerurile scitice au inspăimântat pe vremuri neamurile din jurul Mediteranei. Poetul *Ovidiu*, surgunit la *Tomis*, descrie iarna din Dobrogea ca pe ghețurile polare. Nu mai văzuseră mediteranienii gheață așa de multă și de durată.

Iarna este anotimpul cel mai neprielnic activității omenești în țara noastră. Asprimea iernei este factorul cel mai important, care împedică dezvoltarea economică a României. În acest anotimp consumația este mai mare decât vara, în timp ce producția avuțiilor stagnează.

În vreme ce în Elveția, Belgia, Germania, Anglia, etc., unde ocupațiunile industriale dau de lucru oamenilor tot anul și deci producția izvorăște fără curmare, veniturile cresc mereu și repede; în România, izvorul producției intră în activitate primăvara și sfârșește odată cu toamna. Este aceasta o mare pierdere pentru țara noastră. E naturală însă, deoarece 80% din populație este formată din plugari, cari fac agricultură extensivă, iar fermele sunt foarte rare.

Înainte vreme activitatea de iarnă în casele țăranilor constă din *industria casnică*. Această industrie dă mereu înapoi în fața industriei mari.

În ținuturile păduroase, munca *transportului lemnelor* și a *tăierii pădurilor* aduce oarecare folosință gospodăriilor sătești. În fine, a treia ocupație este *creșterea vitelor* și vânzarea produselor lor. Prea puțini lucrători sunt întrebuințați la fabrici deoarece industria națională oferă prea puțin de lucru.

În genere, putem spune că *iarna este un anotimp de*

criză a muncii și deci a producției. În schimb, pacostea numeroaselor procese penale țărănești, iscate pe vreme de iarnă, când omul are timp disponibil și pentru certuri, nu se mai curmă.

Primăvara, odată cu desghețul și apariția ghiocelor, reincepe activitatea omenească. După zilele babei, atenția cultivatorului este concentrată asupra vitelor și uneltelor de muncă. Pe toată suprafața agricolă a țării ogoarele nelucrate din toamnă, sunt spintecate de ferul pingului și sămănate până după Sf. Gheorghe, când domină verdele ogoarelor, codrilor și livezilor.

Un furnicar de lume muncește din zori până în amurg, pe ogoare și în fabrici. Zilele, egale cu nopțile la începutul primăverii, cresc mereu și se micșorează întunericul nopților, astfel că și durata muncii, nu numai intensitatea ei sunt spre folosința oamenilor. Temperatura mereu în creștere (9° media ca și cea anuală) ajută și munca și creșterea plantelor. Este anotimpul creșterii hodelor, florilor și a transformării florilor în fructele livezilor.

Cum «ziua se cunoaște de dimineață» tot astfel cantitatea și calitatea roadelor agricole se cunosc de cu primăvară. De aceea tranzacțiunile comerciale încep a fi prognozate și ele din primăvară.

Vara începe odată cu îngălbenirea spicelor și al doilea prășit al porumbului. Continuă cu secerișul și tree-ratul, culesul poamelor văratice și cositul fânețelor. Aceeaș activitate de albine cași primăvara.

Temperatura medie de 20° , ajunge uneori la $+30^{\circ}$. De obicei însă, ea variază între 18° – 22° la umbră.

În ținuturile câmpoase verile sunt mai mult sece-toase și cu cerul senin, iar zăpușala și depresiunea atmosferică aduc toate aminte de clima de vară a ținuturilor mediteraniene. De aceea, grâul în câmpii se coace cu două săptămâni mai de vreme decât pe dealurile din nordul Moldovei.

Toamna, de obicei frumoasă, ține cam dela Sf. Maria mică până între Sf. Dumitru și Sf. Arhangheli. Este anotimpul culesului roadelor muncii cultivatorilor.

Temperatura medie de 10.3^0 este prielnică unei activități intense până în prima decadă a lui Noembre. În acest anotimp se hotărește situația economică a anului. Tranzacțiile comerciale se intensifică, ajungând la apogeu. Vânzările și cumpărăturile din acest anotimp stabilesc echilibrul prisosurilor și a lipsurilor. Comercianții târgurilor și orașelor prevăd balanța, cu care vor incheia gestiunile anului pe sfârșite. Nunumai comerțul interior este cel mai activ în timpul toamnei, ci și comerțul exterior, îndeosebi exportul, care în primul semestru dă totdeauna deficit în balanța comercială, iar toamna și iarna este în apogeu.

* * *

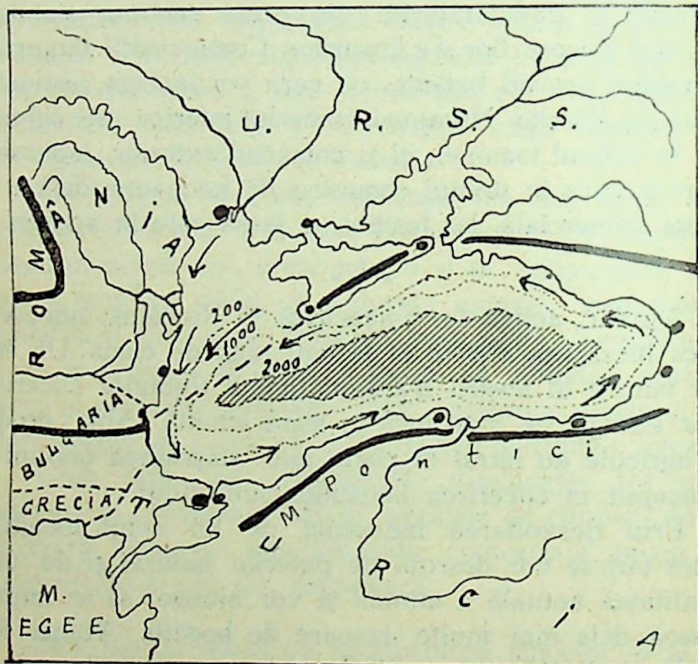
Așadar, activitatea omenească în România, îndeosebi munca lucrativă, atârnă în primul rând de climă. Un stat tânăr cum e al nostru n'a avut timpul trebuitor cuceririi atâtor energii, ce stau încă în stare latentă. Abia produsele agricole au intrat în parte, sub stăpânirea omului și un început în cucerirea bogățiilor subsolului.

Prin dezvoltarea industriei de tot soiul, locuitorii acestei țări se vor desrobi de puterile naturei și de unilateralitatea actuală a muncii și vor ajunge să se împărțasească dela mai multe izvoare de bogății. Atunci Românul va căpăta mai multă încredere în puterile sale și va crește îndemnul la muncă spornică.

A P E L E

M A R E A N E A G R ' Ā.

Toate apele curgătoare din bazinul Dunării se scurg în Marea Neagră. Apa sa, în lumina adesea înourată, are

culoarea cenușie, și deaceia s'a numit «neagră», spre deosebire de albastrul apelor Mediteranei, în care se răsfrânge lumina unui cer senin.

Grecii vechi o numiau «Pontos Euxinos» adică marea primitoare de oaspeți streini. Are o supr. de 450.000 km. p. iar adâncimea maximă este de 2360 m., spre malul înalt turcesc.

Deschiderea Bosforului și a Dardanelelor îi dă importanță ; altfel, ar fi un simplu lac mare. Prin aceste

două strâmtoni ea este în legătură directă cu toate mările și oceanele. Care stat țarmurean al M. Negre va căută să stăpânească singur cheia acestui lacăt, acela se gândește să fie stăpânul tuturor țărilor din jurul Mării. Deaceea, stăpânirea acelor strâmtoni are pentru Români o însemnătate deosebită.

Coastele românești. Marea Neagră, fiind închisă, n'are marea. Singurul curent de valuri, format de suflarea Crivățului, dă ocol pe lângă maluri în direcție opusă acelor dela ceasornic. Valurile acestui curent, mai ales pe timp de iarnă, cară cu ele nămolul apelor dulci înghițite de mare și-l așează dealungul malurilor, netezindu-le, cum netezește zidarul cu mistria. Deaceea, malurile M. Negre sunt în general *netede*. Malul românesc are o lungime de 460 km., dela Bugaz la Ecrene. El nu este deopotrivă peste tot, ci distingem două părți: dela Bugaz la c. Midia, dela c. Midia la Ecrene.

a) În adevăr, o ochire pe harta colorată, ne arată că dela Bugaz la Midia, malul este jos, neted și străbătut de numeroase limanuri și golfuri, aproape complect astupate cu niște praguri, numite perisipuri. Aceste praguri, clădite de curentul circular se tot înalță pe fiecă an, până ce odată toate golfulurile și limanurile vor fi prefăcute în lacuri sărate. Este un țarm de compensație, foarte puțin prielnic așezării omului.

Țărmlul puțin adânc nu poate primi vapoare, iar transbordarea ar ridică costul mărfurilor. Deaceea, nici o localitate prosperă, nici un port în această porțiune de coastă. Portul Sulina se datorește canalului cu acelaș nume.

Limanurile din sudul Basarabiei. ca : *Limanul Nistrului*, *Sabalat* cu plajele dela *Budachi* ; *Șagani*, *Alibei* și *Burnas* ca un buchet de lacuri ce comunică între ele; *Sasic* cu plaja dela Jibrieni, toate, formează niște guri căscate ale unor ape curgătoare ce se varsă în Marea, care le astupă mereu gurile cu nisip. La aceasta a contribuit mult și mărirea suprafeței m. Negre, care altă dată eră mai

ravanul coastei înalte cum și a dealurilor ce se înalță în spatele coastei până la 250 m. Deaceea, corăbierii pot încărcă și descărcă mărfurile fără multă trudă.

Din pricina adăpostului oferit acestui golf, vegetația coastelor sale amintește multe plante mediteraniene. Smochinii dau fructe bune și nu sunt îngropați pe timpul iernii, iar migdalul samănă cu cel din Salonic și crește în livezi ca prunul nostru.

Corăbieri fenicieni și greci aveau pe aici porturi statornice. Unul din ele se numea *Dionysopolis*, pe locul unde se află Balicul de azi. Numele eră dat în onoarea zeului vinului, căci și atunci cași acuma, vița de vie dădea rod mult și bun pe coasta Mării.

Când a început să apună steaua civilizației vechei Grecii, au urmat ca stăpânitori ai coastei, Romanii. Au avut aceștia de luptat din greu cu Dacii, și, primele lupte, aici, la *Dionysopolis* au început, unde se crede că-și avea reședința de iarnă regele Boerebista.

Formarea M. Negre. În vremurile vechi geologice nu eră marea de astăzi. Pe atunci (până la începutul erei terțiare) o mare se întindea pe tot teritoriul locuit astăzi de Români și mai spre răsărit în sudul Ucrainei până la răsărit de lacul Aral. Acea Mare se întindea apoi cu o ramură spre miază noapte pe lângă m. Urali și comunică cu Oceanul Glacial.

Pe măsură ce se ridicau m. Carpați, marea se retrăgea până ce a ajuns ca niște lacuri. Între acele lacuri eră și M. Neagră, care rămăsese mult mai mică decât astăzi, M. Caspică ce scade mereu cași lacul Aral.

Marea Neagră de pe atunci avea nivelul mai jos cu vre-o 50 m. decât al Mediteranei, cu care nu comunică.

Isbucnirea vulcanilor din Marea Egee a sgduit cu tărie pământul dinprejur, încât a despiciat limba de pământ ce despărția lacul M. Negre de Marea Mediterană. Șanțul format, este Bosforul și Dardanelele cu Marea Marmară de astăzi.

A început atunci să curgă apa sărată și călduță a Mării Mediterane în apa mai sălcie și mai rece a Mării Negre de atunci, așa cum ar curge apa dintr'un vas mai înalt în altul mai jos. Diferența de nivel eră cam de 50 m. și deaceea trebuie să fi fost o cascadă cât a Niagarei la vărsarea Bosforului în Marea Neagră.

Toate vietățile Pontului Euxin au pierit în apa sărată. De atunci și până astăzi, M. Neagră dela vre-o 200 m. până la fund, n'are vietăți, iar apa conține dela 200 m. în jos până la fund, gaze sulfuroase, provenite

din descompunerea plantelor și animalelor vechiului lac pontic. Este deci moartă m. Neagră cătră fund și porțiunea moartă se alimentează mereu prin avântarea vietăților dela suprafață către adâncimi.

* * *

Flora și Fauna m. Negre pe teritoriul român este puțin cercetată. Stațiunea dela Agigea înființată în anii din urmă va cerceta fauna și flora acestei mări și pe lângă rezultatele de ordin teoretic, biologic, va aduce și foloase materiale țării.

Cei 460 km. de mal românesc, nu sunt la fel peste tot. Dela Bugaz la Midia, malul e jos și împodobit cu limanuri și golfuri ce stau gata să se închidă. Dela Midia la Ecrene, malul se tot înalță, astfel că la Caliacra ajunge la aproape 100 m. Pe tot lungul malului înalt, nu vezi păduri, nici sămănături. Peste tot o sărăcie lucie și trai simplu în căsuțele turcești și tătărești. Numai orașul *Constanța* strălucește la țarm ca port maritim, creat de mâna omului. Dela Constanța la Mamaia sau la Tekirghiol, ți se pare că străbați un pustiu. Năvala oamenilor pe timp de vară spre a se tămădui de boli în apele minunate ale Tekirghiolului sau pe plajele dintre Constanța și Mamaia, n'a putut umbri coasta dunelor de nisip, cutoatecă aurul mult și scump, lăsat acolo de bolnavi și de snobi, ar fi putut preface stepa într'o grădină frumoasă.

Dela Cavarna la Ecrene și mai spre miazăzi, coasta este împădurită, tăiată de ape curgătoare și presărată cu vile frumoase și localități dese. Aici este liziera răsăriteană a Deliormanului. Golful are apa liniștită, fiindcă paravanul înalt peste 200 m. al dealurilor dinspre Crivăț oprește vântul. Chiar vegetația depe mal amintește în bună parte zona mediteraniană. Smochinii dau fructe și nu sunt îngropați iarna, iar migdalul samănă cu cel din Salonic și ține locul prunului.

În vechime, corăbiile Fenicienilor și ale Grecilor poposiau lângă malul văros ale acestui golf și chiar aveau porturi statornice : *Byzona*

(Cavarna), *Dionysopolis* (Balciu), *Crania* (Ecrene), căci apele golfului sunt primate. Numeroasele izvoare cu apă bună de băut au contribuit nu mai puțin la așezarea locuitorilor în număr mare între Cavarna și Ecrene, în timp ce lipsa izvoarelor de pe coasta steapă, de la Caliacra până la c-Midia, a înlăturat așezările omenești. Vechile porturi: *Callatis* (Mangalia), *Tomi* (Constanța) și Istria, s'au instalat numai din nevoea concurenței negustorilor, cari pompau imensele bogății ale lanurilor din teritoriile locuite de strămoșii noștri.

Când a început să apună steaua civilizației Grecilor vechi, au urmat la stăpânirea coastelor, Romanii. Au avut aceștia de luptat cu Dacii, al cărora rege, Boerebista, se crede că își avea reședința de iarnă pe coasta golfului Balciu, în mijlocul podgoriilor.

APELE CURGĂTOARE ȘI LOCALITĂȚILE DEPE MALURILE LOR.

Cum se scurg apele de ploae pe acoperișul cu patru fețe de pe o casă, tot așa se scurg apele în România. Povârnișurile reliefului dau direcțiunile spre cele patru puncte cardinale, cătră care se îndreaptă apele noastre.

Nici că se poate o îndreptare mai lesnicioasă pentru locuitori. Când se vor canaliza aceste ape, ele vor constitui cele mai bune artere de comunicație.

Toate apele curgătoare din România, afară de Nistru, se scurg în Dunărea, care se varsă în Marea Neagră. Altădată și Nistrul se vărsa în Dunărea. Apele Mării crescând, după ce s'au format strămtorile de comunicare cu Marea Egee, au scurtat Dunărea și Nistru, ale căruia urme vechi au fost constatate în prelungirea sa pe sub mare.

Așadar, România întregă se află în bazinul Dunării.

Importanța Dunării.

Dunărea cu o lungime de 2900 km. de la izvoare până la vărsare, este al doilea ca mărime, după Volga (3395 km.) Totuși, Dunărea, este cel mai important fluviu din Europa.

Pe când Volga străbate o singură țară fără variații

de relief și deci fără bogății variate și se varsă într'o mare închisă ca un lac ; Dunărea străbate șapte țări cu reliefuri și bogății variate și abundente și se varsă într'o Mare în comunicație cu toată fața pământului. Străbătând atâtea țări, le pune în legătură de interese comerciale și culturale.

Nicăiri pe lume n'au roit atâtea neamuri, nu s'au războit și n'au năzuit la dominarea vreunei văi și ape ca asupra Dunării.

Bătrânul fluviu eră pe vremea imperiului roman frontiera naturală dintre civilizația mediteraniană latină și lumea din miază noapte și din stepa orientală. După prăbușirea Romei, Dunărea a rămas calea de năvălire a barbarilor în inima Europei, dela răsărit spre apus. A iost de-a-semenea și drum al oștilor lui Carol cel mare și a cruciaților, dela apus spre răsărit. Apoi, acelaș drum a fost ochit și stăpănit în parte de Turci spre centrul continentului, și mai târziu a servit curentului contrar, care a alungat pe Otomani în Asia.

La început deci, a servit ca graniță, apoi ca drum de cucerire. A servit însă și ca țintă de dominație politică pe amândouă malurile și asupra gurilor sale.

Republicele italiene, Veneția și Genova, pe Dunăre și țărmul Mării Negre, își aveau izvorul principal de bogăție și putere.

Dominația turcească absolută asupra Dunării de jos a stâns viața comerțului ce fusese cu puțin înainte neintrecut de alte fluvii din Europa. S'au repezit Turcii pe Dunăre până la Viena, de unde Habsburgii în alianța cu Polonia și Veneția au dat înapoi puhoiul turcesc pentru totdeauna și au modificat simțitor situația politică a bazinului dunărean (pacea dela Passarovitz 1718).

Își dădeau samă puterile centrale europene, că cine stăpânește Dunărea de jos și în deosebi gurile fluviului, poate stăpâni Marea Neagră și poate năzui să-și spună cuvântul hotărâtor la deschiderea și închiderea strâmtorilor.

În urma acestui eveniment de samă în politica dunăreană, Austriacii au obținut libertatea comercială și de navigație pe fluviu până la Brăila, iar gurile până la Mare au rămas tot porțiune turcească.

La 1774 (pacea dela Cuciuk Kainargi), Rusia și Austria au obținut libertatea comerțului pe Marea Neagră, cum și liberă trecere prin strâmtori, Întâlnirea Rusiei și Austriei prin aceste drepturi obținute a produs una din cele mai îndârjite lupte de concurență politică și economică din câte s'au văzut în istoria omenirii.

Ca urmare a acestei întâlniri, Rusia ni-a răsluit Basarabia în 1812, spre a rămănea singura stăpânitoare peste gurile Dunării și astfel să stăvilească comerțul Austriei în această parte și să-și pună în aplicare gândul rău de a stăpăui Principatele dunărene.

Prin pacea dela Adrianopol (1829) Rușii devin stăpâni de fapt asupra gurilor Dunării, care peste câțiva ani devin impracticabile prin impotmolirea lor, nu din neglijență, ci cu voința Rușilor. Interesul acestora eră de a stăvilii eșirea vaselor austriace la Mare și de a împedica dezvoltarea economică și organizarea politică a Principatelor, care începuseră o viață economică nouă după 1829. Cum dezvoltarea economică putea să aducă și tăria politică în Principate, nu voiau Rușii un nou dușman în coasta lor.

Tendința Rușilor eră o provocare la adresa Puterilor europene. De aici s'a stărnit celebrul război al Crimeei, între Rusia deoparte, Turcia, Anglia, Franța și Sardinia, de alta. În urma acestui război s'a stabilit dreptul tuturor statelor riverane asupra Dunării și că acest drept rămăne drept public al Europei. S'a retrocedat Moldovei cele trei districte din sudul Basarabiei (1856, tratatul dela Paris) și s'a alcătuit „comisiunea dunăreană europeană” pentru asigurarea libertății de navigație. Astfel, au fost desprinse ghiarele Rusiei din deltă, iar Marea Neagră a fost declarată neutră.

A durat acest echilibru politic în Europa până la războiul franco-german (1870—1871). Față de Franța biruită, Rusia nu mai apărea învinsă de după războiul Crimeei, iar blocul unitar al aliaților dela 1856 se spărsese. În astfel de împrejurări nouă, Rusia s'a eliberat de obligațiile ce i se impuseseră la 1856, abia în 1878 după războiul ruso-romăno-turc.

Provocarea războiului în 1877 de către Ruși are la bază politica gurilor Dunării. Prin noi, Rușii au învins în acest război și ca drept răsplătă au redevenit stăpâni județelor din sudul Basarabiei. N'au putut însă redeveni stăpâni gurilor fluviului, căci „comisiunea dunăreană europeană” rămăne în ființă cu aceleași atribuțiuni, ba încă i se extinde competența până la Galați (până acum o avea numai până la Isaccea). România devenind stat independent cu drept de stăpânire asupra Dobrogei, s'a substituit în toate drepturile Turciei și capătă loc în comisiunea europeană aiături de marile Puteri.

Conferința dela Londra (1883) la care n'a aderat România, a hotărât între altele, trecerea brațului Chilia de sub autoritatea Comisiei europene, riveranilor ruso-romăni și prelungirea existenței C. E. D.-eului pe încă 21 de ani.

Până la 1919 Rușii au provocat neconținut pe Romăni, având ca scop să stăpânească singură brațul Chilia. Până la 1916 serviciul nostru hidraulic a îngrijit, în condițiuni admirate chiar de Austriaci și Unguri, de porțiunea dintre Galați și Vârciorova. Au fost înlăturate bancurile de nisip și loate pedicele de impotmolire, s'au fixat geamanduri luminate spre a face cu

putință navigația pe timp de noapte. S'au construit cheiuri în porturi, drumuri de acces la Dunăre, magazii, rezervoare, elevatoare, pontoane etc.

Eră în interesul României să îngrijască de Navigația Dunării și se conformă în acelaș timp principiilor dreptului fluvial internațional. A ferit fluviul de încercările de acaparare și dominație exclusivistă și l'a transformat într'un izvor de bogăție națională și instrument de progres internațional.

În timpul războiului mondial (1914—1918) problema Dunării atrăgea din nou atenția tuturor Puterilor beligerante. Libertatea navigației a suferit în tot timpul războiului, iar prin pacea dela București (1918) se iviau stăpânitoare de fapt Puterile centrale ale Europei. Dunărea se transformă într'un instrument de robire a întregului neam românesc. A fost un vânt rău, care a trecut.

În urma biruinții aliaților însă, pacea dela Paris (1919) așeză noul regim internațional dunărean, iar în 1920 s'a redactat statutul definitiv al Dunării. În starea actuală de stăpânire a României asupra celei mai importante părți din Dunărea, importanța C. E. D-eului a scăzut, deoarece lucrează sub jurisdicțiunea românească.

Dunărea, când se va pune în legătură efectivă cu Rinul, va străbate diagonal toată Europa, comunicând la nord cu M. Nordului. Prin canale trase din cursul său la Marea Mediterană și Baltică, se poate chiar ca gurile naturale ale fluviului să-și piardă cu încetul din importanța lor de până acuma, deși bogățiile naturale din bazinul Dunării de jos vor activa oricând gurile acestui fluviu.

Așadar, un adevărat vârtej omenesc s'a petrecut mii de ani în jurul și dealungul acestui fluviu. Cum se adună fluturașii noaptea în jurul luminilor care-i atrag, astfel Dunărea a atras încă din timpuri vechi multe neamuri de oameni. A curs sânge omenesc din belșug în apele bătrânului fluviu, în lupta aprigă de stăpânire asupra celei mai însemnate ape curgătoare de pe fața Europei.

Dintre toate neamurile, cari s'au războit pentru Dunărea, cel mai vechi, statornic și credincios Dunării albastre, este neamul românesc.

Cursul Dunării dela izvoare până la Baziaș.

Isvorăște din munții Schwartz-Wald în sud-vestul

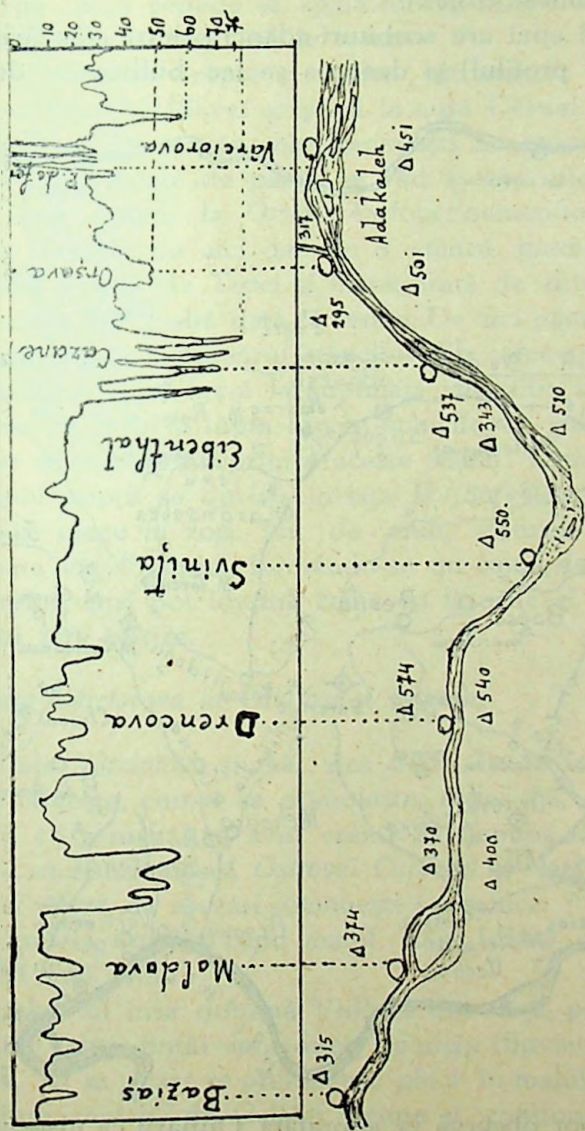
Bavariei, nu departe de cursul Rinului. Ferestrueste m. Jura Suab, și, până la Passau, primește o mulțime de afluenți, care o îndeamnă mereu spre răsărit. O îndeamnă și povârnișul, căci izvoarele îi sunt la înălțime de peste 1000 m., la Ulm are 460 m. iar la Passau 288 m. Străbate între podișul Bohemiei și Alpii austrieci, străpunge masivul Wiener Wald, iar după ce trece prin Viena, își face loc prin m. Carpații Mici (cu patul albiei la 130 m.). De aici se desface în mai multe brațe, curgând a lene într'un ținut mlăștinos, par'că ar fi obosită după atâtea porți deschise în cale munților ce i se pun în cale. Se reface, și cu forțe noi sparge lanțul Bakonyer Wald și Visegrad (patul la 100 m.). Descriind apoi un unghiu drept, cărnește drept spre miazăzi prin câmpia panonică. Când primește pe dreapta apa Dravei, rezistența unor coline îi schimbă direcția spre răsărit. Iată însă, că-i iesă în cale Tisa, care o îndreaptă din nou spre sud. Apa Savei și podișul sârbesc din nou o îndreaptă spre răsărit și în această direcție se găsește la granița sudvestică română, la Baziaș.

Drava, Tisa și Sava îi măresc debitul atât de mult, încât Dunărea e de două ori mai mare și tot pe atât mai joasă la Baziaș (54^{m.}) decât la Budapesta (97^{m.}).

Dunărea dela Baziaș la Vârciorova.

Cine merge cu vaporul dela Baziaș până la Vârciorova, rămâne uimit numai de frumusețile peisagiilor, ci mai ales de minunea aceasta că, Dunărea străbate deacurmezișul munții cristalini pe o lungime de 120 km. Nici un fluviu depe fața pământului n'a putut săvârși o ferestruire atâta de uriașă.

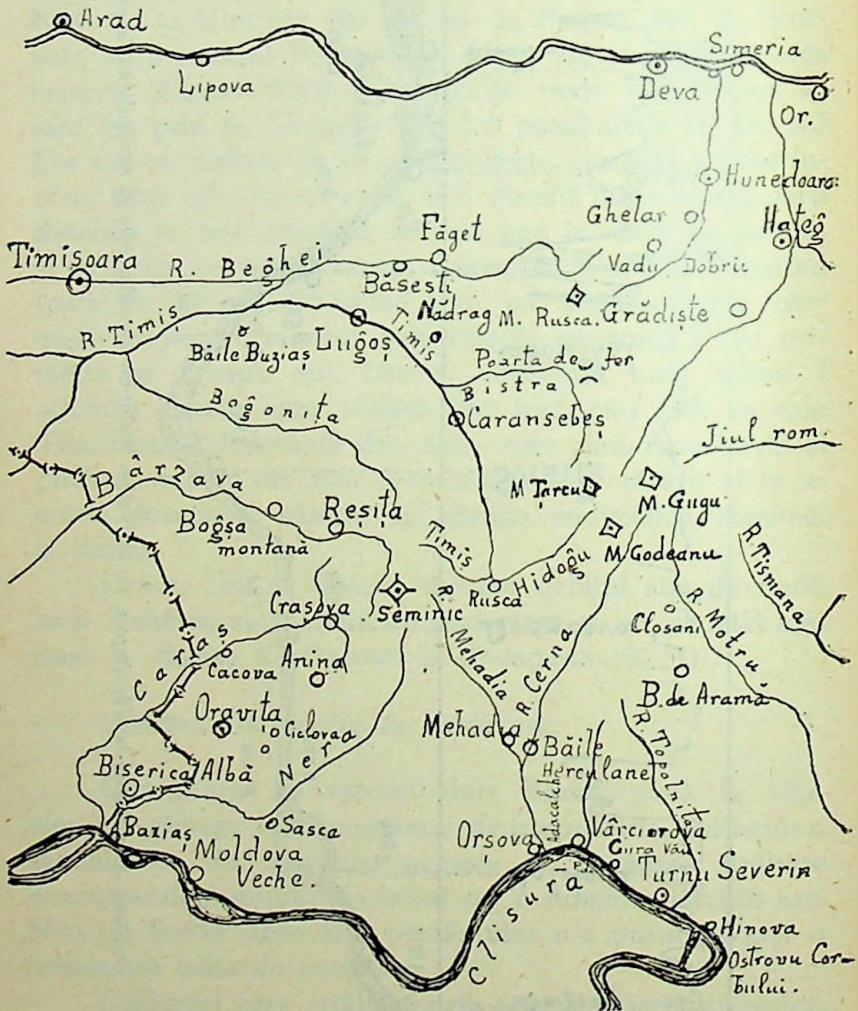
Călătorul care străbate prin această poartă gigantică, vede malurile înalte și drepte ca niște munți, iar apa fluviului se îngustează, dar se adâncește până la 75 m. Valea întortochiată îl face să vadă apărându-i de atâtea.

Dunărea dela Bazaș la Vărciorova, cu înălțimile malurilor și adâncimile și neregularitățile patului.

ori munții drept în față, găsindu-se ca în niște închisori, cari se numesc *clisuri*.

Patul apei are scobituri adânci printre stâncăria dela fund (vezi profilul) și deaceea se fac bulboane de apă,

cari se pot observă la suprafața Dunării ca niște vâltori sau vârtejuri ce chiamă în adâncuri tot ce alunecă ușor la suprafața Dunării. Par'că ferbe apa în aceste vâltori

și s'au numit *cazane*. De aici numirea de *clisura cazanelor*. Apa curge repede și spală mereu fundul cazanelor, iar mълul n'are vreme să le astupe.

Pe malurile drepte și înalte cât munții, începând dela ostrovul Moldovei și până la gura Cernei (Orșova), n'au cum să fie așezări mari omenești. Ici colo, la gurile unor vълcele făcute de pârae se văd așezări mici.

Când ajungi la *Orșova*, forfota oamenilor reîncepe. Nu departe de aici dai de o stâncă mare, e insula *Adakaleh*, locuită de Turci și înconjurată de ziduri înalte, deoarece a servit altă dată ca cetate. De aici până aproape de Turnu-Severin, numărul stâncilor din calea apei crește și numai colții și-i arată la suprafața valurilor, cari îți dă impresia că lerb în lupta lor cu stâncile. În trecut corăbiile se puteau foliła printre aceste stânci numai ziua ; în timpul nopții se opriau în fața *Porților de fer* și așteptau să plece în zori. Nu de mult, stâncele au fost sfărâmate cu dinamită, formându-se un canal de trecerea vapoarelor, cari pot lumina calea cu fărurile și pot trece noaptea fără oprire.

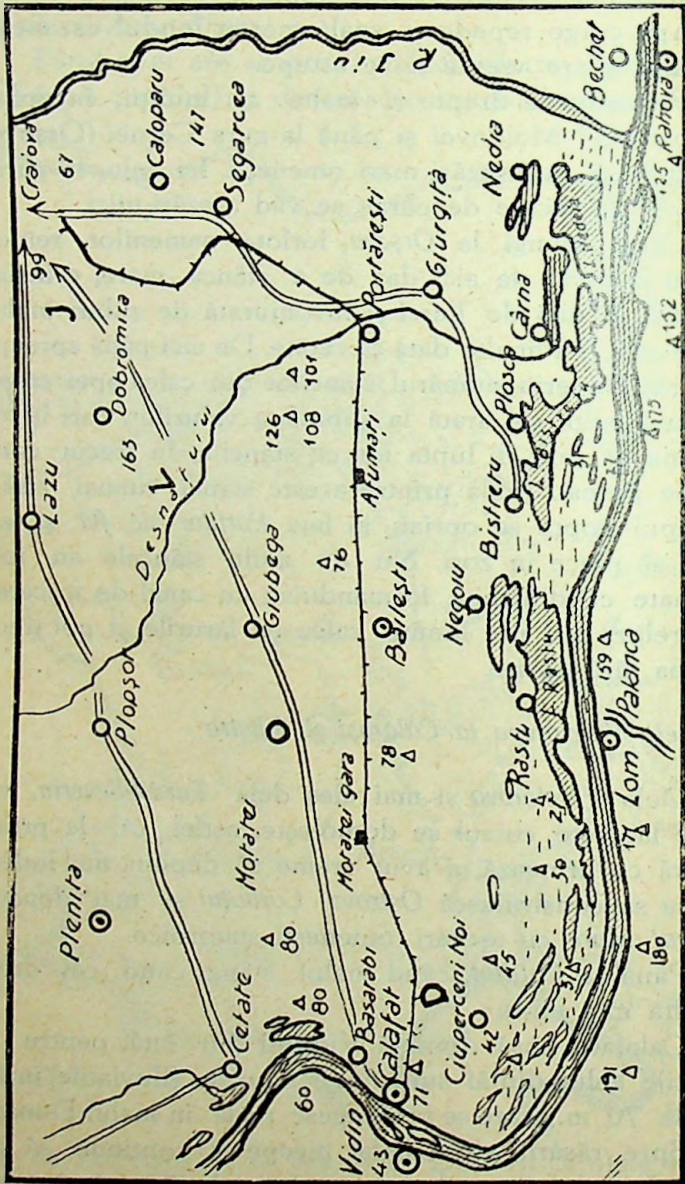
Dela Vълciorova la Călărași și Silistra.

Dela *Vълciorova* și mai ales dela *Turuu-Severin*, vadul se lărgește, cursul se domolește, astfel că, la prima cotitură ce urmează, a avut vreme să depună mъл îndeajuns ca să construiască *Ostrovul Corbului* și mai departe *Ostrovul Mare*, cu așezări omenești statornice.

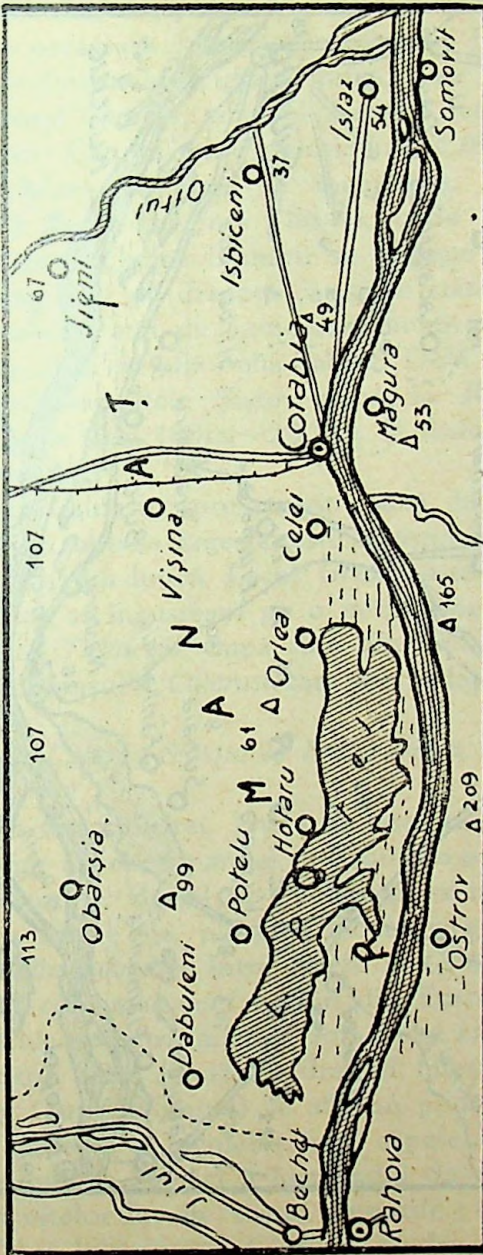
Până la *Calafat*, când malul stâng, când cel drept se înalță mai mult.

Calafatul însă domină Vidinul din față, pentru că dealurile celui dintâi sunt dune de nisip (fluviatile) înalte până la 70 m., care se prelungesc până în malul Dunării.

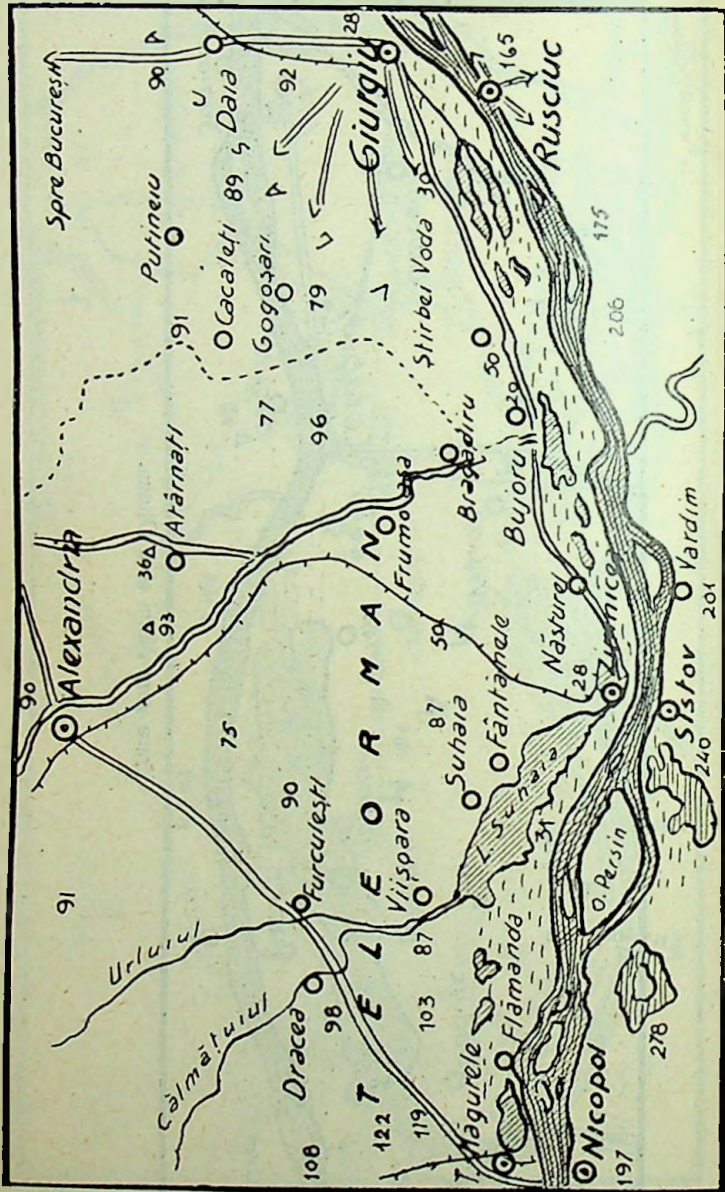
Spre răsărit de Calafat începe și continuă să fie mai înalt malul drept bulgăresc, iar cel stâng rămâne jos, bълtos cu zăvoae și stuhărișuri dese, până la gura Jiului. Intre bălți, mai mari sunt : *Bistrețu* și *Nedeia*. Intre gura Jiu-

Dela Cetate la Bechet.

Intre gura Jiului și a Oltului.

Dela Tn.-Măgurele la Giurgiu.

ui și a Oltului, balta *Potelu* ocupă o întindere mare de teren și e presărată cu numeroase insule. Unde malul se ridică sub forma unui grind întins, s'au stabilit așezări, cum e târgul *Corabia* și unele sate și comune ca *Islaz* lângă gura Oltului care amintind anul 1848. Intre *Islaz* și *Turnu Măgurele* lunca se îngustează.

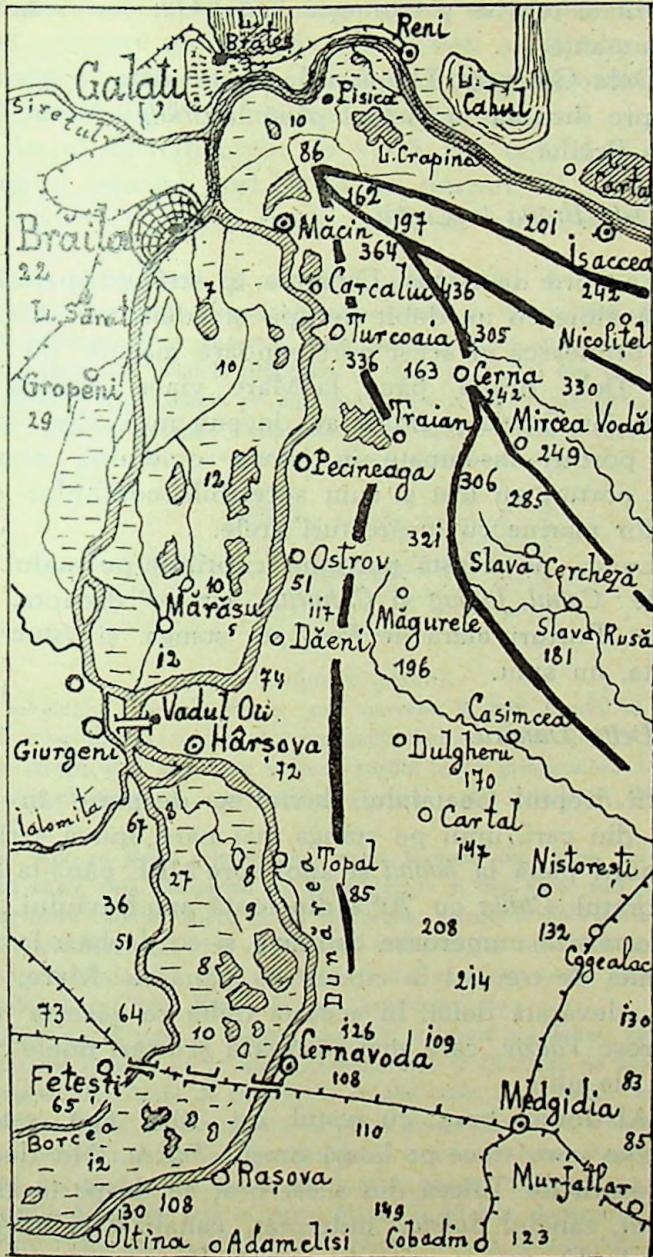
Spre răsărit de gura Oltului, unde se află orașul *Turnu Măgurele*, lunca Dunării se lărgeste din nou până la *Zimnicea*, atât pe dreapta cât și pe stânga Dunării, iar ostroavele sunt atât de numeroase, în cât par un arhipelag de insule. Aici se află balta *Suhaia*. Dela *Zimnicea* până la *Giurgiu* (sau dela *Șiștov* până la *Rusciuc*), malul drept e înalt dela 100m,—250 m. și valurile bat în el fără curmare.

Dela *Giurgiu*, spre răsărit, până la *Oltenița*, lunca Dunării din nou se lărgeste, este mlăștinoasă și cu numeroase lacuri din luncă. Lacul *Greaca* este cel mai întins.

Lunca se îngustează pe o mică fâșie de teren între *Oltenița* și *Turtucaia*, după care din nou se lărgeste până în dreptul orașului *Călărași*, care are în față orașul *Silistra*.

Dela Calarași-Silistra la Brâila-Măcin.

Din fața *Silistrei*, Dunărea lasă un braț pe stânga, care curge aproape paralel cu Dunărea până la *Hârșova*, unde se unesc. Brațul de pe stânga se numește *Borcea*, iar lunca dintre ele, plină de lacuri și grinduri, se numește *Balta Ialomiței*. Intre *Fetești* și *Cerna Vodă* se află unul din cele mai mari poduri din Europa, podul *Carol I*, construit de cătră ingineri români și care servește numai pentru calea ferată. În dreptul *Hârșovei* (între *Piua-Petrii* și *Gura Ialomiței*) se află un pod de lemn pe vase pentru trecerea vehiculelor între capetele șoselelor depe ambele maluri. Pe aici a fost vadul de trecere al mocanilor și vitelor lor în toate timpurile spre *Dobrogea*. Intre *Gura Ialomiței* și *Giurgeni* pe dreapta Dunării, este

o localitate care se și numește *Vadul Oii*, ce amintește transhumanțe.

Dela Giurgeni, Dunărea lasă de data aceasta un braț spre dreapta, închizând până la *Brăila—Măcin*, lunca largă a Brăilei.

Dela Brăila la Ceatal

La nord de *Brăila*, Dunărea își strânge apele într'o singură albie cu un debit de apă și adâncime suficientă ca să primească în acest port vapoare marine cu tonaj mare. Dela *Brăila* până la *Mare* viața Dunării este intensă, iar *Galații* și *Brăila* au devenit încă din vremuri vechi, porturi însemnate în istoria omenirii, pentru că aceste porturi au fost și sunt accesibile corăbiilor și vapoarelor marine cu încărcături grele.

Lunca, pe această porțiune, cuprinde pe malul stâng lacurile: *Cahul*, *Jalpug* și *Cuhurlui*, iar pe dreapta, balta *Crapina*. Porturi, afară de *Reni* pe stânga și *Isucea* pe dreapta, nu sunt.

Delta Dunării.

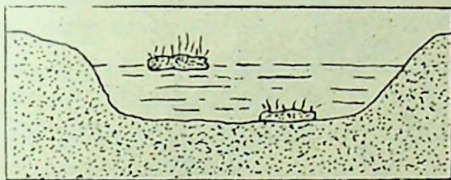
În dreptul Ceatalului, fluviul se desparte în două brațe, din cari, unul pe stânga mai mare, apucă șerpuiind spre nord până la *Ismail* și apoi spre NEE până la *Mare*. Este brațul *Chilia* cu 70% din toată apa fluviului. Acest braț formează numeroase ostroave și se desface în brațe mai mici de trei ori în cursul său până la *Mare*, unde are o adevărată deltă. În această deltă se găsește târgul pescăresc *Vâlcov*, care mai păstrează și astăzi unele canale în loc de uliți.

Al doilea braț, cu restul de 30% apă, este *Sf. Gheorghe*, care trece pe lângă orașul *Tulcea*. Nu departe, spre răsărit de *Tulcea*, din acest braț se desparte al treilea braț, canalul *Sulina*, îndreptat, canalizat și întreținut de C. E. D. spre a nu se inpotmoli. Pe apa acestui canal,

cu un debit de abia 8% din totalul debitului Dunării, străbat vapoare marine până la Galați și Brăila. Acest canal își varsă apa în Mare în dreptul orașului port *Sulina*, care din 1931 nu mai este porto-franc.

Brațul Sf. Gheorghe își varsă apa (22%) în Mare, în dreptul micului port locuit de pescari, Sf. Gheorghe, după atâtea cotituri și ramificațiuni în cursul său.

Delta este un ținut cu totul deosebit de oricare alt colț al țării. Deosebit, prin priveliștea luncii întinse cu lacuri și canale numeroase și de toate mărimile. Prin vegetația, care deodată îți dă impresia unor ținuturi tropicale, iar insulele plutitoare pe bălți cu stuhul lor, cu colibe și chiar vegetație arborescentă pe ele, numai în povești le crezi și toruș sunt indevăr *plauri* de așteția. Varietatea paserilor de baltă a atâțat curio-

Insule plutitoare (plauri).

zitatea invățaților de alt neam, cari au venit la fața locului să le studieze și s'au așezat, unii pentru mai mult timp în deltă spre a împăia astfel de paseri și a le trimite în toate părțile lumii prin muzee. O lucrare recentă asupra deltei, a unui zoolog german, este intitulată „Paradisul paserilor“.

Ici colo se ridică grinduri mai înalte, formate din dune de nisip, cum sunt acele dela *Periprava* de lângă Vâlcov și mai spre sud până la *Letea*, iar între canalul *Sulina* și Sf. Gheorghe, grindurile dela *Caraorman*. Unele din grinduri sunt bine consolidate, astfel că pot oferi înlesniri pentru așezări statornice omenești. Așa se explică așezarea unor sate în interiorul deltei la *Chilia Veche*, *Letea*, *Caraorman*, etc.

Când vor fi puse în valoare bogățiile naturale ale deltei, va fi posibilă așezarea omenească în localități numeroase și civilizate pe acest colț de rai pământesc. Afară de peștele ce se află acolo în cantitate enormă, stufărișul, papura și toată vegetația ar putea ațrăge instalarea a numeroase fabrici de celuloză și hârtie. Nunumai delta, ci întreagă lunca Dunării, dacă ar fi pusă în valoare, n'ar există un ținut românesc mai bogat ca acesta.

Insula Șerpilor este în largul Mării, la 40 Km. depărtare, în fața deltei. Pare ruina unei cetăți înfiptă în valuri, această stâncă golașă, nelocuită, pe care străjuește un far orientator al vapoarelor.

Afluenții Dunărei.

Bazinul Tisei. Râul *Tisa* izvorăște din povârnișul apusan al masivului *Hovârla*, formând la început două pârae foarte iuți: *Tisa albă* și *Tisa neagră* și se scoboară în depresiunea *Maramureșului*, unde primește pe stânga pe *Vișăul* și pe *Iza*. În cursul său dalungul *Maramureșului* trage hotarul spre *Cehoslovacia*, dar după noua rânduire desparte pe *Românii de acolo* în două părți: *Românii din Țară* și cei din *Cehoslovacia*.

Casa apelor curgătoare principale din România.

În Maramureș udă *Sighetul* la confluența cu Iza și târgul *Borșa* cu apa *Vișăului*. Iesă din depresiune printre m. *Sălăușului* și *Ouașului* și ajunge în câmpie, trecând în Ungaria. În dreptul orașului *Muncaci* se îndreaptă spre sud, străbătând leneș pusta ungurească până ce se varsă în *Dunăre*. (Vezi schița *Maramuresului* la pg. 27).

Albia *Tisei* se mută mereu spre apus din cauza materialului cărat fără încelare de *Crișuri* și *Mureș*. Deaceea, malul stâng al *Tisei* este neconținut în prefăcere din pricina vajnicilor afluenți ce se scoboară din podișul *Transilvaniei* și m. *Apuseni*. Malul drept este râpos, cel stâng este mlăștinos, cu zăvoae și rămășiți de apă.

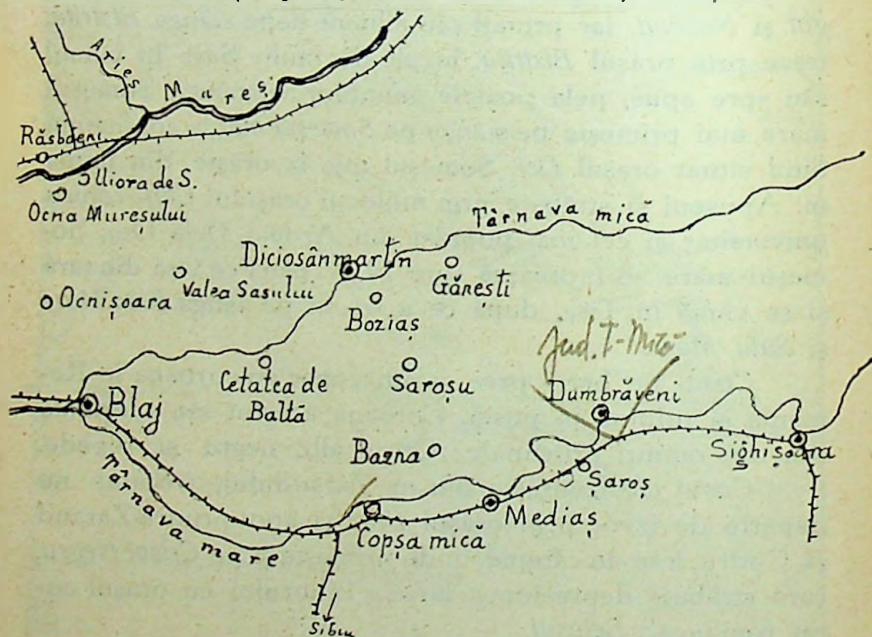
Patru sunt afluenții ce-i primește pe stânga în câmpie: *Someșul mare*, izvorăște din *Inău*, trece prin *Sângiorgiu* și *Năsăud*, iar primul său afluent de pe stânga, *Bistrița*, trece prin orașul *Bistrița*, locuit de mulți *Sași*. În cursul său spre apus, pe la poalele munților vulcanici, *Someșul mare* mai primește pe stânga pe *Someșul mic*, la confluență fiind situat orașul *Dej*. *Someșul mic* izvorăște din inima m. *Apuseni* și străbate prin mijlocul orașului *Cluj*, centru universitar și cel mai populat din *Ardeal*. Dela *Dej*, *Someșul mare* se îndreaptă spre N. V. până ce iesă din țară și se varsă în *Tisa*, după ce a trecut pe lângă *Baia Mare* și *Satu Mare*.

Crișul pe hartă pare ca un copac cu coroana în *România* și tulpina în *pustă*. Coroana acestui râu e formată din trei ramuri principale: *Crișul alb*, *negru* și *repede*.

Crișul alb izvorăște din m. *Zarandului*, trecând nu departe de izvor prin orașul *Brad* și apoi printre *Zarand* și *Codru* iesă în câmpie, unde primește și pe *Crișul Negru*, care străbate depresiunea largă a *Bihorului* cu orașul curat românesc, *Beiușul*.

Crișul repede trece printre munți și la marginea apusană a câmpiei străbate frumosul oraș *Oradea*. După aceasta, primește ca afluent pe râul *Bârcău*. (Vezi schița dela pag. 29).

Mureșul este cel mai mare afluent al Tisei. El izvoarăște din Hăgimașul mare cași Oltul. Se îndreaptă întâi spre nord, străbătând depresiunea *Gheorghieni* între masivul Gherghiului și Harghita. Intră în faimosul defileu de la *Toplița*, săpat între masivul Călimanului și Gurghiului, în direcțiunea E. V. În apropiere de *Reghinul Săsesc* iese din defileu, curgând dela N N E spre SV până la orașul *Orăștie*. Afluenții Mureșului între Reghin și Orăștie udă aproape întregul podiș al Transilvaniei. Nu departe de Reghin trece pe lângă *Târgul Mureș* și apoi primește, între alte ape, pe *Arieșul* și *Ampoiul* (lângă *Alba Iulia*), iar pe stânga, pe *Târnavă mică* și *Târnavă mare*, cari se unesc la *Blaj* (oraș cultural și istoric românesc) și apoi se varsă unite în Mureș, aproape de localitate *Teiuș*. Orașul *Alba*

Iulia, unde Mihai Viteazul a realizat pentru scurt timp cea dintâi unire a Românilor, unde s'a făcut unirea în 1918, consfințită prin încoronarea regelui Ferdinand I, este situat lângă Mureș și Ampoi.

Dela Orăștie (oraș românesc), Mureșul, după ce primește pe *Streiu*, se îndreaptă spre apus, trecând prin *Deva* și *Arad* și apoi, pare că împinge granița convențională spre apus până aproape de Tisa. Străbate puțin pământ unguresc și se varsă în Tisa, în fața orașului unguresc, Seghedin.

Cel din urmă afluent al Tisei pe pământ românesc este *Bega*, altădată lanț de mocirle primejdioase, astăzi canalizat și cu ramificații canalizate în regiunea joasă a șesului. *Bega* străbate orașul *Timișoara*, centru cultural și economic.

*

Dunărea, afară de Tisa, primește pe stânga următoarele ape curgătoare ce străbat prin România, în ordinea lor dela apus spre răsărit :

Timișul izvorăște din m. Semenicolui, descrie un arc de cerc, și, scoborându-și domol apele prin câmpia Torontalului, se varsă în Dunăre aproape de localitatea Panciova (Iugo Slavia). Pe dreapta primește apa *Bistrei* care ferestrește un defileu îngust între m. Retezatul și Poiana Ruscăi (Porta orientalis) făcând drum spre bazinul Hațegului, unde se află odată Sarmisagetuza Dacilor. Pe stânga primește pe *Berșava*, care străbate ținuturi pline de cărbune, fer și alte metale. Este acest râu, Ruhr-ul românesc.

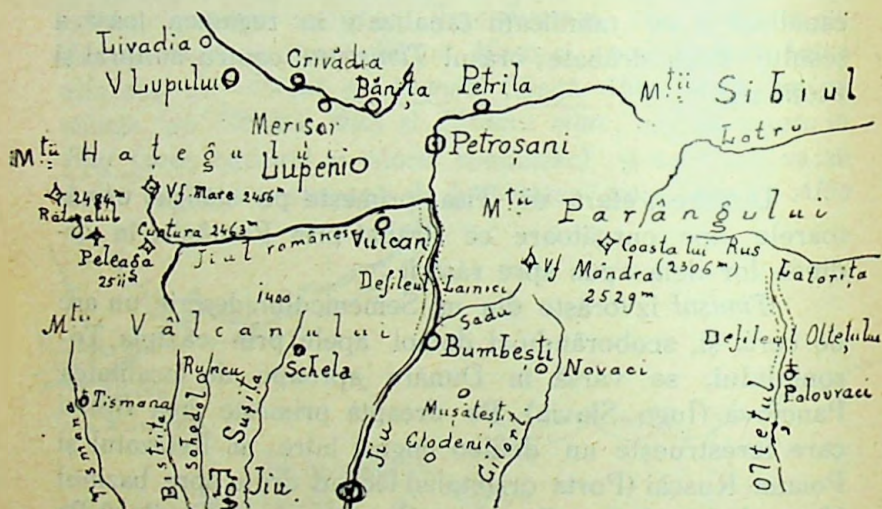
Pe *Timiș* și afluenții săi sunt numeroase localități dintre cari : *Caransebeș*, *Lugoj*, nu departe este și *Buziaș* (stațiune balneară), iar pe *Berșava* se află *Reșița*, *Bocșa* etc.

Caraș și *Nera* cată să se unească, odată la izvoare, și a doua oară la vărsare în Dunăre.

Cerna izvorăște din m. Godeanul, străbate o vale îngustă, primește afluentul *Mehadia* aproape de *Băile Herculane* și apoi se varsă în Dunăre în dreptul *Orșovei*.

Jiul izvorăște din m. Retezatul, curge spre răsărit

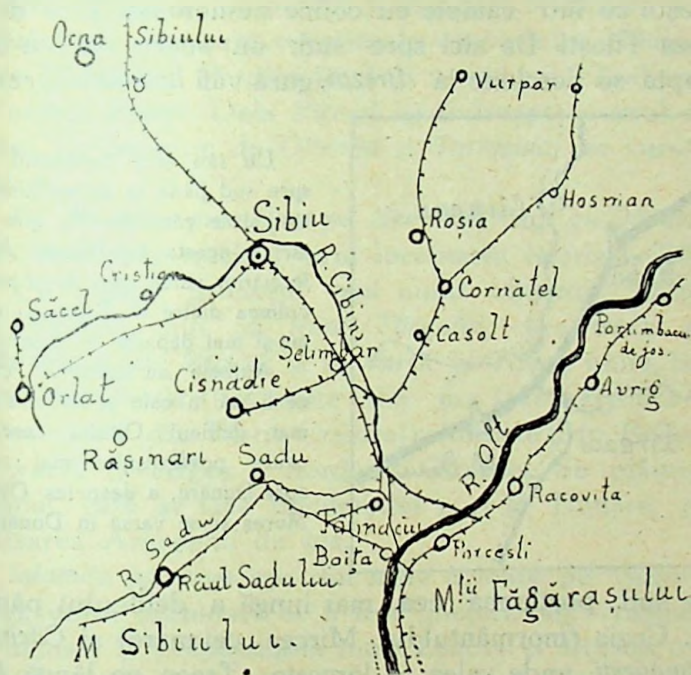
prin depresiunea intracarpatică, bogată în mine de cărbuni (Lupeni, Petroșani), primește apa Jiului pe stânga și apoi străbate prin faimosul defileu dela *Lainici* sau *Surduc* deacurmezisul Carpaților. Scoboară în depresiunea subcarpatică dela *Tg. Jiu*, primește pe dreapta râul *Motru*, iar pe stânga pe *Gilort* și *Amaradia* și se varsă în Dunăre lângă localitatea *Bechet*, după ce a trecut prin orașul *Craiova*.

În vremuri vechi Jiul izvoră dela poalele sudice ale Vâlcanului, iar Streiul eră mai lung, deoarece cuprindea și cursul Jiului din depresiunea Lupenilor. Jiul însă, prin izvoarele sale a măcinat cu incetul muntele îndărăt spre nord pâuă ce a ajuns cu năruirea la apa Streiului. Apa Jiului mai iute, din cauza povârnișului mai inclinat, a captat cursul superior al Streiului până la izvoare. Astfel s'a ferestruit valea transversală a recătoarei Lainici și s'a lungit valea Jiului.

Oltul își sughe apa la izvoare din Hăghimașul mare, cași Mureșul. Apucă spre sud prin depresiunea Ciucului, între m. Harghita și m. Ciuc, trecând prin orașul *Mercurea Ciucului*. La *Tușnad*, trece printr'un scurt defileu între Harghita și m. Puciosul și apoi, prin ținutul Trei Scaune trece prin orașul Sf. *Gheorghe*.

La capătul Sudic al m. Barotul primește pe stânga
 apa *Râului Negru*, ce pare că împinge Oltul spre apus-

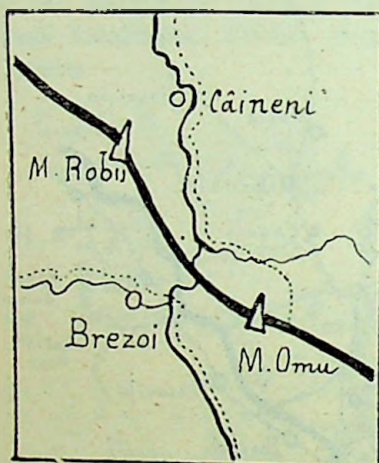

Nu curge mult spre apus că iată, alte pârae îi es în cale și pare că-l împing spre nord. În realitate însă, Oltul se abate spre nord din pricina piedicei puse de m. Perșani, pe care-i ocolește și apoi se îndreaptă spre sud vest, străbătând ținutul curat românesc al *Făgărașului* și orașul cu acelaș nume.

Înainte de a primi pe dreapta Cibinul, apa Oltului ia vitejește calea de miazăzi, măcar că-i stau în cale trei șiruri paralele de munți ca niște obstacole uriașe.

Îi ferestruiește prin defileul Oltului, pe o lungime de 70 km. formând una din trecătoarele cele mai frumoase ale munților Carpați. Dealungul defileului dela Turnu Roș (există chiar un turn roș la gura de nord, a defileului)

valea nu-i îngustă peste tot. În adevăr, când călătorul, pornit dinspre Turnu Roș, ajunge la *Câineni*, orizontul se lărgeste ca într' câmpie cu coline numeroase. Este depresiunea Titești. De aici spre sud, un scurt defileu și pe dreapta se deschide la *Brezoi*, gura văii *Lotrului*. Urmează

Un râu și-a ferestruit valea spre sud până la depresiunea Titești și se varsă în Olt spre nord, iar cu acesta în Mureș. Altul a ferestruit valea spre nord până la culmea dintre m. Robu și m. Omu și mai departe cu Lotrul.

Ambele au ferestruit culmea ce li stă în cale și astfel s'a format defileul Oltului, care, din cauza povârnișului mai repede spre Dunăre, a desprins Oltul de Mureș și se varsă în Dunăre.

spre sud porțiunea cea mai lungă a defileului până la Mst. Cozia (mormântul lui Mircea cel mare) și *Căciulata-Călimânești*, unde valea se lărgeste. Trece pe lângă *Râmnicu Vâlcea*, *Drăgășani* și *Slatina*. Se varsă în Dunăre între *Islaz* și *Turnu Măgurele*. Între munți și Dunăre cei mai mulți afluenți îi primește pe dreapta (*Râmna*, *Bistrița* și *Oltețul cu Cerna*). Pe stânga, primește numai pe râul *Topolog*, ce străbate prin județul Argeș, pentru că înclinarea spre răsărit a câmpiei române îndeamnă apele din stânga Oltului spre răsărit.

Vedea, unită cu *Teleormanul*, isvorăsc din dealurile *Vedei*, la apus de *Pitești* și când ajung unite în lunca Dunărei, se desfac în două brațe: unul spre răsărit, care se varsă în Dunăre, în dreptul orașului *Giurgiu*, altul spre apus, până ce se unește cu apa *Călmățuiului*, la apus de târgul *Zimnicea*. Pe *Vedea* se află situate orașele *Alexandria* și *Roșiorii de Vede*.

Argeşul izvorăşte din culmea Făgăraşului, străbate printre munţii Frunţi şi Ghiţu, trece prin oraşul *Curtea de Argeş* (biserica domnească şi frumoasa mânăstire a Argeşului, care păstrează osemintele voevodului Neagoe, a regilor Carol I şi Ferdinand I şi a reginei Elisabeta) şi prin oraşul *Piteşti*. Dela Piteşti îşi îndreaptă cursul spre sud-est, iar la apus de *Olteniţa* şi *Turtucaia*, se varsă în Dunăre.

Pe dreapta primeşte pe *Neajlovul* unit cu *Dâmbovicul* şi *Glavaciocul*, trecând prin localitatea istorică, *Călugăreni*. Pe stânga primeşte mai mulţi afluenţi: *Vâlsanul*, *Râul Doamnei* unit cu *Râul Târgului*, care trece prin *Câmpulungul din Muscel*, şi se varsă în Argeş unite, lângă Piteşti. *Dâmboviţa* (izvorăşte din m. Iezeru) unită cu *Dâmbovicioara* (din Piatra Craiului), străbate prin Bucureşti şi se varsă în Argeş la nord de Olteniţa. Se plănueşte un canal, care ar face Bucureştiul port la Dunăre, prin canalizarea Argeşului de jos.

Ialomîţa îşi sugerează apa din nişte izvoare pe vârful m. Bucegi, unde odinioară ar fi fost gheţari. Îşi croeşte o vale îngustă şi prăpăstioasă între Leaota şi Bucegi, trece pe lângă peştera Ialomicioara, ajunge în regiunea dealurilor la localitatea *Pucioasa*, iar la *Târgovişte*, unde se unea odată cu *Dâmboviţa* îşi schimbă direcţia spre sud-est şi apoi spre est prin câmpia Bărăganului. Se varsă în Dunăre la Giurgeni, în faţa localităţii Hârşova. Pârăele ce primeşte pe dreapta sunt mici şi fără importanţă. Pe stânga însă, i se adaugă afluentul *Prahova*, care pe hartă are asemănarea unui arbore. În adevăr, *Prahova* primeşte la rândul ei pe stânga pe: *Doftana* în dreptul localităţii industriale *Câmpina*, pe *Teleajăn*, care trece prin *Slănicul de Prahova* şi prin *Vălenii de Munte* şi se varsă în *Prahova* la sud de *Ploeşti*. Valea Prahovei prezintă o deosebită importanţă economică din pricina numeroaselor zăcămintele pe petrol ce sunt exploatate pe acolo, iar între *Predeal* şi *Câmpina*, valea este un defileu renumit prin frumuseţele

naturale. Din cauza bogățiilor subpământene și a frumuseței naturii, oamenii s'au stabilit în mare număr pe valea Prahovei în localitățile: *Predeal, Azuga, Bușteni, Sinaia* (reședința de vară a familiei regale), etc.

Pe câmpia Bărăganului, între râul Buzău și Ialomița se află numeroase urme de văi, însuflețite odinioară cu susurul unor ape curgătoare. Astăzi mătcile lor sunt uscate, moarte. Intre acestea, *Călmățuiul* stră să moară acum. Curge numai pe vremea topirei zăpezilor și când plouă mai mult. Pare că pe valea lui se scurgeau odată apele Buzăului.

Siretul străbate dealungul Moldova, despărțind regiunea dealurilor subcarpatice și nordul Bărăganului de de podișul moldovean.

„Privit pe hartă, *Siretul* pare un copac uriaș, culcat dealungul Moldovei, cu rădăcina în Dunăre și cu crengile răschirate, inlipte în crăpăturile munților“.

(Al. Vlăhuță)

Izvorăște din m. Lungu din Bucovina, curge dela NNV spre SSE și se varsă în Dunăre la sud de Galați. Aproape toți afluenții săi sunt pe partea dreaptă, pentru că, *Siretul* curgând paralel cu Carpații răsăriteni, ce-i străjuesc valea pe dreapta, primește apele din izvoarele acestor munți pe o pantă înclinată dela 1500 m. până la 150 m., nivelul patului *Siretului* de mijloc. Cum dealurile subcarpatice în Moldova au în genere forma unor dealuri paralele cu Carpații și cu *Siretul*, ne explicăm pentru ce afluenții *Siretului* sunt lungi și cu un debit important de apă, obținut în cursul lor dealungul ulucelor dintre dealuri și munți. *)

Pe cursul său, înainte de a primi afluenți importanți se află situate orașele: *Storjineț* și *Siret*.

La sud de Liteni înghite apa râului *Suceava*, care trece pe lângă *Rădduși* (7 Km. departare) și pe lângă

*) Urmărește cursul Bistriței și a Moldovei.

Suceava (apa râului bate în temelia dealului ce poartă ruinele cetății și *Suceava*).

Pe lângă orașul *Roman* trece râul *Moldova* și la câțiva kilometri spre est se varsă în *Siret*. Râul *Moldova* izvorăște din culmea *Mestecănișului*, trece prin *Câmpulungul* din *Bucovina*, prin *Gura Humorului*, iar de aici ia direcția SE spre *Baia*, unde valea se lărgeste ca o câmpie. Primii descălecători aici au dat peste pământ bun de arat și sămănat, formând întâia oprire și așezare.

În apropiere de *Baia* (rămasă localitate mică) se află orașul *Fălticeni* la depărtare de câțiva kilometri de cursul apei. Valea largă a *Moldovei* se continuă până la vărsare în *Siret*, lângă *Roman*.

La S.E. de orașul *Bacău* și trecând pe marginea de nord a acestui oraș, se varsă *Bistrița* în *Siret*. Râul *Bistrița* este cel mai lung afluent al *Siretului*. Izvorăște din versantul nordic al *Inăului* și sud estic al *Prislopului*, din așa numita *Valea putredă*. Străbate una din cele mai frumoase regiuni muntoase din țară, fiind proprie.

transportului plutelor chiar din apropierea izvoarelor *Dela Cărliba* poate transporta plute voluminoase. Străbate localitatea *Iacobenii*, renumită înainte de războiul mondial prin minele de mangan și fer, iar la *Vatra-Dornei* primește pe râul *Dorna*.

Cum s'a format valea îngustă a *Bistriței* la *Colțul Acrei*.

G=Giumalău, R=Rarău, P=Petrosul.

Pe vremea când nu era omul pe pământ și nu apăruse m. *Călimanul* în calea cursului *Bistriței*, își continuă cursul nestingherită spre apus și se varsă în apa *Someșului mare*. N'a rămas din ea decât micul afluent *Bistrița* al *Someșului*.

Dela Vatra Dornei cârnește sgre răsărit printr'un defileu mareț, între Giumălău și Rarău spre nord, Petrosul culmei Bistrița spre sud. Dela Cruce, curge din nou spre sud, trecând prin *Broșteni*, *Borca*, despărțind m. Bistriței de culmea Ștănișoara. Abate Ciahlăul (imbrățișat de Bistricioara la nord și Biczaz la sud) spre răsărit, trecând prin *Hangu* și *Biczaz*. De aici, o nouă cotitură printre munți pâna la *Piatra Neamț*, de unde valea se lărgeste neconținut, în deosebi dela *Buhuși* până la valea Siretului.

În timpul verii, apa Bistriței ca și valea ce o străbate, este foarte insufletită de munca oamenilor, fie de plutași, fie de lucrătorii numeroaselor instalații de ferăstrae la marginea nesfârșiților codri de brad. Valea Bistriței auriu a fost întotdeauna căutată și prețuită de om, pentru că 'i procură mijloace de muncă și existență.

În afară de cei cari muncesc acolo, multă insuflețire aduc două luni pe vară oamenii, cari ies o lună, două, din atmosfera viciată a orașelor, să respire aerul curat de munte, să se recreeze și să admire frumusețile naturii.

La sud de târgul *Adjud* se varsă în Siret, *Trotușul*. Izvorăște din m. Ciuc, străbate deacurmezișul Carpații pe la *Ghimeș* și *Palanca*, trece prin *Comănești* (cărbuni și ferăstrae), prin *Tg.-Ocua* (la confluența râului *Slănic*), prin *Onești*, unde primește pe stânga apa *Taslăul* și pe dreapta pe a *Cașinului*. De aici valea se lărgeste până ce se îmbină cu valea Siretului la SE de *Adjud*.

Localitatea istorică, *Mărășești*, de pe valea Siretului, este imbrățișată la nord de pârăul *Zăbrăuți*, la sud de pârăul *Sușița*, care a fost înroșită de mult sânge omenesc în 1917.

La sud de *Focșani* se varsă în Siret râul *Putna* (Vrâncenii o numesc *Pucna*), care trece la o depărtare de câțiva Km. de oraș. Izvorăște dinpreună cu afluenții săi *Tișița*, *Năruja* și *Zăbala*, din m. Vrancei, străbate depresiunea Vrancei și apoi iese în valea Siretului prin o vale îngustă dintre dealurile *Zăbrăuți* și *Măgura Odobeștilor*.

Primește pe dreapta pârăul *Milcov*, care curge pela sud de Focșani, și, apropiat de râul *Râmna*, se varsă în Putna.

Nu departe de vărsarea Putnei în Siret, curge domol în câmpie *Râmnicul*, care se varsă în Siret lângă *Nămoloasa*. Râmnicul izvorăște din m. Mateiașu (est de Penteleu), iar când iese în câmpie, trece prin *Râmnicul-Sărat*.

În apropiere de comuna *Măxineni*, Siretul primește pe ultimul său afluent de pe dreapta: râul *Buzău*. Izvorăște din m. Buzăului, primește pe dreapta: *Bâsca mare* și *Bâsca mică* (cari îmbrățișează m. Penteleu) între munți, pe *Slânic* între dealuri, iar când iese la câmpie, udă orașul *Buzău*. Nu departe de aici, din pricina înclinării șesului spre NE, ia drumul spre nord-est până în Siret, străbătând câmpia presărată de numeroase lacuri sărate și amare.

Singurul afluent pe stânga Siretului este râul *Bârlad*, care își sughe apa din tot ținutul păduros și înalt, cuprins între *Vaslui* și *Iași*, prin numeroase pârae. Are și el între afluenți pe unii mai mari, ca: Tutova și Zeletin pe dreapta Crasna pe stânga. Își varsă apele pline de nămol în Siret în fața gurei râului Putna. La confluența sa cu Siretul, pe întinderi mari se găsesc numeroase dune de nisip, formate de nisipul adus de apele acestei regiuni și lăsat în voia vânturilor. Au fost fixate prin împăduriri și plantăr de pomi roditori.

Apa Bârladului trece pe lângă *Vaslui*, *Crasna*, *Bârlad*, *Tecuci* și *Ivești*.

Valea Siretului este una din cele mai largi și mai mănoase din România. Deaceea, localitățile stau înșirate dealungul acestei văi ca mărgelele pe ață. Apa Siretului lovind și surpând mereu malul stâng, lasă aluviuni pe vechile paturi ale albiilor din dreapta, lărgind mereu valea. Deaceea localitățile mari pe vale sunt departe la câțiva Km. de malul drept, ca în mijlocul unei câmpii, iar pe malul stâng stau cățarate sus pe dealuri ori ascunse în vâlcele, satele, și nici un oraș afară de Galați. Acesta din urmă se înfruptă din binefacerile Dunării.

Prutul izvorăște din Carpații Păduroși ce despart Polonia de Cehoslovacia. Izvoarele sale au un mare debit de apă ; deaceea râul e mare chiar aproape de izvoare. După ce descrie un semicerc în Polonia, intră în România lângă vama «*Grigore Ghica Vodă*», unde primește pe dreapta afluentul *Ceremuș*, care face hotarul cu Polonia.

Nici un râu din România n'are așa de puțini afluenți ca *Prutul*. Totuși ca volum de apă, este printre cele mai mari. Astfel, primește pe dreapta afluentul *Jijia*, care își culege apele din județele Dorohoi, Botoșani și Iași. După ce a primit pe *Bahlui*, trece în județul Fălciu, unde se varsă în *Prut*.

Tot astfel, nici un râu de sama *Prutului* n'are ca acesta așa de puține localități pe valea sa. Singurul oraș mare este *Cernăuțul* pe malul drept în formă de amfiteatru. Incolo localități mai mici, ca : Noua Sulița, Lipcani, Rădăuți, Sculeni, Bivolari, Ungheni, Leova, Fălciu, etc. sunt târgușoare, cari n'au putut prospera. Deălțfel, nici legăturile comerciale, vreme dee 106 ani cu Rusia, nu erau prospere și deaceea poduri stabile de piatră sau de fer sunt până acuma abia două : la Cernăuți și Ungheni-Vasile Lupu. În târgușoarele de pe *Prut*, negustorii mici trăiau mai mult din contrabandă și vânzări de mărunțișuri.

Nunumai cauze economice și politice, dar și pricini fizice au fost potrivnice stabilirii unor localități mari pe valea *Prutului*. Apa adesea vine mare și inundă valea pe dreapta, iar malul drept este, în genere, jos și mlăștinos.

Din pricina volumului mare de apă și a încetinelii cursului, *Prutul* a putut fi străbătut dela Dunăre până la Sculeni de vapoare pline cu mărfuri.

Dacă cursul *Prutului* ar fi regulat, canalizat în parte și bine întreținut, ar fi una din rețelele cele mai importante de comunicație din Moldova, pe care o străbate drept la mijloc și leagă Polonia cu Dunărea și Marea Neagră.

Drumul cel mai priincios al Poloniei către Mările

calde ar fi Prutul, care ar aduce astfel României venituri din tranzit și o mai strânsă legătură cu Polonia și Cehoslovacia.

Nistrul își sughe apa din aceiaș Carpați Păduroși, la N. V. de izvoarele Prutului și chiar dela origină primește în Polonia foarte numeroși afluenți, care i urmărește debitul nu departe de izvoare. Intra în țară la V, de *Zalescik* (oraș în Polonia) și face hotarul dintre Polonia și România până aproape de *Hotin*, oraș vechi românesc pe malul drept al Nistrului. Dela apus de *Hotin*, Nistrul face granița dintre România și Ucraina până la gura sa largă în formă de liman, numită limanul Nistrului, tăiat în două prin hotar convențional.

Pe hartă chiar se vede că Nistrul are în cursul său numeroase colituri sau meandre. Dacă vedem valea sa la fața locului, ea ne apare ca un șanț adânc, cu malurile înalte, când pe o parte când pe alta, iar fundul acestei văi este acoperit cu apa, care curge domol și care, prin abundența sa dă impresia unui fluviu.

Valea este îngustă și adâncă numai dela *Zalescik* până în ținutul Orhei, unde începe să se lărgească, să fie acoperită de lunci, cari o împodobesc până la liman. Limanul odată eră mai adânc și larg deschis la Mare. Intrau și ieșiau fără încetare corăbiile vechilor greci până la *Tyras (Cetatea Albă)*. Deasemenea și Genovezii se serviau de liman ca de un golf adăpostitor. Astăzi, abia luntrele pescarilor găsesc portițe prin care să comunice cu Marea, din pricina așezării perisipului ce-l desparte de apa Mării.

Natural, viteza unei ape curgătoare atârână de povârnișul patului apei. Terenul străbătut de Nistru este foarte puțin înclinat, deaceea cursul este domol.

Mulțimea meandrelor o explică lenevia apei, din pricina pantei domoale dar și natura terenului. Străbate straturi vechi, cari n'au suferit din era paleozoică până astăzi nici un fel de văluire. Aur rămas de atunci și până astăzi orizontale și paralele ca

foile unei cărți. Apa Nistrului a trebuit să le spintece, făurindu-și valea îngustă și adâncă, aproape jumătate din lungimea sa. O muncă uriașă a săvârșit cursul apei și în desfășurarea energiei sale n'a putut să-și croiască un drum drept, cum și-ar croi drumul, de pildă, o apă repede pe un teren moale și înclinat.

Adâncimea și îngustimea văii le explică desemenea rocele tari, în care e săpată valea dela intrarea Nistrului în țară până la Rezina din județul Orhei. Când malurile sunt moi, apa curgătoare le surpă, patul râului se înalță și vadul se lărgeste. Dar terenul tare, format din șisturile cristaline ale platformei rusești nu poate fi mâncat ușor de ape, ci numai ferestruit în adâncimei unde este rezultanta forțelor apei în curs.

Nistrul în albia sa îngustă nu are puțința să se re-

Secțiune în malul stâng al Nistrului.

verse și chiar în cursul său inferior, unde lunca se lărgeste, malurile îndepărtate continuă să rămână înalte și nu permit revărsări. Deaceea, pe ambele maluri ale Nistrului se află numeroase localități. Cele mai însemnate de pe malul românesc sunt:

Hotinul, capitala jud. cu acelaș nume, străjuit de vechea cetate, zidită, se spune ca și despre celelalte cetăți din Moldova, de cavalerii teutoni, și a fost apărătoarea Moldovenilor în contra năvălitorilor din stepele de dincolo.

Li stă în față peste Nistru, departe de malul stâng, orașul ucrainian Kameniec-Podolski.

Soroca, reședința jud. Soroca, străjuită de cetatea cu acelaș nume, are în față localitatea ucrainiană, Iampol.

Tighina are în față pe Tiraspolul ucrainjan. Cetatea veche a Tighinei domină malul stâng.

Cetatea Albă este situată pe malul drept al Limanului.

Toate aceste orașe sunt vechi moldovenești și au fiecare ca 30.000 loc. afară de Cetatea Albă, care numără peste 40.000 loc.

Afluenții Nistrului pe dreapta sunt puțini și mici, pentru că suprafețele păduroase au fost simțitor micșorate și deaceia bântue adesea seceta, iar izvoarele seacă. Intre acești afluenți cităm : *Răutul*, care trece pe lângă orașele *Bălți*, *Florești* și *Orhei*; *Bâcul*, care trece prin târgul *Călărăși* și orașul *Chișinău* (al doilea ca mărime din țară). *Botna*, curge aproape paralel cu *Bâcul* și se varsă în Nistru la sud de Tighina.

Bugeacul este străbătut dela N. spre S. de numeroase râuri, cari iarna îngheață iar vara seacă. Numai primăvara prin topirea nămeților ori pe vremea ploilor mar; —ceea ce rar se întâmplă—se umflă apele lor.

Toate aceste râuri și pârae se varsă în lacuri dealungul Dunărei dintre *Reni* și *Chilia Nouă*, ori în salba de limanuri depe malul M. Negre, drept parcă-i netezit cu mistria și cu plaje largi, cum este cea dela *Budachi* și alte multe între *Vâlcov* și Limanul Nistrului.

Astfel, râurile : *Cahul*, *Ialpug*, *Catalpug* și *Chitai* se varsă în lacurile cu acelaș nume, situate dealungul Dunărei. *Cogâlnicul* cu numeroase pârae și afluenți și mai mari de cât toate râurile Bugeacului, își adună apele în lacul *Sasicu*, un liman aproape complet închis spre Mare cu un perisip. Lacurile : *Sahan* și *Alibei*, deasemenea sunt limanuri alimentate de pârae mai mici,

Apele curgătoare din Dobrogea.

Putna dobrogeană, deși înconjurată de trei părți cu apă din belșug, este uscată înăuntru.

Urmele vailor actuale ne arată că erau aici ape

curgătoare mai multe și mai mari decât astăzi. Precipitațiile atmosferice fiind puține, ruinele munților de altădată sunt în mare parte goliți de păduri, izvoarele vor fi puține și deaceea văile sunt, mai ales pe vremea căldurilor verii, ca și moarte. Dealtfel, pe puntea îngustă a Dobrogei nici n'ar putea să existe râuri mari.

Pâraele mai principale cari dau viață Dobrogei de nord (Jud. Tulcea) sunt : *Taița și Telita*, cari după ce îmbrățișează dealurile Nicolitelului, se varsă în lacul *Babadag*, pe malul sudic al căruia se află orașul *Babadag*, înconjurat de dealuri acoperite cu podgorii întinse. La sudul dealurilor Babadagului, curge a lene pârăul *Slava*, care indulcește puțin apa sărată a lacurilot *Zmeisa* și *Golovița*. Un alt pârău la sud de acesta este *Casimcea*, care se varsă în lacul *Taşău*, complect separat de Mare. Nu departe de lacul *Taşău* se află localitatea *Caramurat* întemeiată de mocanii veniți din țara Bârsei la 1881. Intre lacul *Taşău* și mare se află plaja *Mamaia* cu instalații și așezări de viitor.

Valea dintre *Cernavodă* și *Constanța*, prin *Medgidia*, a fost de sigur săpată de râul *Carasu*, care se varsă odinioară în Mare, astăzi în Dunăre. I-a rămas ca urmă valea adâncă și în unele locuri, mlaștine pestilențale.

În sudul Dobrogei, terenul fiind înclinat spre Dunăre, numeroase pârae sug apele din dealurile prebalcanice și le varsă în Dunărea. Dintre acestea. *Oltina* udă orașul *Bazargic*, iar *Gârlița*, prin afluentul *Kiostea*, trece prin *Kurtbunar* și se varsă în lacul *Gârlița* lângă Dunăre, nu departe de localitatea *Ostrov*. Pâraele din sudul Dobrogei sunt mai viioaie, deoarece Cadrilaterul are pădurile *Deliormanului*, cari aduc ploi și alimentează izvoarele.

Inrăurirea apelor curgătoare și a văilor din România asupra traiului omului.

Pretutindeni pe fața pământului și în România, așezările omenești sunt înșiruite dealungul văilor ca mărgelile pe ață. E firesc să fie astfel.

Apa servește ca aliment, ca arteră naturală de comunicație și izvor de energie pentru industria mică și pentru cea mare; valea ca adăpost, cu precipitațiuni atmosferice mai dese și în genere cu umezeala întreținută de vâlul matinal nedespărțit al negurei răsărită din apă și luncă, au determinat în toate timpurile stabilirea oamenilor dealungul văilor, mai bine decât oriunde. Mai presus decât orice, văile au atras pe agricultorii statornici prin bogăția solului format din aluviuni așternute de ape în decursul vremurilor.

O scurtă ochire pe harta României, atrage atenția asupra faptului că, rețelele de comunicație pe uscat corespund cu arterele naturale, cu apele curgătoare. Cum e astăzi, a fost întotdeauna: drumurile de tot felul sunt construite dealungul văilor. În toate timpurile văile au înlesnit comunicația și contactul între oameni, schimburile de idei și avuții între dânșii.

După cum valea Dunării a fost încă din vremuri îndepărtate drumul bătut și căutat de atâtea popoare, tot astfel, în mic, celelalte văi mai mici, sunt drumurile cele mai frecventate și căutate de oameni. Când văile sunt largi, bine adăpostite și cu lunci bogate, cum este lunca Dunărei, a Siretului, ele atrag omenirea ca într'un adăpost mântuitor.

Avem exemplul tipic cu bogățiile Ialomiței și a Brăilei. Câtă vreme Bărăganul și podișul dobrogean, din împrejurări istorice au rămas stepe fără așezări permanente, nesigure de ziua de mâine, lunca Dunărei dintre aceste ținuturi a servit ca loc de retragere și așezare

omenească. Lunca verde a adăpostit că într'o seră oameni și animale ; i-a hrănit cu flora și fauna sa bogată. Urmele locuințelor preistorice se văd și astăzi pe pîpinele din luncă. Urmele cetăților geto-dace depe maluri ne dovedesc persistența neamului românesc aici pînă la străbuni. Persistența traiului Românilor pe ambele maluri ale bălților Dunării chiar după ivirea stăpînirii Turcilor cu raialele lor, ne arată importanța ce au avut-o văile în păstrarea neamului românesc.

O localitate, care nu s'ar află măcar în apropierea unei ape, cât de mică dar suficientă să-i satisfacă nevoile, este în mod natural supusă pieirii. Spre a evita o astfel de soartă, intervenția omului de a trage un canal, de a schimba drumul unei ape lângă localitatea lipsită, este singura mîntuire. De-ex : *Botoșani* și *Dorohoi*. Cel dintâi acum cîteva veacuri eră situat între apele curgătoare Sihna și Dresleuca. Astăzi amîndouă sunt seci. Al doilea, eră pe vremuri situat pe malul unui lac, acum secat, iar Jijia pe acolo e un părăuaș nebăgat în samă.

Cînd vor fi canalizate toate rîurile din România, atunci numai, vor fi puse în adevărata și complectă lor valoare.

LACURI.

În România, lacurile sunt foarte numeroase și foarte variate ca poziție, înfățișare și origină.

1°. Unele sunt situate pe munți în locul ghețarilor de altă dată, fiind alimentate acum de scurgerea apelor de ploi, de topirea zăpezilor și uneori de izvoare. Ele vor fi mai numeroase pe culmile cele mai înalte ale Carpaților, adică acolo unde la începutul erei quaternare s'au putut forma ghețari. Așa, pe masivul Rodnei în fundul circurilor, cari îngrămădeau zăpada și clădeau ghețari, au rămas astăzi iezerul *Bistricioarei* (la 1700 m. pe Înău) și iezerulele din zănoagele Petrosului (deasupra târgului Borșa). Pe Ciornahora și pe Călimani deasemenea

se găsească ochiuri de apă de felul acesta. De aici până la m. Gheorghiuului și ai Tarcăului, unde, în cursul Biczului se găsește un lac format prin năruirea unui colț de munte, (lacul Gylkos) nu se mai văd altele. Din Câmpulungul Muscelului, vezi m. Ezerul, de care se găsește lacul cu același nume. Pe lanțul Făgărașului, cel mai înalt din țară, se vor găsi numeroase circuri glaciale, din cari unele cu apă numai primăvara, altele pline de apă întotdeauna, ca: *Bâlca*, *Câlțunul*, *Capra*, (din care izvorăște Argeșul), etc.

Pe Parâng se află lacul *Gâlcescu*, din care iese Lotrul, *Mândra*, din care iese Jiețul. Pe m. Retezatul se găsește lacul *Bucura*, din care izvorăște o parte din apa Jiului.

În m. Apuseni sunt deasemenea numeroase lacuri. Din acestea, unul este utilizat pe vreme de secetă, prin scurgere, pentru mișcarea șteampurilor *Tăul mare* din Zănoaga de pe Cucurbeta (Bihor) este format prin tasarea păturilor inferioare. Un lac fosil, format din ghețar acoperit de roci diferite, este *Scărișoara*, care formează o peșteră de gheață în m. Apuseni, nu departe de Abrud.

Ochiurile de apă de pe m. Vulcanici, cum e lacul *Sf. Ana* (m. Puturosul), sunt formate din scurgerea apelor de precipitațiune pe fundul craterelor, altă dată pline cu lavă.

Până în prezent lacurile de munte nu servesc decât la adăpat turmele de vite. Cu timpul se va potențializa energia latentă a lor, drept cărbune alb, ori vor servi la mărirea debitului de apă a râurilor apropiate, pe timp de secetă, când debitul acestor râuri scade simțitor.

2°. Pe podișuri și în regiunile deluroase, dealungul văilor, erau odinioară înșirate numeroase lacuri de formă lungăreață, cele mai adesea zăgăzuite la capătul inferior cu întărituri de pământ și trunchiuri de lemn.

Serviau aceste lacuri la adăparea turmelor și la cul-

tivarea peștelui și racilor. Erau de mare folos, în deosebi în regiunea stepei din nordul Moldovei, unde vara râurile secau adesea. Astăzi au rămas puține din ele din pricina secărei apelor și transformarea văilor în văi moarte. Nu mai puțin a contribuit la aceasta neîngrijirea acestor bălți, cari ar fi adus mari foloase oamenilor prin fauna și flora lor bogată.

Un exemplu de neingrijire, servind pentru toate lacurile ni-l dă situația unuia dintre cele mai mari lacuri din nordul Moldovei : lacul *Dracșani* (lângă târgul Sulița), care este mereu amenințat cu proiecte de secare. Amenințarea naturii însă, care-i ridică mereu fundul prin dezvoltarea rădăcinelor stuhărișului cum și seceta inerentă stepei și provenită din despăduriri, este sigură.

3. In stepa Bărăganului se află numeroase *lacuri sărate continentale* (spre deosebire de lacurile sărate litorale).

Grupul lacurilor sărate de stepă este cuprins într'o regiune limitată la N. și N. E. de râurile Râmnic și Siret la E. de Dunăre și la S. de râul Ialomița.

Pe șesul întins cât vezi cu ochii nu se observă din depărtare aceste lacuri decât când ajungi la malul lor galben de loess ori albicios de sărătură și plante saline. Au o floră și o faună specială. iar pe fundul lor se află un mâl neprul cu însușiri terapeutice de mare valoare, ne-puse încă în valoare decât în mod primitiv.

Apele acestor lacuri devin foarte concentrate în săruri pe vreme de secetă din cauza evaporării. In timpul ploilor însă, și în deosebi primăvara, după topirea zăpezilor, ele devin foarte puțin sărate.

Cele mai multe sunt situate pe lângă valea Buzăului, a Călmățuiului și a Ialomiței, în niște depresiuni.

In jud. Râmnicu-Sărat, pe stânga văii Buzeului se află lacurile : *Balta Albă* și *Amara* (numele acestuia e dat din cauza sulfatului de magneziu ca sare dominantă).

In jud. Brăila se află *Lacu-Sărat*, cel mai bine pus în valoare, fiind situat la 5½ km. sud de orașul Brăila

și 5 km. vest de Dunăre. Apoi, *Movila Miresei* (Laza) și *lanca*, situate dealungul căei ferate Buzău-Brăila.

În jucl. Ialomița, pe stânga râului Ialomița, se găsesc între altele, lacurile : *Amara* și *Fundata*.

Toate aceste lacuri sărate din stepă sunt cele din urmă mărturie ale retragerii mării încă din vremea terțiară. Se știe că mările terțiare în retragerea lor spre răsărit și N-E de Carpații ce se ridicau și ni-au lăsat salinele, regiunile petrolifere, gipsul și calcaruri. Cum însă steпа Baraganului eră fund de mare ca toată Câmpia română de astăzi, multe săruri din mare au fost depuse pe acest fund și apoi au fost acoperite cu diferite strate sedimentare în era Quaternară.

Ochiurile de sare ce se mai găsesc în subsolul stepei sunt atinse de apele subterane, care le dizolvă cu încetul. Se formează astfel unele ape subterane sărate. Acestea dând de depresiuni, iesă sub formă de izvoare și umplu acele depresiuni, formând astfel lacurile sărate de stepă.

În câmpia Română unele râuri lasă pe de lături rămășițe și lacuri, oai mai precis mocirle pestilențiale din cauza înclinării mici a terenului și a secetei din vară. Așa este *Colentina* și *Paserea* ca afluenți ai Dâmboviței, *Mostiștea* care pierе pe încetul și *Călmățuiul* Teleormanului. Aceste bălți, drept este, folosesc locuitorilor ca rezervorii de apă pentru vite pe timp de secetă, însă primejduesc viața oamenilor din pricina malariei. Deaceea s'au luat măsuri de drenarea acestor ape și secarea lor, iar pe unde este cu puțință, servesc la irigarea grădiniștilor.

În jurul Bucureștiului, câteva lacuri mari de acestea înconjurate de păduri, aduc o variațiune plăcută orășenilor.

4. Pe lângă țărmul M. Negre se află *salba lacurilor sărate litorale*, de origină marină. Originea o probează nu numai vecinătatea litoralului, ci natura apei și a mărului dela fundul lor, cum și rămășițele scoicelor, cari ne arată că odinioară erau golfuri marine. Chiar și lacurile complet separate acum de mare, nu numai cele cari comunică și astăzi cu Marea, au fost golfuri.

Aceste lacuri prezintă o importanță deosebită prin fauna piscicolă ce conțin unele din ele; altele, prin calitățile terapeutice. Deaceea, se impune o cunoaștere mai îndeaproape a situației, originii și foloaselor ce ele ne pot aduce.

Intre *Bugaz* (frontiera spre Ucraina) și gurile Dunării, ghirlanda lacurilor litorale e formată din: *Budachi* cu *Sabolat* (3200 ha.) lângă limanul Nistrului cu plaje întinse și mult căutate; *Sagani* cu *Alibei* cu o suprafață de peste 15.000 ha.; *Sasicu* sau *Conducul*, cel mai mare din toată salba (peste 20.000 ha.). Au fost golfuri de Mare mai întinse ca astăzi. Marea însă clădește neconținut prin curenții circulari perisipuri, cari tind aici să îndiguiască golfurile, deoarece în prea puține locuri deschise comunică aceste lacuri cu Marea.

Intre gurile Dunării și granița spre Bulgaria, ghirlanda e mai variată în ce privește mărimea lacurilor, comunicația sau separarea de Mare și deci vrâsta lor.

În județul Tulcea un mănunchi de lacuri mari, provenite dintr'un singur golf primitor de vapoare acum vre-o 2000 de ani, este format din: *Razelm* cu *Babadag*, *Golovița*, *Smeica*, *Sinoe* cu *Tuzla*, cari comunică astăzi cu Marea prin câteva deschideri mici și foarte puțin adânci. Una din aceste deschideri chiar se numește *Portița*.

Intinderea acestui mănunchi de lacuri este de peste 50.000 ha., iar apa marină și liniștită servește peștilor marini ca loc de retragere mai ales în timpul depunerii icrelor. Aceste lacuri însă, fiind aproape complect despărțite de Mare, pragul împedică alimentarea neconținută a lacurilor cu apa Mării.

Pedealtă parte, apa lacurilor se evaporază mereu, iar concentrarea sărurilor crește. Dacă apa lacurilor ar fi prea sărată față de cea marină, peștii retrași aici și-ar găsi moartea. Spre a împedică aceasta, s'a săpat un canal ramificat prin care apa dulce din brațul Sf. Gheorghe alimentează și îndulcește neconținut apa Razelmului. Cele

două ramuri principale ale acestui canal au fost numite Carol I și Ferdinand I (altădată, Dunavățul).

Prin această măsură a fost salvată una din cele mai bogate regiuni piscicole.

În jud. Constanța se află :

Lacul *Taşăul*, situat la N V de plaja *Mamaia*, este complet separat de Mare chiar prin nisipurile aceste plaje. Apa sa este îndulcită de pârăul *Casimcea*.

Lacul *Siut-Ghiol*, la sud de precedentul, este deasemenea complet despărțit de Mare prin un perisip, pe care se sprijină calea ferată Constanța—Mamaia. Odinioară făcea parte din el lacul *Tatlageac*, mult mai mic, chiar lângă Constanța.

Lacul *Agigea*, și ceva mai la sud, lacul *Tekirghiol* (1270 ha), deasemenea despărțite de Mare, atrag pe timpul verii multă lume din cauza însușirilor terapeutice. Lacul *Tekirghiol*, legat prin cale ferată cu Constanța, este o adevărată binefacere pentru suferinzi, prin mълul său negru radioactiv dela fund și a plajei pentru băi de soare. Radioactivitatea mълului negru, unsuros, se datorește descompunerii vegetalelor de altă dată în lac și prin activitatea intensă a bacteriilor sulfuroase într'un mediu cu hidrogen sulfurat, provenit din descompunerea vegetalelor și a tuturor microorganismelor cum și săru-rilor insolubile de radium din mъл.

La *Agigea* s'a instalat de curând o stațiune zoologică spre a studia fauna M. Negre.

În județul Caliacra se află :

Lacul *Mangalia*, destul de adânc și adăpostit ca să poată servi ca port naval, după ce s'ar pune în comunicație cu Marea, cum eră odinioară, când pe malul său eră instalată cetatea comercială *Callatis*.

Lacul *Kartal* și spre sud lacul *Salba-burun* termină salba, înainte de a atinge linia capului *Kaliakra* și a Coastei de Argint.

Unele din aceste lacuri primesc încă apele unor râuri, cari altă dată trebuie să fi fost mai mari, ceea ce se constată după lărgimea și adâncimea văilor. Când au năpustit apele M. Negre asupra coastelor, din cauza apei primite din Mediterana prin Bosfor și Dardanele, firește, au ocupat în primul rând gurile largi ale văilor, transformându-le în golfuri. Unele din aceste golfuri au fost închise apoi prin penisipuri. Forma și adâncimea lacului Mangalia, de pildă, justifică această explicație în mod evident.

FLORA ȘI FAUNA ROMÂNIEI.

Pretutindeni pe fața pământului, soiurile plantelor și animalelor atârnă într'o regiune, de *clima, relieful și natura solului* acelei regiuni. Acești trei factori au determinat granițele plantelor și animalelor : granița fagului, a grâului, ovăsului, și a fiecărui soi de cereale, a viței de vie, etc. Hărțile florei ne arată *arii* hotărâte, unde cresc anumite genuri de plante. Fiecare specie are nevoie de o anumită temperatură la încolțirea seminței, de o anumită cantitate de ploae pentru creștere, de un anumit fel de pământ prielnic, din care trebuie să-și sugă seva trebuitoare existenței sale.

Dacă ariile plantelor au graniți puțin sinuoase, granițele ce închid ariile de răspândire a animalelor au forme foarte neregulate din cauză că intervalul între minimum și maximum de mediu prielnic de dezvoltare a animalelor este mult mai mare la animale decât la plante:

În afară de această cauză, plantele criptogame vasculare și fanerogame fiind fixate cu rădăcini în pământ, sunt supuse înrâuririi naturii într'o măsură mai intimă decât animalele, cari migrează ușor și deci sunt mai puțin stăpânite de cărma mediului fizic.

Cum e oriunde pe fața pământului, tot astfel va fi și în cuprinsul României.

În țara noastră se pot deosebi cinci zone de vegetație, cari corespund zonelor climaterice, zonelor de altitudine și de natura chimică a solului.

1. **Stepa** cuprinde *Bugeacul*, sudul Moldovei dintre Siret și Prut, *Bărăganul*, cu toată *Câmpia Română* până la apus de Olt și mijlocul Dobrogei între Babadag și Caliacra. Ea este o continuare a stepelor rusești dinspre răsărit. În afară de această regiune se mai află câteva insule mari de stepă în cuprinsul Moldovei. Așa, în județele Dorohoi, Botoșani, Iași și Bălți, tăiate de Prut cu Jijia, se află o depresiune lipsită aproape complet de plante arborescente. Deasemenea, prin despăduriri fără noimă, au rămas întinse terenuri din Basarabia adevărate stepe ca niște golfuri de vegetație erboasă a mării stepe rusești, dincoace de Nistru.

Șesul este plan cu mici variațiuni orografice, cari strică întrucâtva monotonia. Aceste variațiuni le oferă *movilele* (gorgane) numeroase, cari vor fi fost puncte strategice de observație, ridicate pe vremea năvălirilor. Afară de movile se mai află în șesul de stepă numeroase depresiuni de mărimi și adâncimi diferite, pline cu apă sărată sălcie ori amară. Sunt lacurile de stepă. Adesea pe vreme de secetă aceste lacuri scad prin evaporare, ori chiar seacă, lăsând pe margini sau pe fund săruri caracteristice stepelor și necesare plantelor halofile (adaptate la climă secetoasă și pământ sărat, au frunze puține și deci transpiră puțin).

Apoi, alte accidente orografice ale stepei de câmpie sunt dunele de nisip, mobile ori fixe, cum sunt acele din sudul Olteniei, dealungul malului drept al Ialomiței, Călmățuiului, Buzăului și dela confluența Bârladului cu Siretul.

Stepele dintre Siret și Nistru sunt accidentate de coline și dealuri, iar pe coastele văilor din aceste stepe abundă eflorescența albicioasă a sărurilor. E destul să treci cu trenul pe valea Jijiei și să vezi coastele acestei văi albite ca de brumă ori praf de var. Argilele mărnose, pontice, sarmatice și salifere din stepele Moldovei produc aceste eflorescențe de sărătură prin spălarea acestor

roci sedimentare de apele de ploae. Și aici stepele sunt accidentate de numeroase movile artificiale, fie izolate, fie grupate câte două-trei la un loc și situate dealungul culmilor de dealuri spre a se vedea depe ele hăt departe în lungul văii.

Pe lângă Prut, în nordul Moldovei (stânca lângă Ștefănești și Ripiceni din jud. Botoșani și mai departe spre N. E. în Basarabia) apar niște dealuri calcaroase din depozite organice marine de altă dată, numite «Toltry», ca niște ruine de cetăți vechi. Vegetația de pe ele e saxicolă, adică iubitoare de pământ sterp în atmosferă secetoasă.

Stepa dobrogeană are maximum de lățime la mijloc adică între Cerna-Vodă—Constanța, Ea se deosebește de restul stepelor din țară prin aceea că, vegetația halofilă și salicicolă este proprie unor sărături marine, pe când celelalte stepe au sărături de altă natură, continentală, cu flora specifică ei.

În stepa dobrogeană numărul movilelor ridicate de oameni și a valurilor de pământ ocupă întinderi mari.

Se deosebește însă această stepă de celelalte prin media anuală mai mică a precipitațiunilor atmosferice (400^{mm}), pe când în stepele Moldovei este de 500^{mm} și în șesuri 600^{mm}.

Aceste medii, cum și vânturile puternice și temperatura ridicată în timpul verii, cari măresc transpirația, nu sunt prielnice creșterii arborilor.

* * *

Dacă stepele rusești sunt caracterizate prin o floră erboasă, rareori întreruptă de plante arborescente spinose sau ghimpoase ori unele dordură de apă ca să răzbească seceta luni de zile în șir; stepa românească este acoperită cu *holde de graminee cultivate*, iar seceta este de durată mai mică în timpul verei. În puținele regiuni necultivate vegetația erboasă este amestecată cu mărăcișiuri și ruguri, adică plante lemnoase inferioare.

Până acum jumătate de veac, unele părți din stepa românească, cum e Bărăganul, nu erau cultivate și creșteau erburi înalte în neștire, constituind sălașul numeroaselor turme de oi și herghelii de cai. Cu timpul însăi nevoile au împins pe om să brăzdeze Bărăganul peste tot, în lung și în lat, spre a-l preface într'un grâнар. Deasemenea, în Bugeac, în Dobrogea și în Burnas erau odinioară locuri întinse acoperite cu erburi, iar majoritatea locuitorilor se ocupă cu păstoria. Astăzi ocupația de predilecție a oamenilor din zona de stepă este agricultura și creșterea vitelor necesare agriculturii.

Zona de stepă, acoperită în timpul verei cu holde de vegetale erboase, este nespus de necesară și importantă pentru viața poporului românesc. Ea ne dă hrana de toate zilele și prisosuri pentru schimb cu alte mărfuri din streinătate. Ea asigură neatârănarea economică a României și atârână greu pe platanul independenței noastre politice. Ba încă ne dă importanța cuvenită față de alte state, cari simt trebuința de a cumpăra din prisosul produselor noastre agricole crescute în zona stepei. Deaceiai după cum un organism este în suferință ori pierde fără unul din organele ce îl compun, tot astfel zona de stepă trebuie oricând să facă parte integrantă din organismul complex al țării noastre.

Animalele caracteristice stepei sunt: *calul, oaea, boul*, și numai în unele părți, *dropia* și *bivolul*.

Altădată fauna stepei noastre eră mult mai bogată în specii, dar odată cu îndesirea populației apricole și micșorarea pășunelor, multe specii s'au retras depe la noi, unele au pierit. Pe cale de dispariție este și *dropia*, cea mai mare pasere din România.

Prin cultură rațională și prin împăduriri, stepa românească ar ajunge de nerecunoscut. Împădurirea propriu zisă este deocamdată aproape cu neputință, deoarece copacilor li trebuie ploae multă spre a crește. S'ar putea, cu timpul, să se facă și astfel de împăduriri, dacă s'ar continuă, cum s'a și început de vre-o două zeci de ani, cu plantări sistematice și treptate

de salcâmi, cari sunt plante de stepă. Crângurile și dumbrăvile de salcâmi ar domoli ferbințeala atmosferei în timpul verii și prin transpirația lor, ar contribui la formarea norilor și deci la căderea ploilor. Până atunci însă holdele stepelor noastre vor suferi adesea de secetă tocmai în timpul creșterii.

Principalul și aproape unicul izvor de bogăție în stepă fiind produsele agricole, majoritatea populației va fi compusă din agricultori. În ce privește așezările omenești, vor forma comune mari, situate la mari distanțe unele de altele, pentrucă și izvoarele de apă sunt rari și sîpate la mari adâncimi. Locuințele, în general, sunt construite din vălătuci de pământ amestecat cu pae, ori din cărămizi neare (chirpici), iar combustibilul de de încălzit este paiul grânelor, hlujanul porumbului, trestia din bălți, mărăcinșurile și pe unele locuri chiar tizicul, adică gunoiul dela vite, amestecat cu pae. Lemnul fiind pe acolo o raritate, este un combustibil rar întrebuințat.

Stepele din România au fost vremuri îndelungate drumul bătut fără curmare de cătră barbarii năvălitori dinspre răsărit. Oamenii statorniciți în stepe pe timpurile daco-romane cultivau pământul. Indată ce au început năvălirile, altă scăpare n'aveau bieții oameni decât să-și îngroape bucatele în gropi bine arse și acoperite, să pornească cu cât puteau lua în păduri și spre văgăunele munților cu gândul de reîntorcere la bucatele îngropate.

De când au încetat năvălirile, poporul românesc din nou s'a întins și așezat definitiv acolo unde strămoșii gospodăriau odată temeinic sau se scoborau cu turmele la iernat. Astfel, niciodată poporul românesc n'a părăsit cu desăvârșire și pentru lungă durată de timp șesurile cu erburile și țările din stepă.

2. **Luncile din stepă** sunt adevărate binefaceri ale Câmpiei române. Cine ar sburâ cu avionul deasupra stepelor în luna Iulie, când treeratul e pe sfârșite, ar vedea miriștele cenușii străbătute de niște dungii sinuoase verzi. Aceste dungii sunt luncile apelor curgătoare ce străbat stepa.

Flora luncilor este formată din plante lemnoase, arborescente, cu lemn moale, îmbibat cu apă multă. Sălciile, arinii, plopii, stuful și mlaja tânără și flexibilă, formează desișuri, cari se numesc *zâvoae*. Ele cresc pe marginea apei, cu rădăcinile înfipte în mâl apos, astfel că pot să reziste arșiței caniculare.

Cea mai frumoasă și bogată luncă este a Dunării, cu floră și o faună nemaipomenit de bogată. În deosebi

lumea păsărilor este formată din atât de numeroase specii că nicăiri în Europa nu se găsește o regiune la fel.

Traiful oamenilor dealungul văilor împodobite cu zăvoae și lunci este mult înlesnit de apa râului și lemnul luncilor. Au apă pentru vite, izvoare numeroase ușor de săpat, lemn pentru construcție și încălzit; uneori, cum e lunca Dunărei, oamenii și animalele au adăpost bun împotriva viscolului și gerului iernelor aspre din stepă.

Deaceea, șirurile de lunci ce străbat stepa sunt adevărate binefaceri pentru oameni și celelalte vietăți. Asta se constată și din buna stare a locuitorilor, din desimea, vechimea și bogăția comunelor situate dealungul văilor cu lunci și izvoare.

Singura vietate primejdioasă, pe care omul n'a putut să o stârpească din lunci este țânțarul. Deaceea în luncile largi și mlăștinoase, malaria este endemică. Au scăpat ogoarele de lăcuste, cari veniau odinioară în stoluri mari din stepele rusești, dar au adus vânturile din răsărit unele specii de fluturi cu omizi extrem de lacome și primejdioase culturilor.

3. **Păduri amestecate cu poeni** se află pe toate dealurile și podișurile, unde ploile cad mai des de cât în stepă, temperatura medie este mai scoborâtă în timpul verii și chiar natura solului este alta decât în stepă.

Odinioară, desișul codrilor în unele regiuni ale acestei zone de vegetație eră de nestrăbătut. Astăzi, multe regiuni au fost despădurite ca să facă loc arăturilor, livezilor cu pomi roditori și pe alocuri podgoriilor.

Pădurile fiind amestecate cu poeni, această zonă concentrează flora de stepă cum și flora sa proprie. Zona de limită dintre stepă și păduri amestecate cu poeni s'a numit *antestepă*.

Flora propriu zisă, naturală, este reprezentată prin arbori de următoarele esențe :

a) În regiunile deluroase mai apropiate de câmpie,

deci cu altitudine mică, crește cu deosebire *stejarul*. (*Quercus pedunculata*, *Q. sessiliflora*, *Q. Cerres*, etc.). În pădurile de stejar se mai află *ulmul*, *carpenul*, *frasinul*, *teiul*, *arțarul*, al cărora lemn, este des și deci tare, durabil, bun de lucru și de foc.

Între aceste genuri însă, domină stejarul, care odinioară creștea bine și în câmpie. Chiar și astăzi au mai rămas crânguri și dumbrăvi de stejar pe valea Argeșului și a unor afluenți ai săi, până aproape de lunca Dunării. Aceste păduri de stejar din câmpia Argeșului formau odată «codrii Vlăsiei», cari se continuau și la sud-estul Dunării până la Mare, cu Deliormanul din Cadrilater.

Așadar, stejarului îi priește câmpia. Deci, după împăduririle cu salcâmi ce se vor face în stepă ca să se amelioreze regimul ploilor, se vor putea fixa împăduriri cu stejar, care are o putere mare de transpirație și prin urmare contribuie din plin la formarea norilor.

Podișul moldovean este despărțit în două prin un „piept” cum l-a numit Dimitrie Cantemir. Acest piept, cuprins între Siret, Bahlui și Vaslui până la Nistru între Orhei și Soroca, e format din dealurile cele mai înalte din Moldova și este acoperit în mare parte cu păduri de stejar, carpen, frasin și alte esențe. E destul să treci cu trenul între Vaslui și Iași ca să-ți pară că străbați regiuni muntoase cu codri deși.

Această perdea de păduri despărția odinioară Moldova de sus de Moldova de jos, după cum perdeaua Vlăsiei despărțea Bărăganul de Burnas.

Nunumai codrii munților ci și ai dealurilor, podișurilor și câmpiilor serviau Românilor pe vremurile năvălirilor ca loc de refugiu. În mijlocul codrilor nu cutezau ușor dușmanii să pătrundă. De sigur că codrii din pieptul Moldovei au adăpostit de numeroase ori pe Moldovenii infricoșați de Tătari, după cum și Vlăsia, al căruia nume amintește pe acel de Vlah, va fi servit ca adăpost și apărare, dar mai ales drept drumuri acoperite de scurgere spre munți.

De atâtea ori au fost nevoiți Românii vreme de veacuri să-și găsească adăpost în codri, în cât au prins dragoste nețărnută pentru co-

drul ospitalier și protector, pentru frunza verde, care i-a molcomit necazurile. Deaceea, aproape toate cântecele populare încep cu „frunză verde“.

b) În regiunile deluroase mai înalte, apropiate de munte, stejarul cu ai săi tovarăși încep a se rări spre a le lua locul *fagul*, (*Fagus silvatica*) ca esență dominantă, *mesteacănul*, *paltinul* ș. a., ca esențe secundare. Fagul nu lipsește nici depe dealurile păduroase ale peptului moldovean și din nordul Dobrogei.

Odată cu apariția pădurilor de fag se observă că poenele se micșorează, iar codrii se întind pe suprafețe mai mari decât în zona stejarului. Terenurile de arătură se micșorează și așezările omenești se răresc. Toate luminișurile din jurul localităților sunt plantate cu pruni în special, cu pomi roditori în general. Ici colo câte un ogor. Din cauza înălțimilor mai mari decât în zona stejarului, temperatura medie de vară e mai scoborâtă, ploile sunt mai dese și deaceea plantele arborescente cresc cu înlesnire.

Zona fagului se urcă pe Carpații meridionali, la adăpostul vânturilor de iarnă, până la 800 m. uneori, ca și în Munții Apuseni. Pe Carpații orientali însă, cel mult până la 600 m. poate război fagul, dar învrâstat cu bradul alb. Codrii de fag pot ține piept Crivățului până pela 500 m. Nordul Moldovei dintre Siret și munte are cei mai întinși codri de fag ; deaceea Bucovina s'a mai numit „țara fagului“.

La adăpostul Carpaților meridionali dintre Olt și Motru, pădurile de fag sunt în câteva locuri amestecate cu păduri de *castani* mediteranieni (fructe comestibile), iar în depresiuni crește fără teamă *nucul*, care cu greu se adaptează pe dealurile din Moldova și în șesurile expuse Crivățului de iarnă.

La mănăstirile Tismana (Gorj) și Bistrița (Vâlcea) au fost însămânțați castani de cătră călugării greci, cari stăpâneau pe vremuri aceste mănăstiri. Datorită climei dulci la adăpost, astăzi sunt pe acolo păduri de castani cu fructe comestibile.

Fauna pădurilor amestecate cu poeni din regiunile deluroase și podișuri este mai bogată în animale sălbatice (ursul brun, mistrețul, lupul, vulpea, viezurele, etc.) cari își găesc adăpost în păduri. De când au început să se răriască pădurile prin tăieri cerute de îndesirea populației, multe din sălbătăciuni s'au retras în codrii munților. Animalele domestice din stepă sunt întrebuințate și aici.

Din cauza variațiilor în bogății și deci a posibilității mai multor feluri de ocupațiuni omenesti în zona pădurilor amestecate cu poeni, densitatea populației, este mai mare ca în stepă. Când la numeroasele avuții ale solului se mai adaugă pe alocuri bogății ale subsolului, densitatea crește uneori până la 200 loc. pe Km. p. Se observă că, între zona stepei și a pădurilor amestecate cu poeni se înșiruesc orașe dela un capăt la altul a țării.

Aceste așezări se datoresc, în primul rând, nevoei schimbului de avuții, între locuitorii din zone cu produse diferite. Altă înșiruire de localități, orașe mai mici însă decât acelea din primul șir, se observă între zona pădurilor cu poene și a zonei subalpine.

Oricum însă, localitățile așezate pe urmele vechilor iarmaroace sau bălciuri (cu puține excepțiuni), nu părăsesc văile.

Nicăiri ca în Oltenia și Muntenia nu se observă mai lesne așezările mari între două ținuturi cu produse diferite: porturile dunărene, limita între coline și dealuri, între munte și dealuri.

Locuințele în zona pădurilor cu poene sunt construite din bârne și au o mai mare soliditate și chiar o altă înfățișare decât ale locuințelor din stepă. Interiorul locuințelor are o altă împărțire și în deosebi sobele nu ocupă atâta spațiu, că în locuințele din stepă, pentru că combustibilul nu e țizic sau pae, ci lemn tare ce produce căldură mai mare în scurt timp. Tipul caselor din această zonă păstrează vechea arhitectonică românească, deoarece așezările sunt cele mai vechi.

4. **Zona coniferelor** ocupă toată regiunea subalpină a munților din România, adică altitudinile între 800-1600 m., uneori până la 2000 m. Constitue vestmântul întunecat al povârnișurilor tuturor munților până la poalele lor, lăsând numai crestele înalte golașe, cari formează zona florei alpine.

Pădurile din zona coniferelor sunt pururea verzi, întunecoase, umede, lipsite de ciripitul păserilor și cu o faună foarte săracă. Razele soarelui nu pot străbate prin desișul brazilor, plante mai mici nu pot crește sub brazi și prin urmare, vietățile n'au ce căută la umbra brazilor.

Cași în zona pădurilor amestecate cu poeni, desișurile cresc cu altitudinea, iar trecerea dela fagi la brazi nu e o graniță precisă, căci până să ajungi în pădurea curată de brazi, găsești încă pe alocuri fagi și mesteceni printre *brazii albi* și apoi dai de codri de *molifți* (brad roșu) cari domină ca număr.

Vestmântul întunecat al coniferelor este foarte îngust în Oltenia, se lărgeste în Muntenia, iar în Moldova și Transilvania se lărgeste mereu către Nord și ajunge să acopere peste tot Carpații păduroși, până aproape de 2000^m înălțime, lăsându-se la poalele munților până la 500^m și chiar 400^m.

În jurul munților Vulcanici din Transilvania și a munților Apuseni, zona coniferelor este amestecată cu alte numeroase esențe, astfel că cea mai bogată regiune în conifere este în Carpații orientali.

Limita inferioară a coniferelor în diferite regiuni ale țării ne-o indică *Enuperul* (*Juniperus communis* L), care, mai puțin pretențios ca celelalte conifere, a rămas ca un degenerat (arbust) față de falnicii brazi din familia sa.

Nicăiri în România precipitațiile atmosferice nu sunt așa de abundente ca în zona coniferelor (1000-1200 mm. media anuală). Solul vegetal așternut pe gresie, ca o pătură subțire de podzol cafeniu, priește brazilor cu rădăcini răsfirate (fasciculate) în lărgime și nu în adâncime.

Flora dominantă a coniferelor este reprezentată mai

ales prin două genuri : *Abies pectinata* (bradul alb) și *Picea excelsa* (molid, brad roșu). La aceste se mai adaugă : *Pinus silvestris* (pinul), *Taxus baccata* (tisa) și *Larix sibirica* (larița) iar *Juniperus* cătră limita inferioară a zonei. Aceste din urmă genuri nu formează codri, ci sunt grupuri mici și răzlețe în codrii deși de brad.

Cătră iarnă, când codrii de fag își înroșesc frunzele cari stau să cadă, iar culoarea lor e ca de aramă, se observă lesne, după culoarea frunzelor, cât de numeroase sunt speciile de copaci din zona fagului.

În zona întunecată a coniferelor însă, ici colo se văd esențe de altă natură recunoscute după culoarea frunzelor vestede. În afară de fag, cresc rătăcite printre brazi, genurile : *Acer pseudoplatanus* (paltinul), *Sorbus aucuparia* (scorușul de munte), *Betula alba* (mesteacăn). Cătră limita superioară, spre zona alpină, apar : *Pinus montana* sau *pumilio* (jep), *Juniperus nana* (enuper), *Rhododendron* (bujorul de munte), cari se pitesc și se prind strâns de pământ ca să nu fie smulși de vânt și să prindă la nevoie din căldura pământului sterp.

În depresiunile carpatice din zona coniferelor, flora și fauna sunt cu desăvârșire deosebite față de a munților înconjurători. Numărul speciilor din depresiuni este atât de mare, par'că ar fi concentrat acolo speciile din toate zonele (afară de cea alpină).

Dacă unul din caracterele specifice ale întunecoșilor codri de brazi este sărăcia în vegetalele erboase fanerogame, criptogamele vasculare și avasculare iau acolo o dezvoltare mare, în deosebi pe marginea pădurilor și în rariști. În luminișuri, în poene și pe urcușuri însoțite, cresc erburi graminee din primăvară până în iarnă, formând pășuni, cu cari se hrănesc renumitele *vite de munte* (boi, cai și oi). În ascunzișurile netrecute de om, domnește regele pădurilor de brazi : *ursul brun*. Pe ramurile copacilor saltă fără astâmpăr gălăgioasa *veveriță*, ferindu-se mereu de dușmanul său, *jderul*.

Sunt locuri anumite prin brădet, unde se întâlnesc *căprioarele* svelte și sfoase și foarte rar, în locuri tănuite, *cerbul* sbughește în codru la ivirea omului. Sus pe stânci prăpăstioase se ivește adesea *capra neagră*, deliciul amatorilor de vânat rar.

Zona coniferilor a fost odată patria bisonului sau *zimbrului* (Bison europaeus, B. priscus) și a *bourului* (Bos primigenius). De existența celui dintâi se leagă legenda întemeerii principatului Moldovei. Zimbrul a pierit în Europa la finele războiului mondial. În 1918 rămăseseră vre-o 200 de capete în codrul dela Bialovița în Lituania. Acum se mai găsesc vre-o 70 de zimbrî vii în câteva grădini zoologice și în parcurile unor bogătași. Și-au pierdut libertatea de altă dată și vor pieri cu totul în Europa. Vor dăinui mai multă vreme bisonii din America, unde populația este foarte rară.

Bourul, din care se trage boul domestic, s'a stâns înaintea zimbrului (la începutul sec. al 17-lea). Capul de bour a fost vreme de câteva sute de ani stema oficială a Moldovei. Ambele genuri au sălășluit prin codrii noștri de brazi și prin pădurile de fag și de stejar încă dela începutul erei cuaternare, în cete sălbatice.

Văile râurilor ce străbat codrii de brazi au numeroase așezări omenești cu fabrici de cherestea. Ocupațiile oamenilor sunt reduse la creșterea vitelor, tăierea și fasonarea lemnului, iar unde sunt bogății în subsol, lucrează ca minieri.

5. Zona alpină. Când urci muntele, străbătând pădurile de brad și ajungi la 1500 m., uneori chiar la 2000 m., observi că brazii se răresc, se micșorează și dela o vreme devin pitici și lipsiți de mândria celor din vale. Se tupilează, întinzându-se pe pământ. Au înfățișarea unor tufe de brad, cu frunze ca de pin. Sunt *jepii* și enuperii pitici din zona alpină.

Mușchiul și lichenul acoperă platourile din vârful muntelui, iar pe povârnișuri rămâne stânca goală, pe care se prinde furișată *floarea reginei*. Pe locuri întinse întâlnești *merișori* de o șchioapă, *afini*, *sâlcioare* pitice și șubrede, *bujorul de munte*, iar florile ochioase ale *gențienelor*

se trudesc, mărimdu-se și colorându-se frumos, să cheme bondari la nuntă, deoarece sunt puțini.

Aici muntele ți se pare pleș, când te uiți din vale. Nu cresc multe plante și mai ales, n'au corpul mare, pentru că n'au cu ce să se hrănească. Din solul vegetal subțire, întins pe stânca stearpă, nu pot să se îndestuleze. Din aer nu găsesc carbon, decât atâta ca să nu piară, deoarece bioxidul de carbon e mai greu decât celelalte elemente ce compun aerul și nu poate urcă decât prea puțin până aici. N'au cu ce să-și construiască corp voluminos.

Dai să smulgi un merișor ca pe o buruiană, nu se lasă. Are rădăcinile foarte rămuroase și adânc înfipte, de frică să nu-l iee vântul și să apuce hrană cât se poate mai multă din sărăcia solului. Tulpina e scurtă ca să nu fie răpusă de vânturile năprasnice de pe creastă. Au flori mari și frumoase, pentru că arareori se abate pe aceste meleguri sărăcicioase insecte pentru fecundat.

Pe turistul urcat sus la creasta muntelui, nu-l încântă viața acestei zone, ci măreția priveliștilor ce se văd departe depe munte până în zărilor îndepărtate.

Zona alpină, din cauza temperaturii medii mai scăzute de cât în toate celelalte zone, se mai numește *stepa rece*, spre deosebire de *stepa temperată* depe câmpii și coline și *caldă* dela tropice.

Sărăcia florei a adus sărăcia faunei, care e în funcție de cea dintâi.

Multă asemănare este între flora zonei alpine și a tundrei, pentru că nu sunt mari deosebiri de climă. Altitudinea doar, recapitulează latitudinea în ce privește lumea vegetalelor.

În zona alpină, așezări omenești, afară de stâni, nu pot să existe din pricina sărăciei florii și faunei. În timpul verii însă, pe podișurile înalte este o mare însuflețire, produsă de numeroasele turme de oi ce pasc iarba de munte. Iarna, domnește șuerul pustiu al vânturilor.

* * *

Atâtea variații de relief, de natură a solului și de climă în cele patru anotimpuri, produc atâtea variație în floră și faună, în cât vom spune fără greș că România întrunește toate condițiunile naturale ce se cer unei țări inzestrate cu tot ce-i trebuie.

Civilizația și buna stare a omului din o țară se măsoară după gradul de cucerire a forțelor latente din natură și a valorificării avuțiilor naturale.

În geografia economică a României vom vedea cum și cât s'au pus în valoare avuțiile naturale ale țării noastre de către Români. Atunci vom fi în stare să ne dăm samă de civilizația din România, punând-o în cumpănă cu a altor țări și în deosebi cu a țărilor vecine.

GEOGRAFIA UMANĂ

POPULAȚIA ROMÂNIEI.

Populația României este de peste 18.000.000 loc., ocupând din acest punct de vedere al 8-lea rang în Europa. Pe suprafața de 294.967 Km. p. densitatea trece de 61 loc. pe km. p.

Populația țărilor europene mai mari de cât România:

1. Uniunea republicilor sov. socialiste ruse din Europa . . .	100.000.000 loc. cu dens. de	20.
2. Germania	67.000.000 " " " "	133.
3. Anglia și Irlanda	50.000.000 " " " "	151.
4. Italia	42.500.000 " " " "	138.
5. Franța	41.000.000 " " " "	75.
6. Polonia	30.000.000 " " " "	76.
7. Spania	22.000.000 " " " "	38.
8. România	18.000.000 " " " "	61.

1. Mișcarea populației. Nașterile.

Este de mare importanță să știm că activitatea poporului român în ce privește puterea lui prolifică con-

stitue o victorie permanentă. *Pe fiecare an populația românească sporește cu aproape un sfert de milion.* Firește, acest procent crește în măsura sporirii numărului total.

Numărul total al nașterilor e cam de 600.000, iar al deceselor cam 350.000. La 1000 de locuitori nasc cam 35 de suflete.

Distingem însă un fapt esențial: Din 600.000 născuți anual, 87% sunt rurali și 13% urbani. Raportând numărul născuților la acel al locuitorilor rurali de 14.000.000 și 4.000.000 urbani, coeficientul natalității la sate este de 39⁰/₀₀, iar la orașe de 23⁰/₀₀.

După regiuni, vechiul regat și Basarabia sunt cele mai prolifiche (40⁰/₀₀); urmează apoi Bucovina și Transilvania (32⁰/₀₀). Banatul rămâne încă ținutul cel mai slab ca natalitate (23⁰/₀₀).

În comparație cu celelalte țări europene în privința natalității, numai Bulgaria ne întrece.

În privința sexului, nasc 51% sex masculin și 49% feminin și proporția s'a păstrat în toată perioada post-belică.

Ca stare civilă: copii legitimi 91%, nelegitimi și găsiți 9%. La sate procentul legitimilor 92% este mai mare de cât la oraș (85%). Pe regiuni numărul cel mai mare al copiilor nelegitimi și găsiți se află în Transilvania la sate cu 11% față de Basarabia 3.3%. În schimb orașele din vechiul regat au aproape 17% copii nelegitimi, iar Transilvania 14.2% și Basarabia 6.3%.

După confesiuni, ruralii ortodoxi dau cel mai mare procent și după ei urmează imediat mozaicii.

Decesele. Dacă în privința natalității, România ocupă loc de frunte în Europa, în ce privește decesele, ocupăm din nenorocire, tot loc de frunte. Nu-i de loc măgulitor pentru noi acest fapt, care denotă o slabă conștiință despre importanța creșterii numărului populației în țara noastră.

Drept este că, de câțiva ani mortalitatea scade, însă cu pași mărunți de tot. A ajuns la 22⁰/₀₀ în loc de de 25 cum eră înainte de război. Procentul e, firește, mai scăzut la orașe decât la sate, unde mortalitatea copiilor până la un an și chiar până la cinci ani e un dezastru.

În alte țări din Europa, coeficientul mortalității la 1000 de locuitori, este cu mult mai mic, ceea ce denotă că, țările cu civilizație mai înaintată își îngrijesc în deosebi copiii cu mai multă atenție. Bulgaria stă în fruntea țărilor cu excedent între natalitate și mortalitate, apoi urmează România și Jugoslavia, Italia, Spania și Ungaria.

Pe provincii, dacă în privința natalității Ardealul și mai ales Banatul sunt codășe, ca mortalitate, situația cea mai bună o au aceste provincii. Banatul însă, prezintă cel mai mic excedent de populație (3⁰/₀₀) și chestiunea inspiră multă îngrijorare. Coeficientul cel mai mare la excedent îl prezintă vechiul regat și apoi Basarabia 22.3⁰/₀₀.

Din punct de vedere matrimonial, numărul căsătoriilor fiind de 18⁰/₀₀, suntem în fruntea tuturor țărilor din Europa. Din punct de vedere al divorșurilor, suntem cu procentul cel mai mic.

Chestiunea demografică pentru noi se prezintă ca una din cele mai arzătoare. Numai organizarea sanitară, în deosebi la sate, în mână cu o gospodărie rațională în mediul rural, se poate păși la o serioasă oprire a mortalității.

Cu atât mai mult ne interesează chestiunea demografică, cu cât ultimele statistici sovietice ne vestesc o creștere a populației din U. R. S. S. cu 3 milioane suflete pe an.

Italia postbelică a înțales cât de mare e puterea numărului, a pus chestiunea demografică a mișcării populației între chestiunile fundamentale de stat, și în zece ani a ajuns să sporiască populația cu 8 milioane, iar faimoasele emigrări s'au potolit.

O comparație între creșterea populației din România față de a altor țări între 1920 - 1930 :

	Mijlocia nașterilor la 1000 locuitori.	Mijlocia deceselor la 1000 locuitori.	Excedentul la 1000 locuitori.
<u>România</u>	<u>35</u>	22.	<u>13.</u>
<u>Germania</u>	19.	13.	6.
<u>Anglia</u>	17.	12.	5.
<u>Franța</u>	18.	16.5	1.5000 (la jumăt. din Europa)
<u>Jugoslavia</u>	<u>35</u>	22.	<u>13.</u>
<u>Ungaria</u>	28.	18.	<u>10.</u>
<u>Austria</u>	18.	15.	3.
<u>Spania</u>	30.	19.	11.
<u>Italia</u>	27.	16.	11.
<u>Norvegia</u>	18.	11.	7.
<u>Belgia</u>	18.	13.	6.
<u>Suedia</u>	<u>16.</u>	13.	3.
<u>Bulgaria</u>	<u>37.</u>	17.	<u>20.</u>

2. Densitatea. Cauzele și rolul densității.

Dacă vom compara densitatea populației din România (61) cu cea din Belgia (250), Olanda (200), Anglia (151), Italia (138), etc., ajungem la explicarea cauzelor, cari au determinat într'o țară așa de bogată, România, o densitate mică.

Țara noastră a fost teatrul atâtor lupte și locul de trecere a atâtor năvălitori din timpurile cele mai vechi până la neatârnavare.

Așadar, abia de trei sferturi de veac au început Românii să fie siguri pe roadele muncii lor. Până atunci, mii de ani, a domnit nesiguranța zilei de mâine, oprind pe oameni să pună în valoare bogățiile naturale ale țării cum și însușirile de muncă cu cari Dumnezeu a înzestrat pe strămoșii noștri. Imprejurări vitrege i-au silit să dea la iveală numai câteva însușiri : istețimea, bunătatea, răbdarea și tăria, cu care și-au păstrat pământul și neamul.

Neamul nostru este unul din cele mai vechi în Europa. Totuș, vrsta sa de libertate politică și economică

este încă fragedă, față de a Franței, Angliei, Belgiei, etc. Date fiind: neatârnrarea economică și politică, bogățiile imense și prolificitatea poporului, putem nădăjdui o densitate mare a populației.

România, cum am văzut, este una din țările cele mai prolifiche. În 20 de ani, 1895—1915, populația a crescut cu aproape 2 milioane suflete, adică într'o proporție de 34.7‰. Acest fapt este de mare importanță, întrucât populația țării poate fi dublată în 50 ani.

Creșterea populației mărește producția bogățiilor țării și dă posibilitatea unei mai juste selecțiuni în lupta pentru existență. (dați exemple).

În România densitatea populației variază după regiuni.

1. Când bogățiile unei regiuni sunt mari și așezate pe mai multe planuri suprapuse, densitatea va fi mai mare, cum e cazul la noi cu regiunile industriale, cu produsele agricole și miniere, unde se prelucrează pe loc materia primă. De ex.: Regiunea industrială a Banatului, Hunedoarei, Sibiului, Bârsei, Valea Prahovei.

2. *Regiunea dealurilor subcarpatice* are floră variată (agricultură, livezi, podgorii, pășuni și păduri), ape curgătoare, cari împreună cu flora arborescentă întrețin umezeala necesară plantelor și animalelor, aluviunile văilor largi, cari hrănesc plante folositoare oamenilor și animalelor; în fine bogății ale subsolului (sare, petrol, cărbune, etc.).

Din aceste cauze, desimea populației în regiunea dealurilor subcarpatice ajunge în multe locuri la 200 loc. pe Km. p. și în mijlociu este de 150 loc.

Observând așezarea orașelor în regiunea dealurilor subcarpatice, nu-i greu să deslușim ghirlanda dublă a orașelor între munți și dealuri, cași între câmpii și dealuri. Cele dintâi sunt situate în depresiuni subcarpatice cu climă favorabilă traiului omenesc. Acestea sunt situate în locuri prielnice schimbului de produse dintre oameni de

munte și cei dela dealuri. Locuitorii din munți scoboară în vale scânduri de brad, var, brăbințe și burdufuri cu brânză. Iau dela deleni, în schimb, cereale, fructe, vin și alte produse. Tot astfel între dealuri și câmpie, schimbul de produse între două regiuni cu floră diferite au statornicit orașele, cari, odinioară erau bâlciuri sau iarmaroace, ori locuri de popas ale poștalionanelor cu câte un rateș.

Din pricina indeseirii populației, proprietatea mare nu s'a putut dezvoltă în aceste regiuni.

3. *Podișurile* (în Transilvania și în Moldova dintre Siret și Nistru), sunt în al treilea rând ca desime. Populația aici s'a concentrat mai mult unde natura solului este darnică, adică dealungul văilor și la răscrucile drumurilor bătute pentru negoț.

4. *Șesurile* ocupă al patrulea rând ca desime. pentru că domină flora erboasă, în deosebi a grânelor. Un ha. de vie sau de livadă cu pomi roditori din regiunea deluroasă, poate produce de cinci ori mai mult ca un ha. de grâu la câmpie. Deaceea locuitorii sunt mai rari la câmpie decât pe dealuri. Doar împrejurări politice sau cauze determinante pentru negoț dacă au concentrat în unele părți ale câmpiei populație numeroasă în orașe mari și mici. În orice caz, acestea sunt mai rari la șes. Valea Dunării a chemat locuitorii încă de multă vreme pentru pescuit și negoț din Câmpia română și șesul Olteniei.

5. *Podișul dobrogean cu stepa sa* are populație rară de tot. Atât solul cât și împrejurările istorice în această provincie românească au fost vreme îndelungată maștere unei concentrări intense de populație și unei prosperări repezi. Chiar coastele Mării Negre sunt subpopulate, pentru că sunt neproductive, netede și deci în bună parte improprie pentru acostarea vapoarelor.

Portul Constanța este o înjghebare artificială.

Cea mai deasă populație în Dobrogea se află dealungul malurilor Dunărei.

6. *Coamele și povârnișurile munților* cum și delta Dunărei sunt cele mai slab populate. Exploatarea sistematică a frumoaselor noastre păduri de brad prin industrializarea pe loc a lemnului, exploatarea intensă a numeroaselor cariere de piatră de construcție, de var, cum și exploatarea atâtor zăcăminte ale subsolului muntos, vor aduce și pe aceste meleaguri mai multă populație statornică.

Funerea în valoare a deltei, care ascunde atâtea bogății, poate deveni un furnicar de lume.

Nu mai puțin va contribui la aceasta turismul, deoarece munții noștri oferă priveliști demne de a fi valorificate prin instalații confortabile și mijloace de comunicație civilizată.

Demn de observat este că, în depresiunile intracarpatiche populația este foarte deasă (vezi descrierea depresiunilor).

* *

Este cu puțință o densitate mai mare a populației în România ?

O țară cu oameni înzestrați cu o vie pricepere, cu un pământ de calitate râvnită de atâtea neamuri, cu o unitate geografică ne mai văzută, poate întrece densitatea Belgiei, fără teamă de pieire.

După cum un corp fizic este cu atât mai tare, mai durabil, cu cât are densitatea mai mare; tot astfel și o țară. Cu cât populația îi este mai deasă, cu atât se poate păstra cu tărie caracterul etnic, care însemnează asemănare între cei de un neam, solidaritate, frăție. În mijlocul unei populații dese, lupta pentru existență este dârză. Aceasta înlătură pe oamenii răi, intensifică munca și produsele ei, sporește agerimea minții și întărește simțul prevederii.

II. Neamurile de oameni.

1. *Românii* sălășluiesc pe teritoriul României din cele mai vechi timpuri. Se crede că este cel mai vechi neam de oameni statornicit în Europa în ținuturile ce locuște astăzi.

Să nu mai amintim de stațiunile paleolitice depe malul Nistrului și din Basarabia, cari ni spun de existența omului pe aici acum 30.000 ani; nici de numeroasele stațiuni neolitice, cari ni dau indicațiuni de o civilizație serioasă acum 4—6000 de ani.

Cert este că cu 2500 de ani înainte, poporul geto-dac se ocupă cu agricultura, știa să scoată metale din pământ, întrebuițându-le la fabricarea uneltelor de muncă, iar din metalele nobile confecționau obiecte de preț. Vindeau și cumpărau mărfuri cu monede de metal. Aveau cetăți de apărarea țării precum și orașe.

Herodot scrie despre Traci că, erau după Indieni, cel mai numeros popor din vremea aceea (450 a. Chr.) și că alt popor mai puternic pe lume n'ar există, dacă Tracii ar trăi în bună înțelegere între ei.

Darius I, puternicul rege al Perșilor (500 a. Chr.), când a poposit cu marea sa armată în Dobrogea, s'a izbit de împotrivirea Geților organizați și iubitori ai pământului stăpânit și muncit de ei. În sudul Rusiei de astăzi, Sciții din stepă au rupt-o de fugă în fața formidabilei armate persane. Sciții erau nomazi și n'aveau de apărare un pământ al lor.

Mai târziu cu un veac și jumătate, Alexandru Macedon a simțit aceeași împotrivire din partea Geto-Dacilor, cari ajunseseră de temut și în fața Romanilor.

Marele general roman, Caesar, scria că Dacii sunt viteji, mai viteji decât toți barbarii, vâjnoși la trup și tari la suflet, nesocotind moartea.

Impărații August și Tiberiu, pe vremea lui Iisus, au așezat legiuni romane pe malul drept al Dunării, despărțind pe Traci în două. Legiunile au întărit apoi cetăți și pe malul stâng al Dunării (Turnu Severin, Barboși) și au început să se infrupte din holdele câmpiei.

De aici luptele s'au ținut lanț între Daci și Romani. Aceștia din urmă au suferit înfrângeri din partea armatei lui Decebal și au fost supuși la plata unui tribut către Daci.

În fața unei astfel de rușini, Romanii au trimis armate puternice sub comanda lui Traian în contra Dacilor. Traian, cu multe greutate și învins pe Daci și a așezat legiuni romane în Dacia cucerită.

Astfel se încheie prima carte a celor dintâi strămoși ai noștri.

Legiunile romane au construit șosele și poduri în Dacia după felul celor din patria lor. Au activat extragerea minereurilor și metalelor, au lucrat pământul și au asigurat hotarele cu valuri și întărituri în contra barbarilor. Insuși Traian, care a stat vreme de zece ani în Dacia spre a

supraveghea personal organizarea Daciei, în clipa morții sale apucase să audă vorba „Dacia felix”.

Traian împreună al legionarilor cu Dacii, i-au înrudit, astfel că după un secol dela Traian, mulți legionari erau însuși Dacii.

După retragerea legiunilor (271) au fost aduși Goții de (neam german) să ajute pe Daco-Romani la paza hotarelor.

Peste 100 de ani au trecut Hunii (Turani), mai târziu Gepizii (de neam german), apoi Avarii (566). Toți „s'au dus ca vântul” iar băștinașii au continuat să-și stăpânească pământul, nevoile și neamul.

Aceasta ar forma a doua carte a neamului: romanizarea.

. . .

În tot timpul invaziilor anterioare barbarii aduceau cu ei Slavi ca robi ai săvârșitorilor. În secolul al 7-lea însă, numărul Slavilor crește, venind rând pe rând în cete mari din stepe prin Dobrogea și așezându-se mai ales în Pen. Balcanică. Astfel s'au așezat Sârbii și Bulgarii, cari au despărțit pe Daco-Romani din dreapta și stânga Dunării.

În sec. al 9-lea au venit Ungurii și Secuții. Apoi în al 12-lea și al 13-lea secoli au fost colonizați Sașii în Ardeal. În sec. al 13-lea a năvălit primul val năprasnic al Tătarilor, după care au urmat altele mai mici. S'au izbit aceștia în multe rânduri de tăria băștinașilor și nu s'au putut acioa înăuntrul țării. Deaceia, urmași ai semințiilor tătarăști se mai găsesc doar în marginea de răsărit a țării (în Bugeac și în Dobrogea) pe cale de dispariție:

Din veacul al 7-lea până la al 13-lea, aproape șapte sute de ani, n'a știut Românul ce va aduce ziua de mâine, dar a rezistat.

Aceasta este perioada de infiltrație străină, care a lăsat adânci urme în limba românească.

Abia în veacul al 13-lea încep să se infiripeze knezatele românești și apoi Țara românească și Moldova. Ca și în trecut, în tot timpul epocii de afirmare a neamului și până la 1918 când s'a întregit teritoriul, tot neamul românesc a dus-o într'o continuă luptă. Istoria Românilor este descrierea războaelor purtate de Români în contra vecinilor atrași de bogățiile acestei țări. Războiul de întregire este ultimul, cel mai crâncen, dar mântuitor.

Pe teritoriul Statului român locuiesc peste 18 milioane locuitori. Din aceștia, 14 milioane sunt neaoș români, iar 4 milioane sunt minoritari.

Din 18 milioane, peste 12 milioane sunt țărani (80%). Cu toată urgia valurilor barbare, țărani au rămas cu obiceiurile, credința și în multe regiuni, cu portul strămoșesc, neatins.

Dacă legionarul lui Traian ar revedea astăzi „Dacia felix”, s'ar minună de asemănarea țaranului român cu chipurile gravate pe columna din Roma. Cu deosebire la munte, la dealurile subcarpatice și în Ardeal,

opinca țuguiată, tracică, legată până la genunchi cu nojiță din păr de cal ; țării de lână albă, strâns lipiți pe picioare și lăsați în voie pe șolduri ; cămașa largă, bonda de miel brodată cu culori vii ; chimirul de piele bătut cu ținte colorate ori brăul roșu de lână, constituiesc portul țaranului român cași al Dacilor de acum 2000 de ani.

Sus la munte, ciobanul poartă încă sarica ori cojocul întors după vreme, gluga țuguiată cu capac, cămașa fiartă în zer cu plante otrăvitoare ca să nu atingă insectele și nici ploaia să n-o străbată. Astfel eră portul păstorilor Daci. Așa a rămas strănepoșilor lor de astăzi.

Rar popor, care să fie păstrat cu alăta sfințenie portul, obiceiurile, credința și datinele strămoșești. Continuitatea statornică a neamului atâta vreme și în astfel de condițiuni vitrege de trai, este un fenomen etnologic unic în Europa.

Dacă locuitorii orașelor sunt adaptabili împrejurărilor, țărani români sunt păstrătorii trecutului. Ei par a fi adaptabili prin însușire de a fi respectuoși și buni față de oaspeți, rezistenți și răbdători fără pereche. Resistența și răbdarea țaranului român, explicabile prin vitregia unor vremuri îndelungate, au fost recunoscute în toate vremurile de către toți cei ce l-au cunoscut, iar în războiul de întregire, aceste însușiri au fost admirate de oșierii francezi, cari au luptat la cot cu ostașii români.

2. Neamurile streine conlocuitoare.

Între Români, cari formează majoritatea populației (78%) trăesc și alte neamuri așezate mai târziu.

a) *Evreii* au venit în țară în prima jumătate a secolului al 19-lea, fiind prigoniți în Rusia. S'au așezat în orașele din nordul Moldovei, în Basarabia, nordul Ardealului și în Maramureș. Foarte puțini sunt prin Muntenia și Oltenia. În București sunt relativ mulți Evrei. Ocupația de prodilecție a lor în toată țara este negoțul, întreprinderile agricole și industriale. Dela războiul de întregire, cei născuți în țară, au obținut toate drepturile cetățenești.

Dela 1918 au pătruns numeroși Evrei în Basarabia, veniți din Rusia, unde starea socială nu li este pe de-a-ntregul favorabilă. Evreii din România sunt de două feluri ca origină. Unii numiți „Spanioli“ sunt descendenți ai acelor alungați din Spania la finele sec. al 15-lea. Ei locuesc mai mult în București ; ceilalți, în nordul Moldovei și au venit din Rusia și Polonia.

Numărul lor în România se apropie de 1.500.000 și crește necontenit fiindcă este unul din neamurile cele mai prolifiche, cum și din cauza imigrărilor sub formă de infiltrare nesimțită. În numărul indicat aci intră și mulțimea de evrei maghiarizați din orașele șesului Tisei.

b) *Ungurii* răspândiți în Transilvania, fără Secui sunt peste 800.000 la număr. Așezarea lor în orașele Transilvaniei se explică prin aceea că, au fost trimiși aici ca funcționari ai Ungariei. Mulți din ei au nume românești maghiarizate, pentrucă unii Români în orașe obținând slujbe la Stat și alte înlesniri, s'au maghiarizat.

Regii Ungariei fiind catolici, au obținut ordin de la Papi să convertească pe Valahii ortodoxi chiar prin inchișiții (Papa Bonifaciu al 8-lea în 1299). Voevozii, knezii și toți notabilii valahi au preferat să devină catolici și Maghiari decât să piardă titlurile. După dezastrul dela Mohaci (1526) a ținut stăpânirea turcească asupra Ungariei și Transilvaniei aproape 160 de ani, dar tot prinții maghiari sunt conducători. În acest răstimp au pătruns luteranismul, calvinismul și unitarismul, alături de catolicism. Deci nu una, ci patru prigoane contra ortodoxilor valahi, și au durat până la unirea religioasă din 1700.

Pe vremea stăpânirii austroungare în Transilvania, elementul etnic cel mai dârz și mai numeros, eră cel românesc. El se sprijinea nunumai pe puterea numărului și pe drepturile de băstinași față de veneticii stăpânitori, dar se ajută de organizația bisericească și de cele câteva instituții financiare românești din Transilvania (Albina, Victoria, Ardeleana, Bihoreana, Arieșana, Someșeana, etc.) Organizația bisericească, ortodoxă și unită, era cetatea sufletului, având ca conducători pe preoți și învățători de toate rangurile. Băncile erau cetatea economică.

Până la 1838 Români n'aveau voe să se așeze în orașe, iar numărul Ungurilor în Transilvania eră mic. După 1848 abia s'au făcut colonizări de Unguri cu scopul politic de a slăbi și izola pe Români. S'au făcut planuri oficiale de așezarea viitorilor coloniști, cu deosebire dea-

lungul văilor. Dacă acele planuri s'ar fi realizat, ar fi primejduit grav unitatea națională românească. Executarea planurilor însă s'a izbit de cerbicia românească și n'a izbutit decât în parte.

Pedealtă parte, Ungurii în ultimele decenii, înainte de 1914, au lucrat pentru desnaționalizarea Românilor pe calea culturală, obligând în școli învățarea în maghiare de câtră toți locuitorii, fără deosebire de neam. În acelaș timp au scos din școlile românești limba română până aproape de desființare. Rezultatul a fost reacțiunea câtră a Românilor și păstrarea mai departe în școli și în biserici a limbei strămoșești.

Astfel, cei mai mulți dintre Ungurii rurali așezați în mase compacte, sunt aduși, în Transilvania abia în a doua jumătate a secolului al 19-lea. Orașele cu majoritatea populației ungurească, sunt înecate într'o masă de comune rurale, locuite numai de Români. Dat fiind că populația orașelor se primenește neconținut cu elemente rurale, putem prooroci ce neam va domina în orașele Transilvaniei peste 2—3 decenii.

Ungurii sunt catolici protestanți și cei mai mulți, calviniști.

c) *Secuții*, de neam turanic ca și Ungurii, au fost aduși de Unguri încă dela începutul secolului al XIII-lea la granița răsăriteană a Ardealului ca apărători ai acestei granițe. Ei locuiesc în mase compacte în așa numitele ținuturi secuești din estul Transilvaniei și anume în județele : Trei Scaune, Ciuc, Odorhei și Mureș. Ca număr, trec de 500.000 locuitori, cu peste 80% țărani. De aici numărul mic de orașe în ținuturile secuești.

Origina lor nu e încă lămurită deplin. Unii istorici susțin că ar fi resturi de Huni, Avari, Cumani ; alții că ar fi resturi de Gepizi ori Români maghiarizați dela primul contact cu Ungurii. Oricum, chiar numele lor vine dela *Szekeol* sau *Sziköli* (grăniceri).

O parte din Secui au trecut în diferite timpuri, pe încetul, pe versantul răsăritean al Carpaților, unde-i vedem astăzi prin județele Bacău (Faraoani, Cleja, Valeasacă) și Roman (Săbăoani, Hălăucești etc.) sub numele de *Ciangăi*, buni gospodari rurali, de religie catolică.

Fiindcă Secuii sunt considerați ca Unguri, următoarele cifre comparative ne dau ocupațiunile acestor două neamuri

	Urbani	Rurali	Total
Secui	83.048	448.449	531.497
Unguri	267.059	506.197	773.256
Total	350.107	954.646	1.304.753

Așadar, aproape un milion de Unguri sunt gospodari rurali, stăpânitori pe pământ agricol, adânc înrădăcinați pe pământul Transilvaniei. Din aceștia, jumătate de milion sunt colonizați de curând, abia de 30—40 de ani. Ei s'au folosit de reforma agrară din 1918, aplicată apoi și în Ardeal. Au fost deci împrăștiți și au devenit cetățeni români, dacă au dorit.

Secuii ca și Ceangăii sunt catolici și graiul lor e a-sămănător cu cel unguresc, dar nu la fel,

d) *Germanii* locuiesc mai mult în Ardeal și mai puțin în Bucovina și în sudul Basarabiei.

Germanii din Ardeal se împart în două ramuri cu totul deosebite prin limba, obiceiurile, ocupațiunile și religia lor.

Aceste deosebiri sunt explicate prin aceea că unia, *Sașii* au fost colonizați pe rând în secolul 11, 12 și 13 iar *Șvabii*, abia în sec. al 18-lea și începutul celui al 19-lea.

Sașii, veniți din valea Rinului de jos, depe Mozela, Luxemburg și chiar din Flandra, locuiesc în Ardeal două regiuni, cele mai fertile, separate între ele prin Români. Regiunea săsască din sud ar putea fi delimitată la sud, de Carpați între apa Streiului la apus și Bârsei cu Homorodul la răsărit, iar la nord, Mureșul dela Orăștie

pe Târnava Mică până la Sighișoara. În general, județele : Hunedoara, Sibiu, Brașovul și Târnava Mare. Regiunea din nord e mai mică și cuprinde părți din județele : Năsăud, Someș, Cluj și Turda. Toți sunt de religie protestantă (luterană) și sunt pildă de oameni gospodari.

În total sunt cam 230.000 Sași, din cari 75% țărani foarte pricepuți și muncitori. De aceea și starea lor materială și culturală e înfloritoare.

Din catolici ei au devenit luterani încă în sec. 16 prin Iohan Honterus.

În orașe, Sașii formează majoritatea absolută, numai în Sibiu (56%), iar pe cea relativă în : Sighișoara (49%), Mediaș (45%), Bistrița (40%), Careii Mari (39%), Reghinul Săsesc (31%), Brașov (23%), Sebeșul Săsesc (21%), etc.

Alte întocmiri gospodărești mai bune ca a Sașilor, nu se găsesc în România. Drept este că, din capul locului au fost așezați pe locurile cele mai bune din Transilvania, dar și ei au știut să le valorifice.

Biserica, atât cea catolică până la Honterus, cât și cea luterană, după marele propovăduitor, i-a ținut strâns uniți, și, datorită ei s'au cultivat, au prosperat și și-au păstrat ființa etnică și conștiința națională. În preajma lor, Românii i-au luat ca model de gospodărie. Duminica dimineață toți merg la biserică, iar după amiază odihnă, cultură ori sport și muzică. De aceea, cârciumile sunt foarte rare în satele lor. Pastorii lor sunt oameni culți, demni și distinși predicatori. Episcopul lor din Sibiu este considerat ca cel mai de samă om al lor.

Dar Sașii au înțeles nu numai rolul bisericii ci și pe al școlii, căreia îi dă o îngrijire deosebită. Nu există vreun analfabet între ei, iar absolventului de școală medie, gimnazială ori de licee nu-i este rușine să muncească la câmp, la pădure ori în mine devalma cu lucrătorii.

Șvabii locuiesc în județele limitrofe ale Banatului, cum și în jud. Arad și Satu-Mare. Au 85% țărani de religie catolică. Ei sunt în număr de 315.000

Ei au fost aduși și îngospodăriți cu tot ce le trebuia în Banat și în Ungaria în sec. 18, din Suabia, Bavaria de nord, provinciile renane și, chiar din Alsacia și Lorena, în urma prăpădului lăsat de Turci aproape 200 ani în Banat.

Șvabii aduși au fost oameni nevoeși în provinciile germane de unde

au venit; acuma sunt și ei foarte buni gospodari, cultivatori de pământ și crescători de vite, iar în orașe cei mai buni negustori și industriași. Au avut și ei de luptat, în special pe teren economic, și cultural cu Ungurii. Cași Sașii și Românii, din pricina năzuinții Ungurilor de a deveni complet stăpânitori în țara lor. Ajunseseră Ungurii până la 1918 să desnaționalizeze aproape complet pe Șvabi. Conștiința lor națională a reapărut sub stăpânirea românească ce înțelege să dea deplină libertate naționalităților conlocuitoare.

Afară de Șvabi și Sași, mai sunt ca 10.000 Germani, veniți în diferite rânduri în Ardeal, astfel că numărul locuitorilor de neam german în Ardeal se ridică la 540.000, însumând că au servit Ungurilor ca păzitori ai graniței din răsărit. Acești grăniceri au fost puși aici de Unguri după cuprinderea completă a Transilvaniei (1210).

În Bucovina și Vechiul Regat se găsesc prin orașe Germani, puțini la număr. Demni de amintit sunt Germanii din Bugeacul Basarabiei, concentrați mai ales în jud. Cetatea Albă, aduși ca coloniști de către Ruși după 1812. Ei au format comune cărora li-au dat nume nemțești (Leipsig, Fiedensfeld, etc.).

În total, numărul Germanilor din România trece de aproape 800.000 și sunt de neam muncitor, gospodar și cetățeni leali.

e) *Ucrainenii sau Rutenii* în număr de peste 350.000 sunt răspândiți în Maramureș, Bucovina și nordul Basarabiei. Ei sunt infiltrați printre Români fiind încurajați de Austrieci în Bucovina și Maramureș, de Ruși în Basarabia, spre a fi desnaționalizați Românii.

Cea mai mare parte dintre Ucrainenii sunt rurali. Mulți din ei sunt Români ucrainizați, cum între alții susțin unia că sunt și *Huțulii*, din munții Bucovinei. Unii etnografi susțin că Huțulii sunt descendenți ai vechilor Carpi. Au portul asemănător cu al Românilor din Maraniușeș. Vorbesc rutenește și se ocupă în deosebi cu tăierea pădurilor ca lucrători. Li roade viermele alcoolului și a altor boli și duc o viață aspră și lipsită.

f) *Ruşii* nu ating numărul de 100.000 la un loc cu Lipovenii. Ei trăesc în Basarabia și în nordul Dobrogei. Au fost aduși din Rusia pe vremea încălcării Basarabiei. Iar Lipovenii sunt secte religioase fugite din Rusia în urma persecuțiunilor religioase din sec. al 19-lea. Aceștia din urmă s'au stabilit aproape în toate orașele din Moldova (mahalaua lipovenească), dar mai ales la Iași și București ca birjari și grădinari, iar în deltă și în preajma lacurilor din nordul Dobrogei, ca pescari. De fapt, mulți au fost așezați în deltă cu scopuri ascunse politice.

g) *Bulgarii* (ca 100.000), *Tătarii* (ca 50.000), *Turcii* (ca 50.000) și *Găgăuții* (creștini cari vorbesc turcește, ca 40.000) sunt răspândiți mai mult în Dobrogea și mai puțin în sudul Basarabiei. Aceștia din urmă sunt mai înstăriți decât Turcii și Tătarii, mai muncitori, dar pasnici și de încredere cași Turcii. Unii geografi, cred că Găgăuții ar fi de neam cuman.

Deoarece mozaicul etnografic al Dobrogei prezintă această regiune într'o lumină specială, e bine să știm că mozaicul etnic a fost întotdeauna în Dobrogea, deoarece puntea dobrogeană a servit la trecerea nomazilor din răsărit în Peninsula Balcanică, și la așezarea de cetăți comerciale pe malul mării de către atâtea popoare vechi și mai nouă.

În Dobrogea (23.262 Km. p.) din 800.000 locuitori, aproape 500.000 sunt Români (60%), 100.000 sunt Bulgari (14%), 100.000 Turci și Tătari. Restul de 100.000 este alcătuit din diferite neamuri târziu, ca: Lipovenii (pescari), Greci (comercianți), Evrei, etc.

Elementul românesc este tot atât de vechi în Dobrogea ca și cel din stânga Dunării. El a fost și este în deosebi concentrat pe malul dobrogean al Dunării încă din epoca daco-getică și apoi daco-romană. 1)

Acest element etnic a fost mereu întărit numericeste prin infiltrări venite din „țară”.

Bălțile dunărene au servit în vremuri de restriște, ca și munții, ca adăpost, unde refugiații se așezau în țârle și sate. Aici clima era mai dulce decât pe podiș, vitele aveau iarbă din belșug, iar pe grinduri puteau cultivă cereale. Când Principatele au ajuns vasale Turciei, țărănimea a început să decadă economiceste, au devenit țărani șerbi în număr mare, iar dările și zilele de clacă îi apăsau.

1) V. Pârvan. — Inceputurile vieții romane la ~~șările~~ ^{găgăuții} Dunării.

Vremurile acestea de restriște indemnau adesea pe Români să se retragă pe malul drept al Dunării, în Dobrogea (veacul al 17-lea și al 18-lea).

În afară de nevoile, cari împingeau pe Români din „țară” în Dobrogea, elementul românesc a fost mereu întărit prin *transhumanță*. În adevăr, păstorii ardeleni fiind strămtorați de ogoarele sășești, cari se întindeau în dauna înașurilor necesare turmelor numeroase de oi, și-au îndreptat privirile spre bălțile Dunării și dincolo, în Dobrogea. Bălțile cu apa lor, cu iarbă multă, cu lemn și stuh pentru stâne și adăposturi, cu climă dulce și au atras pe ciobanii Ardealului încă de pe vremea răcoalei dintâi în contra asuprii ungurești (sec. al 15-lea). Au repetat mari transhumanțe în 1515, 1785 și 1848, afară de altele multe în stil mai mic. 1) Plecau mai ales din ținutul Bârsei (Săcele) dar și mai de departe (Săliște, Rășinari, Poenari, Rădeni). Mulți din ei se căsătoriau în Dobrogea și rămăneau pe loc, ori că „o rămas pi acolo cu hitele, că s'o strămtat locul de n'o mai putu umbra cu ele pi drumuri”. Alții, după ce iernau vitele în bălți, se întorceau la vetrele din Ardeal sau din Muntența.

A existat în toate timpurile o necurmată mișcare a păstorilor cu turmele lor între munte și Dobrogea. Aceste mișcări au format vaduri permanente de trecere. Dunărea eră trecută mai ales pe unde este astăzi satul „Vadul Oii” la nord de Hârșova, cum și lângă Călărași, unde eră vadul cailor.

De altfel sălășluirea îndelungată a Românilor în bălțile Dunării ne-o lămuresc numirile românești ale grindurilor, popinelor și privalurilor, cum și notele de drum și comerciale scrise de agenții comerciali ai Veneției și Genovei la începutul secolului al 17-lea. Aceștia scriu că majoritatea populației din bălțile Dunării și pe malul drept eră valahă. Un călugăr rus, care mergea în 1839 prin Dobrogea la m. Atos a fost îndreptat să țină mereu malul drept al Dunării, că-s ținuturi locuite numai de Români, iar dela Rusciuc va întâlni Bulgari.

Celelalte neamuri din Dobrogea sunt venite mai târziu. Prin Dobrogea a fost doar vad principal de trecerea nomazilor asiatici în Peninsula Balcanică. Din trecerile și popasurile ce făceau, unii rămăneau pe aici.

Așa se explică prezența Bulgarilor și a Tatarilor. Dela stăpânirea turcească au rămas mulți Turci, iar Grecii sunt mult mai noi veniți pentru negoț.

Atâtea neamuri de oameni au trecut pe puntea dobrogeană în toate timpurile și atâtea răvășiri au pricinuit

1) Ion Ionescu dela Brad. — Excursion agricole dans la plaine de la Doubrodja, 1850.

Turcii în stepele dobrogene, în cât e de mirare cum s'a putut menține aici elementul românesc.

În sudul Dobrogei (Cadrilater) domină elementul turco-tatar, care lasă de dorit din punct de vedere economic. Deaceea, în zilele noastre se așează aici coloniști aromâni din Macedonia. Statul român înlesnește gospodărirea acestui element harnic, priceput și patriot, împroprietărindu-l și cinstindu-l după cuviință spre granița bulgărească, între Dunăre și Mare, unde odată, Mircea Cel Bătrân era atotstăpânitor.

h) *Sârbii*, ca 80.000 locuiesc în județele Banatului românesc și în Arad. Ei sunt coloniști aduși cu puțin înainte de Șvabilor ca refugiați în fața Turcilor, cari cotropiau Peninsula Balcanică precum și după 1717 de împărații Austriei pentru a ocupa câmpiile nelocuite pe atunci. Atrăși de privilegiile ce li se oieriau și pentru a scăpa de jugul turcesc, s'au așezat atunci mulți Sârbi în Torontal. În restul țării sunt foarte puțini. Odată cu ei au fost stabilite și câteva colonii de *Slovaci* în Arad, Bihor și Satu Mare, iar *Rutenii* au început să se infiltreze în Maramureș.

i) *Polonezii și Grecii* în număr mic au venit în diferite timpuri de restriște pentru țările lor. Sunt așezați mai ales în orașele porturi, ocupându-se cu negoțul. Grecii sunt așezați mai ales în porturile Dunării și ale Mării Negre, iar Polonezii în nordul Țării.

j) *Armenii* au venit în Moldova chiar după întemeierea acestui Principat, ca negustori în târguri. S'au stabilit în toate târgurile din Moldova, dar numărul lor scade și neamul lor degenerază. Ei sunt complect românizați în Moldova și Muntenia, după cum în Ardeal fuseseră complect maghiarizați. Nu pot fi recunoscuți de cât după unele caractere specifice fizice și sufletești și după nume, deși o bună parte din ei au primit nume românești. Singura instituție care a păstrat caracterul lor deosebit este biserica, în jurul căreia s'au organizat comunități în fiecare oraș. Sunt oameni cumpătați și cei mai buni negustori din România.

În Ardeal au pătruns abia în mijlocul veacului al 16-lea în urma persecuțiilor lui Ștefăniță Rareș, așezându-se în diferite centre din Ardeal ca : Cluj, Bistrița, etc. În veacul a 17-lea li s'au acordat acolo multe privilegii. Deaceea, în Ardeal obținuseră o înrăurire deosebită asupra comerțului și industriei. Acolo ei au fondat orașele : Gherla (1700) și Dumbrăveni (fost Ibașfalău).

1) *Țigani* (ca 300.000) se găsesc în România încă din a doua jumătate a sec. al 14-lea. Ei sunt de rasă indoiraniană, porniți din India într'o epocă aproape necunoscută (sec. al 6-lea—10-lea) ca paria. Au răătăcit prin Persia, de unde au împrumutat muzica lor și multe cuvinte, prin Asia Mică, Peninsula Balcanică (au cuvinte grecești) și de aci s'a împrăștiat în toată Europa abia prin sec. al 14-lea,

De cum au venit în Principate, au rămas robi domnești și boerești până la 1856. Astăzi, ca și în trecut, ei sunt ferari, lăutari, bucătari, lingurari, iar lăeșii sunt nomazi.

N'au avut nici o înrăurire asupra neamului nostru, deoarece disprețul ce s'a aruncat asupra acestui neam, a evitat încuscirile cu Românii. Au folosit și ei doar prin aceea că au păstrat muzica populară atâtor generații.

Desrobiții mănăstirelor sunt așezați ca plugari în apropierea acestor locașuri, ceea ce se poate constata după culoarea lor brună și lenea caracteristică. Viața lor sedentară e ca a vrăbiei în colivie.

• Așădar, neamurile conlocuitoare în număr de $4\frac{1}{4}$ milioane între 14 mil. Români, ni dau un procent de 24%, iar Românii 76%.

III. Starea culturală.

„*Omul sfințește locul*” și deaceea factorul „om”, prin munca, însușirile și lipsurile sale, ocupă loc de frunte în geografia unei țări.

Din capul locului trebuie să fim înțeleși asupra deosebirei dintre cultura sufletească și cultura materială. Aceasta din urmă se numește civilizație.

Gradul de *cultură sufletească* a neamului românesc se oglindește în bunătate, ospitalitate, dragoste de pământul țării, demnitate, păstrarea limbii și credinței strămoșești, care au menținut unitatea etnică a poporului român, istețimea judecății și îndămânarea la lucru.

Să fie omul cât de instruit, dacă n'a moștenit ori nu și-a însușit calități sufletești de soiul acesta, n'are cultură. Prin fapte, uneori prin vorbe se apreciază cultura omului.

Bunătatea Românilor, manifestată prin iubirea de aproapele și chiar față de semenii de alt neam, le-a înrădăcinat-o în suflet credința creștină ortodoxă, care le-a fost singurul aliment sufletească vreme îndelungată de restriște precum și suferințele milenare. Românul are o vorbă: «numai cel necăjit crede la necazul altuia». Și alt neam mai necăjit în tot cuprinsul Europei n'a fost.

Ospitalitatea ni este recunoscută și de streinii înțelegători. Călători veniți în diferite timpuri în țara noastră s'au exprimat foarte măgulitor pentru noi din acest punct de vedere.

Să nu pomenim impresiile călătorilor francezi în toate timpurile moderne, ci spre a apărea într-o lumină cu totul obiectivă, să cităm din impresiile scriitorului *ungur*, Samuil Borovszky.

„Poporul român este strâns legat de naționalitatea, religia și limba sa. Bun la inimă, solid și ospitalier. Ascultător și respectuos față de legi. La el, vorba bună prețuește mai mult de cât forța“.

Și mai departe: „Românul iartă... el aprinde lumânarea și pentru mântuirea sufletească a celui ce a murit pe spânzurătoare, dar nu iartă niciodată pe cel ce și-a părăsit nația, religia sau numele“.

Dragostea de pământul țării se cuprinde în întreaga istorie a Românilor. Este lupta neîncetată contra încălcătorilor țării, dela Decebal până astăzi. Se deslușește

această însușire și din aceea că, este unicul popor din Europa, care a avut *cei mai puțini emigranți*. Ba încă și cei puțini ce au ajuns până în America, cer să se întoarcă pe pământul strămoșesc. Poate la nici un neam *dorul* de ai săi și de meleagurile părăsite chiar vremelnic, nu se deșteaptă cu atâta putere și nu persistă ca la Români. Nostalgia altora dispare cu încetul, dorul Românului crește uneori până la nebunie. Dealtfel, acest cuvânt n'are corespunzător în altă limbă, fiindcă lipsește noțiunea în alte țări.

Demnitatea sau sentimentul moral prin care Românul a ținut piept cu vrednicie atâtor dușmani și a știut să moară decât să se închine, i-a fost dăruită de strămoșii Daci și Romani. Dorința de a-și păstră neatinsă libertatea de conducere s'a întemeiat oricând pe respectul de sine în limitele unei modestii dictate de un bun simț caracteristic. El nu cerșește ; mai bine suferă în tăcere decât să ceară de pomană. Cerșetoria e treabă țigănească. Țăranii și țărancele române nu fac bae de rău laolaltă. Rușinea în cazul de față insamnă respectul omului față de om.

Cât despre *păstrarea limbei și credinței strămoșești*, o vedem în starea din prezent. Aceste însușiri au fost cimentul curat, care a menținut unitatea etnică a poporului român. Toți cei cari au vorbit o limbă, s'au putut ajuta și înțelege la bucurie și necaz, s'au închinat la fel unui singur D-zeu, au format o comunitate, un neam. Astfel a fost și s'a păstrat neamul românesc cu elemente legate sufletește prin limbă și credință.

Istețimea judecătii, inteligența, ne-o dovedește o simplă comparație între puterea de înțelegere, cantitativ, dar mai ales calitativ, a elevilor noștri față de elevii școlilor unui neam mai civilizată de cât al nostru. Metoda de predare greoaie, cât mai intuitivă în Germania, de pildă, cu reveniri asupra aceluiași idei simple, produce elevilor noștri manifestări de plictisală.

Dar icoana acestei însușiri ni-o dau geniile și talentele României în toate ramurile de activitate culturală și artistică.

Priceperea, gustul ales și îndămânarea la lucru au recunoscut-o străinii. Intre alte exemple, e destul să cităm mirarea ce a cuprins pe ofițerii francezi, cari ca instructori ai soldaților noștri în războiul mondial au constatat cât de ușor au prins mecanismul mitralierelor și mânuirea acestor arme, soldații români, veniți dela coar-nele plugului. Cusuturile românești constituiesc o artă neîntrecută pe toată fața pământului.

Dacă în privința culturii sufletești ne putem măguli cu însușiri firești alese, nu putem de loc să ne fâlim cu *instrucția* din școală.

Suntem din acest punct de vedere neamul cu 60% analfabeți, înțelegând prin acest procent că mai bine de jumătate din populația românească dela 7 ani în sus nu știe a citi și a scrie. Când ne gândim că toți locuitorii din Suedia, de pildă, știu carte și aproape toți se folosesc de binefacerile tiparului, procentul analfabeților la noi a îndreptățit pe campionii culture inationale să întreprindă, după putere, o adevărată ofensivă în țara noastră pentru promovarea instrucției în școlile sătești.

Ținutul cel mai înapoiat din acest punct de vedere este Moldova dintre Prut și Nistru, care nu s'a putut împărtași dela lumina tiparului vreme de 106 ani. La această situație se adaugă numărul mare de analfabete.

Când ne gândim că abia dela mijlocul secolului al 19-lea am avut tihna și libertatea trebuitoare înființării de școli și sate, copleșite de jale și întuneric de când ține minte istoria neamului, înțelegem că starea actuală a instrucțiunii este naturală și logică. Ba încă, pentru cine cunoaște trecutul nostru, saltul instrucției școlare în trei sferturi de veac este uimitor. Râvna cu care se lucrează la noi în această direcție, îi face încrezători în viitorul apropiat, chiar și pe dușmani.

Nici cu privire la *civilizație* nu putem avea pretenția mândriei. Cine călătorește în țările civilizate din occidentul Europei, vede deosebirea.

Dar desvoltarea civilizației la o treaptă occidentală cere răgaz în timp îndelungat, ca omul să aibă puțința cuceririi a cât mai multe energii ale naturii înconjurătoare. *Civilizația* occidentului se reazimă pe câteva veacuri. A noastră, e abia la început. Universități vechi în Bologna, Heidelberg, Praga, etc. de câte jumătate de mileniu, la noi abia au trecut jumătate de veac.

Cine cunoaște însă progresul realizat în trei sferturi de veac de muncă pe această cale în țara noastră, trebuie să fie de rea credință să nu recunoască un progres uimitor. Să compare mijloacele de comunicație dela 1848 cu cele de astăzi, instalațiunile industriale, instituțiile de organizare în toate ramurile de activitate ale Statului român. Și nu mai mult, să compare Dobrogea sălbatecă de acum 50 de ani cu ceea ce este astăzi, și va vedea rezultatul unei munci organizate, civilizate.

Trecutul ni e martor și n'avem nici o vină. Prezentul ni este în față și-l vedem. Trecutul și prezentul ni dau încredere în progresul civilizației noastre. Două condiții se cer neaparat pentru trăinicia acestei încrederi: temeliala civilizației noastre să fie a specificului etnic românesc, și clădirea toată, românească să fie, nu cârpeli de împrumut. A doua : munca încordată și cinstită a fiecărui individ. Ele împlinite, suferințele milenare vor fi răsplătite.

ORGANIZAREA BISERICEI ROMÂNE.

BISERICA ORTODOXĂ.

Biserica ortodoxă română este autocefală.

Autoritatea supremă în biserica ortodoxă română o are *Sf. Sinod*, format din toți mitropoliții, episcopii și arhieriei vicari în funcțiune. Sinodul e prezidat de mitro-

politul Ungro-Vlahiei, ca patriarh al bisericii ortodoxe române, iar în lipsă, de mitropolitul Moldovei, ca conducător al uneia din cele mai vechi mitropolii române.

Spre o mai bună conducere, biserica ortodoxă este împărțită în următoarele *eparhii* :

1. <i>Mitropolia Ungro-Vlahiei</i> , cu reședința la București :	
2. Episcopia Râmnicului-Noul Severin	} Episcopii sufragane mitropoliei Ungro-Vlahiei.
3. " Argeșului	
4. " Constanței	
5. " Buzăului	
6. <i>Mitropolia Moldovei și Sucevei</i> cu reședința la Iași	
7. Episcopia Romanului	} Sufragane mitropoliei Moldovei și Sucevei.
8. " Hușilor	
9. " Dunării de Jos.	
10. <i>Mitropolia Bucovinei</i> cu reședința la Cernăuți.	
11. Episcopia Hotinului, sufragana mitropoliei din Cernăuți.	
12. <i>Mitropolia Chișinăului</i> , cu reședința la Chișinău.	
13. Episcopia Cetatea Albă-Ismail, sufragana mitropoliei din Chișinău.	
14. <i>Mitropolia Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului</i> , cu reședința la Sibiu.	
15. Episcopia Aradului	} Sufragane mitropoliei din Sibiu
16. " Caransebeșului	
17. " Oradiei	
18. " Vadului, Feleacului și Clujului.	

Fiecare mitropolit (arhiepiscop) și episcop conduce, pe baza învățăturilor Mântuitorului și hotărârilor Sinodale ecumenice cum și hotărârilor sinodului bisericii noastre.

Episcopii sufragani sunt cei din regiunea unei mitropolii. Aceasta este o veche tradiție de când țările române nu erau unite și în fruntea bisericii din fiecare țărișoară eră mitropolitul.

Spiritul noiei legi este de a interesă pe laicii bisericii noastre pentru biserică, mai mult ca până acuma. Deaceea, în toate organele administrative și culturale bisericești, se dă un loc covârșitor laicilor.

Fiecare biserică (parohie) este administrată de un consiliu, alcătuit din 10—30 consilieri și o epitropie de 3—5 membri, după numărul enoriașilor. Alegerea se face de către adunarea parohială, formată din toți enoriașii majori. Președinte al consiliului și epitropiei este preotul paroh; asemeni și al adunării parohiale.

Pe lângă mitropolii și episcopii (eparhii) este câte o *adunare eparhială*, care, după mărimea eparhiei, are 45—60 membri în proporție de 13 membri preoți și 23 laici. Preoții sunt aleși de preoți, iar laicii de adunările parohiale. Din sânul adunării eparhiale se aleg membrii *consiliului eparhial*, cu 3 secții: administrativă, culturală și economică. Fiecare secție are câte 6 membri: 2 preoți și 4 laici. Consiliul lucrează pe secții orsecții unite, ordecâteori este convocat de chiriarhi. Lucrările secțiilor sunt supuse ratificării adunării eparhiale.

Mai presus de adunările eparhiale stă *congresul național bisericesc* format din membrii Sf. Sinod ca membri de drept și din câte 6 membri (2 clerici, 4 mireni) delegați de fiecare adunare eparhială, prin vot. Acest congres se întrunește odată la 3 ani în sesiune ordinară la București, iar în sesiune extraordinară, ori de câte ori este nevoie. Președintele congresului este patriarhul sau în lipsă, mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Din sânul congresului național și cu votul acestuia se alege *consiliul central bisericesc*, compus din 15 membri câte 3 de fiecare mitropolie în proporție de 1|3 preoți, 2|3 laici. Preoții în acest consiliu formează delegația permanentă a consiliului. Toate aceste organe sunt alese pe 6 ani.

Pentru administrarea fondului bisericesc general s'a instituit o *eforie a bisericii ortodoxe române*, formată din 3 membri: unul numit de Ministerul Cultelor în înțelegere cu Min. de finanțe, iar ceilalți doi sunt aleși de congresul național bisericesc.

* * *

Biserica unită, datează în Ardeal dela 1700, când mitropolitul Atanasie Anghel a trecut la unire cu biserica din Roma.

Deosebirea dintre biserica unită și cea ortodoxă o formează cele 4 puncte dogmatice: primatul papal, filioque (duhul sfânt purcede și dela fiul), purgatorul și azima la împărtășenie. Aceste deosebiri nu sunt cunoscute de poporul enoriaș unit, deoarece slujba în biserică se face cași la ortodocși, în românește și după aceleași norme.

Preoții Uniți însă, primesc toate deslegările și ordi-

nele dela Papa din Roma. Au o mitropolie la *Blaj* și episcopii la *Oradea Mare*, *Lugoș* și *Gherla*. Numărul uniților se ridică până la un milion.

Biserica Catolică (papistașă) are ca autoritate supremă pe Papa. Are o arhiepiscopie la București și trei episcopii: Iași, Cluj și Satu-Mare. Enoriași, ca 700.000 peste tot.

Biserica Luterană, de care țin Sașii și mici colonii în diferite părți ale țării, n'are erarhii. Este condusă de pastori, ca delegați, iar nu consacrați. Sunt mai mulți în Ardeal.

Biserica calvină este a majorității Ungurilor din țară. Are aceeași orientare cași biserica luterană, dar crede în predestinație, adică D-zeu a rânduit din veci pe unii pentru fericire, pe alții pentru suferințe.

* * *

În afară de cele cinci biserici creștine enumerate până aici, se mai află în România numeroase *secte religioase*, cari s'au ivit încă de prin sec. al 16-lea ca rod al orientării bisericii protestante (luterane), unde oricine stie a citi cât de puțin, poate citi Sf. Scriptură fără pregătire specială.

Astfel sunt : *advențiștii*, *bapțiștii*, *pocăiții*, *studenții în biblie sau ruseliștii* și *inochențiștii*. Credința aceasta este în contrazicere cu organizația Statului nostru și deci considerată ca rătăcită, eretică, nu numai din punct de vedere religios, ci chiar politic. Sunt însă grupați răzleț și în număr mic, astfel că n'au putut fi încă primejdioși. Sectele religioase se datoresc dușmanilor țării. Aceștia n'au dorit să facă din Români oameni mai buni, ci, să nărue cimentul religios prin amăgire și ademeniri. Cu chipul acesta cred ei că vor produce desbinare între cei de o credință și vor primejdi țara.

Religia *mozaică* cuprinde toți israeliții din România. Credința mozaică nu aduce nici un prejudiciu Statului.

Religia *mahometană* cuprinde pe toți Turcii, Tătarii și Găgăuții din Dobrogea și din sudul Basarabiei. Statul nostru a venit adesea în ajutorul acestor credincioși, dată fiind sărăcia și cinstea lor.

* * *

Românii sunt cei mai vechi creștini din sud-orientul Europei. În veacul al 3-lea, când nu se pomenea de Ruși, Bulgari, Jugoslavi, Unguri, Cehoslovaci și Polonezi, Românii s'au creștinat. În țara noastră niciodată nu

s'a pomenit de lupte religioase, pentrucă în toate timpurile României au respectat credința altora dinăuntrul hotarelor. Ba încă au primit cu bună-voință pe toți cei fugăriți din alte țări vecine pentru nepotriviri în credință. Astfel au venit Evreii, Lipovenii, etc. și n'au fost crezuți vreodată vătămători.

Este explicabilă această îngăduință a Românului. Strămoșii Gato-Daci erau oameni blânzi, toleranți, cumpăniți în traiul și în credința lor. Mila și bunacuvință eră caracteristica lor. Deaceea învățăturile creștine asemănătoare au avut un portaltoi foarte potrivit. Îngăduința deci este izvorul unei credinți milenare, cu rădăcini așa de adânci, încât va rămânea și în viitor, dacă credința altor neamuri dintre granițele țării noastre nu va atinge organizația și bunul mers al Statului.

ORGANIZAREA STATULUI ROMÂN.

Statul român cuprinde pe toți României ce locuesc între hotarele României. Din punctul de vedere al cârmuirii, statul român este o *monarhie constituțională*, adică în fruntea tuturor autorităților, cari cârmuesc țara după anumite legi, este un monarh, *regele*.

Regele conduce țara după legea fundamentală a Statului : *Constituțiunea* sau *legea legilor*. După această lege fundamentală se întocmesc toate legile. «Toate puterile Statului emană dela națiune», prin urmare conducerea Statului este întemeiată pe principiul *suveranității naționale*. Așadar, României se cârmuesc după legi făcute de ei înșiși. Cum nu toți pot lua parte la făurirea legilor, aleg delegați dintre ei prin vot universal. Acești reprezentanți sunt deputații și senatorii (camera și senatul), cari fac legile. Aceste legi trebuiesc sancționate de rege și apoi promulgate spre a putea fi aplicate. Regele și camera cu senatul formează *puterea legiuitoare*.

b. *In Moldova.*

13. Putna	cu capitala	Focșani	20. Iași	cu capitala	Iași
14. Bacău	"	"	21. Vaslui	"	"
15. Roman	"	"	22. Fălciu	"	"
16. Neamț	"	"	23. Tutova	"	"
17. Baia	"	"	24. Tecuci	"	"
18. Dorohoi	"	"	25. Covurlui	"	"
19. Botoșani	"	"			

c. *In Bucovina.*

26. Cernăuți	cu capitala	Cernăuți	29. Câmpulung	cu capitala	C.-Lung
27. Storojineț	"	"	30. Suceava	"	"
28. Rădăuți	"	"			

d. *In Basarabia.*

31. Hotin	cu capitala	Hotin	36. Tighina	cu capitala	Tighina
32. Soroca	"	"	37. Cetatea Albă	"	C.-Albă
33. Bălți	"	"	38. Ismail	"	Ismail
34. Orhei	"	"	39. Cahul	"	Cahul
35. Lăpușna	"	"			

e. *In Dobrogea.*

40. Tulcea	cu capitala	Tulcea	42. Durostor	cu capitala	Silistra
41. Constanța	"	"	43. Caliacra	"	"

f. *In Oltenia.*

44. Mehedinți	cu capitala	T.-Severin	47. Romanați	cu capitala	Caracal
45. Gorj	"	"	48. Vâlcea	"	"
46. Dolj	"	"			

g. *In Banat.*

49. Severin	cu capitala	<u>Lugos</u> 13	51. Timiș-Torontal	cu cap.	<u>Timișoara</u> 34
50. Caraș	"	"			

h. *In Crișana.*

52. Arad	cu capitala	<u>Arad</u> 17	54. Salaj	cu capitala	<u>Zalău</u> 3
53. Bihor	"	"	55. Satu Mare	"	<u>Satu-Mare</u> 7

i. *In Maramureș.*

56. Maramureș	cu capitala	<u>Sighet</u> 7
---------------	-------------	-----------------

j. In Transilvania.

15.

57. Năsăud cu capitala	Bistrița	6	65. Alba cu capitala	Alba Julia	7
58. Mureș " "	Tg.-Mureș	6	66. Turda " "	Turda	4
59. Ciuc " "	Mercurea Ciucului	2	67. Cluj " "	Cluj	64
60. Trei Scaune " "	Sf. Gheorghe	1	68. Someș " "	Dei	4
61. Brașov cu capitala	Brașov	70	69. Târnava Mică	Blaj	3
62. Făgăraș " "	Făgăraș	5	70. Târnava Mare	Sighișoara	2
63. Sibiu " "	Sibiu	15	71. Odorhei cu capitala	Odorhei	4
64. Hunedoara " "	Deva	6			

AȘEZĂRILE OMENEȘTI.

1° Origina orașelor din România și situația lor geografică.

Ființa satelor și a orașelor, la noi și ziurea, se datorește unei diferențieri de funcții sociale. Satele produc materia primă, orașele industrializează materia primă produsă de sate. o pun în circulație și o schimbă. Cu alte cuvinte, satele sunt locuite de agricultori; orașele, de industriași, comercianți și funcționari de trebuință ca putere executivă, judecătorească și de învățământ.

Dar cel mai de seamă rost al orașelor este schimbul de mărfuri. Caracterul lor specific este comerțul, ceea ce, ne indică pelerinajul săptămânal al sătenilor la orașul apropiat spre a face acolo schimb de mărfuri cu negustoriilor așului în una din zilele săptămânii, numită zi de târg.

Astfel, orașele sunt în funcție de schimb, în primul rând. Ele iau naștere din trebuința schimbului și decad odată cu slăbirea schimbului. Dar trebuința schimbului într'un anumit loc dintr'o regiune, presupune că acel loc trebuie să fie într'o poziție mai favorabilă adunărilor de oameni pentru schimb decât ori care alt loc din acea regiune. Trebuie să fie o răscruce de drumuri mult umbrite și la îndemâna a cât mai mulți oameni, între două regiuni cu produse diferite, într'un loc adăpostit (o vale, o depresiune) și pe malul unui râu sau lângă o apă,

mare, lac, iar ținutul din jur suficient de productiv. Atâtea orașe, înfloritoare altădată, au decăzut îndată ce au încetat a îndeplini unele sau toate condițiunile de existență a lor. Cu cât aceste condițiuni se prezintă mai înfloritoare, cu atâta starea comercială sau industrială a orașelor respective este mai înfloritoare.

În România, afară de burg-urile Sașilor, cari își au origina în cetăți de apărare după moda orașelor medievale din centrul și nord-vestul Europei, toate celelalte orașe au fost la început, bâlciuri sau iarmaroace. Firește, situația geografică a acestora îndeplinea, în parte sau în total, condițiunile enunțate mai sus.

Astfel, cele trei șiruri principale de orașe din Oltenia și Muntenia (între munți și dealuri, între dealuri și câmpie, pe valea Dunării) îndeplinesc acele condițiuni. În Moldova, orașele de pe valea Nistrului cu afluenții săi, a Dunării și a Siretului, sunt centre favorabile de convergență a mărfurilor din regiunile respective. În Transilvania stau orașele roată în jurul podișului, între munte și podiș, cum și pe văile din mijlocul podișului. În jurul m. Apuseni stau orașele ca niște sentinele de pază între munte și podiș, ori între munte și câmpie. În inima munților Apuseni, așezările omenești s'au îmbulzit cu deosebire în depresiuni. În Banat, ca oriunde, orașele sunt situate dealungul râurilor, între munte ori podiș și câmpie, cum și în ținuturile cele mai bogate ca sol și subsol. În câmpia apusană, între munte și șes cum și pe văile râurilor importante. În Maramureș, freământul de viață intensă s'a concentrat pe axa depresiunii adică pe Tisa și pe afluenții săi.¹⁾

2° *Etnicul orașelor românești.*

În timp ce satele și-au putut păstra spiritul tradi-

1) Toate aceste observațiuni trebuiesc urmărite în timpul lecturii pe hartă.

j. In Transilvania.

57. Năsăud cu capitala	Bistrița	6	65. Alba cu capitala	Alba Julia	1
58. Mureș " "	Tg.-Mureș	6	66. Turda " "	Turda	4
59. Ciuc " "	Mercurea Ciucului	2	67. Cluj " "	Cluj	64
60. Trei Scaune " "	Sf. Gheorghe	2	68. Someș " "	Dej	4
61. Brașov cu capitala	Brașov	70	69. Târnava Mică " "	Blaj	3
62. Făgăraș " "	Făgăraș	5	70. Târnava Mare " "	Sighișoara	2
63. Sibiu " "	Sibiu	15	71. Odorhei cu capitala	Odorhei	4
64. Hunedoara " "	Deva	8			

AȘEZĂRILE OMENEȘTI.

1° Origina orașelor din România și situația lor geografică.

Ființa satelor și a orașelor, la noi și aiurea, se datorește unei diferențieri de funcții sociale. Satele produc materia primă, orașele industrializează materia primă produsă de sate, o pun în circulație și o schimbă. Cu alte cuvinte, satele sunt locuite de agricultori; orașele, de industriași, comercianți și funcționari de trebuință ca putere executivă, judecătorească și de învățământ.

Dar cel mai de seamă rost al orașelor este schimbul de mărfuri. Caracterul lor specific este comerțul, ceea ce, ne indică pelerinajul săptămânal al sătenilor la orașul apropiat spre a face acolo schimb de mărfuri cu negustorilor așului în una din zilele săptămânii, numită zi de târg.

Astfel, orașele sunt în funcție de schimb, în primul rând. Ele iau naștere din trebuința schimbului și decad odată cu slăbirea schimbului. Dar trebuința schimbului într'un anumit loc dintr'o regiune, presupune că acel loc trebuie să fie într'o poziție mai favorabilă adunărilor de oameni pentru schimb decât ori care alt loc din acea regiune. Trebuie să fie o răscruce de drumuri mult umbrite și la îndemâna a cât mai mulți oameni, între două regiuni cu produse diferite, într'un loc adăpostit (o vale, o depresiune) și pe malul unui râu sau lângă o apă,

mare, lac, iar ținutul din jur suficient de productiv. Atâtea orașe, înfloritoare altădată, au decăzut îndată ce au încetat a îndeplini unele sau toate condițiunile de existență a lor. Cu cât aceste condițiuni se prezintă mai înfloritoare, cu atâta starea comercială sau industrială a orașelor respective este mai înfloritoare.

În România, afară de burg-urile Sașilor, cari își au origina în cetăți de apărare după moda orașelor medievale din centrul și nord-vestul Europei, toate celelalte orașe au fost la început, bâlciuri sau iarmaroace. Firește, situația geografică a acestora îndeplinea, în parte sau în total, condițiunile enunțate mai sus.

Astfel, cele trei șiruri principale de orașe din Oltenia și Muntenia (între munți și dealuri, între dealuri și câmpie, pe valea Dunării) îndeplinesc acele condițiuni. În Moldova, orașele de pe valea Nistrului cu afluenții săi, a Dunării și a Siretului, sunt centre favorabile de convergență a mărfurilor din regiunile respective. În Transilvania stau orașele roată în jurul podișului, între munte și podiș, cum și pe văile din mijlocul podișului. În jurul m. Apuseni stau orașele ca niște sentinele de pază între munte și podiș, ori între munte și câmpie. În inima munților Apuseni, așezările omenești s'au îmbulzit cu deosebire în depresiuni. În Banat, ca oriunde, orașele sunt situate dealungul râurilor, între munte ori podiș și câmpie, cum și în ținuturile cele mai bogate ca sol și subsol. În câmpia apusană, între munte și șes cum și pe văile râurilor importante. În Maramureș, freacățul de viață intensă s'a concentrat pe axa depresiunii adică pe Tisa și pe afluenții săi.¹⁾

2° *Etnicul orașelor românești.*

În timp ce satele și-au putut păstra spiritul tradi-

1) Toate aceste observațiuni trebuiesc urmărite în timpul lecturii pe hartă.

țional religios și național, orașele au fost invadate de neamuri streine, cari au dizolvat organizațiile naționale înjghebate dela început și cu timpul, au dat orașelor românești un caracter cosmopolit. Aceasta, nunumai în România, ci în majoritatea orașelor de pe pământ.

În dezvoltarea orașelor noastre sunt două perioade deosebite. Prima, până la tratatul dela Adrianopol (1829), când se încheie vechiul regim român; a doua, dela 1829 încoace.

Până la 1829, deținătorii schimbului cu Principatele au fost Genovezii, Venețienii, Raguzanii (sec. XIII și XIV) până la ivirea Turcilor în Pen. Balcanică. Dar acești Italiani nu s'au stabilit în târgurile noastre. Sub regimul turcesc, drumul comerțului s'a mutat din sud-estul Europei prin Atlantic și în jurul Africei, spre Indii. În acest timp de beznă comercială a Principatelor, care ține trei veacuri și jumătate, comerțul nostru eră obligator cu imperiul turc, și numai puține prisosuri făceau obiectul unui schimb cu Polonia și Ungaria.

Sub acest regim au pătruns Grecii în târgurile din Muntenia, Armenii în cele din Moldova, iar în orașele din Ardeal se stabiliseră încă din veacul 12 și 13 Sașii și Ungurii, Grecii, Armenii — mai târziu Evreii. Sașii și Ungurii, au fost primii streini așezați ca negustori și meseriași în târgurile românești.

Odată cu acapararea comerțului în orașe, streinii au cucerit o situație economică superioară autochtonilor. În oricare oraș, centrul e ocupat de negustorime, care locuiește în case strâns lipite unele de altele. În jurul cetății negustorești apar locuințele Românilor cu stare, în genere proprietari rurali. Aceste locuințe confortabile au grădini, cari fac frumusețea specifică fiecărui oraș. Multe din casele boereșt iinsă, au trecut în stăpânirea negustorilor. În orașele din Moldova sunt cartiere pe naționalități: cartierul românesc, armenesc, lipovenesc, evreesc, etc. păstrate aproape fără știrbire, afară de cel românesc, care

se împestrițează cu locuitorii proveniți din negustori ori foști arendași de moșii, de obicei streini. În jurul acestor cartiere, periferia orașului, mahalaua, singură are un substrat etnic românesc, sărac, format din funcționari inferiori ai Statului și mai ales din sărăcimea, care oferă brațe de muncă celorlalte cartiere.

Iată, prin urmare, cum Românii în orașele românești au ajuns să locuască în majoritate periferiile și au situația socială și economică cea mai inferioară.

Majoritatea târgurilor mici sunt locuite numai de streini. Aceste târguri sunt situate în calea drumurilor mari spre a servi cu mărfuri pe trecători și a desface produsele proprietarilor mari. În fruntea mărfurilor sunt băuturile alcoolice, produse de velnițele proprietarilor.

Numai orașele și târgurile din Muntenia (afară de București) și din Oltenia au majoritatea românească, dar origina îndepărtată a negustorilor acestor orașe și târguri, de multe ori o găsim la Greci, Armeni și alte neamuri.

Câteva exemple ne arată că populația orășănească e formată etniceste astfel : Bucureștii 68% streini, orașele basarabene 66%, ardeleni 65%, moldovene 34% (unele cu 50%), orașele muntenesti și oltenesti 18% (unele cu 5%).

Cum industria și comerțul sunt concentrate în orașe, locuitorii streini în proporțiile arătate mai sus, dețin mai mult de jumătate capitalul bancar, două treimi capitalul industrial și aproape în întregime capitalul comercial.

Rămân satele, formate din element autohton, din care tot prisosul se va infiltra în orașe și astfel orașele vor căpăta cu timpul o înfățișare românească.

ORAȘELE ROMÂNIEI.

Se pot stabili cinci categorii de comune urbane sau orașe, după numărul de locuitori : 1. Peste 500.000 locuitori, 2. Dela 100.000—500.000, 3. De la 30.000—100.000, 4. Dela 10.000—30.000, 5. sub 10.000.

Nu ne vom ocupa aici decât de categoriile de orașe capitale de județe, cele mai principale.

Categoria I-a: București, capitala țării, situat pe ambele maluri ale Dâmboviței, între codrii Vlășiei dealtădată și stepa din răsărit. Este cel mai mare oraș al României. Inzestrat cu toate felurile de instituții culturale, necesare unui stat civilizat și cu tot ce este de trebuință unui astfel de oraș în direcția economică, se dezvoltă an cu an. Progresele sale se datoresc însă numai faptului că este capitală, care atrage zilnic o atât de numeroasă populație flotantă din toate părțile țării. Situația sa este creată de oameni, este artificială, deoarece nu e la răscrucea unor drumuri mari naturale și este excentric față de hotare și de scurgerea mărfurilor.

Afară de câteva bulevarde cu aspect occidental, majoritatea străzilor sunt înguste și întortochiate chiar în centru. Din cauza construcțiilor mari, pompoase, cu turle mărețe, străzile înguste și întortochiate nu mai pot fi îndreptate.

Modernizarea pripită n'a lăsat aproape nimic din aspectul vechiului București, cum dealtfel s'a întâmplat în toate orașele din România. Acesta e un mare păcat, deoarece un oraș trebuie să păstreze, unde se poate, înfățișarea arhitectonică a trecutului strămoșesc. De pildă, contrastul dintre Sibiu nou și cel vechi, dă Sibiului cel mai interesant aspect. De ce n'ar fi rămas, ceace a lăsat cutremurul din Turnul Colței, ori palatul domnesc situat unde e astăzi palatul justiției până la biserica „Domnița Balașa” și Seminarul Pedagogic? Câte nu ne-ar fi spus toate cotloanele palatului și anexele de gospodărie! Nici o piatră n'a rămas.

Altfel, e centrul politic, economic și cultural al țării, iar forfota și puzderia de oameni, sgomotul asurzitor care nu se domolește decât înaintea zorilor, dau icoana unui oraș plin de viață.

Categoria II-a: Chișinău, Iași, Timișoara, Cernăuți, Cluj, Galați și Brăila.

a) *Chișinăul*, situat lângă Băcul molatec, cum e Iașul pe Bahlui, împlinește simetria cu Iașul, dincoace de Prut. E mai mare decât Iașul și e așezat dealungul unui deal, iar planul e modern: străzi drepte, largi și lungi de țî se urăște. Asta însămnă că e construit în sec. al 19-lea din ordine venite din Rusia de altădată. La centru, palate numeroase și enorme, biserici monumentale cu turle verzi, se perd în umbra arborilor din lungul bulevardului. Alte străzi mai mici, drepte și ele, cu case mici și ferestre oblonite, ascunse de zăplazuri înalte, dau înfățișare ruscă, ascunsă, tăinuță, par'că s'ar teme de o amenințare veșnică. Închisoarea că o cetate în marginea orașului, explică temerea. E amintire ruscă. Locuit de numeroase neamuri, între care domină Evreii, veniți din Rusia, n'are de loc înfățișare moldovenească.

Liceele sunt construcții monumentale, iar școlile primare puține și mici. Vechiul Chișinău a rămas ca mai înainte de stăpânirea rusască: drumuri strâmbe și pavate cu lut galben lăsat de D-zeu.

În jurul orașului însă, în ținutul Lăpușna ca și în toată Basarabia, majoritatea satelor sunt moldovenești.

b) Orașul *Iași* e așezat pe două culmi de dealuri în stânga Bahluiului. Privit depe dealul Repedeș din SE, depe Cetățuia sau Galata din S., are un aspect pitoresc. A înflorit cât a fost capitala Moldovei, iar dela 1812 a rămas la marginea țării fără legături comerciale de natură al mării. O reînviere a reînceput după 1918, dar înceată ca învierea unui bătrân.

Trăește noi mult cu mândria trecutului și aureola culturii tradiționale. Are universitatea cea mai veche din țară și tot felul de instituții culturale de trebuință unui oraș de primul rang. Numeroase ruine vechi, nedărâmate, dar nici peste tot păstrate cu sfințenie, ni spun trecutul glorios al acestui oraș, indiferentismul dar și sărăcia generației actuale în Iași. Numai o descentralizare administrativă reală va putea să reînvie Iașul.

c) *Timișoara*, situat pe canalul Bega în șesul de nord al Banatului, este pe primul plan în țară ca industrie. Marele număr de coșuri înalte, ce răsar printre copacii și clădirile monumentale, este firma industriei acestui oraș. Oraș vechi, pe vremea lui Carol Robert eră o citadelă pe câmpul mocirlos al Beghei. Astăzi e mare și încă în plină formațiune. Bogățiile vecine din câmpie și dela munte, cărbunele alb al Beghei, îl măresc prin industria ce o desfășură, iar câmpia nu-l împedică să crească. E croit după un plan american și oriunde privești, vezi că nu-i isprăvit acest oraș. Pare format din mai multe orașele situate în jurul cetății din centru, dospărțite unele de altele prin ogoare cultivate. Alături de palate mărețe, vezi grădini mari cu porumb, patlagele ori Iucernă.

Situația sa în șes și dezvoltarea sa industrială a atras mulți streini.

Având o școală politehnică, licee și școli speciale bine populate, tinde să devină o puternică sentinelă românească la granița de apus cași Aradul, Oradea Mare și Satu mare.

d) *Cernăuți*, situat pe malul Prutului, se ridică în amfiteatru dela gară pe povârnisul unui deal până sus la palatul mitropolitean. Din frumosul parc al Mitropoliei, ca și depe alte înălțimi ale Cernăuților, se văd spre nord câmpia și colinele din nordul Bucovinei, dealurile și munții din sudvestul țării fagiilor, dealurile ținutului Hotinului din Basarabia cași dealurile din nordul Dorohoiului.

În oraș însă, majoritatea populației e streină cași arhitectonica construcțiilor. O mișcare comercială intensă dă viață acestui municipiu, iar industria progresaază deopotrivă în toate ramurile.

Are o universitate și numeroase școli secundare, unele vechi și cu caracter național bine reprezentat.

e) *Clujul*, străbătut la mijloc de Someșul mic, a fost și este cetatea intelectuală a Transilvaniei. Situat între două dealuri către marginea răsăriteană a munților Apuseni, are posibilitatea deslășurării unei industrii izvorâtă din materiile prime ale munților, dealurilor și câmpiei apropiate.

Dar Clujul, mai presus de partea economică și puțința unei alimentări lesnicioase, se distinge prin o activitate fericită din punct de vedere intelectual. Universitatea acestui oraș progresa fără încetare în toate ramurile culturii românești. Orașul are o vastă bibliotecă, organizată cu tot confortul modern, iar universitatea, numeroase clinici și laboratoare și o renumită grădină botanică. Apoi un teatru modern și un bogat muzeu etnografic.

În Cluj ni-i nădăjdea celor mai priincioase școli de deșteptare națională în Transilvania. Statul face mari sacrificii în acest scop.

f) *Galați și Brăila* situate pe malul stâng al bătrânului fluviu, larg și adânc, în legătură directă cu Marea, pot fi numite împreună Hamburg-ul României. Aceste porturi pot primi vase cu tonaj mare și sunt, prin poziția lor, ca o pompă aspiro-respingătoare de mărfuri, ce vin din toată țara și din Polonia către largul Mării, cum și din porturile levantice, mediteraniene și occidentul Europei pentru România și Polonia.

Aceste porturi, dimpreună cu Constanța reprezintă inima organismului României din punct de vedere economic, căci tăria pulsațiilor acestor porturi măsoară puterea economică a țării. Toate arterele principale de comunicație către ele se îndreaptă ca vasele de sânge către inimă.

Galațul și Brăila sunt în funcție de brațele deltei, în special a Sulinei.

Dar aceste orașe, în special Galațul, n'au numai însămnătate economică. Ambele au fost porți ale comerțului nostru exterior, încă din vremuri îndepărtate. Odată cu bogățiile din ele s'a dezvoltat și cultura.

Între Brăila și Galați sunt mari deosebiri ca înfățișare interioară. Galațul are străzi întortochiate, cam așa cum erau din vechi, dar clădirile noi arată bună starea locuitorilor orașului. Brăila însă, are înfățișare modernă : străzi drepte așezate radial către port și întreșuate cu alte străzi drepte, în cât schița planului se aseamănă cu plasa unui paianjen.

Ca în toate orașele din România și mai ales ca în toate porturile din lume, se aude și în aceste porturi, graiul tuturor neamurilor omenești.

In categoria a III-a sunt orașele : Arad, Craiova, Ploești, Oradia Mare, Constanța, Sibiu, Brașov, Botoșani, Buzeu, Bistrița, Cetatea Alba, Turnu Severin, Bacău, Soroca Tg.-Mureș și Salu-Mare.

In categoria a IV-a, celelalte capitale de județ, în frunte cu Focșani Roman, Bârlad, Piatra-Neamț, Bălți, Sighet, Hotin, Ismail, Pitești, Rădăuți, Tulcea, etc.

In categoria a V-a, celelalte orașe reședințe sau nereședințe de județ.

În afară de localitățile enumerate, există o categorie de localități cu relativ puțină populație, dar cu un rol istoric ori cultural-românesc de o însemnată deosebită. Astfel, *Alba Iulia, Suceava, Blaj, Curtea de Argeș, Târgoviște*, etc., precum și unele mănăstiri, ale cărora scurt istoric este demn de cunoștința tuturor Românilor luminați. ¹⁾

ROMÂNII DIN AFARA GRANIȚELOR ACTUALE.

Granițele actuale nu închid tot neamul românesc. Eră cu nepuință, pentrucă în trecut păstorii turmelor nu puteau fi împiedicați să treacă hotarele, iar aceste hotare n'aveau preciziunea și paza de astăzi. Dar mai presus de aceste cauze, hotarele de astăzi sunt mai restrânse de cât ale Daciei vechi, din cauza năvălirii Slavilor de Sud și a Bulgarilor, cari au despărțit rădăcina română în două trunchiuri: unul mai mic la Sudul Dunărei, altul mare la nord.

Ii vom studia pe Români de peste hotare în ordinea vechimei așezării lor, acolo unde se găsesc astăzi.

1. *Românii din Macedonia și din toată Pen. Balcanică* sunt tot atât de vechi acolo cași cei din România. Atât numai că, numărul lor a scăzut dela colonizarea romană când formă cel mai numeros neam din Pen. Balcanică, ajungând astăzi să fie numărați de unii cercetători la peste o jumătate de milion, de alții cam un milion.

Cei mai vechi sunt *Românii macedoneni* și mai puțini din cei cari locuesc dealungul malului drept al Dunării.

a) *Românii macedoneni* sau *Aromânii* trăesc pe teritoriul ocupat odinioară de vechea Macedonie și anume: din Balcani până în Tesalia și M. Egee, din granița euro-

1) După „Sate și orașe din România” de prof. I. Simionescu.

peană a Turciei până la M. Adriatică. Limitele ținuturilor locuite de ei erau mai bine cunoscute până la cotropirea turcească. De atunci ei au rămas în grupuri răslețe dar compacte în : Grecia de Nord, Albania, Bulgaria și Jugoslavia de sud. Turcilor le-au trebuit secole până să-i supună. Acuma, Aromânii sunt supușii a patru State.

Locuiesc podișul balcanic (Rodhop) și munții Pindului, străbătut de văi largi, cari spre sud devin adevărate șesuri întinse, iar spre Adriatica străbat Pindul deacurmezișul. Prin orientarea văilor ei pot fi în legătură între dânșii, munții și podișurile le-au dăruit ocupația păstoritului; câmpiile, agricultura, iar prisosurile avuțiilor, ori lipsurile, i-au deprins cu negustoria. Cele mai mari case comerciale din Salonic sunt ale Aromânilor. Ba încă ei au ajuns să pună în valoare produsele turmelor și să dezvolte industria țesătoriei casnice, ajungând cei dintâi negustori internaționali dintre Români. Cei mai mari negustori din Atena și Alexandria, sunt Aromâni.

Istețimea minții lor i-au făcut foarte prețuiți de Turci, cari recrutau pentru armatele lor mercenarii cei mai buni dintre Aromâni, iar unii au ajuns generali și oameni politici de samă în Turcia, Bulgaria și în Grecia. Din cei veniți la noi, mulți au ajuns oameni de samă, ca : Dosoftei, Andrei Șaguna și alții.

Ocupația lor cea mai obișnuită este negustoria prin *cărăușie*. Ori această îndeletnicire i-a împrăștiat, i-a înrudit cu alte neamuri, a cărora limbă a deprins-o chiar și de nevoie. Din această pricină, mulți Aromâni și-au pierdut graiul, portul și obiceiurile aromânești.

Au rămas însă destui ca să afirme rădăcina puternic românească în sudul Balcanilor. O parte din ei sunt colonizați de curând în Cadrilaterul dobrogean ca element harnic și priceput printre Turcii, Tătarii și Bulgarii din acest ținut.

Inainte de năvălirea Bulgarilor (sec. al 7-lea) în Pen. Balcanică, ei erau nedespărțiți de Românii din stânga Dunărei. Formau un neam conti-

nuu din Maramureș până în Epir și Adriatică. Bulgarii și Slavii de Sud însă, au despărțit pe Români în două trunchiuri din aceeași rădăcină. Trunchiul dinspre Sud este al Aromânilor, cari au continuat multe veacuri în urmă legătura cu Românii dela Nord din cauza indeletnicirii cu păstoritul. Ba încă, pe la sfârșitul sec. al XII-lea au format împreună cu Bulgarii și Românii din stânga Dunării un imperiu Româno-Bulgar. După stângerea Assanilor (finele veacului 13) s'a rupt legătura între cele două trunchiuri de Români. Viștele rădăcinei însă, mai comunică între ele și cei de un sânge și de un neam nu se pot despărți vreodată pentru vecie.

Grupurile cele mai compacte se găsesc în : a) sudul Albaniei și în Epir, începând dela Avrona până în valea lui Aspropotamos. În această zonă se numesc, unii *Muzăcheri*, alții *Fârșeroși*, b) Alt grup compact se află în regiunea *Monastir* și anume în orașele Bitolia, Crușova, Târnova și Ochrida cu satele înconjurătoare. c) Deasemenea în regiunea *Sărana* (Salonic) unde se numesc *Megleniți*, alții Olimpieni. Ei au aici câmp bun pentru agricultură, dar învățesc unii bune afaceri comerciale, atât în Salonic cât și în Seres (pe malul lacului Tahino), unde se ocupă cu cultura tutunului și cusutul firetelor în aur și argint. Pe câmpia Salonicului spre nord, pe valea Vardarului, sunt alte numeroase grupuri mai mici până la Scopia (Usküb) în Jugo-Slavia, unde Aromânii sunt cei mai buni cuțitari și aramurari din Pen. Balcanică.

În privința instrucției, nu există analfabeți între Aromâni decât întâmplător. Nu-i șat fără școală, iar când pornesc cu turmele la munte pentru vârat, pleacă și învățătorul cu ei. După cercetorul *Weigand*, reesă că ei întrec în istețime și în năzuință de a se cultiva, pe toate neamurile între cari trăesc. Mulți din ei sunt oameni călătoriți prin țări civilizate de unde au învățat multe lucruri folositoare și au deprins să vorbească și să se folosească din citit de mai multe limbi.

Trunchiul acesta vechi românesc este de mare preț pentru noi. Deaceea Statul român a înființat încă din

1864 prima școală primară românească, iar de atunci s'au adăugat altele precum și școli secundare, toate întreținute și controlate de Statul rămân.

De câțiva ani sunt aduși Aromâni coloniști în Cadrlaterul dobrogean, înlesnindu-li-se de Statul român, așezare și îngospodărire. Ei vor forma zid românesc acolo unde atâtea sate bulgărești, formate nu de mult, au la marginea lor întinse cimitire turcești.

b) *Istro-românii* sunt o mică ramură de Vlahi, numiți *Rumeri* sau *Cici*. Ei locuiesc în număr de câteva mii în două regiuni din peninsula Istria: în sud-estul peninsulei prin văile muntelui Maggiore și la nord, între Fiume și Triest. Această regiune este numită de Germani «Cicenland».

Chiar lângă Abazzia este un orășel, Volosca, ce amintește numele Voloh, Volah. Ei vorbesc dialectul românesc-istrian, care, la citit mai mult decât la pronunțat, îl putem înțelege.

În Iugoslavia lângă Laibach (Ljubliana) se găsesc câteva sate de Vlahi, cari mai păstrează în limbă câteva cuvinte românești.

Toți acești Vlahi au fost despărțiți de tulpina principală odată cu introducerea Slavilor și Bulgarilor în mijlocul Românilor.

c. *Românii de pe malul drept al Dunărei, în Jugoslavia și Bulgaria.* Din Belgrad până la Turtucaia, dealungul Dunărei, sunt peste 300.000 Români rămași din Dacia aureliană printre Slavi și Bulgari încă dela venirea acestora. Natural, au fost și ulterior difuziuni între Românii riverani. N'au școli românești și nici în biserică nu li se face slujba în limba lor. În *Craina* sunt peste 200.000 Români, în județul Vidin (*valea Timocului*) aproape 100.000. În jud. Vidin sunt la rând 36 sate

curat românești. Când au cerut, acum câțiva ani, reînființarea de școli românești și slujba bisericească în limba neamului lor, s'au ales cu prigoana. Mai ales au de îndurat acei, cari își trimit copiii la școală în România.

d. *Românii din nordul Carpaților.* Migrațiunile păstorilor români dealungul Carpaților s'au întins pe vremuri (sec. 12—15) până în *Moravia* și *Silezia*. Și astăzi încă se mai păstrează în acele regiuni numiri ciobănești, ca : urdă, zer, chiag, sălaş, vatră, strungă, turmă. fluer, merinde, baci, găleată, putiră (putină), etc.—Un ținut din Moravia se chiamă Vlahia.

În toată regiunea *huțulă* (N.V.V. Bucovinei) întâlnim numiri geografice ca acestea : Curpăn, Cucul, Muncel, Măgură, Petros, Albineț (afluent al Ceremușului negru). Acrișoara (sat) Elovicioara (pârău), Criveț, Măgureni, Merișor, Strâmba, Turcul, Strungari, Pistenca (pe stâncă), etc.—În Galiția ; Volohi, Volosca. Voloscina, Volosianca, etc. sunt localități ce amintesc numele de valah.

Populația de păstori români a sălășluit, de sigur, multă vreme pe acele locuri, căci altfel n'ar fi rămas atâtea cuvinte și nume toponimice și până astăzi. Această populație a fost slavizată. Probabil că Huțulii cu grai rutenesc sunt și ei de origină română. După unii istorici se crede că ar fi urmașii Cumanilor.

În Maramureșul rămas Cehoslovaciei majoritatea locuitorilor sunt Români. E destul să treci Tisa dela Sighet la Slatina într'o zi de sărbătoare, când se văd pe ulița principală numai costume românești. Răsbați mai spre nord, sat lângă sat, toate românești. Toponimia locurilor este românească. Citești aceste nume chiar pe hărțile altădată oficiale ungurești. Asta înșamnă că cei mai vechi locuitori depe aceste meleaguri sunt Românii. Aici doar este leagănul Moldovenilor.

e. *Românii rămași în Ungaria și în Torontalul jugo-*

slav. În 1919, când s'a fixat granița bănățeană spre Jugoslavia, au rămas în Torontal numeroase localități românești, deoarece și la câmpie cași pe munții Banatului, majoritatea populației este formată din Români. Deoseminea, în toată câmpia Tisei, între acest râu și granița noastră apusană, au rămas mulți Români sub stăpânirea Ungariei.

Atât cei din Torontalul jugoslav cât și cei din Ungaria sunt agricultori, săteni, cum sunt de altfel toți Români de peste hotare. Mulți orașeni înstăriți ori funcționari și-au pierdut cu încetul limba, credința și chiar obiceiurile prin felurite momeli de ordin material. Sătenii, încă sunt Români în toate.

f. *Românii de peste Nistru* își au obârșia acolo îndată după descălecatul Moldovei. Nistrul a fost încă din sec. al 15-lea râu moldovenesc, căci Moldovenii stăpâneau pe atunci câteva vaduri pe Nistru, ca : Cetatea Albă, Tighina și Ataci-Moghilău. A stăpâni un vad al unei ape curgătoare, însemnă stăpânirea ambelor maluri în dreptul vadului. Capul podului de peste Nistru, la Movilău (orașul lui Ieremia Movilă) în fața Otacilor, a rămas sub stăpânirea Moldovei până la 1812.

Moldova a avut mereu *legături economice și politice* cu popoarele de peste Nistru. Cetatea comercială a Genovezilor, *Caffa* din Crimeea, eră apărată de ostași moldoveni, ceace se poate vedea din registrele comerciale ale Genovezilor din acea cetate. Trei șleauri străbăteau stepa dintre Nistru și Nipru. Unul din ele purtă numele de «șleaul (drumul) moldovenesc». Iarmarocul dela Liublin eră plin de Moldoveni, iar fortăreața Lerici a Genovezilor, la gura Niprului, a fost cucerită de Moldoveni. Șleaurile erau păzite de Cazaci și unul din șefii acestor păzitori a fost fiul unei domnițe moldovence, măritată în ținutul ucrainian.

Dar și la nord de Nistru, Moldovenii aveau strânse legături, poli-

tice, economice și chiar de înrudire cu Polonezii. Deaceea, multe familii boerești din Moldova au întemeiat sate peste Nistru, în Polonia. Moșia Ieremia Movilă dela Ustia, eră reaumită ca gospodărie în toată Polonia.

În 1679, Duca-Vodă capătă dela Turci hătmănia Ucrainei. Când a plecat Duca-Vodă la Nemirova (sat căzăcesc lângă Bug) a luat familia și numeroasă gloată și a făcut case domnești dincolo de Nistru. a instalat stupării și a pus la îndemâna oamenilor săi pluguri de arat. A întezit comerțul cu locuitorii transnistrieni, trimetând din Moldova miere de albine, s'a întemeiat velnițe, de par'că eră să se mute cu totul din Moldova. .

Din veacul al 17-lea, până la mijlocul sec. 18. în afară de raporturile economice și politice cu părțile transnistriene, se ivește un nou factor de legătură : *biserica*. Ucraina Hanului (între Nistru și Bug) este condusă de mitropolitul Brăilei, care se întitulează la 1766 : „Mitropolitul Proilavei, al Tomarovei, al Hotinului, al tuturor marginelor Dunării și al Nistrului și a întregii Ucraine a Hanului“. Preoții de peste Nistru erau numiți și conduși de eparhia Brăilei, iar mitropoliții au întărit aici credința, clădind multe biserici, iar în pridvoarele multora ar fi fost instalate școli moldovenești, după felul celor de dincoace de Nistru.

După tratatul de pace din 1791, Ucraina Hanului devine parte integrantă din Rusia. Impărăția rusă a stricat administrația moldovenească, și, ca să mărească densitatea populației, a colonizat-o, potrivit dorinței Ecaterinei a II-a, cu Moldoveni. Au adus boeri din Moldova, cari venind cu oameni depe moșiile lor din Moldova, au format alte numeroase sate între Nistru și Bug. În afară de aceștia, *ciobenii din Crâm* sunt Ardeleni, cari veniți cu turmele aici, au întemeiat în Crimeea sate cu o stare bună materială.

Pe malul stâng al Bugului cași pe al Nistrului sunt înșirate sate românești la rând. Ori, unde sunt sate

moldovenești, ele ocupă locurile cele mai bune pentru plugărit : pe malul unei ape și la marginea unei păduri. Nicăiri în stepă la arșița soarelui ori în bătaia Crivățului, nu se văd sate moldovenești, ci la dosuri, unde au apă, lemn și pământ bun.

Așadar, locurile cu sate moldovenești sunt *alese*. Nu puteau fi alese decât pe vremurile când ținutul eră al nimănu. Deci primii descălecători sedentari ai acestor stepe au fost Moldovenii. Ei sunt primii ocupanți. Afară de aceasta, știut este că Rușii, Germanii și Bulgarii au venit abia din al 18-lea secol și s'au tot așezat pe rând la mijlocul secolului al 19-lea. Deaceea ei stăpânesc pământurile cele mai puțin roditoare.

Numele satelor locuite de Români sunt neoaș românești : Ocnița, Strâmba, Moșnegi, Gavanos, Botoșani, Petros, Lunca, Mălăești, Dubăsari (pe Nistru, unde se întrebuițau dube tătarești de trecerea apei), Moldovanca, Doi-Bani, Căprița, etc.

Nu mai vorbim de numeroasele colonii moldovenești, forțate, duse de oștile rusești „ca pre dobitoace“ (Niculce) după fiecare război cu Turcii, dar coloniile libere despre care s'a vorbit mai înainte, ne arată îndeajuns chipul stabilirii atâtor Moldoveni dincolo de Nistru și în deosebi până la Bug.

Deaceea, să nu ne mirăm când unii cercetători spun că ar fi peste un milion de Moldoveni transnitrieni, alții, peste 800.000. În orice caz, dat fiind că un mare număr dintre ei vorbesc și dialectul ucrainian, iar unia vorbesc puțin ori au uitat limba strămoșască, numărul Moldovenilor transnitrieni trece de jumătate de milion,

După ce semne cunoaștem astăzi pe acești Moldoveni ?

Limba s'a păstrat curată ca a cronicarilor noștri. Ba încă se găsesc la ei cuvinte, cari la noi au dispărut de mult : sâneț—pușcă, etc. *Tradițiile, obiceiurile populare* și firea conservativă a țaranilor moldoveni. *Portul* este mult

împrumutat dela Ucrainieni. A rămas pălăria înflorită a flăcăilor la horă, brăul roșu, ori dungat cu verde al bătrânilor, legătoarea casinței pe cap și năframa albă ce o acopere la femei, sunt numai resturi din portul vechi moldovenesc.

Credințele, ererurile și multe obiceiuri populare n'au putut fi înrăurite, căci ele sunt comori tănuite și mai aproape de sufletul omului. Astfel sunt, obiceiurile la nunți: pețitori, vorniceii, conacuri, orațiile, iertăciunea cântecul «taci mireasă nu mai plânge». masa mare, împuscăturile, punerea cârpei pe capul miresei (legat) etc.

Păstrarea acestor obiceiuri se datorește faptului că nu se fac încusciriri decât arareori între Moldoveni și alte neamuri. Apoi, *colindele* de Crăciun, plugușorul de Anul Nou, s'au păstrat cași la noi. Credința veche în strigoii din noaptea Sf. Andrei, descântece, farmece, vrăji, poveștile cu balauri și zmei, feți-frumoși, dansurile și mai ales doinele și toate cântecele populare, au rămas așa cum au fost apucate din bătrâni.

Majoritatea Românilor dintre Nistru și Bug sunt plugari cu stare, dar *situația lor instructivă* lasă de dorit. Sunt peste 90% analfabeți. Rari dintre ei continuă studiile mai departe, astfel că numărul intelectualilor români transnistrieni este foarte redus. Familiile: Gologan (un liceu din Odesa îi poartă numele pentru că i-a donat trei milioane de ruble), Corduneanu, Frunzeti, Măcărescu, Bontăși, Gredescul (președintele asoc. prof. universitari din Rusia sovietică), sunt puținele citate în lumea intelectuală rusă, însă rusificate.

În Octombrie 1924 s'a format «*Republica autonomă sovietică socialistă moldovenească*», și care e departe de a cuprinde pe toți Românii transnistrieni. Ea a fost creată de U. R. S. S. spre a servi ca indemn la revoluționarea maselor lucrătorilor și țăranilor din Basarabia și mai departe; deci ca izvor de propagandă în serviciul sovietelor. Până în prezent nu și-a ajuns scopul și nici pe viitor nu-l va ajunge. Dovadă, numeroșii fugari de acolo, cari trec dincoace la noi.

Republica are o suprafață de 7516 Km. p., pe o lungime de 200 km. dealungul Nistrului, 95 km. în lățime mijlocie și o populație de cam 500.000 locuitori, din care 60% Moldoveni. Capitala este la *Balta*.

g) Românii risipiți sunt emigranții din America și din diferite localități de pe suprafața pământului. Cei mai mulți sunt în St.-Unite și în Canada. Ei au plecat mai ales din Ardeal. Colonia românească din St.-Unite este organizată în spirit românesc și din manifestările sufletesti ale Românilor organizați pe acolo rezultă că, sunt departe de a fi complet desrădăcinați de pământul strămoșesc.

În total numărul Românilor de peste graniță se urcă la cel puțin 2 milioane de suflete. La cei mai mulți din ei se observă că nu și-au pierdut limba, obiceiurile tradiționale și credința. Mai ales, nu i-au părăsit gândul la toți cei de un neam cu ei.

Unitatea etnică a poporului român.

Cunoaștem imbinarea armonioasă a ținuturilor, care formează România de astăzi. Este un organism complex. Are câmpie, dealuri și podișuri, munți, văi, ape curgătoare resfirate ca spițele la o roată și Marea care ne pune lesne în legătură cu toate Statele de pe pământ. Dejurim prejur ne mărginesc aceleași ape care împrejmuiu pe ce mai îndepărtați strămoși ai neamului nostru.

Această imbinare formează unitatea geografică.

Rânduirea tuturor acestor organe formează un tot indivizibil. Ne va ajuta convingerea noastră studiul economiei acestui organism, unde vom vedea că energiile ce conține întreagă plăsmuire a pământului și a naturii înconjurătoare întregesc vitalitatea acestui organism.

Unitatea geografică și varietatea izvoarelor de ener-

gie și avuție au menținut unitatea neamului, cutoatecă aceasta a avut împotriva-i toate împrejurările istorice vreme de milenii. Unitatea neamului va dură deci cât cea geografică,

Găsim semne vădite de unitatea etnică precum urmează :

1. *Graiul*. Nu găsim multe țări în care oamenii să se înțeleagă în vorbă așa de lesne ca Românii. Un Francez breton cu un provansal—vorbim de țărani—nu se înțelege în vorbă. Un moscovit cu un ukrainian, un valon cu un flamand, chiar un berlinez cu un vienez, un londonez cu un scoțian ori irlandez, se înțelege greu. Nu mai vorbim de Elvețieni ori de locuitorii St. Unite ale Americii de nord, cari au origini diferite. Graiul atâtor țări este împărțit în dialecte, a unora diferă complect.

Al nostru e unul și acelaș; e unitar. Un bănățean cu un basarabean, un maramureșean cu un dobrogean, n'au nevoie de talmaci spre a se înțelege în limbă și în scris.

Locuitorii aceleeași țări, când se înțelege în vorbă ori când și oriunde, se simt apropiați sufletește, se simt frați și prind să înțeleagă până la deplină conștiință că au aceeași origină. *Conștiința de neam* este izvorul solidarității între cei de acelaș sânge, la bucurie cași la necaz, a menirei ca neam și a tresăririi cătră acelaș ideal.

Când un popor ca al nostru, așezat la răscrucea năvălirilor, n'apucă să culeagă toamna ce sămănă primăvara, și totuși, conștient de menirea sa, a ajuns la împlinirea idealului, el merită numele de națiune de sine stătătoare.

2. *Poezia poporană*. Arma cu care a luptat neamul contra viforului invaziilor, a fost poezia poporană, cel mai mare titlu de glorie literară al nostru.

În ea tresare, din șirul vitreg al vremurilor, sufletul nostru, acelaș întotdeauna și pretutindeni în cuprinsul țării, ca sufletul aceluiaș om. În poezia poporană găsim unitatea noastră etnică și identitatea în aspirațiunile sufletului nos-

tru amărât. Atât de mult a înrăurit natura înconjurătoare a țării pe locuitorii acesteia, încât s'a urzit o strânsă legătură între frumusețile și darurile naturii cu firea simțitoare și ușor înțelegătoare a locuitorilor. (Vezi Doina de M. Rădulescu).

Deaceea, în poezia populară se vede dragostea străveche între poporul român și natura în mijlocul căreia a trăit. Adăpostul văilor mărginite de codri verzi eră cetatea de apărare împotriva cumplitelor năvăliri. La nevoie, codrul eră adăpost ca o mamă ce-și ferește copilul de spaimă. Și codrul i-a vorbit, i-a cântat și l'a ferit, cași toate plaiurile. Toată natura i-a înțales durerile și aspirațiunile.

Jeluim-aș și n'am cui,

Jeluim-aș codrului.

3. *Datinele strămoșești*, în deosebi de natură religioasă, sunt aceleaș pe tot suprinsul țării. *Colindele*, cântecele de stea, obiceiurile la nunți, etc. sunt aceleași, cu mici variații oriunde în țară și chiar peste graniță, unde locuiesc Români.

4. *Portul* românesc vechi s'a păstrat în toate localitățile, unde n'au pătruns mōdele streine.

Firea conservativă a țaranului rezistă curentelor de modă nouă, cu deosebire la îmbrăcăminte. S'a păstrat mai ales la munte și în provinciile de peste munți.

Albul vestmintelor, nojițele opincilor, chimirul ori brâul, căciula, etc., sunt specifice Românului din timpuri depărtate, determinate de climă și felul de muncă.

5. *Locuința*—vorbim iarăși numai de țărani, pentru că ei sunt păstrătorii tradiției românești—se deosebeste precis de a altor neamuri conlocuitoare. Forma exterioară și împărțirea dinăuntru, albul pereților, ne-o arată de departe. În Ardeal, unde s'ar fi putut produce multe prefaceri prin imitație dela Unguri și Sași timp de atâtea veacuri, casa Românului e aceeași, complect deosebită de cea cu acoperișul greoi a Ungurilor. Chiar rânduiala caselor în sate este caracteristică fiecărui neam. Ungurii și

mai ales Sașii își construiesc locuințele la marginea drumului, apropiate una de alta, par'că ar nutri o teamă. Românii însă, așează casa departe de drum, în fundul grădinei, cu ograda mare în față, iar casele rari se perd în grădini fără teamă de nimic.

6. *Arta țesutului și a cusăturilor naționale*, deasemenea este complect distinctă și distinsă în acelaș timp. Rânduirea desenului și a culorilor, stilul de un gust estetic neîntrecut, este specific românesc. Arta plastică, deasemenea.

Sunt aceleași toate, grai, poezii poporane, datine, port, locuințe și stilul cusăturilor cași al artei plastice, pentru că în cei cari le săvârșesc bate aceeaș inimă, mișcată de acelaș sânge, îndrumate de nuanța specifică a naturii înconjurătoare și de aceleași împrejurări istorice.

Totalitatea caracterelor comune impuse de mediul natural, de împrejurări istorice și ereditate ale tuturor indivizilor unui popor, constituie sufletul acelui popor, felul său specific de a fi, *specificul său etnic*.
